

# **K R O N I K A**

města

## **Bystřice nad Pernštýnem**

od války světové.

Tato pamětní kniha má 400 stran.

Edmund Fiša  
starosta

Hložek  
člen obec. zastupitelstva

**Str.3.**

Úvod

Usnesením obecního zastupitelstva ze dne 30. srpna 1923. byl Josef Štourač, odborný učitel v Bystřici n. Pernšt., ustanoven sestavovatelem kroniky zdejšího města a městský tajemník Ladislav Čermák jejím pisatelem.

Sestavovatel ujal se ihned svěřené práce, již možno nazvat sbíráním kaménků, které snad jednou poslouží k mosaikovému obrazu dějepisnému kulturnímu historikovi, když bude psát o Bystřici nynější a tak pokračovati v dějinách našeho města.

Bystřici minulou máme dosti dobře osvětlenou ve dvou knihách kulturně historického spisovatele Jana Tenory, k nimž druží se kronika města Bystřice s městským a musejním archivem, kterou podle památek archivních upravili Lad. Vondruška, ředitel měšťanských škol zdejších, s redaktorem „Selského archivu J. F. Svobodou.

Z těchto knih doví se čtenář o význačných událostech našeho města od prvního zápisu o něm z roku 1220, kdy se Bystřice jmenuje městečkem, až téměř do války světové, před níž Jan Tenora své „Paměti“ končí.

Poslední kapitolou „Paměti“ je Bystřice nynější, polohopisný náčr

**Str.4.**

tek, který dnešku kromě nepatrných změn dobře odpovídá. Proto se ho sestavovatel stručně dovolává a jím čtenáře do Bystřice nynější uvádí.

Poloha města

Hlavní část města rozkládá se na levém břehu říčky Bystřičky, která dolní částí města protéká. Středem je dosti rozsáhlé a pěkné náměstí, které se v horní části zužuje a přechází v silnici vedoucí k Novému Městu. Na dolní straně ústí do náměstí ulice, jichž pokračováním jsou silnice k Víru, Štěpánovu, Tišnovu a Velkému Meziříčí.

Část města pod kostelem slove do dneška Staré město, vedle říčky je Bratrská ulice s domem kdysi bratrským, kde měli Bratří svůj sbor a školu. Za řekou směrem k nádraží, kde přestává ulice a začínají domky porůznu, říká se dosud „na Skřipci“. Ulice dosti prudce od řeky k náměstí stoupající slove do dneška „Fortna“, ulice, ve které náměstí na horním konci přechází, jmenují se posud „Velká brána“ a „Malá branka“. Dolní stranu náměstí zdobí kostel sv. Vavřince s bohatou výzdobou rokokovou, střed kašna se sousoším sv.

**Str.5.**

Cyrila a Metoděje, pěkné stromořadí s lavičkami, sloup mariánský se sochami a zábradlím, t. zv. štáta; horní konec má hřbitovní kostel sv. Trojice, původně evangelický.

Pod dolním kostelem stojí úpravný městský chudobinec (špitál), stranou v ulici vedoucí do polí výstavná fara. Hlavní ulice vedoucí Starým městem dělí se u mostu v silnici štěpánovskou, u níž je pletárna na výrobu punčoch, a vírskou, od níž odbočuje rozkošné údolí, Valcha zvané.

Náměstí obklopeno je domy většinou jednopatrovými. Je mezi nimi radnice s městskou spořitelnou a okresním soudem, uprostřed úřad poštovní a berní, naproti obecné a měšťanské školy, výše výstavný hotel „Záložna“ s Okresní záložnou.

Pěknou budovou z dálky patrnou je zemská zimní hospodářská škola poblíž hřbitova, obklopená velkou zahradou.

Toho si všimne všeho návštěvník našeho města, jenž zajíti si může na blízký kopec „Horu“- kdysi popraviště – pro pěkný po

**Str.6.**

hled na Bystřici.

Proti dřívějšímu popisu města přibýlo 5 nových domů na horním konci náměstí směrem k hospodářské škole a tři budovy u kapličky. Staví se málo. Všech domů je nyní 356.

Nyní následovati budou poznámky ze světové války, která přinesla národu našemu svobodu, od ní vycházíme v obnovené kronice. Sestavovatel kroniky použil v této a dalších

statích poznámek bývalého ředitele škol Ladislava Vondrušky o světové válce, protokolů obecního zastupitelstva, kroniky školní, psané nynějším ředitelem, jakož i přispěním letopisecké komise, kterou tvoří dlouholetý starosta města Edmund Fiša a ředitel zdejších měšťanských škol Jan Křípal.

Příčiny války  
světové

Od nastoupení národní dynastie srbské Karad'orděvičů nastává napětí mezi Rakouskem a Srbskem, které se projevilo již roku 1908, při prohlášení anexe Bosny a Hercegoviny, obývané národem srbským.

Již tenkrát loučili jsme se s některými našimi vojíny, povolanými částečnou mobilisací do Bosny a Hercegoviny, již tenkrát čekali

**Str.7.**

jsme válku. Nebyla, protože nebyla připravena!

Naši vrátili se šťastně domů. Ale napětí nepřestalo, naopak rostlo, živilo je Německo, jehož vykonavatelem na Balkáně bylo Rakousko, svými snahami na východ, přes Balkán do Orientu. Národní stát srbský, lidem i panovnickým rodem, stál těmto snahám v cestě.

Napětí vzrostlo za války balkánské 1912-1913. a propuklo ve válku světovou.

23. června 1914. zakázán byl slet Sokolstva v Lublani, poněvadž se ho chtěli zúčastniti také Srbové. Zájem našeho města obrácen byl k sokolskému sletu do Brna na sv. Petra a Pavla. Bystřičtí Sokoli cvičili pilně prostná sletová.

29. června vypravilo se na slet mnoho lidí z Bystřice. Byl však přerušen zprávou o zavraždění následníka trůnu Františka Ferdinanda i s manželkou jeho po manévrech v Sarajevě. V Bystřici oznamoval tuto zprávu odpoledne 29. června strážník Hrstka Metoděj po

**Str.8.**

náměstí.

4. července konalo se v kostele slavné rekviem. Ve Vídni, v německých a maďarských městech nastaly velké demonstrace proti Srbům, Tisza mluvil v uherském sněmu o srbském nebezpečí a štvál do války.

24. července podalo Rakousko Uhersko Srbsku ultimatum, o němž se dalo tušiti, že je Srbsko přijmouti nemůže. Vždyť Rakousko oznamovalo, že samo chce v Srbsku vyšetřovat, jak je Srbsko na atentátu spoluvinné.

25. července přerušeny styky se Srbskem, nařízena částečná mobilisace, vydána vyjímečná opatření, uzavřeny sněmy. Na naší poště úřadovalo se po celou noc.

Mobilisace

Mobilisační listiny přinesli z hejtmanství zvláštní poslové do Bystřice a odtud byly roznášeny po vesnicích. Všechno připraveno! Ano, válka byla připravována dávno před atentátem sarajevským. Již v únoru 1914. objevila se v Bystřici náhlá vojenská komise, aby prohlédla, jsou- li vojenské listiny v pořádku. Starosta Edmund Fiša zahlédnuv již časně ráno přicházeti komisi zaběhl zadem do radnice a vloživ vojenskou knihu

**Str.9.**

do pokladny, opět domů odešel. Komise zamířila do radnice, dala si předložiti vojenské listiny a líbilo se jí, že jsou řádně (v pokladně) uloženy.

26. července na den sv. Anny hrnulo se na nádraží sta lidí, vyprovázeti své milé. Bylo to tklivé loučení, odcházeli naši do skutečné války, nám nikterak sympatické – proti bratrům Slovanům..

Žňové  
komise

5. srpna vyšlo císařské nařízení o obdělávání polí. Žňové komise měly se přičiňovati o řádnou

sklizeň, přibírat ku práci lid a pomáhati, kde hospodář doma nebyl.

Byly to smutné žně. Nebylo obvyklého zpěvu, hlasitého hovoru a smíchu, vše zamlklé, stísněné.

S obilím nařízeno šetřit. Ječmen prohlášen za chlebovinu a spotřeba pro pivovary omezena.

Ohlašuje se první nemoc – úplavice. Proti ní radí se pítí odvar ostružinových listů.  
Úplavice Učitelé mají nařízeno, aby s dětmi listí sbírali a sušili.

Zemřel zdejší strážník Rudolf Pecina, milý a hodný mladík.  
10. srpna. Rakousko Uherské vojenské

**Str.10.**

domnívaly se, že svět beze všeho schválí, aby rakouské vojsko vtrhlo do Srbska; kus země nebo celé Srbsko zabralo a vítězně se vrátilo domů. Avšak zmýlilo se!

Od 1. do 6. srpna vmísilo se do války Rusko, Německo, Francie, Anglie.  
Válka se rozšiřuje Zástupy lidu tísnily se před prodejny novin, zvláště u obchodu Štěpánkova, s úžasem sledován vpád Němců do Belgie, která jim nechtěla povolití volný průchod.  
7. září.

Vláda se snaží učiniti válku vlastenectvím. Většina nařízení úřadům a školám týká se války.

Ant. Kunz zemským inspektorem Školní děti mají býti seznamovány s hrdinskými činy, přibírány k činnosti ve prospěch vojska a války, sbírka následuje sbírku, vyučování stává se věcí vedlejší.  
1. října. Zdejší rodák, vládní rada Ant. Kunz, jehož otec byl v panské zásobárně dozorcem, jmenován zemským školním inspektorem. Bývalý žák zdejší školy byl jejím okresním a nyní zemským inspektorem.

**Str.11.**

30. října byla první rekvisice obilí.

Emil Horatius tajemníkem 16. listopadu zvolen v sedění obecního zastupitelstva městským tajemníkem zdejší rodák Emil Horacius, jehož otec je již dlouhá léta školníkem. Nastoupil úřad po tajemníku Koumalovi ze Židenic, který odešel na vojnu. Koumal zastával úřad tajemnický od měsíce ledna po měšťanu zdejším Antonínu Šmídkovi, jenž byl za dlouholeté věrné služby vyznamenán záslužným křížem, který mu byl při slavnostním zasedání obecního zastupitelstva dne 3. května 1914. připjat starostou Ed. Fišou.

Nedostatek drobných peněz 19. listopadu ohlášena první válečná 5 ½ % půjčka. Ve spořitelně i záložně vyvěšeno poučení, aby se lidé o své vklady nebáli. Lidé měli obavu, že papírové peníze pozbudou na ceně a proto kovové peníze doma uschovávali. Nepomohly výklady hejtmanství ani vyšších úřadů: lidé jim nevěřili. Nastal nedostatek drobných peněz, nikdo nemohl dodat nazpět. Městská spořitelna vydala poukázky po 1 K, které byly s oblibou brány.

**Str.12.**

Jenže vláda užívání podobných platidel brzy zakázala.

24. – 27. listopadu konaly se přehlídky (odvody) domobranců narozených v letech 1878 – 1890.

Polní pošta Poněvadž vojáci v poli byli každou chvíli jinde, byla zařízena polní pošta, jejíž číslo se k adresám vojáků přepisovalo.

Listiny ztrát Listiny ztrát vyloženy u okresního hejtmanství a u starosty obce jen německy.  
Listiny ztrát V listopadu rozšiřována byla ruská výzva k Slovanům. V ní se Čechům slibovala samostatnost české říše se všemi zeměmi, které k ní náležely. Kdo tuto výzvu četl nebo opsal, uváděl se do nebezpečí života. Mnoho lidí bylo proto zastřeleno, oběšeno, nebo aspoň uvězněno. Poplašné zprávy, které ze světa k nám přinášeny, byly vždy divočejší.  
Poplašné zprávy Vojenské úřady prý tyto výzvy posílají nepohodlným Čechům a pak je stíhají!

Maximální ceny 7. prosince ustanoveny maximální ceny obilí:  
1 hl pšenice . . . . . K 41'50,  
1 hl žita . . . . . K 34' - ,  
1 hl ječmene. . . . . K 28'80  
a rovněž ceny mouky 1kg po 60h. Nastalo schovávání obilí i mouky a

**str.13.**

prodej „ pod rukou“. Vznikla lichva s potravinami a marnými se ukázala veškerá nařízení úřadů.

Družstevní V prosinci zahájil v Bystřici družstevní lihovar v čís: 138. svou činnost. Vedení svěřeno bývalému tajemníkovi Ant. Šmídkovi, výrobou pověřen strojník Frant. Slezák jenž zaměstnan byl v Praze a v Americe.

Pohřeb O.Veliše 13. prosince pochován byl měšťan ždárský Otakar Veliš, pokrokový pracovník našeho Horácka bez církevních obřadů. Při spouštění rakve do země zpíval sbor „ Kde domov můj“.

## 1915.

Bleyben Místodržitel Bleyleben obrací se k vůdcům českého lidu na Moravě, ke kněžím, starostům a učitelům, aby se postavili na odpor proti řádění ničemných individuí, která se snaží poškodit naši vlast a poskvřniti čest českého národa, jejíž kořeny tkví v historické věrnosti k císaři a říši.

Zákaz 30. ledna nařízení ministerstva, jímž se zakazuje obchod s chlebem, také v hostincích se prodeje nesmí chléb vykládadi.  
chleba

**Str.14.**

21. února klasifikace koní.

22. a 23. února přehlídka domobranců.

Lazaret 12. března zřízen za součinnosti Sokolů v domě hejtmana Voj. Domanského lazaret a přišlo tam 12. raněných vojínů. Vrchní dohled měl Dr. Vác. Kunz, vaření obstarávaly členky Sokola. Postele, nářadí, potraviny opatřovány dary.

23. a 24. dubna opět přehlídky domobranců.

25. dubna vyslovila zemská školní rada záložně bystřické dík a uznání za dlouholetou účinnou podporu místního školství.

Ostnatý 30. dubna odebrán ostnatý drát, který byl kolem zahrady zimní hospodářské školy (potřebují drát před zákopy).

15. května vypsána druhá válečná půjčka.

Varhany 20. května postavil varhany za 7.000 Kč. v dolním kostele varhanář Tuček z Kutné Hory. Vyzkoušel je profesor konservatoře Kříčka z Prahy, který na ně krásně hrál při nedělní mši.  
21. května zvolen místopředsedou okresní školní rady starosta města Edmund Fiša.

**Str.15.**

Italie do 24. května Itálie vypověděla Rak. Uhersku válku, ač Rakousko nabízelo značné územní ústupky. Z toho se soudí, že vše není tak, jak noviny píší, že věc Německa a Rak. – války Uherska dobře neskončí.

29. a 30. května opět přehlídky domobranců.

Italové v 4. června přišli do Bystřice vystěhovalci z Trentina. Ubytováni byli v soukromých domech a Bystřici ve třídě školní v domě čís: 12.

10. června vyklizují Rusové Lvov a opouštějí Halič. Děkovné bohoslužby a na školách prázdno na oslavu znovudobytí Lvova.

1. července přišlo nařízení, že školy se smějí zdobiti jen v barvách říšských a zemských.

5. července nazval místodržitel Bleyleben české učitele velezrádci a zástupcům českých spolků řekl, že český národ čeká těžká persekuce.

17. července. Na základě vyzvání ministerstva zemské obrany, aby mladíci od 16. let cvičili

se ve vojenských věcech, sepsal si učitel Konečný mladíky a cvičil s nimi pochody.

26. července vyhlašuje hejtmanství rozsudky smrti nad několika českými

**Str.16.**

lidmi, kteří měli soustrast se Srby. Mládeži je zakazováno cvičiti v Sokole, Orlu, Lassalle.

29. a 30. července opět přehlídky domobranců.

Edmund Fiša 13. srpna zvolen obecním zastupitelstvem za dlouholeté zásluhy o město čestným měšťanem

čestným bystřickým starosta Edmund Fiša. V posledních 70. letech byly většinou starostové občanem z rodiny Fišů, a to:

Peregrin Fiša 1847-1850,

jeho syn Peregrin Fiša, čestný měšťan bystřický, v letech 1867-1886,

Edmund Fiša, přední pracovník a budovatel hasičstva moravského, nepřetržitě od roku 1899.

Z činnosti jeho o blaho zdejší obce uvedeno zejména:

Úsilí o železniční spojení, jehož docíleno roku 1905., kdy zahájena jízda na místní dráze Německý Brod – Tišnov. Při té příležitosti byl uspořádán sjezd rodáků bystřických, jichž se sešlo 560.

Zřízení sirotčí kolonie pro 12. sirotků.

Povolení zimní hospodářské školy.

Vybudování isolační nemocnice.

Zakoupení a přestavba bývalého panského domu záložnou.

Vystavení silnice k nádraží a silnice k výletnímu místu Víru.

Zřízení betonových chodníků na náměstí, na něž náklad hradila z polovice obec a z polovice majitelé domů.

**Str.17.**

Pro tyto a jiné ještě zásluhy o město jmenován byl čestným jeho měšťanem.

Dar MUDr,Vincence Navrátila 13. srpna. Obecní zastupitelstvo projevilo soustrast nad úmrtím M.U. Dr. Vincence Navrátila, lékaře v Praze, rodáka zdejšího a přijalo jeho velkodušný dar 12.000 Kor., z jehož důchodu podle přání zesnulého mají býti léčeni chudí zdejšího města buď ve vlastní nemocnici, nebo po domácku.

Persekuce 15. srpna. Začíná persekuce. Na drahách zavádí se výhradně němčina. Státní úředníci nuceni vystupovati ze Sokola

Učitel Dědek v 20.srpna. Odborný učitel Karel Dědek prožil celé zimní tažení v Karpatech. Mnoho zajetí krajanů srdečně vzpomíná jeho samaritánských služeb. Byl zajat a je na cestě do Ruska.

Oheň v Bystřici 29. srpna udeřil blesk do panských sýpek na Nových Dvorech, které se zásobami lehly popelem.

Vlastenecké písně 15. října konán všeobecný soupis obilí a všech zásob u zemědělců a obchodníků. Žáci sbírají kaučuk, plátno, vlnu. Zakazují se zpívati ve školách vlastenecké písně české i takové jako je „Kdybys byl, Jeníčku“, „Vlasti své buď, Čechu, věrný“, „ Zle, matičko, zle.“

27. října opět přehlídky domobranců.

Zvony 9. listopadu sňat z dolního kostela „pozdvihovánek“ a z horního „umíráček“,

**Str.18.**

který však jako starobylá památka vrácen.

15. listopadu soupis bramborů, omastku, vajec.

Noviny 29. listopadu rozpuštěna Česká obec sokolská, české noviny zastavovány, přední politikové (Kramář, Rašín ) zatýkáni.

# 1916.

- Oslava vítězství 12. ledna. Po tři dni vyvěšeny prapory na oslavu dobytí Lovčenu. Školám nařízena domácí slavnost, při níž se má poukázati na veliký význam dobytí Lovčenu a pokošení Černé Hory.
17. ledna narukovali 44, 45, 48, 49 a 50 tiletí.
18. ledna nařizuje místodržitel Coudenhove v Čechách, že úřední řeč zeměpanských a policejních úřadů je výhradně německá.
19. ledna konán opět soupis zásob.
- Kalafuna a terpentyn zabaveny, petrolej odváží se do Německa, kde ho potřebují na ponorky.
- Oslava jmenin císaře Viléma 24. ledna na oslavu jmenin německého císaře Viléma bylo nařízeno vyvěsiti prapory. Úřady zakazují rozšiřování obrázkových archů „Sokoli“ a „Vojíní husitského vojska“, zato však doporučují odznaky na čapky s obrazem císařovým.
- Chlebové lístky 1. února nastaly chlebové lístky na 14. dní. Znějí na 900g mouky nebo 1260g chleba. Od 15. má se přimíchávati do chleba 20% náhražek. **Str.19.**
21. a 22. února konal se odvod koní. Rolník Svítíl ze Zvole dostal za pár koní 9.000 K. Razí se železné mince.
- Drahota 19. března konal se opět soupis zásob. Na přehánění cen stanoveny veliké tresty. Stanoveny maximální ceny, což znamená, že vůbec nebude lze něco koupit. Zavedeny cukřenky ( lístky na cukr )
25. března. Hned na počátku války bylo nařízeno zpívati v kostele po mši císař. hymnu. Když válka nebere konce a je čím dál huře, odcházejí lidé z kostela, jakmile se začne hymna hráti. Proto na rozkaz starosty Fiše faráři R. Vágnerovi upuštěno od dalšího zpívání císařské hymny po mši.
1. dubna nařízeno odevzdati hromosvody válečným účelům.
30. dubna nařízen „ týden Červeného kříže“ věnovaný sbírkám na Červený kříž. Kromě školní slavnosti konány sbírky po městě.
- Letní čas 11. května zaveden letní čas. Hodiny posunuty o hodinu dopředu, aby se dne, jak náleží, využilo. Čtvrtá válečná půjčka upisována s velkým nátlakem i na školní děti a sirotčí pokladny. Konala se také sbírka zlata. Sebráno **Str.20.**
- Bezmasé dni 24. kusů zlata.
15. května zavedeny lístky na tuky. Je veliký nedostatek masa a tuků, proto rozšířen počet bezmasných dnů v týdnu na 3.
- † František Josef I. 21. listopadu zemřel Frant. Josef I., jenž se konce nejstrašlivější války, kterou svým podpisem zahájil – nedočkal.
- V listopadu konala se opět válečná půjčka. Starostům nařízeno pod osobní zodpovědností, aby byla co největší. Městu uloženo upsati 10ero násobný obnos daní, což činilo 80.000 K. Peněžním ústavům nařízeno přispěti 13 – 15. % vkladů.
- Starosta Fiša navrhl, aby se předepsané procento neupisovalo, což ředitelstvo schválilo vzhledem k tomu, že se jměním svěřeným nemůže se tak lehkomylně hospodařiti. Leč usnesení toto bylo místodržitelstvím zrušeno, dostavil se okresní hejtman, aby svým vlivem působil a vyšetřil, kdo proti upsání hlasuje. Starosta dostal důtku a pohroženo mu

potrestáním. Leč starosta se nelekl, zajel k místodržitelství a energicky žádal, aby důtka byla odvolána, což se také stalo.

Podobné cesty a deputace k úřadům se množily.

**Str.21.**

Deputace matek Jednu tklivou deputaci uváděl starosta města k okresnímu hejtmanovi. 47. matek kladlo hejtmanovi malé dítky k nohám s poukazem, že je nemají čím krmit.

## 1917.

12. a 13. ledna konali učitelé prohlídky zásob.

Přehlídky zásob 26. února byly vojenské přehlídky zásob. Někteří lidé byli ze stálých přehlídek celí přestrašeni. Na občana Jana Kožíška složen popěvek: Ta vojenská „přehlížka“, postrašila Kožíška.

Smrt' 27. března vyžádala si válka obět'.

Ignáce Šmídka Ignác Šmídek, měšťan z čís. 9., bál se, že bude odveden. Nebylo divu, byli odváděni muži od 18. do 50. let.

Fronty Drahota, právní nejistota, denní rozčilování působily na něho tou měrou tísnivě, že si vzal život. Utopil se ve studni za stodolou a to tak, že si přivázal na krk zahradní konev naplněnou železem, aby z vody nemohl vystoupiti.

Nastávají hrozné doby! Před každým obchodem a krámem fronta lidí, poněvíc dítek školních. Stojí na chléb, na cukr, na tuky, na petrolej.... Mnoho se jich vrací, že

**Str.22.**

se na ně nedostalo.

Zvon Vavřín 3. května přijel monter, jenž měl odebrati největší zvon bystřický Vavřín, ale současně přišlo od ministerstva příznivé vyřízení žádosti, aby byl Vavřín městu ponechán a odebrány zvony ostatní.

Od 5. do 6. hodin zvonilo se všemi zvony naposledy. Tak krásně s laděné zvony zde již nebudou!

Projev českých spisovatelů Májový projev českých spisovatelů byl prvním revolučním slovem českého národa. Květ národa vybízeli poslance přede zahájením říšské rady, aby se raději vzdali, nedovedou-li vybojovat to, co jim národ ukládá.

Staněk Revoluční Rusko a vstup Ameriky do války osměloval novináře i politiky.

předsedou Českého svazu 30. května pronášá předseda Českého svazu poslanec Staněk s tribuny parlamentní ve Vídni, k níž hleděly oči ciziny, že tužbou národa je český stát se Slovenskem.

svazu Podobně promluveno na socialistickém sjezdě ve Štokholmě.

Vůdcové doma a za hranicemi 2. července poslanci Kramář, Rašín, Klofáč a j. propuštěni na svobodu. Stávají se vůdci národa doma, jako jimi byli Masaryk, Beneš, Štefánik a jiní za hranicemi. To se

**Str.23.**

již všude vědělo. To byly radostné zprávy, které dávaly na chvíli zapomenouti na útrapy válečné, na demoralisování lidu, zvláště záplavou papírových peněz.

Záplava papírových peněz 2. srpna. Ženy, jichž mužové jsou na vojně, dostávají velké vyživovací podpory.

Smutným zjevem je, že mnohé z nich kupují zbytečně látky, maso, husy a také líhové nápoje - a odvykají práci.

6. září se nastěhovalo do Bystřice 90 polských židů. Nabízejí velké peníze a skupují všecko.

Oheň v Bystřici 23. října vyhořeli u Elčnerů čís 333.

17. prosince zase rekvisice obilí, mouky bramborů.

18. prosince děkovné bohoslužby za záchránění císaře od utonut



# 1918.

Tříkrálový  
sjezd v  
Praze

6. ledna. Na Tři krále protestují čeští poslanci v Praze proti míru v Brestu litevském, na němž Rakousko nechce připustit sebeurčení svých národů. Tento sjezd znamená souhlas domácí politiky se zahraniční. Nemluví se o Rakousku ani dynastii, otázka česká se prohlašuje za mezinárodní a odkazuje

**Str.24.**

se na mírový kongres.

10. března. Nastává úžasná drahoty potravin a látek. Peníze nemají ceny, nikdo je nechce. Úředníci a učitelé, kteří mají nepatrný drahotní přírůstek, mají velmi zlé živobytí, že se lidé diví, jak mohou vyjít.

13. dubna dal český národ odpověď hraběti Černínovi, který pronesl ostrou řeč proti Čechům, v níž byla slova: Bídný, ubohý Masaryk!

Viděl 4/6 1924

Jos.J. Herzog  
oresní školdozorce.

Přísaha  
Jiráskova

Alois Jirásek přednesl slavnou přísahu: Vytrváme, až pozdravíme samostatnost svého národa!

Že s národní přísahou souhlasil národ viděti z ohlasu jejího v českých městech.

28. května připojil se obecní výbor našeho města jménem veškerého obyvательства k slavnostní přísaze Jiráskově. Protestoval při tom proti všem snahám roztrhati české království. Svým poslancům vyslovil úplnou důvěru a Dr. Karla

**Str.25.**

Kramáře a spisovatele Aloise Jiráska jmenoval čestnými měšťany našeho města.

15. června. Lidé stavěli se do fronty na maso u Schwarzerů již o 4. hod. ráno, ačkoliv se vydává až o 7 hodinách.

24. června. při odvodu koní dostal Prosecký z Domanína za koně 10.000 K, jiný rolník 11.000 K.

Starosti  
aprovizační

Válečná doba obecnímu představenstvu a zvláště starostům těžké úkoly. Byli stále v nebezpečí, že je občanstvo bude považovati za denuncianty, nebo že se octnou na Špilberku. K domobraneckým přehlídkám vodili starostové hned 50. leté otce rodin, hned 18. leté děti, že srdce bolelo. Z 48 bystřických 18. letých uznáno schopnými při odvodu v Jihlavě 44.

Velikou nepříjemností bylo opatřování životních potřeb pro obyvательства, zvláště v městech. Mouka byla na konec jen hořká ječmenná a kukuřičná, jako výpomoc přidělování slanečci, sýr, marmeláda, sušená zelenina a p. Největší snad nedostatek byl v mastnotách. Na kup pod rukou nebylo pomyšlení; požadovalo se za kg sádla až 100 K, za maslo

**Str.26.**

60 – 80 K, za husu 80 – 90 K.

Vydávány lístky cukerní, máslenky, mýdlenky, lístky na uhlí, na petrolej, na boty, na šaty. Budoucímu pokolení nepřejeme, aby se něčeho podobného dožilo!

2.října. Drama světové války schyluje se ke konci. Uprostřed září nastala katastrofa bulharské armády prolomením fronty.

Předseda Staněk odhaluje v parlamentě českou duši bez přetvářky: lásku k legiím a vůdcům za hranicemi, nenávisť k německým a maďarským pánům Rakouska.

- Chřipka Naději na lepší budoucnost kalí epidemická nemoc – chřipka. Počala řádit ve Španělsku a nazývá se proto chřipkou španělskou . Zachvacuje celé kraje a mívá průběh povážlivý, končíc často smrtí. I obyvatelé našeho města chřipkou trpěli, obecné školy načas byly zavřeny. Obětí zákeřné choroby byly u nás většinou osoby mladé, jako učitelka zdejší Marie Uhlířová a manželka berního oficiála Heřma Domanská
- Karlův manifest 17. října po porážce rakouského vojska na Pavě vydává císař Karel manifest k národům rakouským, nabízí autonomii,
- Str.27.**
- chce zachrániti Rakousko, ale je pozdě.  
Národní výbor český odmítá tento špatný a pozdní present císařský a prohlašuje, že česká otázka je mezinárodní.
- Osvobození 28. října ohlásily v Praze noviny, že Rakousko oznámilo presidentu Wilsnovi souhlas s podmínkou, aby Čechům a Jihoslovanům dáno bylo právo sebeurčení. Ihned prohlásil národní výbor v Praze samostatnost českého státu a ujal se vlády. „Jsme svobodni jsme volni, jsme svoji“ neslo se k Šumavě i Tatrám.
29. října slaveno osvobození v místech odlehlejších, také u nás v Bystřici. Když noviny donesly radostnou tu zvěst, nastalo radostné rozčílení, jakého snad v Bystřici ještě nebylo. Prapory národní jásavě vlály na náměstí i v ulicích, občané zanechali práce, ozdobovali se trikolorami a radostnou novinu druh druhu sděloval. Správce školy Jan Křípal oznámil velkou tu událost dětem, které účastnily se průvodů městem při němž zaznívaly naše hymny, jakož i po dlouhá čtyři léta zakazované písně slovanské a vlastenecké. Večer uspořádán průvod opravdu velkolepý. Zúčastnili se ho mladí i staří, hasičstvo i Sokoli, všichni vlastenecky
- Str.28.**
- cítící obyvatelé tohoto města. S planoucími pochodněmi prošli jsme Starým městem a náměstím, při čemž shazovány znaky poroby, rakouští orlové a spáleny u kašny černožluté prapory.  
V čele českého státu Národní výbor v Praze. Vydává první zákon, aby zachován byl pořádek a úřadováno podle platných zákonů a nařízení.  
Na udržování pořádku zřizovány byly národní výbory ve všech okresích.V Bystřici předsedou národního výboru byl učitel Karel Konečný, ze 40 Sokolů zřízena národní stráž.
- Národní výbory 4. listopadu konány v kostele děkovné bohoslužby na poděkovanou za svobodu české vlasti za hojného účastenství.
- Děkovné bohoslužby 14. listopadu sešlo se v Praze Národní shromáždění, 256 poslanců a osvědčených národních pracovníků, první svobodný český sněm. Dr.Kramář oznámil slavnostně, že dynastie Habsbursko – lotrinská pozbyla veškerých práv na český trůn.  
Prohlásil jménem všech náš stát za svobodnou československou republiku, jejímž presidentem zvolen jednomyslně prof. Tomáš Garik Masaryk, náš osvoboditel.
- Str.29.**
- Příjezd presidentův 19. prosince vrátil se první president do vlasti. Den ten byl národním svátkem. Praha, jak nejlépe dovedla, vítala velikého vyhnance, osvoboditele a nyní vládce, vladaře krve české, jakého nebylo od věku Poděbradova.  
I v našem městě uspořádána toho dne pěkná slavnost, již předcházelo večer v světlení města.  
O jedné hodině odpoledne byl průvod všech korporací a obyvatelstva městem, nato konáno slavnostní zasedání obecního zastupitelstva v sále hotelu, v němž zahajovacími slovy starosty města Edmunda Fiše a slavnostní řečí správce škol Jana Křípala vysvětlen význam dne a životopis Masarykův. Na to náměstí bystřické pojmenováno náměstím Masarykovým.

Zrušení šlechtictví V měsíci prosinci přijat zákon o zrušení šlechtictví. Z baronů, hrabat, knížat stávají se u nás občané.  
Taky přijat zákon o 8 hodinové době pracovní, kterého se tovární dělnictvo dlouho domáhalo.

## 1919.

18. ledna zahájena mírová konference v Paříži na níž účast má i naše republika, neboť na ní bude teprve zajištěna.

**Str.30.**

Dr.Kramář a Dr.Beneš zastupují náš národ.

Volební řád 31. ledna přijat nový volební řád do obcí. Starý volební řád rozdělával lidi „podle knoflíků“ do tříd. Nový volební řád nezná bohatých a chudých, všichni občané, bez rozdílu majetku a pohlaví - mají stejné volební právo.

Čest učitelů Dědkovi 9. února vzdána v zasedání obecního zastupitelstva povstáním poslední pocta v zajetí zemřelému odb.učitelu Karlu Dědkovi, rodáku zdejšímu.

Karel Konečný učinil v témže sedění návrh na zřízení veřejného domu s pojmenováním „Masarykův dům“, v němž by byla škola, čítárna, museum.

25. února přijat zákon o kolkování bankovek.

Kolkování bankovek Vláda rakouská přesytila občany penězi papírovými a čeho je mnoho, to vždycky oblaciní. Peníze papírové tak oblaciněly, že za ně nebylo možno nic koupiti. Ministr Rašín pojal plán odstraniti polovičku papírových peněz z oběhu aby jich bylo méně, aby nabyly větší ceny.

1. - 9 . března prováděno okolkování bankovek v Bystřici ze soudního okresu bystřického. Bylo jich okolkováno za 4.miliony K. Polovička majitelům vrácena, polovičku

**Str.31.**

Dávka z majetku zadržel stát jakožto nucenou půjčku. Kolkování naše napodobily později i jiné státy.

1. březen prohlášen rozhodujícím pro sepisování movitého i nemovitého majetku, aby uložena byla dávka z majetku a z přírustku za války.

Červený kříž 23. března na popud dcery presidentovy Dr. Alice byl zřízen československý Červený kříž, do jehož vlnku pořádány štědré dny od 23. – 30. března. Zúčastnily se jich u nás všechny vrstvy lidu, sbíráno po městě, ve škole i v kostele a sebráno 1.100 K

Obchod se uvolňuje 1. dubna uvolněn obchod uvnitř hranic naší republiky domácím sádlem i máslem, mlékem, vejci, tvarohem i sýrem, ovocem i zeleninou. Přestává pomalu lístkování, bude lépe!

Vyvlastnění velkostatků 16. dubna schválen zákon o vyvlastnění velkostatků ve prospěch bezzemků, domkařů a maloročníků. Majiteli velkostatku ponechává se 125 ha půdy , s lesem 250 ha , ve spojení s průmyslovým podnikem 500 ha půdy. Odčiněno má býti bezprávi pobělohorských konfiskací, ale na prospěch produktivnosti půdy to sotva bude.

1. května slaven svátek práce po celé republice. V Bystřici na náměstí tábor

**Str.32**

lidu za značné účasti z města i okolí.

Lípa Svobody Odpoledne o 1. hodině byla stromová slavnost a sázení „lípy svobody“ na pozemku, který tělocvičná jednota Sokol koupila od velkostatkáře Mittrovského. Pole u výměře 1 ½ ha koupeno za 2.400 K, bývalou hájovnu a zásobárnu dříví (forotu) daroval velkostatkář Mittrovský zdarma. Sokol upraví tam své letní cvičiště a park. Průvod všech korporací i školní mládeže odebral se na místo slavnostní, kde po zpěvu, deklamací a slavnostní řeči správce školy Jana Křípala provedeno sázení lípy s přílehlými proslovky.

- † Štefánek 4. května sřítíl se náš první ministr vojenství nad Bratislavou. Aeroplán shořel, Štefánek mrtev. Vracel se z Itálie do osvobozené vlasti. Celý národ ve smutku hledí do hrobu jednoho z nejlepších svých synů. Byl mlád, bil se – a pak pad’!
- Vpád na Slovensko V květnu přepadlo maďarské vojsko naše hlídky u Komárna, ku konci května začali útočiti na několika místech a pronikli hluboko do země směrem ku Košicím. V republice nařízena částečná mobilisace, Sokolstvo nařídilo pro své členstvo povinné odvody. Slovenské nebezpečí spojilo rozvaděný národ v jeden celek, který se snažil rychle pomoci. Za
- Str.33.**
- Obecní volby 15. června konaly se podle nového volebního zákona volby do obecního zastupitelstva. Konaly se v sále záložny po celý den. Byly 4. kandidátní listiny: národně demokratická, sociálně demokr. spojená s národ. sociality, lidová a občanská . Zvoleno 9. kandidátu strany lidové, 8. sociální, 7. občanské a 6. národně demokratické.
26. června konala se volba 10. členné městské rady. Starostou zvolen 16. hlasy dosavadní starosta Edmund Fiša, proti 14. hlasům nár. demokracie a stran sociálních, které kandidovaly učitele Karla Konečného. Prvním náměstkem Jos. Krásenský, druhým Adolf Kočí.
- Nově ministerstvo Po výsledku voleb přikročeno ku změně vlády. Strany sociální a rolnictvo, jako nejsilnější strany postaveny v celo republiky, většina ministrů připadla těmto stranám. Předsedou sociální demokrat Vlastimil Tusar.
- Lad.Vondruška do pense 12. srpna dán na svou žádost ředitel zdejších škol Lad. Vondruška do pense.
- Str.34.**
- Vedle úřadu školního založil městské museum, do něhož pilně po městě sbíral předměty ceny musejní. Opsal bohatý městský archiv, který uveřejňoval v „Selském archivu.“ Pro městskou kroniku pořídil cenné záznamy z doby válečné.
28. října oslavován nezapomenutelný den před rokem, kdy vrátila se nám svoboda. Má naše svoboda hojně nepřátel zahraničních i vnitřních. Ke stávkářům, lichvářům, ba i zlodějům přidružila se letos i příroda.
- V listopadu místo lisí padaly spousty sněhové. Byli jsme připraveni o mnoho bramborů a řepy cukrovky. Cukr, uhlí, skleněné výrobky jsou naše platidlo v cizině.
24. – 27. prosince nejezdily vlaky. Za důvod uváděna úspora uhlí, což podivně působí ve státě uhlím bohatém. Velmi málo se poměry za rok polepšily, pokud se týče mravní úrovně společenské, se za nové vlády zhoršují. Všeobecně se cítí nechuť ku práci, nedostatek poctivosti, který se projevuje na poštách i drahách. To vše je asi příčinou, že naše měna klesá. Za naší korunu platí ve Švýcarsku 5 centimů (halířů).

**Str.35.**

## 1920.

- Ústava 29. února přijata Národním shromážděním ústava československé republiky. Volební řád je založen podobně jako při volbách obecních.
7. března oslaveny narozeniny presidentovy u nás školní i veřejnou slavností ve dvoraně záloženského domu.
- Branný zákon 19. března odhlasován branný zákon. Armáda naše činí 150.000 mužů, vojenská služba bude 14. měsíční.
- Volby do Národního shromáždění 18. dubna konaly se volby poslanců do národního shromáždění vázanými kandidátními listinami.

25. dubna byly volby do senátu podobným způsobem, jenže volily osoby od 26. let. Poměr hlasů byl u nás při obojích volbách postejný.

Při volbě do senátu soustředila u nás

strana lidová 438. hlasů,  
sociální demokraté 194. hlasů,  
národní demokraté 180. hlasů,  
strana živnostenská 143. hlasů,  
strana agrární 90. hlasů,  
českoslov. socialisté 63. hlasů,  
ostatní hlasy byly roztržštěny.

Bystřice patří do volebního kraje brněnského.

**Str.36.**

Podle výsledku voleb v republice budou zastoupeny ve vládě tři strany: agrární, sociální a lidová.

**Půjčky** 15. května. Republika potřebuje peněz a hodně peněz a proto vypisuje státní půjčky. První půjčka (půjčka svobody) byla rychle upsána, až přepsána. Druhá půjčka šla již obtížněji. Nynější třetí půjčka vážne, což není svědectvím důvěry.

**Knihovná rada** 13. června 1920. ustavila se knihovná rada, jejímž úkolem jest zaříditi veřejnou obecní knihovnu, jak zákonem povinna jest učiniti každá obec. Kromě povinného příspěvku obecního ročně 50 h na obyvatele odevzdalo město knihovná radě knihovnu Pflégrovu.

**Sokolský slet v Praze** 26. – 30. června konal se v Praze první slet Sokolstva ve svobodné republice. Účastníků bylo nad 100.000, hosté z Francie, Anglie, Ameriky. I bystřičtí Sokoli se hojně zúčastnili. Slet vyzněl mohutným národním nadšením.

**IV. třída měšť. školy** 1. září rozšířeny zdejší měšťanské školy o čtvrtou třídu. Je to velká výhoda pro město a okolí, neboť umožňuje se žatstvu přístup k mnoha povoláním, která vyžadují absolvování IV. třídy.

**Veletrhy** 12. září otevřen v Praze veletrh na české i

**Str.37.**

cizozemské výrobky. Veletrhy byly dosud ve všech velkých městech Evropy, jen Praha za Rakouska opomíjena. I naši obchodníci zajeli si na veletrh.

**Ředitel a řídící učitel** 29. září. Jelikož v Bystřici pod jednou správou bylo čtvero škol s expositurou v Leseňovicích, žádala místní školní rada o rozdělení škol za účelem usnadnění správy. To se také stalo a od počátku školního roku 1920/21. bude ředitel škol měšťanských a řídící učitel škol obecných.

**Nové ministerstvo** Ředitelem zdejších měšťanských škol jmenován dosavadní správce Jan Křípal a správcem škol obecných učitel Karel Konečný.

30. září nastala změna ministerstva. Odstoupil předseda ministerstva Vl. Tusar a s ním veškeré ministerstvo. Předsedou se stal Josef Černý, správce zemské politické správy v Brně. Máme ministerstvo úřednické.

Ministerstvo úřednické ukazuje, že není vše v demokratické republice v pořádku, že je potřebí nápravy.

**Drahota** Zejména nepovoluje drahota. Předválečná cena zdá se pohádkou proti dnešní:

1 kg hovězího masa v roce 1914. za 1 K 80 h	nyní 20 K,
1 kg másla v roce 1914. za 3 K 20 h	nyní 50 K,

**Str.38.**

kopa vajec v roce 1914. za 4 K 80 h	dnes za 100 K,
1 kg mýdla v roce 1914. za - 77 h	dnes za 36 K,
košile v roce 1914. za 7 K - h	dnes za 80 K,
oblek v roce 1914. za 70 K - h	dnes za 1400K,
pár bot v roce 1914. za 16 K - h	dnes za 240K,

Dům, který dříve patřil Fr. Schwarzerovi ve Fortně, prodán před válkou za 14.000 K, nyní prodán týž dům za 120.000 K.

Výstava ovoce 17., 18. a 19. října uspořádána v sále záloženského domu okresním hospodářským spolkem zdařilá výstava ovoce a zeleniny zdejšího kraje. Podiv budilo, jak pěkné ovoce rodí náš chladný kraj. Záliba pro pěstování ovoce nyní tak drahého vzrůstá.

14. listopadu uspořádal učitelský spolek bystřický v sále záloženského domu oslavou schůzi na paměť 250. letého úmrtí Jana Amosa Komenského. Oslavy národních velikánů, dříve zakazované, těší se u nás též hojně účasti.

Komunistický vzdor

13. – 18. prosince propukl komunisticko – bolševický vzdor v Čechách a na Moravě. Začal nucenými stávkami a vzpourou proti stávajícímu řádu a zákonům. Hlavním střediskem bylo Kladno v Čechách a Oslavany na Moravě. Rázným zakročením úřadů byla vzpoura ve třech dnech potlačena a o vánocích byl zase klid.

**Str.39.**

Vznikla přenášením divokých moderních hesel k nám a podporovali ji vnější i vnitřní nepřátelé republiky.

## 1921.

Sčítání lidu

15. února. V celé republice provedeno bylo sčítání lidu. V Bystřici konalo se sčítání dům od domu ve dnech 16., 17. a 18. února a napočítáno 2 337. lidí, ve Dvořištích 158 lidí, tedy úhrnem 2 .495. obyvatel. Ubylo za poslední desetiletí 198. osob. Úbytek jeví se v celém hejtmanství. Následek války a sociálních poměrů. Co do náboženství, vystoupili někteří občané z církve římsko – katolické a zůstali bez vyznání, někteří vstoupili do nové církve československé, která po převratu vznikla. Občas konají se ve škole nebo v záloženském domě bohoslužby evangelické a československé.

3. března. Z velkostatku Vladimíra Mittrovského bude rozparcelován dvůr Domanínek a Skály u Lhoty.

Choroba presidentova

7. března. Prožili jsem chvíle úzkosti. President Masaryk se vážně roznemohl a byl po celý měsíc upoután na lůžko. K radosti národa československého choroba přechází, takže mohl ke svým naro

**Str.40.**

zeninám přijmouti zástupce vlády a vyslanstev.

Karel Habsburk v Maďarsku

5. dubna. Karel Habsburk ujel o velikonocích ze Švýcarska, kamž se odstěhoval v roce 1918., aby zkusil štěstí v Maďarsku. Zakročení Malé dohody účinkovalo dobře a spolehlivě. Dne 5. dubna odjížděl Karel zpět do Švýcar.

Telefon

1. května. Po delším vyjednávání domohla se Bystřice telefonického spojení se světem. Zas krok ku předu, který občanstvo a zejména četní zdejší obchodníci vítají. Druhou dobrou vymožeností bude elektrické osvětlení našeho města. Městská síť je pořízena, vedení dům od domu, žárovky a lustry, po připojení s elektrárnou oslavanskou bude Bystřice elektricky osvětlována a doufáme, že lépe než Žďár.

Mrazy a sucha

19. června. Po parném květnu nastal červen s mrazy. 19. června zmrzly brambory, zelenina, keře, stromy. Na vodě byl ledový škrálop. V červnu mrzlo, v červenci a srpnu nebývalá vedra. Nesprchlo po čtyři týdny a teploměr ukazoval až 47° C. V první polovici srpna, kdy jindy u nás žně počínaly, sklízeli mnozí již ovsy.

1. července zaveden na železnicích den o 24. hodinách.

29. července rozpoutala se v noci bouře, ale jen větrná. V blízkých Rosochách uhodil

**Str.41.**

blesk a při velkém větru vyhořelo do základů 8. stavení.

Mniška Jiný škůdce nás tohoto léta ještě navštívil, noční motýl bekyně sosnová – zvaná mniška. Objevil se náhle po všech lesích Českomoravské vysočiny. Žravé housenky staly se nebezpečím našich jehličnatých stromů. U nás rychle sbírány a ničeny. Na Bystřicku za málo dní zničeno jich ¼. milionu.

Nové ministerstvo 1. října. Po ročním trvání odstoupila vláda úřednická a nastoupilo ministerstvo parlamentární, jehož předsedou jmenován ministr zahraničí Dr. Ed. Beneš.

23. října podnikl Karel Habsburk se svou manželkou Zitou vzdušný výlet ze Švýcarska do Maďarie. Přistál v Šoproni. Chtěl v čele vojska vtáhnouti do Budapešti a ujmouti se vlády. Malá dohoda nařídila částečnou mobilisaci a Maďaři se lekli. Anglická loď odvezla Karla do města Funchalu na ostrově Madeiře. Naši mobilisovaní vrátili se brzy domů.

Valuta 25. října. Vnitřní bída a hospodářská slabost států jeví se znehodnocením jejich papírových peněz na světovém trhu, čemuž se říká špatná valuta. Špatná je i naše nynější valuta, neboť

**Str.42.**

se platí za 1 dolar 95´50 Kč.

1. listopadu uvolněn obchod s cukrem. Zas o jednu – enku méně.

8. listopadu zemřel největší básník Slovenska Pavel Hviezdoslav, jenž se dočkal svobody a sjednocení, po němž ve svých verších tolik toužil.

10. listopadu zemřela náhle manželka školníka Marie Horaciusová.

† školnice Horaciusová. Manžel její pro staří a churavost požádal za propuštění ze služby školnické, kterou zastával se svou manželkou po 30 let. Novým školníkem ustanoven Rudolf Neumann, krejčí z Bystřice.

## 1922.

Elektrické osvětlení 7. ledna večer zahájeno elektrické osvětlení. našeho města proslovem starosty Edmunda Fiše před městskou radnicí. Elektrickým osvětlením učiněn potěšitelný krok ku předu. Ozařuje nejenom příbytky, náměstí a ulice, osvětluje též cestu ke vzdálenému nádraží, které se za osvětlení zdá bližším.

Kopš domu na školu 16. února usneslo se obecní zastupitelstvo jednomyslně, aby na místo navrhované přístavby patra na zadní školní budově koupen byl od velkostatkáře Vladimíra Mittrovského

**Str.43.**

dům čís: 11., který svou důkladností a polohou vyhoví prozatímně účelům školním. Starosta města zplnomocněn jednati o koupi domu toho, kteráž také uskutečněna za 180. 000 Kč. Nedostatečnost školních budov pociťuje se v našem městě řadu let. Mají naše školy žatstva mnoho; rádi vzpomínají bývalí žáci a žákyně na měšťanské školy v Bystřici, jimž by se srdce přáli lepších místností. Není kreslírny, není vhodné tělocvičny ani ředitelny, o kabinetech ani nemluvě.

Také musejní sbírky čekají na vhodnější umístění.

† Karel Habsburk

† Karel Habsburk 1. dubna zemřel ve Funchalu na ostrově Madeiře poslední císař rakouský Karel I. a byl tam také pohřben. Bývalá císařovna Zita usadí se nyní ve Španělsku.

Od roku 1914. ubylo 24. panovnických rodin.

Létadla nad Bystřicí 15. dubna zavedeno pravidelné poštovní spojení létadly mezi Prahou a Bratislavou. Let trvá 3 ½ hod. Létadla dopravují i cestující. Nad naším městem přeletuje každý týden aeroplán.

1. května vstoupí v platnost zákaz piva a vína mládeži do 16 let, kořalky, líké

**Str.44.**

rů a rumu do 18 let. Kéž by byl zachován!

Naše valuta se lepší 15. června: Sousední Rakousko a zvláště Vídeň prožívá dobu velkého rozechvění. Cena peněz ustavičně klesá, což má za následek nesmírnou drahotu. Chléb stojí na př. 1 400 Kč. Dělník bez práce dostává týdenní podpory v nezaměstnanosti 30.000K, metrický cent uhlí je za 10.180 K. Naše koruna, která ceněna byla v Curychu 10.centimů, stoupla až na 18. Dostaneme za ni 2.600K rakouských.

Tím, že se lepší kurs naší koruny, klesá vývoz našich tovarů za hranice. Státy s nízkou valutou, zvláště Rakousko a Německo, nemohou u nás nakupovati. Jsou tedy české výrobky pro naše sousedy drahé. Zboží zůstává ve skladištích, továrny přestávají pracovati a propouštějí dělnictvo. 31.000 nezaměstnaných je podporováno státem.

25/4 25

Jos.Herzog

Koupelka 25. června: místní školní rada užívajíc zákona o vyvlastnění velkostatků, koupila od velkostatkáře Vlad. Mittrovského kus louky (10 a) na potoce za Louckým mlýnem za 412 Kč, aby tam byla upravena koupelka pro žatstvo, po případě pro dospělé. To je také jedna bolest našeho města, že nemá vhodného hřiště ani koupelky. Před několika lety učiněn pokus s koupelkou pod Horou, zašla. Snad bude nynější pokus za Louc

**Str.45.**

kým mlýnem šťastnější a trvalejší!

Poplatek z 24. června stanoven poplatek z míst o trzích:

míst	za boudu regály opatřenou	6 K,
	z kramářské boudy	2 K,
	z půjčeného prkna	1 K,
	zelináři z místa	1 K,
	obuvníci z ráhna	1 K,
	hrnčíři z místa	4 K,
	z koně	6 K,
	z kusu hovězího dobytka	4 K,
	z ovce nebo kozy	1 K,
	z kusu černého dobytka	2 K,
	ze selete	1 K

Malý školský zákon 13. července vydán nový zákon v školách obecných a měšťanských, t. z. malý školský zákon. Hlavní změny proti dřívějšímu jsou: Zrušují se úlevy, každý žák musí choditi plných 8 let do školy. Zvyšují se pokuty pro nedbalou návštěvu školy. Zavádějí se nové vyučovací předměty, a to vyučování občanské nauce a výchově a ruční práce i pro chlapce. Rodičům ponechává se na vůli požádati, aby děti jejich byly zproštěny vyučování náboženského. Kromě náboženství katolického a evangelického jsou též

**Str.46.**

žáci nového náboženství československého, které dojíždí vyučovati farář českosl. církve ze Stražku.

Slet Orelstva v Brně 15. srpna konal se v Brně velký slet Orelstva, jehož s účastnila také orelská jednota bystřická, před půl rokem založená. Členy jejími jsou příslušníci strany lidové. Cvičení a schůze konají v domě Marie Jandové čís: 67.

Změna vlády 8. října nastala změna vlády. Ministerským předsedou jmenován poslanec Ant. Švehla. Dr. Beneš zůstává ministrem zahraničí.

25. listopadu schválen obecní rozpočet na rok 1923.

Obecní rozpočet	Potřeba činí	166. 215 Kč. -
	úhrada činí	112. 621 Kč. -
	schodek činí	53. 594 Kč. -

Na úhradu schodku přírážky 114 % k domovní a činžovní dani, 346 % k ostatním daním.



† Josef Veselý 18. prosince zemřel zdejší měšťan, člen obecního zastupitelstva a místopředseda místní školní rady, Josef Veselý, jenž pro milou povahu těšil se všeobecné vážnosti. Odkázal městu 400 Kč, aby úroky z nich věnovány byly na vánoční stromek pro zdejší chudé děti. Částka tato uložena ve spořitelně jako nadace Josefa Veselého.

## 1923.

Atentát na Dr. Rašína 5. ledna proveden na ministra financí Dr. Al. Rašína atentát. Mladík Josef Šoupal; úředník pojišťovny, vypálil na něho

**Str.47.**

Lad. Čermák segretářem ránu z revolveru a těžce ho zranil.  
24. ledna jmenovalo obecní zastupitelstvo jednomyslně dosavadního prozatimního tajemníka Lad. Čermáka definitivním sekretářem. Úřad tajemnický zastává od 6. září 1921. po odchodu Emila Horaciusa do služeb finanční stráže

Smrt Dr. Rašína 18. února zemřel po šestinedělním utrpení Dr. Alois Rašín, jeden z neenergičtějších mužů a budovatelů naší samostatnosti. 18. letý nerozvážený mladík připravil stát o nejlepšího národohospodáře, jenž znal jedinou cestu k ozdravení republiky: Pracovat a šetřit!

Protest proti drahé dopravě 25. února protestuje obecní zastupitelstvo proti omezování jízdy na trati Německý Brod – Tišnov a žádá zavedení tarifu jako na velkých tratích. Je doprava v našem chudém kraji o 100 % dražší než jinde. Zboží začíná se dopravovati raději povozy, osoby automobilem.

† Antonín Polnický 11. března. Zákeřná chřipka vyžádá si čas od času i v našem zdravém vzduchu oběti. Podlehl jí po týdenní nemoci měšťan zdejší Antonín Polnický, dlouholetý člen obecního zastupitelstva, předseda místní školní rady, činný řadu let v péči o sirotky, o jejichž dobré umístění se otcovsky staral.

26. března ustanoven městským lékařem M.U.Dr. Silvio Koenig z Brna. Budou tedy v městě dva lékaři, jako bývali.

13. května zemřela v Lánech, letním

**Str.48.**

Smrt choti presidentovi sídle presidentově, manželka jeho Karla Masaryková, paní vzácná a ušlechtilá. Je pochována na prostém venkovském hřbitůvku mezi českým lidem, jemuž se obětovala po boku svého velikého muže, jsouc mu věrnou družkou a oporou.

† JUDr. Per. Fiša 9. května zemřel brněnský advokát J.U.Dr. Peregrin Fiša, rodák Bystřický. Od mladých let byl horlivým Sokolem. Byl přes 30 let starostou Sokola brněnského a několik let starostou moravsko-slezské obce sokolské. Deputace z našeho města zúčastnila se pohřbu váženého a oblíbeného svého rodáka.

Dar městské spořitelny dětem 20. června věnovala městská spořitelna v Bystřici pro každou třídu soudního okresu bystřického vkladní knížku s počátečním vkladem 10 Kč., která má býti odevzdána nejpilnějšímu a nejhodnějšímu žáku. Projevila tím ušlechtilou snahu odměňovati pilné žáky a nabádati šetrnosti.

Odhalení pamětní desky 5. července odhalena na městské radnici pamětní deska, věnována bystřickými občany rodákům, kteří padli ve světové válce. Je jich 31, jména jejich jsou do desky vyryta. Desku zhotovil brněnský sochař Racek za 8.000 Kč, které uhrazeny příspěvky spolků, obce, peněžních ústavů a veřejnou sbírkou.

Při pěkné slavnosti, již se zúčastnili zástupcové úřadů i spolků bystřic

**Str.49.**

kých zapěl pěvecký odbor Sokola Smetanovo Věno, promluvil procítěnou řeč Fr. Hutař, odb. učitel ze Žďáru, načež odevzdána deska do ochrany města.

- Oslava Husova Na večer téhož dne pořádala strana českosl. socialistů se Sokolem oslavu Husovu. Na suchém kopci promluvil legionář Palán, pálena hranice, načež odebral se průvod do města k pamětní desce, kde zapěna píseň „Kdo jste boží bojovníci.“
- 25.výročí Sokola 29. července oslavoval bystřický Sokol 25. výročí svého založení. O 1. hodině byl koncert hudby na náměstí, o ½ třetí průvod na cvičiště, kde provedeno veřejné cvičení. Z prvních 38. členů před 25. lety vzrostla jednota – zvláště po válce na 169. členů mimo dorost. Kromě cvičení pěstuje všechny obory sokolského snažení. Má odbor pěvecký i hudební, pořádá divadla, koncerty a přednášky, otvírá veřejnou čítárnu ve školní budově.
15. srpna. Potěšující je zjev, že ubývá v republice nezaměstnanosti. Zejména továrny textilní pracují plně. To pozorujeme v blízkém Víru, kde mnozí dělníci bystřičtí pracují. Dosti lidí zaměstnává stavitel Boh. Hutař na dvou pěkných budovách v Bystřici. Je to vila na horním
- Str.50.**
- konci náměstí a přestavěný mlyn Vašinův (dříve Traplův) na Starém městě.
- Prodej koupeného domu 30. srpna usnáší se obecní zastupitelstvo, aby koupený dům čís: 11 i se zahradou byl prodán státu pro účely okresního soudu za cenu takovou, zač obec dům koupila s připočtením poplatků převodních.
- Zeměřesení v Japonsku 1. září oznamují noviny zeměřesení v Japonsku, jakého neznají dějiny. Celá města jsou ve zříceninách, zvláště Jokohama a Tokio, statisíce mrtvých, škoda ohromná. Je třeba pomoci všeho cítícího světa a také československého světa při vzpomínce, jak přátelsky a obětavě přijímali Japonci naše legionáře.
- Oheň ve Zlatkově Osvětový svaz konal přednášky ve prospěch postižených a městská spořitelna věnovala 14. září o 2. hodině odpoledne vypukl oheň ve Zlatkově. Dlouhé sucho a silný vítr oheň podporovaly. Dostavilo se záhy 8. hasičských sborů ku pomoci, ale přec shořelo do základu 5 chalup a 3. stodoly. Kromě dvou rolníků postižení chudí lidé zlatkovští. Městská spořitelna poskytla pohořelým 500 Kč, Okresní záložna 300 Kč, děti bystřických škol sebraly 365 Kč na zmírnění bídy.
- Volby do obecního zastup. 16. září konaly se volby do obecního zastupitelstva. V Bystřici byly 3. kandidátní listiny a to stran sdružených (nar.de
- Str.51.**
- mokracie, agrární a českosl. socialistů), strany lidové a strany živnostenské. Všech voličů 1417, volilo však jen 1272, 17. lístků neplatných. Volební číslo 41. Strany sdružené obdržely 509 lístků a 12 mandátů, strana lidová 407. lístků a 10 mandátů, strana živnostenská 340. lístků a 8 mandátů.
- 18/VI.1926  
Inn Vaculík  
ok.škol-insp.
4. října. Začala v Bystřici a okolí jízda ale i doprava automobilová. Autem dopravuje do Bystřice zboží zásobovací spolek „Včela“, autem děje se doprava mouky z Brněnce. Pod nákladním autem firmy Fr Doubek z Brněnce sřítíl se most na silnici z Víru do Bystřice (pod sv. Janem). Neštěstí se nestalo.
5. října odpoledne konala se volba obecní rady. Když strana lidová vyhradila si prvního náměstka a strana živnostenská druhého, zvolen 11. z 12 odevzdaných hlasů starostou města Edmund Fiša, který úřad starostenský od r. 1899. nepřetržitě zastává a je nejen měšťanem, ale i čestným občanem bystřickým. Prvním náměstkem Josef Krásenský, druhým Frant. Veselý.
12. - 20. října zavřeny zdejší školy, jelikož školní děti šířily spálu.
17. října sledována se zájmem návštěva našeho presidenta v Paříži. Na všech francouzských školách promlouvalo se toho dne o Československu. Z Paříže do Bruselu a odtud do Londýna. Všude nadšené vítání.

Rozvrat v Německu 24. října. Aby nemuselo Německo po prohrané válce platit, rozvrátilo své hospodářství. Čísla ukazují, jak rozvrat pokračuje:

v lednu 1922. stálo 100 marek 32 Kč

20.října 1922. bylo 100 marek za 85h, tedy 1 000 marek za 85 Kč

dnes je 1 000 000 marek za 8hal, tedy 10 miliard za 8 Kč.

Samo ovšem se tím trestá, vzrůstá strašlivě dražota a nejhůře se vede lidu pracujícimu. Celý stát zmítá se bouřemi a zápasy sociálními.

Národní svátek 28. října slaven národní svátek a pětiletí svobody okázaleji i v Bystřici. Prapory vlály s četných budov, večer sokolské divadlo, jehož výnos věnován na sirotky. Dětský den v republice spojen s národním svátkem. Na Starém městě postavena máj a slaveny hody. Tancování však k národnímu svátku nepřiléhá.

Dukáty 8. listopadu objevily se za okny městské spořitelny a ve výkladním okně Štěpánkově první naše zlaté mince, dvojdukáty a dukáty, které si možno po 120 Kč spatřiti

12. listopadu rostly chutné hříbky v takovém množství, že je lidé na prodej nabízeli.

2. prosince prodán dům na náměstí čís: 66. Koupil jej zdejší lékárník Jan Svačina za 60 000 Kč. Mírová cena byla 16 000 Kč, jenom že musí, kdo koupí dům, čekati, až se nájemníci vystěhují. Je i u nás stále velká nouze o byty a zákon nájemníky chrání.

15. prosince. Okresní záložna v Bystřici odměňuje hodného žáka každé třídy v bystřickém

okrese knížkou s vkladem 10 Kč. Odměňovati pilnost a nabádati ke spořivosti je chvályhodný čin našich peněžních ústavů, který v našem městě dorostu ponese ovoce dobré.

27. prosince. Obecní rozpočet na rok 1924.

Obecní rozpočet Potřeba: .....172 630 Kč

Úhrada:.....130 208 Kč

Schodek: .....42 422 Kč

Přirážky: 114% k domovní a činžovní dani vynesou 5 334 Kč.

Přirážky: 260% k ostatním daním 37 221 Kč.

Proti roku minulému jsou přirážky k ostatním daním značně menší.

## 1924

1. ledna. Kruté mrazy a vánice na českomoravské vysočině, začaly na Boží narození a trvaly přes týden. Noční mrazy dosahují až 30° pod nulou, vichřice stíhá vichřici. Žákům zamrzá inkoust v kalamářích. Kovář Šejnoha z Karasýna bral se podvečer z Bystřice. Zabloudil a ráno ležel opodál silnice polozmrzlý. Žák Skřipský z Písečného jdoucí ráno do školy ho upozoroval, běžel do Ždánic pro sáně, jimiž kovář odvezen a při životě zachován.

15. ledna. Okresní soudce Viktor Kousal, který přes 10. let u zdejšího okresního soudu působil, nastoupil soudcovské místo v Jihlavě. Jeho nástupcem stal se Rudolf Polnický, dosud soudce v Novém Městě.

Lenin - Wilson 5. února. Zemřel Lenin – Uljanov, osobnost historická, největší revolucionář všech dob, budovatel ruského komunismu. Ve světě západním zemřel Woodrov Wilson, dvacátý osmý prezident Spojených států, osvoboditel potlačovaných národů. Z bystřických úřadů vlály smuteční prapory.

Nejhojnější příjmení 6. února zemřel dlouholetý školník bystřický Antonín Horatius, který od smrti své manželky žil 2 léta z pense místní školní radou poskytovanou. Ztrácí se s ním z Bystřice jméno Horacius, které tu početně nikdy zastoupeno nebylo. Z příjmení nejhojnějších je

- nyní Svoboda. Je v Bystřici 12 Svobodů, které rozlišují podle křestních jmen, zaměstnaní i obydlí. Je zde Karel Svoboda, Honza Svoboda, Metyn Svoboda, Teodor Svoboda, Josef Svoboda, kaplan Svoboda, písař Svoboda, holič (pucifous) Svoboda, hlídač Svobudek, Svoboda na Holbovce, Svoboda u notára.
- Vlak nejzdí pro vánice 7. února celý leden byl sněžný a mrazivý, na počátku února jsou vánice snad ještě divočejší. Nejenom porušují vedení elektrického proudu, že světlo pomrkává a hasne, ale zamezují jízdě vlakem mezi Bystřicí a Žďárem. Vlak z Brna jezdí jen do Bystřice. Po 4. dni nepojede ke Žďáru, jsou závěje až 6 metrové.
- Pětiletí Červeného kříže 23. února připadlo pětiletí československého Červeného kříže. Vzpomenuto blahodárné činnosti lidumilného spolku po vši re  
**Str 55.**  
publice. Do Bystřice přijela lékařka a přednášela školní mládeži. Večer byla přednáška pro dospělé.
- Jarní počasí 1. března strážníci našeho města opatření jsou kaučukovými obuškami (pendrekami).  
21. března na první jarní den mrzlo, až se jiskřilo, sněhu dost, mládež se klouzala, sáňkovala, lyžařila. Po prvním jarním dni nastala obleva, jako by jaro chtělo začít podle kalendáře. Ale netrvalo dlouho, zafířel severák zas a ještě 10. dubna byla naše krajina pod tlustou vrstvou sněhovou. Hospodáři předvídají pozdní rok.
- Průvody Orlů 23. března pořádali slepci z Chrlic v hotelu Záložna divadelní představení. Takového divadla u nás ještě nebylo, návštěva velká.  
18. dubna na Velký pátek a Bílou sobotu chodí jako stráž k Božím hrobám členové Orlů, zastávají tím úkol dřívějších vojenských vysloužilců. Podobně zúčastňují se průvodu o vzkříšení a Božím těle.
- Oslava Smetanova 28. dubna pod protektorátem městské rady provedena v hotelu Záložna zdařilá oslava tvůrce české hudby Bedřicha Smetany. Z přednášky dobře nacvičených sborů a sehraných hudebních skladeb poznalo obecní občanstvo umění Smetanovo.  
29. – 30. dubna konaly se odvodky v Bystřici z bystřických 51. branců odvedeno bylo letos 21.  
**Str.56.**
- Oheň ve Zlatkově 7. května vypukl o 9. hodině večer ve Zlatkově zase oheň, který strávil stavení rolníka Havelky, jeho stodolu a stodolu sousedovu. Oheň byl patrně založen, ale pachatel nezjištěn. Druhý den přiveden byl do vyšetřovací vazby Havelka ale po několika dnech propuštěn na svobodu. Po půl roce druhý oheň ve Zlatkově!
- Fortna 19. května ulice do náměstí Fortna, svědčící svým názvem, že byla Bystřice kdysi opevněna, rozšiřuje se až po samé domy. Získává se tím vjezd do města i pohled od řeky na náměstí.
- Příznivý máj 28. května vlhký a studený byl duben, že budil obavy hospodářů, ale měsíc máj byl přírodě naší velmi přízniv: vlhký a teplý. Vše se spravilo, vše bují takřka před očima.
- Oběsil se Minář 30. května oběsil se v obecním vězení občan zdejší Antonín Minář, jenž před tím pobídl svoji ženu. Manželé Minářovi žili po dlouhá léta v panské zásobárně (forotě). Minář byl alkoholik, v opilství svoji hodnou ženu týral.
- Pěkná úroda 28. června. jako květen, stejně byl i červen našemu horáckému kraji velmi přízniv. Nebylo mrazů, které škodivají bramborům a žitu v květu, vláha dostavila se vždy v pravý čas. Úroda je tak pěkná a slibná, jak nebyla po kolika let.
- Hasičské slavnosti 5. a 6. července byly pro naše město dni slavnostní. Pořádána byla oslava 50. letého trvání do  
**Str.57.**  
brovolného sboru hasičského s oslavou trvání VI. župní jednoty hasičské Vilímovy.  
Ke dnům slavnostním se hasičstvo pilně připravovalo. Skoro denně svolávala trubka ke cvičením na sokolském letním cvičišti, byly přednášky ve škole i v hotelu. Současně

s jubilejními dny hasičskými uspořádána byla v místnostech školních výstava řemeslnická, pokračovací školy, sociální péče, musejní a výstava kursu kuchařského. 5. července byla výstava otevřena. Nutno přiznati, že byla dobrým poučením pro lid z Bystřice a okolí a dobrou reklamou našeho živnostnictva. Zvláštní pozornosti těšila se výstava starožitností.

Večer téhož dne měli jsme pěkný požitek hudební připravený velkým vojenským koncertem za spoluúčinkování pěveckého sboru Sokola ve dvoraně hotelu Záložná.

Pojednou objevila se zář nad Rozsochami, hořelo! Několik našich hasičů opustilo koncert, spěchali za povinností. Vyhořel statek rolníka Vostrejže z Blažejovic.

Rušno bylo u nás zvláště 6. července. Město ozdobené prapory vítalo hasičské sbory, které provedly seřazení u Smichova a zahájily mohutný průvod (1300 členů) na náměstí před radnici. Slavnostní fan fáry ohlásily příchod našeho jubilejního

**Str.58.**

sboru. Pěvci zapěli „Věno“, načež následovalo uvítání starostou města, starostou župy, rozdělení diplomů za dlouholetou činnost, slavnostní řeč a čtení prvního protokolu zdejšího sboru před 40 lety. Na to bystřický sbor blahopřál svému jubilantovi hasičskému, starostovi Fišovi a připojil ku svému přání dar, obraz jubilantův v hasičském stejnokroji. Starosta Fiša přijal s pohnutím dar a vřele děkoval za poctu jemu a hasičstvu prokázanou.

Následoval koncert na náměstí a odpoledne průvod na sokolské cvičiště, kde proveden ustanovený program. Slavnostní den ukončen byl věnečkem v hotelu za libých zvuků vojenské kapely. Starostovi města Edmunda Fišovi věnován byl pěkný článek v hasičském časopise Rozhledy.

Ukončení  
výstavy 13. července o 5. hodině odpoledne ukončena byla výstava proslovem ředitele Jana Křípala a národní hymnou, kterou na školním dvoře zahrála místní kapela, koncertující poslední výstavní den na náměstí a na školním dvoře. Dopoledne byl sjezd živnostnictva ze Žďárska, Novoměstska i Tišnovska na němž promluvil poslanec Anděl pěknou řeč, jejímž obsahem bylo, že každý stav pomoci si musí především sám dobrou prací, vzděláním, organizací.

V měsíci červenci dokonal životní pouť zemský školní inspektor Antonín Kunz, rodák bystřický. Pro české školství na Moravě vykonal mnoho.

**Str.59.**

Fišův fond 8. srpna. městská spořitelna ocenila 25. letou činnost starosty města Edmunda Fiše jakožto předsedy městské spořitelny věnovala 10 000 Kč na fond, jenž ponese jméno jubilanta a jehož úroky budou věnovány chudým tohoto města.

Vzrůst městské spořitelny nejlépe vyjadřují čísla. 1. července 1890, kdy byla spořitelna zřízena, byl počet vkladatelů 47, vklady činily 14. 969 zlatých, vlastní jmění činí 91 zl. 90 kr.

Koncem roku 1924 je počet vkladatelů 4. 602, vklady činí 17, 261. 855, 81 Kč, vlastní jmění 918. 279, 55 Kč. Je městská spořitelna chloubou města a jeho mecenášem.

Svěcení  
zvonů 10. srpna bylo neobyčejně živo v Bystřici. Bývá tu o pouti vavřínecké vždy dosti živo, ale tentokrát dosti velké náměstí nestačovalo. Kromě poutních bud s cukrovím a ovocem, kolotoče, byly na náměstí houpačky, varieté a zvěřinec. Konalo se též slavnostní svěcení zvonů, vybudovaných sbírkami a darem preláta Karla Schustra, rodáka zdejšího, který sám zvony světil. K starému Vavřínu přibyla Maria, Karel, pojmenovaný po svém dárci, Luitgarda.

Ulity byly v Chomutově za 51. 703 Kč. Z nádraží dopraveny byly velkým průvodem, v jehož čele jelo několik Orľů na koních před kostel. Odpoledne byly vysvěceny, obrat

**Str.60.**

nými montery na věž vyzdviženy, odkudž večer hodinu slavnostně zaznívaly.

Změny u  
soudu 25. srpna odešel z Bystřice n. P. soudní rada Jos. Hložek, který 12 ½ roku v našem městě působil a pro milou povahu vážnosti a lásce občanstva se těšil. Novým jeho působištěm je

Brno, kamž většina soudců z Bystřice odchází. Předsedou okresního soudu zdejšího stal se okresní soudce Rudolf Polnický, druhým soudcem ustanoven Jan Dokoupil, rodák z Renoty u Unčova.

3. srpna odhalen byl slavnostním způsobem v Luhačovicích pomník tvůrci lázní luhačovických MUDr. Frant. Veselému rodáku našeho města.

10 září přestěhovala se lékárna Svačinova do vlastního domu čís. 66

Nové mosty 1. října. Okresní silniční výbor podjal se vybudování dvou železobetonových mostů u lihovaru a u pletárny Nahodilovy.

JUDr. Seidl 14. října zemřel v nemocnici v Brně zdejší advokát J.U.Dr. Fr. Seidl, rodák z Litomyšle, jenž v Bystřici téměř 20 let působil a zůstavil pověst muže charakterního a svědomitého obhájce našeho lidu. Zúčastnil se městské samosprávy jako radní, člen místní školní rady, ředitelstva městské spořitelny. Byl členem Sokola a řemeslnického spolku „Vratislav“. Oblíboval si tichou práci kulturní. Působil v oboru Nár.jednoty, v musejním odboru, a zvláště v obecní knihovně, jsa předsedou knihovnické rady.

**Str.61.**

Onemocněl tyfem, na jehož recidion zemřel v nemocnici v Brně a odvezen byl ku spálení do Pardubic. Na poslední cestě v Brně doprovodili ho z Bystřice Vojtěch Štěpánek za Sokola a Josef Štourač za knihovnickou radu.

26. října konalo se slavnostní zasedání městského zastupitelstva a všech dosud žijících členů dřívějších zastupitelstev k počtu 25. letého, nepřetržitého úřadování starosty města Edmunda Fiše, jemuž věnováno účastníky čestná adresa.

Radio Koncert 15. listopadu byla u nás letos po druhé lékařská přednáška Červeného kříže, k níž připojen zábavný i poučný film a tentokrát pro nás novinka: radiokoncert.

25. prosince. Bílé vánoce letos nejsou, sníh se sotva ukázal. Jen stromy pod tíhou jíní se lámou a ojínělé dráty překáží elektrickému osvětlení. Krutými vánicemi a mrazy počal letošní rok, zima bouřila až do dubna ale po tom nastalo u nás počasí velmi příznivé, dosti vláhy vláhy a zase tepla a slunce, takže rolníci sklidili beze všech pohrom opravdu požehnanou úrodu píce, obilí i okopanin a pohodlně seli i zorávali, ještě v prosinci orali. Ceny obilí i brambor byli vyšší – např.

1 g žita	200 Kč	1 g ovsa	140 Kč
1 g ječmene	240 Kč	1 g brambor	40 Kč
1 g netřené lnu	300 Kč		

Úroda hojná a drahota není, ovšem úkaz zdravý

**Str.62.**

## 1925

1. ledna. Slunce svítí a hřeje jako na jaře, cesty blátivé, na chodnících živá promenáda, mladíci ve svrchnících i bez nich. Lyžaři těší se dosud marně na výlet a děti na sáňkování.

15.ledna Kurs naší koruny:

Za 100 německých zlatých marek platíme	809 Kč.
100 švýcarských franků	657 Kč
Libru šterlinků	159 Kč
100 lir	145 Kč
1 dolar	34 Kč
100 dinárů	50 Kč
10 000 maď. korun	4,50 h
100 polských zlatých	653 Kč
10 000 rakouských korun	4,70 h

Německo a Polsko se zlatou měnou polepšilo.

2. února. První sněhová vánice letošní zimy. Po celý prosinec a leden sněhu takřka nebylo. Půda dosti umrzla i led je silný, ale žádná opravdová chumelice.

12. února. Potěšitelný je výkaz, jak ubývá nezaměstnanosti v republice. Bylo-li počátkem roku 1923. nezaměstnaných 505. 264, klesl počátkem roku 1925. počet ten na 51. 691.

Méně potěšitelné však je, že stát náš není sobě statečný co do výživy obyvatelstva. Že závisíme na dovozu životních potřeb z ciziny, zasáhla nás i vlna světové drahoty obilí a zvláště mouky. Dostoupla-li cena 1 kg mouky na 4 Kč. 4 h, je to zdražení hrozné, které vyvolává v městech bouře

**Str.63.**

protidrahotní.

28. února. Ani po celý únor – kromě chumelice na hromnice – nebylo sněhu ani ledu. Skřiváci zpívali hlučně od hromnic, nad městem přeletělo již několik hejn divokých hus, i čápi krajinou táhli. Špačci jsou již v budkách, kavky v krbech. Hoši chytli pěkného motýla babočku, která 20. února vesele poletovala.

18.května 1927

Im.Vaculík

okrs.škol.inspektr.

(změna písma)

Kvetou sněženy i chudobky. Hospodáři zaorávají hnůj i vlácejí. Jak bude v březnu?

1. března. Na zdejší poštovním úřadě nastoupil službu vrchní postmistr Jan Fridrich ze Strenikova

6. března byla obnovena místní školní rada na nové čtyřletí. Předsedou zvolen odborný učitel Josef Štourač. místopředs. měšťan Adolf Kočí.

21.března. Na první jarní den vozili led do lednice řezníka Emila Schwarzera. Na neděli ohlášeno lyžování v Novém Městě. Na počátku zimy se pralo, na počátku jara ledují a lyžaři. „Inu, zima svou u nás provést musí, naše úvozy zasypány sněhem jednou být musí“, říkají staří a mají svou pravdu.. Proti lednu a únoru je letošní březen měsíc zimní.

23.března odjíždí z Bystřice divadelní společnost Choděrova, které se u nás po tři neděle dobře dařilo. Obyčejně k nám přijíždějí divadelní společnosti v létě o prázdninách. Letos tu byla i

**Str.64.**

v zimě a v létě bude jistě zase. Divadlu Bystřice přeje.

1.dubna. Vrchní postmistr ve výslužbě Artur Sýkora vyměnil svůj rodinný dům čís. 3. na náměstí za nový dům obuvníka Aloise Řádka, stojící u silnice k nádraží. Alois Řádek přidal ke svému domu 80.000 Kč.

10.dubna. Přes naše město zabloudí někdy aeroplány letící z Prahy do Bratislavy. Pro orientaci pořízen na obecním poli u zimní hospodářské školy z cementu veliký nápis: Bystřice n. P.

15.dubna otevřel advokátní kancelář JUDr. Karel Roman z Olomouce v místnostech po zemřelém JUDr. Fr. Seidlovi.

23., 24. a 25. dubna konaly se v Bystřici odvody. Z bystřických branců odvedeno bylo letos. Nastoupí službu 14 měsíční.

21.dubna byla u nás výstava horáckého dobytka hovězího, vepřového, ukázky koz, ovec, drůbeže a králíků.

Konala se za městem na cihelně a ukázala, že se chov dobytka u nás zvelebuje a že už jsou zahlazeny stopy válečné v tomto hospodářském odvětví.

10.května V Úředním věstníku jmenuje se naše město Bystřice n. Pernštejnem a jsou pojmenovány některé budovy starými názvy, jako: Suchý Mlýn (= panský mlýn), Obecní Mlýn (= Lázničkův, nyní Makovského), Obecní Pazderna (= opatrovna), Horní a Dolní Valcha, Forota.

**Str.65.**

Občané zdejší znají ještě několik pojmenování starších nebo přezděných, na př. Herberk (stravovací stanice), Na Zámečku ( dům Josefa Jakubce čís. 108), Špimberk (dům na cihelně č. ), Špitálský Mlýn (pletarna Nahodilova), Špitálská Pazderna ( u Elčknerů č. ), Broženberk (dům č. ), Na Holbovce (dům č. 79)

Místo starého pojmenování „Skřípec“ ujímá se nyní „Nádražní ulice“.

11.května Horácko postiženo bylo živelní pohromou. Průtrží mračen zničeno celé údolí říčky Libochůvky. Spoustami vod protrženy hráze rybníků v Bobrové a Libochové, neodolaly ani betonové mosty, zničeny dokonce dva mlýny, jež voda úplně rozvrátila a rozmetla, při čemž přišel o život syn mlynáře v Meziboří Jeřábek, který dlel ve mlýnici. V Brtnici se říčka rozvodnila v dravý proud, který zaplavil celou obec a pobořil 20 stavení. Bystřice s okolím zůstala této pohromy ušetřena. Jenom blesk sjel do fary komínem, poškodil komín i kamna K vážnějšímu neštěstí nedošlo. Fara bude opatřena hromosvodem.

15.května. Městská spořitelna pořídila ve své úřadovně na radnici radiovou přijímací stanici za 10.000 Kč. Bystřickému obecnstvu bude tím poskytnuta možnost poslouchati koncerty, řeči z Brna, Prahy, Vídně, Berlína a Říma.

15.června. Po příjemném a vlhém květnu nastal červen, chladný a suchý.

**Str.66.**

28. a 29 června pořádány v Brně národopisné svátky. Pěkné bylo podívání na kroje a zvyky z Moravy, Slezska a hlučínska. Pozornost budil i prostý kroj horácký, velmi skrovně zachovalý. Vyznačují jej dlouhé kožichy, šosaté kabáty, čepce (i zlaté) u žen!

Od nás nemohl býti vypraven nikdo pro nedostatek Kroje. Nové Město bylo však zastoupeno.

5.července konal se v Brně slet hasičstva z československé republiky, jehož se bystřický sbor 42 členy zúčastnil.

Téhož dne zahájena v Novém Městě horácká výstava, na níž je rovněž naše město zastoupeno.

Na večer 5.července pořádána u nás Sokolem a sdruženými stranami zdařilá oslava Husova.

Průvod ubíral se ze školy do Sokolské Foroty, kde přednesem nacvičených sborů, pěknou řečí prof. Janáčka z Brna, zapálením hranice uctěna památka velikého Čecha.

Šestý červenec měl v našem městě ráz téměř sváteční.

7.července ubytovala se v našich školách již po druhé prázdninová kolonie. Loni byly u nás děti z Prahy, letos ze Slaného. Jsou to děti rodičů chudých, jimž poskytuje se o prázdninách osvěžení změnou vzduchu, vydatnou stravou, zábavu. Město poskytuje kolonii zdarma ubytování, pořídilo školní kuchyň. Kolonie zanechává v městě slušný peníz, letos i 7.000Kč

**Str.67.**

8.července zvoleno obecním správcem Josef Pecina, jenž zastával tento úřad prozatímně po Hynku Fialovi, který se správcovství vzdal.

14.července. Filip Vašica zaměnil svůj hospodářský dům na Starém městě čís. 226 za Tichého (dříve Homolkův) hostinec na náměstí čís. 54. Vašica přidal Tichému 50.000 Kč.

V měsíci červenci schůze městské rady i obecního zastupitelstva měla předmětem jednání stavbu Orlovny, proti jejímuž provádění podávány protesty. Orlovnou zvětšen horní konec města, dělnickými domky Vašinovými Staré město. Staví se málo.

Novinkou je úprava našich silnic. Okresní silniční výbor koupil parní válec za 150.000Kč., jímž se naše silnice válčují. Jakožto první válčuje se silnice k nádraží a přes náměstí.

24.srpná. Restrikce státních zaměstnanců prováděná v tomto roce zasáhla v Bystřici školu obecnou. Místo 10 tříd zůstává jich na dobu menšího žactva jen 6. Proti rušení tříd protestovala místní školní rada i obecní zastupitelstvo.



8.září V poledne zazněl výkřik: „Hoří na horním konci!“ Domek provazníka Dobrovolného u hřbitova č.349 byl v plamenech, které brzo zachvátily i domek sousední čís. 36. Bystřičtí hasiči spěchali k požáru,

**Str.68.**

zvon bil na poplach. Ohrožen byl domek odborného učitele Sedmery a ještě více snad vdovy Makovské lepenkou krytý, kam vítr vál. Oba tyto domky byly dobře chráněny, střechy vodou polévány a zachráněny. Snad celý horní konec se hašení účastnil. Pomáhat pumpovali i Frant. Navrátil z čísla 24 v Malé Brance. pojednou zvoláno :„U Navrátilů hoří!“

A hořelo skutečně. Rozpálený eternit zaletěl na střechu a slámu Navrátilovu asi 100m vzdálenou a dům jeho byl v plamenech.

Od Navrátilů přenesl se zhoubný požár na sousední dům Vašicův. I ten kromě obytného stavení lehl popelem. Na štěstí vítr, který se zmáhal vál směrem do zahrad. Kdyby byl vál směrem domů byli bychom se těžko bránili, třebaže dojely a činily kromě našeho sbory z okolních vesnic: Z Domanina, Písečného, Vítochova, Rozsoh, Věchnova, Býšovce, Zlatkova, Rožné, Rodkova i Ždánic.

Nemá horní konec kromě studní vody a chalupy jsou namnoze v Malé Brance pokryty lehce, lepenkou a šindelem.

Podařilo se omezit zhoubný požár, podlehly jen čtyři jmenované domy, shořelo u Navrátilův a Vašiců ovšem i všechno sklizené obilí a píce, zničeny i stroje. Jak dobře je býti při vši opatrnosti, dobře pojištěn!

U Navrátilů to nebylo.

**Str.69.**

*(změna písma)*

4.října oslaveno 50.výročí úmrtí spisovatele Gustava Pflagra Moravského, rodáka z Karasína. Desku na jeho rodném domě dalo opravit naše museum. K rodnému domu ubíral se průvod z Bystřice, dostavilo se hojně lidu z okolních vesnic. Pěvecký sbor bystřického Sokola zapěl pěkné sbory, profesor novoměstské reálky přednesl vzpomínkovou řeč o Pflagrově, jímž se Horácko právem honosí jako velkým spisovatelem své doby. Spisy Pflagrovu má zdejší obecní knihovna, jejíž předchůdkyní byla v Bystřici knihovna Pflagrovu.

8.října uspořádala zdejší tělocvičná jednota Sokol večírek na rozloučenou se zakladatelem zdejšího Sokola, učitelem Karlem Konečným rodákem zdejším, který na zdejších školách téměř 30 let působil. Odchází na pensi do Litomyšle, ale zůstavil si v Bystřici památku, jako budovatel a přední pracovník v Sokole, jako zvelebovatel zdejšího města. Park na náměstí a u hřbitova je jeho dílem.

8.října četli čtenáři Národní politiky tuto zprávu : „Na Wilsonově nádraží zadržen byl 6.října večer policejními agenty pokladník Okresní záložny v Bystřici n. Pernšt. Karel Pavelka, který se přiznal, že zpronevěřil 40.000Kč. Peníze utrácel za oděv, knihy a výlety. Byl dodán do vazby tresního soudu.“

Zpráva vzbudila vzrušení a právem odsoudila defraudanta, jenž se zúčastnil veřejného života zdejšího.

**Str.70.**

18.října V noci zemřel na půdě „opatrovny“ svobodný dělník Emanuel Matoušek. Přivolaný lékař konstatoval smrt následkem přespřílišného požívání denaturalizovaného lihu, čímž nastala otrava. Tak končí alkoholikové. „Dolrou “ začínající, „čistou “ pokračují a „srabákem“ končí!

1.listopadu. Rozpuštěna poslanecká sněmovna i senát a vypsány nové volby na den 15.listopadu. Rozjíždějí se kandidáti poslanectví, kritizují, slibují hory doly. I v Bystřici každá politické strana pořádala svou schůzi, strany sociální dokonce tábory lidu na

náměstí. Občané poslouchají řeči prohlášené, debatují o nich s různými poznámkami. Nejčastější je stesk, že se kandidáti poslaneckví objevují jen před volbami.

15.listopadu den voleb, které provedeny týž den do sněmovny poslanecké i senátu a daly výraz smýšlení občanstva. Ze 2.495 obyvatel zdejšího města byl počet voličů do sněmovny poslanecké 1.209, do senátu 1.098.

Do poslanecké sněmovny obdržely strany:

Číslo:		Hlasů:
3	Práškova strana agrární	7
5	Sociální demokraté	58
6	Německá nacionální	1
8	Čs.Str.živnostenská	374
9	Němečtí soc. demokraté	1
12	Národní strana práce	62
14	Kaderkovci (domkářská str)	26
15	Komunisté	62
20	Nár. demokraté	39
21	Čs. socialisté	61
22	Republikánská strana	96
23	Nezávislí komunisté	10
26	Lidová strana	408
27	Německá agrární	2
28	Židovská	2

Do senátu obdržely strany :

Číslo:		Hlasů:
3	Práškova strana	9
5	Sociální demokraté	53
8	Čs.Str.živnostenská	321
9	Němečtí soc. demokraté	1
12	Národní strana práce	57
15	Čs. strana komunistická	61
20	Národní demokraté	39
21	Čs. socialisté	57
22	Republ. strana	109
26	Čs. strana lidová	387
27	Něm. agrární	4

Z uvedených čísel patrné, že Bystřice volila převahou lidově a živnostensky. V našem volebním kraji zvoleni byli do sněmovny poslanecké za stany české:

Soc. demokraté -----Fr. Svoboda  
 Komunisté -----Burian a Juran  
 Čs. socialisté -----Langr a Riedl  
 Republikáni -----Varcha a Wenzl, ?  
 Lidovci -----Šrámek, Šmalík, Bezděk, Daněk

**Str.72.**

Živnostníci -----Anděl  
 Národní demokraté -----Votruba.

Do senátu:

Soc. demokraté -----Filipinský

Komunisté	-----Koutný, Reiter, Včelička
Čs. socialisté	-----Macků
Republikáni	-----Sáblík, Rorejsa, Pruz
Lidovci	-----Hrouban, Jílek, Krubka, Koukal, Kopřiva
Živnostníci	-----Sláma
Nár. demokraté	-----Baxa.

V poslanecké sněmovně mají české strany:

Republikánská	45 mandátů
Komunistická	41 mandátů
Lidová	31 mandátů
Soc. demokr.	29 mandátů
Čs. socialisté	28 mandátů
Nár. demokr.	13 mandátů
Živnostenská	13 mandátů

V senátě:

republikánská	23 mandátů
komunistická	20 mandátů
lidová	16 mandátů
soc.demokraté	14 mandátů
čs. socialisté	14 mandátů
nár.demokraté	7 mandátů
živnostenská	6 mandátů

Po dlouhém vyjednávání ustavena nová vláda Švehlova. Má 17 ministerstev jako dosud. Tam restrikce neprovedena.

25.listopadu. Začíná zimní počasí ranními mrazíky a prvním sněžným. Nemohou ho

**Str.73.**

spodáři na letošní rok naříkati. Úroda byla slušná, dobře se celkem sklízelo a všechny polní práce mohly být dokončeny.

14.prosince. Koncem listopadu a počátkem prosince uhodily tuhé mrazy, země umrzla na roh. Na dobře umrzlou půdu sype se sněh. Snad se vracejí tuhé zimy, jaké bývaly, snad budou bílé vánoce.

31.prosince. Avšak jen počátek vánoc byl bílý. Po Božím hodě uhodilo tání a déšť, sněh utíkal ze střech i polí a Nový rok začíná zase jarním počasím jako loni.

Popukaly náhle letošní silné ledy, ledové kry ohrožovaly mosty.

30.prosince byli naši hasiči činni rozbíjením ker a zachraňováním mostu pod Fortnou.Na větších vodách bylo hůře.

Rozpočet města Bystřice na r. 1926 :

Potřeba činí	266.572 Kč.
Úhrada činí	219.424 Kč.
Schodek	47.148 Kč.
Přirážka	114% k dani činžovní. 325% k dani ostatním.

Nakonec budiž zaznamenáno, co městu věnovala městská spořitelna. Kromě každoročních 10.000Kč. na stavbu školy věnovala letos mimořádně k tomu účelu 100.000Kč.

Na automobilovou stříkačku darovala 80.000Kč. Automobilová stříkačka bude již příštím rokem pořízena. Sbíрка na ni vynesla 25.000Kč.

# 1926.

18. ledna. Náhlé tání, které začalo o vánocích nepotrvalo dlouho. Po týdnu oblevy nastaly opět tuhé mrazy jako před vánoci. Napadlo znovu sněhu, z něhož se zejména těší sousední Nové Město. Je mezi výletními místy zimními, z nichž denně radiovým rozhlasem se oznamují stupně zimy a výška sněhu.

28., 30. a 31. ledna byly v Novém Městě mezinárodní lyžařské závody. Ačkoliv bylo počasí nepříznivé, takřka přšelo, přivábilo „bílý sport“ hojně diváků i z našeho města.

11. února pochována byla v Bystřici za hojně účasti obyvatelstva 22 letá Lidmila Dědková, zdejší rodačka. Byla kuchařkou u Fr. Kučery, katechety v Žabovřeskách. Fr. Kučera býval kaplanem v Bystřici. Lidmila Dědková se v Lužánkách oběsila, katecheta Kučera se na zprávu o tom poranil se pořezáním žil a byl dopraven do ústavu choromyslných.

12. února. První týden únorový věnován byl propagaci radiofonie. Československá radiofonie je dosud mladé dítě, musí vpřed, roznášeti poučení a zábavu do menších středisek, do městeček a vísek. V našem městě uspořádána světovým svazem přednáška o radiofonii a jejím významu v soudním sále za hojně účasti. Po přednášce jsme poslouchali „Prodanou nevěstu“ vysílanou z Prahy.

**Str.75.**

15. února. Končí se letošní krátký masopust bohatý tanečními zábavami. U nás v Bystřici bývávaly hlavně tři bály : hasičský, veteránský a řemeslnický. Zanikli veteráni i jejich bály, ale přibýly nové: sokolský, orelský, zemědělský a maškarní. mnohé z nich mají i dozvuky. Za krátkého letošního masopustu tančilo se v sále záloženském každou neděli a vydařily se zábavy všechny. Obci přinášejí slušný příjem.

28. února. Letošní zima byla tuhá v prosinci a lednu. Po celý únor již sněhu nebylo, ani zimních mrazů spíše mlhy a deště. Hospodáři se táží jaký bude březen a duben

7. března na den presidentův sype se sníh. Legionáři z Bystřice a okolí oslavili svátek přednáškou. Tělocvičná jednota Sokol večírkem s deklarací a zpěvy.

18. – 26. března konaly v Bystřici misie.

30. března. Ani v březnu sněhu nebylo; počasí bylo nevlídné, bez slunečních dnů. Teprve koncem března nastává obrat jarní. Teplejší slunce září a příroda se probouzí. Nad okolím snesla se první bouřka od severovýchodu. Byla mírná a teplý déšť působil na přírodu jako hojivá lázeň.

11. dubna. Loňský požár v Malé Brance měl za následek zvyšování pojištění, jakož i vybudování automobilové stříkačky. Hasiči vykonali sbírku po městě, které vynesla .....Kč, městská spořitelna věnovala na ni 80.000Kč.

Koupěna byla za 140.000 Kč. A v neděli 11. dubna odpoledne přijela. Sbor hasičský i zástup obecnstva vyšel jí za vstříc k Domanínku.

**Str.76.**

Na náměstí byl průvod ofotografován, načež provedena zdařilá zkouška s novým hasičským strojem, který zajel potom do budovy hasičského skladiště, opatřeného novou střechou a novými vraty. Střechu pokryli z ochoty sami hasiči.

15., 16. a 17. dubna konaly se v Bystřici odvody. Z bystřických branců v počtu... odvedeno bylo... proti jiným letům mnoho.

20. dubna První polovice dubna byla suchá, na vykonání jarních prací příhodná. V druhé polovici přepřchá, takže se příroda pěkně zelená.

25. dubna vlály prapory na domech bystřických byl slavný hasičský den. Konala se v našem městě schůze zástupců župy Vilímovy, byl koncert na náměstí, odpoledne zdařilá zkouška s novou stříkačkou. Velitel sboru, starosta města Edm. Fiša poděkoval všem, kdo

se přičinili o vybudování stříkačky, zástupce Ústředí moravského hasičstva promluvil o lidumilné činnosti dobrovolných hasičů, vzdal díky Edm. Fíšovi za jeho dlouholetou hasičskou činnost, přál mu jí ještě na mnohá léta, aby mohl vychovat následovníky díla svého hodné. Týž den se konal pohřeb občana zdejšího Adolfa Vavřína, jenž kromě starosty Fiše byl jediným ze zakládajících členů zdejšího sboru.

Přítomné hasičstvo zúčastnilo se pohřbu starého druha. V pohřebním průvodu neseny i dva cechovní podstavníky, bylť Vavřín ze starých cechovních sou

**Str.77.**

keníků tohoto města.

Sestavovatel této kroniky, odb. učitel Josef Štourač, zašel si za měšťanem zdejším Frant. Domanským, jenž ve svých 82 letech těší se dobrému zdraví a výborné paměti, aby si s ním pohovořil o bystřickém soukenictví za jeho doby. Výsledek hovoru zde stručně uvádí: Až do r. 1873 bylo bystřické soukenictví dobré a výnosné řemeslo. Byli soukeníci na Starém městě, v Bratrské ulici, kolem fary, v Malé Brance i na náměstí, zejména v domech čís. 6 (nyní u Meluzínů), čís. 13 (u Dědků), čís. 50 (u Špičků), čís. 57 (u Bouzků) čís. 63 (u Štěpánků), čís. 65 (u Bohuňovských).

Staré rodiny soukenické z doby poslední byly : Domanští, Dědkové, Fišové (u mostu), Dvořáčci, Polničtí, rodina Suchých, Čermáků, Slavingrů, Šmídkové, Peškové.

Vypravovatel Fr. Domanský vyučil se řemeslu doma. Jako učeň byl přihlášen a zapsán u cechmistra Antonína Fiše (Bouzkův dům). Po vyučení stal se tovaryšem a chodíval každé čtyři neděle na schůzi do cechovní hospody čili „na herberk“. byl to dům číslo 58., hostinec Rotkovských. Tam scházeli se tovaryši a zvali i mistry, kteří mívali schůze zvláštní. Tam bývala i „matka pokladnice“, tam pívali z cechovních konví. Kdo neudržel plné konve, ulil musil za pokutu platit novou plnou. Zvláště slavný soukenický den v Bystřici býval o svatodušním úterý. Ráno byla slavná mše cechovní, odpoledne a v noci muzika „na herberku“. Tento soukenický svá

**Str.78.**

tek slavilo celé město.

Vlnu kupovali zdejší soukeníci z okolí od sedláků, kteří chovali stáda ovec, později ji vozili, také ze světa. Utkané sukno odváželi do valchy na řádné uválení. Cech měl původně Dolní valchu pod Aušperkem, a když nestačovala, koupil ještě Horní valchu. Když soukenictví klesalo, byla odprodána Dolní valcha, která později vyhořela. Uvalchovaná sukna přicházela k postřihačům na vyčesání. Bylo zde několik postřihačů, zámožných měšťanů. Na to následovalo barvení, které prováděli soukeníci sami a potom sukna sušili v létě na rámech venku, v zimě v sušárně, která náležela též cechu (nyní hostinec „na Smíchově“). Zboží prodávalo se po jarmarcích v okolních městech, kam je nosili uředníci na zádech, a chodily jich celé houfy. Teprve později se skládalo několik soukeníků na vůz. Velké trhy byly v Brně 7x do roka, na něž jezdilo z Bystřice 40 až 50 fůr suken. Za dvě hodiny bylo prodáno a ještě zakázky učiněny. Zpět vozívali soukeníci plné vozy vlny. Ale bystřičtí soukeníci jezdívali až do Pešti. Cesta tam povozem, jarmark a návrat domů zabral až 6 týdnů, cesta nebývala všude bezpečná, proto před takovou jízdou pořizovali soukeníci testament. Z Pešti přiváželi vlnu, mouku a víno. Převáželo se ze světa hojně peněz a zásoby rozmanitého zboží, dosti šperků, býval v Bystřici blahobyt. Paničky nosívaly zlaté

**Str.79.**

a stříbrné čepice, které se při průvodu o Božím těle a na vzkříšení jen blyštěly, šaty mívaly z těžkého hedvábí kolikeré barvy. Soukeníci nosívali cylindry, na krcích černé šátky na uzel uvázané, šosaté kabáty, také pláště až šestikrádlové, na rukou bílé rukavice. Odtud asi vzniklé pořekadlo: „Do Bystřice pro pejchu.“

Synkové rodin soukenických zůstávali při řemesle, ale z každé skoro rodiny aspoň jeden studoval. Za soukenických časů bylo v Bystřici více lidí než nyní přes 3.000; všichni při

řemesle docházeli slušné obživy. Po r. 1873 nemohli zdejší soukeníci konkurovat továrním zbožím nejprve anglickým, později rakouským. Soukenictví řemeslné upadlo až pokleslo docela.

Posledním společným majetkem soukenickým byla Horní valcha, kde už se po léta nevalchovalo a kterou letos koupil městský tajemník Ladislav Čermák za 38.000Kč. Valcha je jeho rodným domem, v ní žili Čermáková jako valcháři i soukeníci od r..... 8.000kč věnovali soukeníci na hasičskou stříkačku, 32.000Kč zůstalo jim jmění na penězích.

Po úpadku soukenictví vzrůstalo se u nás obuvnictví, které se za dob soukenického rozkvětu bývalo řemeslem chudým, cech obuvnický neměl stálé hospody a nemohl se rovnati bohatému cechu soukenickému.

1.máj. Na náměstí tábor lidu pořádaný komunisty, jejichž jedna „buňka“ je úředně ohlášena v Bystřici. Táborový řečník ostře kritiko

**Str.80.**

val poměry naše a celé Evropy, chvále poliko komunistické zařízení ruské, vládu dělníků a rolníků.

Večer Osvětovým svazem a Těloc. Jednotou Sokola oslavena památka 70. výročí smrti Jos. Kaj. Tyla divadelní hrou „Paní Mariánka matka pluku.“.

10. května. Ledoví mužové se předešli .

Ochladilo se citelně, takže poletoval sníh i krupky, a když se vyjasnilo, byl ráno bílý mráz, který neposloužil květům na stromech ani rannímu osení. Štěstí, že ještě brambory nejsou venku!

23. května konala se u nás po prvé slavnost matek, uspořádaná spolkem zdejších paní. Hudebníci zahráli mezi kašnou a štátou „Proč bychom se netěšili“.

Za veselé této písni vyšel průvod dětí i matek ze školy, bral se k hotelu, odtud na druhou stranu náměstí a potom napříč mezi kašnou a štátou, kde pěkně promluvila k matkám jednatelka spolku pí Josefa Šmögrová, bývalá učitelka. Večer sehrały děti se zdarem divadlo o něž si hlavní zásluhu zjedнала pí Anna Domanská, učitelka ve výslužbě, horlivá pořadatelka dětských představení divadelních, zakladatelka dámského odboru sociální péče a propagátorka ženského hnutí v Bystřici.

8. června. Květen byl po prvních studených dnech vlhký a našemu horáckému kraji příznivý. Červen, který se u nás vyznačuje obyčejně suchým počasím, je dopo

**Str.81.**

sud ne vlhký, ale mokrý, lijí jako z konve třeba celý den. Pršelo na sv.Medarda a tak máme naději deštivých 40dní. Školní mládež se doposud nekoupala, výlety dosud nebyly. Velké deště oznamují noviny ze všech končin.

20. června. Teprve nyní se vyjasňuje. Po celé tři týdny byl červen mokrý, přšelo celé dny i noci. Řeky se rozvodnily, zaplavily louky, takže sena velice utrpěla na lukách u řek. I nás na lukách od Domanínka k Bystřici uplavalo seno těm, kteří si spšíšili.

21. června. Dlouholetý starosta zdejšího města Edm. Fiša resignoval na svůj úřad. Obecní zastupitelstvo vyslalo k němu deputaci, aby úmysl svůj odvolal. Starosta vyhověl přání obecního zastupitelstva a vykonává úřad starostenský dále.

4. – 6. července konal se v Praze VIII. Všesokolský slet, na němž byli zástupcové a hosté snad z celého vzdělaného světa. I naši Sokoli pilně se na slet připravovali a v hojném počtu se do Prahy vypravili. V Praze oslavena sokolstvem památka mistra Jana Husa. V našem městě v neděli 11.července po návratu našich z Prahy. Den Husův byl i u nás téměř sváteční a oslava za hojně účasti byla zdařilá. Konala se jako loni v sokolské Forotě a ukončena byla průvodem s lampiony před hotelem, kde zapěn husitský chorál „Kdož jste boží bojovníci.“

12. července. Celý letošní červen byl deštivý, deště a povodně zpustošili jižní Moravu a Slovensko rovněž úrodné Polabí. Náš horácký kraj byl povod

**Str.82.**

ní ušetřen a také úroda je dobrá. Červencem nastává snad v počasí obrat k lepšímu a krásné letošní jetele počínají se dobře sklízeti. Jak poškozena byla letošní senoseč ukazuje nejlépe dražota píce. Metrický cent sena, který byl loni za 30 Kč, je nyní za 70 Kč a dostoupí prý 100 Kč.

28.července byl v Bystřici velký orelský den. Konalo se první veřejné cvičení spojené s otevřením Orlovny. Z okolí bližšího i vzdálenějšího dostavili se členové i členky v krojích, takže průvod po náměstí byl veliký. Cvičení konalo se na cihelně.

26.srpna. Po mokřím červnu i červenci nastal srpen pro náš horácký kraj celkem příznivý, takže žita i ječmeny se dobře slízely a slušné počasí je též na ovsy, které jsou letos velmi vysoké.Uškodila jim bouře spojená s krupobitím. Pruhem od Rozsoh přes Bystřici k Věchnovu sypaly se kroupy hranaté zvíci holubího vejce, které ovsy od ochoze k městu víc než z polovice vytloukly.Velmi málo padají v Bystřici kroupy, proto málokdo na obilí, zvláště na ovsy, pojišťuje.

15.září. Žák zdejší školy Frant. Peterka ze Dvořišť byl zabit elektrickým proudem. Hnal krávu po škole k pivonické lávce. Vyšplhal se po železné konstrukci až k elektrickému vedení a nožem zkoušel sílu proudu, který ho zabil. Spadl a zůstal třeti mezi železnými tyčemi vedení. Sestra večer našla krávu, ale nikoli bratra. Toho uviděla až druhý den, když sama na pastvu hnala.

23.září ve čtvrtek o 9½ hodině večer v Bystřici

**Str.83.**

hořelo. Stodola měšťana Adolfa Kočího čís. 58 byla pojednou v plameni a shořela docela i se zásobami a vedle ní stodola domu čís. 57 (Bouzkova) a stodola hotelu.O původu ohně nic se bezpečně nezjistilo .Vítr vál směrem k Bratrské ulici a odnášel spousty jisker, že byla obava z rozšíření ohně. Na štěstí po delším suchu ten večer přšelo, takže oheň omezen na tři jmenované stodoly. Pracovali hasiči místní po prvé s automobilovou stříkačkou, přijely sbory okolní: z Domanína, Ždánic, Karasína, Vítochova, Rozsoch, Rodkova, Věchnova i Zlatkova. Před rokem postižena ohněm Malá branka, letos stodoly patřící k domům na náměstí. U Kočích vyhořeli v nedlouhé době po druhé, po prvé v roce 1914.

17.října o hodech postavili mladíci na Starém městě máj a zařídili maškaru, která chodila po městě a vybírala. Čistý výtěžek slibovala odevzdati na stavbu nové školy kde kdo, snad se jí přece dočkáme!

28.října. Národní svátek je rok od roku důstojněji oslavován. Letošní pěkná oslava konala se před radnicí. Prapory vesele vlály, byl opravdový svátek v našem městě.

14.listopadu zemřel Frant. Nahodil, soudní sluha ve výslužbě, ve stáří 92 let. Byl z nejstarších v našem městě; jeho syn, řídící učitel, je již také pensistou. Velkého stáří dožívají se mnozí u nás máme dobrý vzduch a dobrou vodu.

26. listopadu. Tak pěkného a dlouhého podzimu jako letos nebylo dávno.Po celý říjen a listopad počasí pěkné, že všechny práce každý pohodlně dokončil. Nebylo snad kloudného mrazu, nenapa

**Str.84.**

dlo sněhu. Na mezích plno chudobek rozkvetlých, na lukách kvetou blatouchy, v zahradách se pupeny stromů nalévají k rozkvětu.

20. prosince bylo u nás první představení kinematografické. O zařízení kina jednáno dlouho. Chtěla je původně zřídit Okresní péče o mládež, ale obávajíc se, že by do kina vložilo kapitál, jehož ke své činnosti potřebuje, postoupila koncesi legionářům, kteří spojivše se se Sokolem zařídili kino v záloženském hotelu, jež Okresní záložna dala značným nákladem k tomu upravit.

Zisk z podniku případně legionářům, Sokolu a z části též Okresní péči.

Je o nový podnik vzdělávací u nás více a bude-li dobře řízen, bude mít dosti návštěvníků.

25. prosince 23. prosince nastala zima nejen podle kalendáře, ale skutečně. Sněhu dost a mrzna. Škoda, že půda pod sněhem není dosti umrzlá! Jsou přece bílé vánoce.

23. prosince přijat obecní rozpočet na r. 1927

Potřeba našeho města činí Kč 208.731.

Úhrada 125.507.

Schodek Kč 83.224.

Celková přírůžka bude 114% k dani domovní a 475% k daním ostatním. Tímto rokem počínaje sestavuje se trojí rozpočet: města Bystřice, osady Dvořišť a společný celé obce.

**Str.85.**

## 1927.

4. ledna. Učeň Lad. Bajer besedoval u kamaráda L. Chrásta. Pohrávali si s nabitým revolverem. Vyšla rána a zasáhla Chrásta přímo do prsou, takže za nedlouho skončil. Bajer byl zatčen a po výslechu dopraven k soudu do Jihlavy.

27. ledna. V lednu nebylo počasí lednové. Vánoce byly pěkné bílé, ale Novým rokem nastalo tání sněhu i led se zakrátko ztratil a po dlouhé tři týdny deště, mlhy, počasí nezdravé. Teprve poslední týden lednový mrzne a začíná zase zimní počasí. Lyžaři jichž bylo o vánocích v Bystřici na 40, bílého sportu neužili. Zato příznivý byl leden epidemii chřipkové, která letí Evropou a zachvacuje již i naši republiku. Noviny oznamují, že má průběh mírný. U nás dosud není.

28. února. Únor letošní byl u nás bez sněhu, ale celkem pěkný. Umrzlo, že se hostinští i řezníci mohli leden zásobiti. Doufali jsme, že budeme ušetřeni chřipkové epidemie, ale navštívila nás také. Probíhá celkem mírně, ale kosí hojně starých lidí, takže byl u února pohřeb takřka denně. Staříčkův ředitel kůru Fr. Černý raněn byl na hřbitově lehce mrtvicí, že musil býti do bytu autem dovezen.

Vážněji onemocněl strážník Hrstka. Zdálo se s počátku, že rovněž chřipkou, ale objevily se příznaky tyfu, pročež byl dopraven do nemocnice do Brna.

**Str.86.**

1. března. Zahájena z Jimramova na bystřické nádraží doprava autobusem, jež si pořídili dva mladíci z Chudobína. Zdá se, že je to podnik dobrý, je autobus pokaždé naplněn. I pro Bystřici má autobus význam zvláště od večerního vlaku.

31. března. Celý letošní březen vyznačoval se takřka jarním počasím, byl bez sněhu. Toliko v polovici měsíce napadlo sněhu, ale zmizel docela již třetí den. Ranní mrazy škodily žitům, zvláště pozdním.

6. dubna byla první bouřka spojená s hojným deštěm.

18. dubna. Duben je od počátku deštivý, na polích nemůže se pracovati. Na Zelený čtvrtek a Velký pátek přímo lilo. Všechna příroda se nepříznivým dubnovým počasím opožďuje.

25., 26. a 27. dubna konaly se v Bystřici odvody. Z našich 36 branců odvedeno jen 6, malo na Bystřici.

1. května na náměstí tábor komunistický. Přišli komunisté z Víru i Štěpánova s hudbou i prapory.

6. května. Den parný. Odpoledne po 3. hodině přihnala se bouřka od jv. Nad městem děšť a kroupy. Nad Domanínkem skoro jasno, ale nad Věchnovem a Bratrušínem mraky hrozivé, černé až k zemi. Ve Věchtově přival vody takový, že protrhl hráz rybníka. Voda valila se loukami k Bystřici a zvětšovala se nánosem s polí bratrušínských i bystřických tak, že ohrožovala domky u nemocnice, brala, co jí bylo v cestě, zejména



**Str.87.**

u mlýna Vašinova, kde i přes 40 slepic uplavalo. Od Makovských a Čermáků odnesla mnoho prken. Takové povodně od Věchnova v Bystřici nikdo nepamatuje.

15. května. Po druhé oslaven v našem městě svátek matek průvodem po náměstí, hudbou, již řídil pozdravený stařeček Fr. Černý, přednáškou na náměstí a večer dětským divadlem. Účast byla proti loňsku hojnější, pěkná slavnost se užívá.

27. května vlály radostně prapory v našem městě. Toho den zvolen T.G. Masaryk při první volbě presidenta republiky již po třetí. Komunisté odevzdali hlasy svému kandidátu, národní demokraté a slovenští lidovci odevzdali prázdné lístky hlasovací. Bystřická organizace národně demokratická zaslala projev, že nesouhlasí naprosto s postupem národně demokratického poslaneckého klubu při volbě presidenta republiky a odsoudila veškeré útoky podnikané proti zakladateli našeho státu.

20. června. Červen je parný s častými bouřkami. Jsou letos bouřky s krupobitím spojené, a proto obávané. U nás přecházejí beze škody, naopak přinášejí potřebnou vláhu, takže se vše po zlé květnové bouři spravilo a ukazuje se naděje na dobrou sklizeň. Je do ní ještě dlouho a na Medarda přšelo!

20. června bylo v Bystřici župní sokolské cvičení. Sjeli se Sokoli i Sokolky z okolí bližšího i vzdálenějšího, z celé župy do našeho města, které vyzdobeno bylo hojně prapory. Mohutný byl průvod ze Starého města k radnici, kde vzpomenuto ve válce padlých, a potom do sokolské Foroty. V předu průvodu bylo tentokrát několik členů

**Str.88.**

jízdy. Za nádherného počasí předvedeno župní cvičení za velké účasti obecnstva.

3.července v neděli provedena oslava Husova průvodem ze školy do sokolské Foroty, kde prof. Fraul z Brna promluvil pěknou řeč o významu mistra Jana Husa. Průvodem s lampiony k hotelu a zapěním písně „Kdož jste boží bojovníci“ skončena slavnost, jejíž se rok od roku účastní více občanstva. Den Husův slaví se jako den sváteční.

10.července. Ačkoliv na Medarda přšelo, neprší každý den, ba ani ne často. Vlaha přichází v pravý čas, k tomu je teplo. Mohou býti naši zemědělci spokojeni s dobrou s dobrou sklizní sen i jetelí i s pěkným obilím.

1.září. Žně, které začaly letos srpnem, byly velmi příznivé, jediné zrnko snad u nás neporostlo a nezkazilo se. Počátkem září je obilí sklizeno, jen bujné brambory, řepy a pěkné otavy na sklizeň čekají. Brambor bude letos úroda neobyčejná. Nové byly s počátku po 1 Kč, nyní jsou po 30h.

5. září městu k ozdobě a pohodlí přispěje nová silnice k hospodářské škole, která v dohledné době změní se v ulici, jakož i oprava chodníků podél domů na náměstí.

Pěkné bystřické kostely svým vnitřkem byly letos také zvenčí opraveny.

25.září slavila odborná škola hospodářská své 25leté trvání. Dopoledne promluvili řečníci před budovu školy o jejím významu pro náš kraj, pěvecký sbor „Sokola“ přednesl „Moravěnku“ a „Rolnickou“, která s nadšením byla vyslech

**Str.89.**

nuta. Odpoledne uspořádán městem průvod se selskou jízdou a alegorickými vozy do sokolské Foroty, kde se konal tábor rolnického lidu.

U příležitosti oslavy byla v budově hospodářské školy výstava hospodářská, ovocnářská i květinová, která po celý následující týden byla hojně navštěvována.

9.října. Je týden do obecních voleb. Na náměstí komunistický tábor lidu, schůze strany lidové v orlovně, strany národně demokratické v pivovare.

16. října konaly se volby do obecního zastupitelstva. Byly čtyři kandidátní listiny : 1. komunistická, 2. živnostenská, 3. stran sdružených (republikánské, národní strany práce, čs. socialistů, nár. demokracie), 4. strany lidové. Všech platných lístků odevzdáno 1251, neplatných odevzdáno 15. Volební číslo bylo 41.

Komunisté obdrželi 170 lístků, 4 mandáty.

Strana živnostenská 354 lístků, 8 mandátů.

Strany sdružené 318 lístků, 8 mandátů

Strana lidová 409 lístků, 10 mandátů

Dosavadní dlouholetý starosta Edm. Fiša, dovršiv v září 70 let života, nekandidoval a odchází tudíž z radnice, v níž po 28 let zastával úřad starosty města. Po všechna léta starostování těšil se neomezené důvěře celého města, které zvláště v útrapách války světové mělo v něm dobrého ochránce. Odchází do soukromí, aby se cele věnoval myšlence hasičské jakožto přední činovník hasičský na Moravě.

**Str.90.**

22. října pochován byl na bystřickém hřbitově Mons. Dr. Karel Schuster, prelát kapituly svatovítské, jehož hodnost biskupské se rovnala. Rád zajížděl do svého rodného města, jehož byl i štědrým podporovatelem. Zvon „Karel“ nese jeho jméno udělil značný dar tělocvičné jednotě „Orel“ a na automobilovou stříkačku, na chudé žáky posílal každoročně dar 150 Kč.

Odpočívá na našem hřbitově, jež ozdobil pěknou hrobkou.

28.října. Devátý národní svátek v našem městě svátkem byl. Byl den krásný, vesele vlály červeno bílé prapory na domech úředních i soukromých. Hojně bylo lidí v kostele, pěkná byla slavnost před radnicí o 10 hod, kde zpíval pěvecký odbor Sokola a výstižně promluvil prof. Novoměstské reálky Dr. Jar. Novotný. Odpoledne procházeli se občané jako v neděli a večerní kino bylo rovněž svátečně naplněno.

1.listopadu. Změna na úřadě notářském. Notář Frant. Kroutil po čtyřletém pobytu u nás odchází do Blanska. Jeho nástupcem je Jan Hos z Brna.

7. listopadu. Otevřena v našem městě druhá advokátní kancelář v domě Vác. Dědka čís. 168. Kancelář otevřel Dr. Jar. Fuksík z Brna. Doposud býval v našem městě jediný advokát a notář, nyní budou advokátní kanceláře dvě. Práce na soudě je dosti, v některých vesnicích jsou praví sudíči.

**Str.91.**

11.listopadu byla volba obecní rady. Strany sdružené vyhradily si druhého náměstka a zvolily všemi hlasy Adolfa Kočího. Nato ostatní tři strany provedly volbu starosty a prvního náměstka. Z odevzdaných 22 hlasů na starostu obdržel Fr. Veselý 17 hlasů (5 lístků prázdných) a zvolen starosta ze strany živnostenské. Rovněž 17 hlasy zvolen prvním náměstkem Jos. Krásenský ze strany lidové.

Následovala volba obecních radních, jimiž zvoleni. Vlad Kříž, Jan Svačina, Fr. Navrátil, Ad. Makovský, Aug. Polnický, Ant. Koukal, Jos. Pecina.

19.listopadu usnesla se městská spořitelna věnovati v 10. roce republiky na stavbu nových školních budov 500.000 Kč a 20.000 Kč na vybudování knihoven v Bystřici a v okolních obcích. Velkodušné tyto dary přijaty s díkem a uznáním všeho občanstva.

20. listopadu. Dnes, zdá se, nastává teprv zima. Mrzne a ostrý vítr fouká, sněhu však dosud není. Velmi pěkný byl letošní podzim. Všechny práce pohodlně dokončeny, žita se krásně zazelenala. Pro naše horácko byl letošní rok dobrý jako loňský, ještě snad lepší velikou úrodou brambor.

11. prosince.S obnoveným obecním zastupitelstvem byly obnoveny i okresní osvětové sbory. Na ustavující schůzi v Bystřici byl zvolen tento 6 člený pracovní výbor:

Jos. Štourač, předseda, Jos. Kalvoda, jednatel, Fr. Vrbka, pokladník, Fr.Kadlec, kinem.refe

**Str.92.**

rent, Adolf Makovský a JUDr Jar. Fuksík členové. Okresní osvětové sbory starají se především o vybudování obecních knihoven, o vzdělávací přednášky a významné oslavy.

11.prosince ustavil se v našem městě odbor klubu čs. turistů, jehož úkolem bude především obnovení turistických značek, ochrana a možná oprava Zubštiny. Mezi odbor v Nedvědicích a v Novém Městě zařazuje se i odbor v Bystřici.

13. prosince založen v Bystřici klub sportovní jehož členové chtějí pěstovat sporty zimní (lyžování, bruslení, sáňkování) i letní po způsobu sportovců v Tišnově a v Novém Městě.

14.prosince projednáván obecní rozpočet na r. 1928. Spotřeba činí 402.055Kč, úhrada 167.757 Kč, schodek 234.298 Kč. usneseno vybíratí přírůžku 114% k domovní dani činžovní, 300% k daním ostatním a na neuhrazený schodek 172.897 Kč žádati příděl z vyrovnávacího fondu.

15. prosince zřízena v domě Jos. Peciny na náměstí prodejna obuvi firmy Tom. Bati ze Zlína. Prodejny Baťovy v Novém Městě, Nedvědicích a nyní i v Bystřici uškodí zdejšímu obuvnictví, které po válce beztak pokleslo. Bývalo zde až 70 samostatných mistrů, kteří své výrobky rozváželi po jarmarcích široko daleko a přiváželi do města slušný peníz. Tovární výrobou zašlo bystřické soukenictví, nyní nastává úpadek obuvnictví. Dřívější obuvníci zabývají se většinou rolnictvím.

**Str.93.**

19.prosince zemřel nejstarší občan zdejší Ant. Ptáček, bývalý řezník a hostinský ve věku 93let.

25.prosince. Teprve prosinec je letos pravým zimním měsícem, aspoň mrazy byly až 22°C pod nulou. Sněhu je málo, jenom poprašek, ale ledu pro hostinské a řezníky dostatek.

**Str.94.**

*(prázdná)*

**Str.95.**

*(vlastnoruční dpis)*

T. G. Masaryk  
17/VI./28

**Str.96 – 99.**

*(prázdné)*

**Str.100.**

## 1928.

6.ledna. Až do Tří králů byly mrazy třeskuté. V noci tříkrálové řádila vichřice, že shazovala křidlice, rozbíjela tabule (ve škole 5), nastalo tání a déšť. V Lesoňovicích shozeny na 3 nově postavených domech celé střechy.

15. ledna. Přimrzlo, ale sněhu nepřibýlo. Ze zimních sportů daří se bruslení. Sportovní klub zařídil kluziště v městě na Fišově zahradě (u mostu). Klouzají se členové i nečlenové, dospělí i děti. Elektrické osvětlení umožňuje bruslení i večer.

21. ledna. Hasičský ples byl jako vždy hojně navštíven. Nemilá příhoda stala se paní Boženě Svobodové. Vyvrtila a zlomila si při tanci nohu v kotníku, že musila býti hlídkou hasičskou na nosítkách domů dopravena druhý den k rentgenování nohy odvezena do nemocnice do Brna.

5.února. Do Aradu v Rumunsku odstěhoval se Vojtěch Pešek z Bystřice, obdržel místo ředitele v textilní továrně. Bystřičtí rodáci se dobře ve

**Str.101.**

světě uplatňují.

13. února. Na centrálním hřbitově v Brně zastřelil se soudní oficiál z Bystřice Fr. Svoboda. Zanechává vdovu a 6 nezaopatřených dítek.

4.března. Okresní osvětový sbor vzal si za úkol uspořádati v jubilejním roce republiky několik významných oslav. První pěknou oslavou uctěny 78. narozeniny presidenta

Masaryka. Pěkné sbory a obsažná řeč prof. Dr. Trauba z Brna uspokojily četné návštěvníky všech politických stran.

8.března. Městská rada se zástupci místní školní rady určila místo pro nové školní budovy. Obecní pozemky mezi školou hospodářskou a zahradami budou časem zastavěny. Zde má vzniknouti nová pěkná část Bystřice. Budou ji zdobiti zvláště dvě budovy: škola a sokolovna. Pro školu místo stanoveny.

6 dubna. Na velký pátek první bouřka s deštěm. Celý březen byl studený, v polích se do velikonoc nepracovalo.

**Str.102.**

17.dubna. I duben je studený. 17. dubna se do rána nametlo tolik, že byly závěje Po 3 dni se dolů sněhu nechtělo.

20. duben. Odstěhoval se z Bystřice ředitel měst. škol Jan Křípal do Vyškova, kde si koupil dům. Působil ve zdejší městě plných 30 let jako odborný učitel a ředitel. Mimo školu byl hlavně činným v tělocvičné jednotě Sokol jako jednatel a starosta. Ředitelem měst. škol stal se odb. učitel zdejší Jos. Štourač.

Z Bystřice odchází okresní soudce Jan Dokoupil do města Libavy. Na jeho místo ustanoven Jindř. Holík z Brna.

25.dubna. Účetní Okresní záložny Jos. Babáček stal se ředitelem záložny v Městě Žďáře.

Ve schůzi obecního zastupitelstva ustanoven obecním sekretářem Adolf Polnický, rodák zdejší, který vystudoval obchodní akademii v Brně byl účetním zdejšího Živnostenského družstva. Dosavadní sekretář La-

**Str.103.**

dislav Čermák vzdal se svého místa. Zastával úřad městského sekretáře 7 let.

1. května. Na náměstí tábor sociálně demokratický.

20. května. Pořádán na náměstí opět svátek matek. Zástup matek a dětí byl zase větší, rovněž posluchačů pěkné řeči pí Josefy Schmogerové bylo hojně. Po slavnosti podílěny chudé matky dárky pro děti, večer sehrána dorostem Červeného kříže přílehlavá divadelní pohádka. Dětské divadlo bylo jako vždycky do posledního místa naplněno.

17. června. Den tento zůstane památným pro Horácko a také pro naše město. Pan president republiky T.G.Masaryk navštívil letos ze Židlochovic různé kraje moravské také Horácko. Návštěva našeho kraje stanovena na 17. června. Bystřice přičinila se, aby, jak nejlépe dovede, přivítala prvního občana republiky, presidenta osvoboditele. Všecky strany a vrstvy

**Str.104.**

svorně se staraly o výzdobu města, která prováděna podle návrhu a řízení odb. učitele Boh. Ptáčka.

Postaveny dvě vkusné brány (ve Fortně a Velké bráně) a na prostranství před radnicí tribuna. Po celém náměstí tvořily školní děti z Bystřice a okolí špalír. Bylo jich na 1.800 po jedné straně hoši ozdobení prapory, po druhé straně děvčata s kytíčkami. Náměstí bylo naplněno jako nikdy snad dosud. Za hlaholu zvonů vjížděl automobil pana presidenta do města, za zvuků fanfár odebral se vzácný host na tribunu. Vojenská kapela zahrála státní hymny, načež následovaly uvítací řeči. Vítal pana presidenta starosta Fr. Veselý, předseda starostenského sboru Fr. Navrátil z Víru, zástupce legionářů řídící Jan Mičín z Rovného, konečně za žactvo žákyně III. třídy měšť. školy Libuše Špačková; žákyně II. třídy měšť. školy, Marie Kočí a Berta Střítežská,

**Str.105.**

podaly panu presidentovi a jeho dceři Dr. Alici Masarykové kytice. Pan presidentovi poděkoval za uvítání, podepsal se do pamětních knih města Bystřice, obce Pivonice a Býšovce. Potom vsedl do automobilu, který projížděl špalírem školních dětí nadšeně hlavu státu pozdravujících do Nového Města, odtud po obědě do Žďáru, Velkého Meziříčí a zpět

do Židlochovic. Po výjezdu pana presidenta konala se slavnostní schůze městského zastupitelstva, na niž vyslechli členové tento protokol:

Dnešní den, tj. 17. červen 1928 zaznamenán budiž v kronice našeho města, jež má minulost tak starou, bohatou i slavnou, - jako den velepamátný, - jelikož toho dne stanul na půdě naší, na našich horách, a pobyl třeba jen krátce ve zdech našeho starobylého města, miláček Osvoboditel národa - první prezident Československé republiky Dr. T.G. Masaryk, jemuž celý náš národ děkuje a vděčí za velikou práci vykonanou pro osvobození zdeptané vlasti a ujařmeného národa česko-

**Str.106.**

slovenského.

Jest to jeden z těch mužů ducha, který podobá se meteoru, jenž dopadne, aby svou dobu osvítil, aby mohlo přijít nové velké století. Šel za svoji ideou a došel kýženého cíle! Prošel moře utrpení v době světové války, aby pozvedl ujařmený národ, - právě v hodině dvanácté, kdy tento klonil již hlavu v prach země. Obrátil jej od nemilosrdné pěsti, kteráž jej týrala od nohy jež deptala jej k zemi. Pozvedl jej k výšinám, k jasnému slunci a křídla raněna jemu zhojil a rozepial, by mohla vzlétnouti k metám nejvyšší.

A vděčný národ v první řadě děkuje budovateli a tvůrci našeho mladého státu, jehož desíletí budeme letošního roku slaviti a těm kdož pro blaho národa obětovali životy. Vzpomínáme též v tomto okamžiku našich padlých spolubudovatelů našeho státu, kteří bojovali o život pro lepší příští svého národa obětovali a máme za to že žijí mezi námi živými, neboť mrtev jest jen ten, kdo zapomenut jest.

Budiž tímto našim hrdinům - ro-

**Str.107.**

dákům - pokoj a čest, neboť v památce nás živých jest život mrtvých.

Pracujete tedy pro blaho, rozkvět a skvělou budoucnost našeho národa a vlasti, jak sám náš vůdce T. G. Masaryk praví: „Ne násilím, ale smírně, ne mečem, ale pluhem, ne krví, ale životem k životu, toť mysl našich dějin a odkaz našich předků.“

Mnohá pokolení budou vzpomínati a záviděti nám, že hostili jsme dnešního dne hlavu našeho státu, našeho tatíčka Masaryka, jehož veliké dílo budiž nám a našim generacím příštím jasnou hvězdou v dějinách národa Československého.

„Bud' nám hodně dlouho živ a zdrav náš vůdče!“

Na návrh ředitele VI. Kříže usneslo se zastupitelstvo věnovati 1000 Kč jako základ ke sbírkám na vybudování pomníku na náměstí.

5.července. V předvečer památného dne Mistra Jana Husa uspořádána Okr. Osvětovým sborem zdařilá oslava v sokolské Forotě. Měla obvyklý průběh: průvod ze školy do Foroty, zpěv pěvec-

**Str.108.**

kého odboru Sokola, přednáška řečníka Nozara z Brna, lampionový průvod k radnici, kde slavnost zakončena husitským chorálem.

15.července. Květen i červen byly měsíce našemu horáckému kraji celkem příznivé, zvláště červen teplý i vlhý. Ale v červenci se dostavila neslýchaná vedra. Travníky a osečené louky jsou spáleny. Teplota dosahuje až 40 stupňů.

15. srpna. Žádoucí vláha se nedostavuje. Prší sice někdy, ale nezamokne. Nedostatek vody je ve studnách i pumpách. Sklizeň je letos pohodlná a nejlépe se zamlouvá letošní léto turistům. také jich značný počet do bystřického kraje přichází, ve zdejší čisté turistické noclehárně (ve škole) přespávají a všemi směry podle turistických značek zdejšími turistickým odborem pořízených se vydávají.

20.srpna. Značně se zvětšuje ruch automobilový. Dva velké autobusy projíždějí stále mezi Jimramovem a naším nádražím, automobily všeho druhu od rána do noci městem rachotí.

Na třech místech se opatřují benzinem. Největší benzinové napajedlo zřídila firma Vacuum Oil Company nad štátou.

**Str.109.**

18. září. Zemřel zdejší advokát J.U.Dr. Kar. Roman, nástupce J.U.Dr. Fr. Seidla. Když se v Bystřici r. 1925 usadil, činil již dojem člověka churavého. Ani náš dobrý vzduch mu zdraví nezlepšil.

23. září. Konečně prší celou noc a dopoledne. Od počátku července u nás nezamoklo. Oračky jsou tvrdé, seje se do popela a nejhůře je s vodou. Není jí v řece, ve studních ani pumpách.

20. října. Předsedou městské spořitelny byl zvolen starosta města p. Fr. Veselý.

25. října. Zdejší oblíbený obuvník Alois Mitáš ukončil sám život v rozrušení myslí (následek z války) oběšením. Byl obětavý hasič, jakých je málo.

28. října. Jubilejní oslavy byly v našem městě jednotné a důstojné. S Okres. osvět sborem sdružily se místní spolky v korporace ke společným oslavám. Konaly se ve dnech 21., 27. a 28. října pod protektorátem městského zastupitelstva.

V neděli 21. října sehrán vhodný divadelní kus „Soud“. V sobotu 27. října odpoledne vysázena jubilejní lipová alej na Skřípici. Po proslovu ředitele měšť. škol deklamovali žáci vhodné básně, načež následovalo sáze

**Str.110.**

ní starostou města, předsedou okrašťovacího spolku a žactvem. Večer byl uspořádán lampionový průvod ze Starého města po náměstí k radnici. Průvod veliký, osvětlení nádherné! Večer koncert v sále záložny. V neděli 28.října byla slavnost před radnicí při níž promluvil legionář redaktor Novák z Prahy. Pěvecký odbor Sokola mistrným přednesem pěkných sborů, hornická kapela Oslavan říznou hudbou ke zdaru oslavy zvláště přispěly. I veselice 28.října se vydařila.

2.prosince. Konaly se volby do zemských a okresních zastupitelstev. Do zemského zastupitelstva moravsko – slezského voleno 40 členů, okresního zastupitelstva našeho okresu 16 členů. V Bystřici konaly se volby u dvou komisí: v hotelu a ve škole.

Do zemského zastupitelstva obdržely strany:

1.Chris. saz. Partei	10
2.Struž. katol. zemědělců	9
3.Národní demokracie	57
4.Geverbe Partei	8
5.Sociální demokr.	79
6.Deutsche Landwirtsch.	1
7.Orbeitn. Wirtsch. Gemeinde	5
8.Soz. demokr. Partei	2
9.Republikánská	109

**Str.111.**

10.Pol. lid. strana	1
12.Komunisté	91
13.Lidová	363
14.Živnostenská	245
15.Národně sociální	114
16.Naz. soz. Arbiter	3
17.Volksverband	5
Do okresního zastupitelstva:	
1.Republikánská	119
2.Sociál. demokr.	69
3.Komunistická	115

4.Živnostenská	270
5.Nár. sociální	109
7.Lidová	374

Do zemského zastupitelstva zvoleno 30 Čechů a 10 Němců. Do okresního zastupitelstva 6 členů ze strany republ., 6 ze strany lidové, 1 ze strany živnostenské, 1 ze strany soc. demokr., 1 z národně sociální a 1 ze komunistické. Mezi zvolenými je Jos. Makovský, kovář a podkovář z Bystřice, příslušník strany živnostenské.

15. prosince. Na konci roku budiž zaznamenán důležitý krok kupředu v našem městě. V prvním roce nového zastupitelstva uskutečněna

**Str.112.**

dobrá myšlenka, již delší dobu v městě udržovaná, vybudování velké moderní cihelny. Starosta města se zvoleným odborem vydal se na prohlídku dobře prosperujících cihelen, vyzkoušena odborně hlína na obecní trati „Voldáně“ a řízením radního p. Adolfa Makovského prováděna rychle promyšlená práce, jejíž výsledek je velmi pěkný. Udělána dobrá cesta, vystavěn dům pro kancelář a cihlářského mistra, vybudovány kůlny, strojárna, zakoupeny stroje. Vložen do podniku sice značný kapitál 550.000Kč, bude se však nejen dobře úrokovatí a mořiti, ale prospěje stavebnímu ruchu v městě, uspíší potřebnou stavbu nových školních budov, přinese městu užitek, dělnictvu a živnostnictvu práci. Všichni dobří občané vítají tento podnik města a přejí mu zdu.

25. prosince. Jaro letošní bylo studené a vlhké, léto neobyčejně parné, podzim krásný a dlouhý. Teprve 15.prosince nastala zima. Umrzlo a nametlo se, takže jsou vánoce bílé. Ačkoliv byl letošní rok na naše půdy hodně suchý, udařilo se dosti,

**Str.113.**

obilí je jadrné a hospodáři kromě menší úrody, více nemohou naříkati.

31. prosince. Dar městské spořitelny půl milionu Kč na stavbu nových školních budov ministerstvo neschválilo, povolilo pouze 155.000 Kč. Spořitelna věnovala letos nový dar částkou 160.000 Kč.Co nešlo najednou půjde po částech.

## 1929.

6.ledna. Letošní zima se dobře připravila. V druhé polovici prosince řádně umrzlo, o vánocích se dosti nametlo. Po celé Evropě valí se vlna sněhová, místy s velikými škodami. U nás je pěkná bílá zima, vítaná na zimní sport všeho druhu.

13.února konalo se komisionální šetření zdejších škol. Zúčastnili se ho od politický správy rada Zeman, okresní školní inspektor Vaculík, technický rada Ing. Mazel, starosta města Veselý,

**Str.114.**

první náměstek Krásenský a předseda místní školní rady Štourač. Po zevrubné prohlídce chodeb, všech místností, půdy i záchodů byl sepsán obsáhlý protokol o nevyhovujících místnostech školních a místnostech nových školních budov.

20.února. V lednu napadlo dosti sněhu a mrazy se stupňovaly až do 24°C. Mnohem hůře je v únoru, kdy Evropa trpí „bílou smrtí“. Dne 11.února zjištěno bylo u nás v Bystřici - 31.5°C, to už je zima neslýchaná! Ptactvo mrzne, mrzne i zvěř, která přichází nejen do zahrad, ale i do domů a ulic. Hajní pilně zakládají, ale mnoho zvěře hyne “bílou smrtí“. Žactvu přespornímu zmrzají uši i nohy. Nedostatek uhlí je všude. Od 18. do konce února zavřeny jsou školy v celé republice. Kromě o palivo nastává velká nouze o vodu.

**Str.115.**

Mráz pronikl hluboko až na podzemní prameny. Brambory snad ve všech sklepech pomrzly. Autobusová doprava z Bystřice do Jimramova zastavena, jen spojení s nádražím

se udržuje. Pro množství sněhu konají četníci službu na lyžích. V tomto století je letošní zima v Evropě nejtuzší.

3. března. Živo bylo v našem městě. Dopoledne první lyžařské závody, pořádané zdejším sportovním spolkem. Závodících bylo na poprvé dosti, též několik dám. Zájem o závody byl značný, diváků mnoho mladých i starých. odpoledne téhož dne veřejná oslava narozenin presidenta republiky v sále hotelu, kterou pořádal Okresní osvětový sbor. Večer orelské divadlo a v hotelu kino.

21. března. Od sv. Josefa zima, zdá se povoluje. Jiná léta chystají se naši

**Str.116.**

zemědělci do polí, letos ani pomyšlení! Nepracují v polích ani u Brna, ani tam na Hané, kde jiná léta se již jarní obilí zelená. Skřivani a špačci přiletěli, doufejme, že bude lépe. Po šestinedělní přestávce zahájeno autobusová doprava z Bystřice do Jimramova.

15. dubna konaly se odvodny v Bystřici. ze 43 branců odvedeno jen 10.

4. května. První bouřka letos, ale vláhy mnoho nepřinesla. Počátkem dubna se ztratil sníh, všude se obávali povodní, ale nikde nebyly. Osvědčilo se pořekadlo: „Mnoho sněhu, málo vody.“ Po celý duben valně ani nezapršelo, jarní setí dělo se za sucha.

5. května byla ustavující schůze nové místní školní rady. Předsedou na nové období zvolen odb. učitel

**Str.117.**

Jindřich Ptáček, místopředsedou Adolf Kočí.

16. května. Ledoví mužové letos zimu nepřinesli. 15. večer spustil se déšť, přšlo do rána a 16. též. Je to první vydatné zamoknutí, které poslouží naší přírodě, zvláště žitům, jetelím a travám.

20. května slaven byl svátek matek v našem městě. Velký průvod matek s dětmi bral se s hudbou po náměstí a vrátil se ke škole, kde žákyně III. třídy měšťanské školy přednesla případnou báseň, pí Jos. Schmogerová řeč k matkám o jejich životním úkolu a význam rodiny pro národ. Mládež školní za vedení učitelského sboru sehrála v sále hotelu divadelní představení. Pěkná slavnost matek dochází rok od roku větší oblíbenosti.

30. května. Květen končí se počasím deštivým. Byl letošní květen

**Str.118.**

našemu okolí velmi příznivý. Nebylo mrazů, teplými dny se země prohřívala, vydatná vláda spadla. Píce i obilí ukazují se velmi slibně. Zlá bouře s průtrží mračen a krupobitím, která zachvátila některé obce na Novoměstsku, naše okolí ušetřila.

13. června pochován byl za hojné účasti měšťan Fr. Domanský, jeden z pamětníků bystřického soukenictví. Jeho vzpomínky zapsány jsou na příslušném místě knihy této.

16. června konalo se v Bystřici biřmování udílel brněnský biskup Dr. Kupka, dobrý Čech, rodák z Černá Hory na Kunštátsku. Mnohé soukromé domy na náměstí byly ozdobeny prapory.

23. června byla v našem městě výstava horáckých koní. Zahájena byla průvodem selské jízdy okresu bystřického v 9. hodin na letní sokolské cvičiště ve forotě. Zdařilá výstava ukázala, jak se rozmáhá chov koní na Horácku.

**Str.119.**

4. července navečer přihnala se hrozná bouře od západu. Byla provázena bouří, více škody způsobila, nežli velké kroupy, které s deštěm padaly. Vytloukaly slabší skleněné tabule, rozsekaly máky, ale na obilí u nás celkem škody neudělaly. Zato vichřice vyvracela stromy lesní i zahradní. Za obět' jí padla stará lípa Meluzínova, jeden z nejstarších stromů bystřických. V půli se zlomila a pádem poškodila v sousední zahradě Šmídkově několik stromů a částečně i stodolu.



5. července oslava Husova v sokolské Forotě za hojně účasti. Program obvyklý: průvod ze školy do Foroty, zpěv pěveckého odboru Sokola, řeč legionáře Dr. Kandely, lampionový průvod k desce padlých, kde zazpívána píseň „Kdož jste boží bojovníci“

15. srpna. V měsíci červenci

**Str.120.**

dostavila se tropická vedra jako roku minulého, jenom že časté bouřky donesli dosti vláhy, takže o suchu v našem kraji nelze letos mluvit. První polovice srpna je podobná: vedra tropická, přes den bouřka s hromobitím a krubovitím. I naše pěkná úroda kroupami letos trpí. Za včerejší bouřky začaly padatí hranaté kusy ledu, jakých ani staří lidé nepamatují. Naštěstí nepadaly dlouho. Zlé zprávy přinášejí noviny ze všech krajů republiky o škodlivých bouřích, průtržích, krupobitích a hromobití. Výstřední byla zima, zde poškodila citlivější stromoví (u nás nevíce ořechy a jeřáby), jinde ovocné stromoví, výstřední je i léto.

24. srpna zavítal do rodného města pan Eduard Schvarzer, inženýr a vrchní stavební rada města Prahy, jenž se proslavil vodními stavbami, úpravou toku Vltavy a Praze, jenž pracuje plány pro velkou Prahu.

**Str.121.**

Na žádost městské rady přijel do rodného města, aby prohlédl, vyměřil a vypracoval plán nové čtvrti, vyznačil ulice i domky, umístil veřejné budovy, jejichž výstavba bude následovati. Městská rada s povděkem přijala jeho návrh a byla pohnuta a dojata slavným rodákem, který slíbil obtížnou práci provéstí rodnému městu zdarma. To je ukázka pravého vlastenectví – podle Masaryka. Zvelebiti rodnou obec znamená zvelebiti vlast, vždyť ta rodná obec je kouskem vlasti.

21. září odstěhoval se z Bystřice do Žabovřesk na dovolenou, po níž bude následovati odpočinek, řídící učitel zdejších obecných škol Augustin Knob. Působil v Bystřici 20 let, zastával úřad knihovníka obecní knihovny a vedl správu živnostenské školy pokračovací. Knihovnictví po něm přijala zdejší rodačka, odborná učitelka Anna Vinklerová.

**Str.122.**

28. září oslaveno v republice 1000 výročí smrti sv. Václava. Hlavní oslavy svatováclavské byly v Praze. Po celé republice vlály na veřejných budovách prapory. U nás oslaveno svatováclavské jubileum církevně a přílehavou divadelní horu v orlovně.

1. října. První polovice září byla teplá, ba horká, v druhé polovici nastal čas podzimní: slunné dni s nočními mrazíky. Počasí na podzimní práce je výborné, jenom že po celý měsíc neprší, oračky tvrdé, ozim seje se do sucha a hlásí se nedostatek vody ve studních.

15. října byl pohřeb měšťana Ant. Šmídka, majitele domu na náměstí č.4; zemřel ve věku 83 let. Antonín Šmídek

**Str.123.**

zastával po dlouhou řadu let úřad městského tajemníka a pokladníka městské spořitelny. Na poslední cestě doprovodili ho hasiči a Sokoli. Tělocvičné jednoty Sokol byl spoluzakladatelem a prvním starostou. Smrtí Šmídka mizí příjmení Šmídek, kdysi se Šmídkové rozeznávali přídomky. Byl v Bystřici Šmídek „sekretář“, Šmídek „fabrikant“, Šmídek „módista“, Šmídek „kupec“, Šmídek „švec“, Šmídek „na zámečku“, Šmídek „fiakr“, Šmídek „klempíř“, Šmídek „husař“ a Šmídek „Vojta“.

27. října byl den voleb do Nár. shromáždění. Mezi dvěma hlavními stranami vládní většiny (republik.

**Str.124.**

a lidovou) vznikly neshody pro jmenování Dr. Viškovského (republikána) ministrem národní obrany za Udržala, jenž se stal ministerským předsedou místo nemocného Švehly. Neshody vedly k rozpuštění sněmovny, ačkoliv uplynula od posledních voleb teprve 4 léta.

Výsledek voleb v našem městě(do sněmovny) poslanecké :

Počet voličů	1236
Počet plat. hlasů	1197
Počet nepl. hlasů	26
Počet prázd. obálek	13

Jednotlivé strany obdržely ( v závorce v roce 1925) :

1.Komunistická	131.(72)
2.Deutsche Wahlgem	3.(2)
3.Deutsche Soc. dem.	2 . -
5.Poláci a Židé	1(2)
6.Deutsche National	-(1)

**Str.125.**

8.Českoslov. Sociální	155(123)
10.Českoslov. soc. dekokr.	112(58)
12.Liga proti váz. List.	3(3)
13.Národní demokr.	63(39)
14.Lidová strana	369(408)
15.Republikánská	119(96)
16.Živnostenská	240(374)
17.Deutsche Christsoc.	-(1)
18.Hlinkova ludová	5(-)
19.Deutsche national	- -

Výsledek voleb do senátu u nás:

Počet voličů	1100
Počet plat. hlasů	1070
Počet nepl. hlasů	25
Počet prázd. obálek	14

Jednotlivé volební strany obdržely:

1.Komunisté	101(61)
3. Deutsche Wahlgem	1(4)
4.Deutsche socialdem	2(1)
6.Deutche national	1-
8.Českoslov. socialisté	134(114)
10.Českoslov. soc. demokraté	95(53)
13.Národní demokraté	50(39)
14.Lidová strana	347(387)
15.Republ. strana	118(109)
16..Živnosten. strana	219(321)
17.Deutsche Christliíchz.	- -
18Hlinkova ludová	2 -

**Str.126.**

19.Deutsche nationalzoc. - -

Počet poslanců a senátorů jednotlivých politických stran v r. 1929 a 1925.

Politická strana	Posl. sněm.		Senát	
	1929	1925	1929 -	1925
Republikáni	46	45	24	23
Čeští soc. dem.	39	29	20	14
Českost. nár. dem.	32	38	16	14
Komunisté	30	41	15	20
Lidová strana	25	31	13	16

## Kronika 1.doc

Něm. Soc. dem.	21	17	11	9
Ludová strana	19	23	9	12
Němečtí agrar	16	24	9	12
Národní demokr.	15	14	8	7
Něm. Křest. Soc.	14	13	8	7
Čeští živnostníci	12	13	6	6
Maď. Nár. soc.	9	4	6	2
Něm. Nár. soc.	8	7	4	3
Něm. National.	7	10	-	5
Poláci a židé	4	1	-	-
Liga(Stříbr. – gajda)	3	-	1	-
celkem	300	300	150	150

Strana republikánská ještě vzrostla a zůstává stranou nejpočetnější. Vzrostly strany socialistické, ztrátu největší mají komunisté, němečtí agrárníci, strana lidová a ludová, němečtí nacionálové.

Ze 300 poslanců je 10 žen, ze 150

### Str.127.

senátorů 3 ženy.

28 .října konala se oslava státního svátku, kterou uspořádal Okresní osvětový sbor za nepříznivého počasí v hotelu. Zahájena byla sborem, který přednesl pěvecký odbor Sokola. Hlavním bodem byla poutavá, hluboce založená přednáška prof. Dr. Trauba z Brna. Zapěním státních hymen byla zakončena zdařilá oslava.

2. listopadu. V den Všech svatých a Dušiček pršelo. Byl to první vydatnější déšť na podzim, který posloužil nejen půdám, ale i studnám, z nichž v mnohých povážlivě vody ubývalo.

23 .listopadu v sobotu o půl čtvrté hodině odpolední bylo město vyrušeno požárem na náměstí. Vyvalil se sloup kouře z Müllerova domu č. 8. Ihned oznamoval signál hasičský, že hoří v místě a hasiči se připravovali. Každá minuta přípravy se zdála nesmírně dlouhou, protože oheň vzniklý ve chlévě, nad nímž byla píce a sláma, hrozivě rostl a přednášel se z kůlny a chléva na dvoře na střechu domu, z něhož se

### Str.128.

pilně vyklízelo. Hasičům nezbyvalo, než hájiti sousedů, kteří byli vážně ohroženi. U Polnických, chytilo se na půdě a rovněž v domě Šmídově. Naštěstí bylo počasí vlhké a vítr malý vál směrem vzhůru. Proto o nebezpečím velkém byly horní domy na náměstí. Do večera byl oheň uhašen. Vyhořel jenom Müller, nepatrně poškozeni oba sousedé. Celé město bylo snad na náměstí, přijeli hasiči z okolí i z Nového Města. Znova se ukázalo, že je v městě málo vody. Pilně se hasilo, někteří lidé se i poranili: školník na ruce, ředitel Kříž na koleně, hostínský na Smíchově vyvrtnutím nohy. Oheň vznikl neopatrným zacházením se světlem ve chlévě. Pojištění škodu nenahradí.

8.prosince. Máme novou jedenáctou vládu. Po zdlohavém šestitýdenním jednání dohodly se strany, jak si rozdělí ministerská křesla. Předsedou nové vlády je Udržal, jeho náměstkem Bechyně. V nové vládě jsou opět 2 němcí. Dr. Szech a Dr. Spina.

V měsíci prosinci projednán byl obecní rozpočet na rok 1930.

### Str.129.

Příjmy:

Výdaje:

Schodek:

Na uhrazení schodku bude přirážka. Částka neuhrazená Kč bude požadována z vyrovnávacího fondu. Za končící se rok má dodatí vyrovnávací fond našemu městu 76.000. Letošním rokem dobudována strojní kruhová cihelna. Celkem vyžádala 550.000 Kč

nákladu. Příštím rokem na jaře počne se s výrobou cihel na prodej a doufejme také na školu. Stavební ruch byl letošního roku nepatrný. Přibyly celkem 3 malé domky. Zaznamenání je hodna oprava silnice na Starém městě okresní silniční správou. Urovnáním a rozšířením silnice, vybudováním potřebných tarasů nabyl střed Starého města vzhledu.

31.prosince. Celý listopad až do půl prosince bylo počasí mlhavé a deštivé. Posloužilo podzimnímu obilí i studnám. Od půl prosince mrzne, ale mírněji proti loňsku. Pěkně se zima připravuje a podle rozmanitých známek nebude asi tak krutá jako loni. Přehlížíme-li uplynulý rok ze strany

**Str.130.**

hospodářské, byl pro naše okolí dosti úrodný. Naříkají-li naši zemědělci, není to pro špatnou sklizeň, jako spíše pro klesnutí cen obilí. Jelikož ceny jiných výrobků, strojů, hnojiv atd. neklesají, ocitá se tím zemědělství v těžké krizi, která je evropská, světová.

1kg žita a ječmene u nás je za 110 Kč, 1kg ovsa za 90 Kč, 1kg bramborů za 20 Kč; to je pokles proti cenám loňským veliký.

## 1930.

14. ledna. Lupiči v Bystřici. V noci ze 13. na 14. ledna asi o půl 12. hodině vnikli 3 lupiči humny a zahradou do domu č. 11. (Dům Hosp. družstva) na dvůr. Otevřeli si vrata a dostali se do síně, ale vrátili se a v zadním okně do dvora vyřízli okenní tabuli a otevřeli si okno. Oknem vlezli do kanceláře správce a odtud do účtárny. Navrtali pokladnu a hasákem z pravé strany otevřeli. Vzali malou pokladnici s 12.000 Kč a kromě toho 600 Kč drobných a některé listiny. Téže noci vykradli trafikou prodavačky Šmerdové,

**Str.131.**

z prodejny Jakubcovy salámy, které pravděpodobně házeli psům. Když u Jedličků zavírali hostinec (o půl jedné), viděli 3 muže pít u Hamplovy studny. Policejní pes je vystopoval směrem k Víru, ale zjištění nebyli.

25. ledna byl pochován v rodné hrobce v Doubravníku velkostatkář Vladimír Mitrovský za velké účasti hostů a lidstva z celého okolí. Zesnulý, ač výchovou Němec, byl muž tolerantní a velmi dobročinný. Naše město odkoupilo od něho 2 panské domy, Sokolu zdejšímu velmi lacino prodal Forotu.

12. února byla pohřbena v rodinné hrobce vdova paní Mitrovská, která svého manžela ještě na poslední cestě ve zdraví doprovázela a za 14 dní srdeční mrtvicí náhle zemřela. Z Bystřice byla účast na obou pohřbech veliká.

20. února usnesl se spořitelní výbor věnovati na stavbu nových školních budov v jubilejním roce pana presidenta 85.000 Kč a na vodní nádrž pro případ požáru 15.000 Kč. Kromě toho daruje spořitelna 25.000 Kč na koupelku. Okresní záložna uctila jubileum pana presidenta darem 25.000 Kč na Sokolovnu a 5.000 Kč na pomůcky zdejším měst. školám.

**Str.132.**

7. března byly oslaveny 80. narozeniny pana presidenta školní besídkou v sále záloženského domu. Hasičstvo uspořádalo oslavu na náměstí velikým a dobře řízeným nástupem a přednáškou. O 11. hodině po hasičské oslavě byla slavnostní schůze obecního zastupitelstva, na níž po vyslechnutí proslovu pana starosty přijat návrh městské rady na darování pozemku pro okresní nemocnici Masarykovu, o jejíž uskutečnění se obec přičiní. V neděli 9. března odpoledne provedena veřejná oslava Okresním osvětovým sborem v sále hotelu. O životě a díle pana presidenta přednášel prof. Dr. H. Traul z Brna, pí Schmägrová deklamovala „Pozdrav T.G. Masarikovi“, oslavné sbory zpíval odbor

Sokola, národní tanečky, hold dítek a živý obraz provedla školní mládež. Zdařilá a velmi navštívená oslava zůstavila v posluchačích hluboký dojem.

21. březen na první jarní den pravé jarní počasí, slunce svítí, ze sněhu jen tu a tam tkanice v úvozech. Zdá se, že je po zimě, která byla letos neobyčejně mírná: málo sněhu, nevelké mrazy, tak, tak, že hostinští a řezníci se ledem

**Str.133.**

opatřili

22. března přinesly noviny tuto zprávu: V Alpách v oddílu Vysokých Taur, přihodilo se tragické neštěstí, jemuž padly za oběť dva životy výborných brněnských lyžařů. Je to 28 letý advokátní konceptient Dr. Radoslav Chytil a 56 letý úředník Edmund Schvarzer z Bystřice nad Pernšt. Otec Radoslava Chytila byl v Bystřici soudcem a Edmund Schvarzer je bratr inženýra Eduarda Schvarzra, jenž rodnému městu zdarma vypracoval zastavovací plán nové čtvrti.

30. března konal se pohřeb kons. Rady a faráře v. v. Vincence Dědka. Příjmení Dědek bývalo v Bystřici hojně zastoupeno, že se Dědkové přídomky rozeznávali. V domě na náměstí č. 13 byli Dědkové "mydláři". Mydlářské řemeslo zaniklo úplně. Měšťan Jan Dědek, spoluzakladatel občanské záložny a dlouholetý její předseda, starosta města, s počátku mydlářství provozoval, později jen mydlem obchodoval. Z rodiny této zemřelo v několika málo letech 5 členů. Karel Dědek, odbor. učitel měšť. školy zdejší, zemřel ve válce světové v ruském zajetí. Brzy po válce zemřel bratr Fr. Dědek, bývalý vídeňský

**Str.134.**

kupec, následoval bratr Jan, roku minulého nejmladší člen rodiny učitel Jos. Dědek, dovedený kreslíř, dnes pochován farář Vincenc Dědek, jenž působil 7 let v Olešnici a přes 30 let v Sebranicích. Vážně nemocen uchýlil se do rodného města a domu, odkudž doprovodilo ho k poslednímu odpočinku mnoho rodáků a ještě více lidí přijelo z bývalého působiště jeho, aby se rozloučili s dobrým knězem. Ze 7 dětí zůstávají na rodném domě pan Vojtěch Dědek, bývalý vídeňský obchodník, a sestra sl. Marie Dědková, vzorná ošetřovatelka svého zemřelého bratra kněze. I to budiž poznamenáno, že nikdo z nich nebyl ženat.

15. dubna. Měsíc duben začal příjemným jarním počasím. Sprchlo, že je dostatek vláhy, žita se krásně zelenají, v polích se pilně pracuje, takže do velikonoce, které připadají na druhou polovici dubna, bude hodně jarní práce poděláno.

19. dubna. Na bílou neděli dvě minuty před 12 byla věnována v našem městě vzpomínka padlým a zemřelým ve

**Str.135.**

světové válce. Oddíl místních hasičů provedl nástup před deskou padlých. Když s věže zatroubeno, sklonili hasiči prapor, děvčata pověsila věnec pod desku padlých, ustal náraz všechen ruch na náměstí a lidé s hlavami obnaženými věnovali vzpomínku těm, kteří se míru a svobody nedočkali. Ve 12 hodin zatroubením a zazvoněním skončil dvouminutový klid k uctění obětí války. Tato pietní oslava byla letos po prvé v našem městě.

20. a 21. dubna v neděli a v pondělí velikonoční uspořádal Červený kříž ve škole zdravotnickou výstavu, která budila zájem a byla hojně navštívena.

27. dubna bylo oslaveno 350. výročí povýšení Bystřice na město císařem Rudolfem II. Obecní zastupitelstvo usneslo se oslavit tento den a stanovilo tento program:

V sobotu dne 26. dubna večer slavnostní vyzvánění a všeobecné osvětlení města.

V neděli 27. dubna:

o 10 hod. slavné bohoslužby

o 11. hod. shromáždění před radnicí,

zahájení zpěvem odboru Sokola,

slavnostní řeč ředitele měšť. školy  
čtení věnovací listiny z r. 1580 starostou

**str.136.**

města, ukončení slavnosti zpěvem odboru Sokola.

Slavnost byla sice prostá, beze všeho vydaní, ale velmi zdařilá.

Řeč založená na dějinách města je do této knihy napsána.

Řeč ředitele měšť. škol Jos. Štourače.

Je tomu 350 let, kdy se občanům bystřickým splnilo vroucí přání, kdy městečko Bystřice bylo povýšeno na město. Císař potvrdil bystřickým obyvatelům podobná práva, jaká tehdy měla toliko šlechta – páni. Dostali slovem na tu dobu svobodu. Bystřičtí přiřadili se před 350 lety k měšťanům, ke stavu městskému, který má velký význam pro demokracii v národě. Svoboda, vláda a správa předcházela z hradů, z rukou aristokracie, do měst, do rukou demokracie, lidu. Postupem času zašly hrady, rozkvetla města.

Den povýšení na město byl pro Bystřici velkým dnem historickým a nelze jej vzpomenouti a oslaviti vhodněji, než vzpomínkou historickou, o niž se ve skutečnosti pokusím.

Opírám svůj výklad o knihu kul-

**Str.137.**

turního historika našeho města Jana Tenary „Paměti města Bystřice n. Pernšt. a o starou kroniku bystřickou, založenou za primátora Jana Zourka, rodáka a varhaníka zdejšího, v níž pokračoval radní písař Jan Dukát, později syndikové Jakub Kafka, Jan Šírš a konečně Jakub Jakl, jehož odchodem z obecní služby končí se stará obecní kronika.

Kdy a kdo Bystřici založil, zůstane asi na vždy neznámo, není o tom dokladů. První datum je 1220, kdy se Bystřice jmenuje již městečkem. Náležela tehdy, jak se říkalo, ke zboží pánů z Pernštejna, a to ke hradu jejich Kameni čili Zubštýnu, kostelem a farou byla podřízena klášteru doubravnickému.

To bylo v dobách, kdy země naše byly posety dědinami, kdy na výšinách hrdě vypínaly se hrady, na nichž se soustřeďoval tehdejší život, tehdejší ruch. V blízkosti hradů vznikaly vesnice trhové čili městečka, zárodky budoucích měst. Takovým městečkem je Bystřice 1220, v jejímž okolí připomínají se hrady: Zubštýn a Pernštejn, Aušperk a Pišolec a staré dědiny.

**Str.138.**

Listinné doklady jmenují oba mohutné hrady Zubštejn a Pernštejn, klášter doubravnický a brzy po tom naši Bystřici ve vzájemných vztazích jako majetek téhož rodu.

Byl to rod slavných Pernštejnů, jimž Bystřice až do r. 1588 náležela. Pernštejnové náležejí některými svými představiteli mezi nejpřednější panské rody české. Zejména Vilém z Pernštejna je Palackým přímo veleben. „Byl to muž,“ čteme v dějinách Palackého „jemuž rovného marně bychom hledali v současných dějinách českých a snad i u jiných národů“. Jako válečník a hrdina náležel ještě době starší, jako hospodář, ba průmyslník věku nového, jako výtečná hlava a ušlechtilá povaha všem věkům a všemu člověčenstvu. Mnoho dobrého učinili Pernštejnové svým poddaným a také Bystřici.

Když v rušném století 15. a 16. šířilo se po vlastech našich náboženské učení Husovo čili podobojí a vyznání česko – bratrské, dopřával Vilém poddaným svým volnosti svědomí a vyznání. Povolil vyslancům bystřickým, když ho r. 1514 na Pardubicích prosili, vyznávatí náboženství podobojí.

**Str.139.**

I jednota bratrská měla zde svůj sbor, ulice, kde modlitebna stávala do dneska Bratrskou zvaná, jest toho dokladem. Památný je Vilémův výrok, o jeho vzácné na tu dobu snášlivosti : „S Římany věřím, s Čechy (husity) držím, s Bratřími umírám.“

Nejenom volnosti vyznání, ale i mnohých úlev a svobod poskytli Bystřici Pernštejnové, zejména Vratislav, milovník nádhery, přítel věd a umění. Bystřice dostala v držení lesy, které do dneška obecní majetek tvoří, starodávnému bystřickému špitálu věnovali Pernštejnové osadu Dvořiště s robotami a platy a konečně splnili vroucí tužbu našich předků a vymohli jimi povýšení městečka Bystřice na město r. 1580, právě před 350 lety. Byli tehdejší občané na výši doby, věděli, oč usilují. Při takovém povýšení na město byla opakována všechna do té doby udělená práva, která byla rozmnožena o práva městská. To vše při povýšení na město potvrdil panovník a v tomto potvrzení bylo zajištění práv do budoucnosti proti šlechtě.

V listině vydané rok před povýšením r. 1579 opakuje a shrnuje Vratislav z

**Str.140.**

Pernštejna všechna dosavadní práva bystřická. Bylo to na prvním místě výnosné vaření piva a šenkování piva a vína po domech, nejpřednější živnost v tehdejší Bystřici. V listině je sociálně psáno, „aby chudej i bohatej ten obchod provozovati mohli.“

Je to dále volnost, aby jedni druhým podle potřeby od svých gruntů role, louky, chrastiny prodávati mohli. Zajišťuje se dále Bystřici voda: „Tok vody, který se nad Zubřím a Vojtěchovem začíná, na dvě od starodávna rozdělené jest. Polovice k zámku pernštejnskému a druhá polovice na rybníky bohuňovský a domanínský se obrací a z těch rybníků voda k Bystřici se pouští, aby v tom způsobu nyní i na budoucí časy zůstalo, aby bystřičtí soužení na mlejnech a valše netrpěli“.

Co se robot týče, ponechává se osvobození na časy budoucí a věčné.

V listině mluví se konečně o důležitém právu mílovém. „Tímto listem nařizujeme, aby z vesnic okolo Bystřice v míli ležících ne odjinud nežli z Bystřice sůl brána a kupována byla.

Tato dosavadní práva byla roku

**Str.141.**

následujícího 1580 při povýšení na město potvrzena císařem Rudolfem II. a rozhojněna o privilegia, která měla všechna panská města na Moravě. Bystřice dostala městské soudnictví. Purkmistr, rychtář a 12 konšelů konali všechny soudy i hrdelní. Blízká hora slove horou šibeniční. I pranýř, u něhož provinilci byli veřejně trestáni, se připomíná. Čteme o Bystřici jako o městě hrazeném, které má brány (Fortna), branky (Malá branka), městský znak půl hlavy zubří a půl orlice a má právo červeným voskem pečeti.

Šťastný to byl den pondělí po Provodní neděli r. 1580.

Nastal rozkvět našeho města, při odevzdávání městského úřadu odevzdávalo se peněz hotových přes 300 kop. Předkové jistě vzpomínali a slavili tento den povýšení na město a byli vděční a hrdí na ty občany, kteří se o toto povýšení přičinili.

Po letech blahobytu přicházejí léta hubená. Ta se dostavila dosti brzy po povýšení na město. Již za 8 let přestávají býti Pernštejnové pány Bystřice, jejíž vrchnosti se potom střídaly velmi často. Rodiče svobodných pánů, později hrabat

**Str.142.**

Mitrovských dostala se až v 18. století roku 1731. Mezi tím měla nad sebou vrchnosti dobré i zlé.

Brzy po povýšení přikvačila válka 30 letá a městu nastávají doby strasti. Na počátku války patřila Bystřice evangelickému pánu Čejkovi z Olbramovic, budovateli hřbitovního kostelíčka pro své souvěrce. Čejka byl za povstání proti Habsburkům jedním z direktorů, a proto pozbyl po Bílé Hoře všeho zboží i Bystřice.

Po Bílé hoře Poláci, pomocníci císařovi, táhli Moravou zemi sužující. Stará kronika uvádí, že u Horních Rozsíček bystřických a kunštátských 70 osob mrtvých zůstalo, však do Bystřice žádný z Poláků se nedostal. Vrchností bystřickou stal se Jiří hrabě z Náchoda, vojevůdce císařský, jemuž náležely také Lysice. Jemu bylo zboží bystřické „v pokutě

propadlé“ prodáno. Hrabě z Náchoda zařídil tvrdou vládu vojenskou a našim předkům podle starého kronikáře nastalo od gruntů utíkání, po lesích se toulání, od zimy tvrdé, hladu a všech jiných běd mření. Marně prosili o milosrdenství boží,

**Str.143.**

aby s nich ten lid vojenský, který na statku bystřickém zůstává, šnat býti mohl.

Přímo hrozný byl 15. říjen 1645, když Švédové do Bystřice vtrhli a s nimi sám generál Torstenson. 1300 zl jim ožebračené město sehnati muselo. Kde co bylo, pobrali, třetího dne k Jimramovu a na Poličku se obrátili. Celkem se uvádí 44 pustých gruntů po hrozném tomto období války 30 leté.

Když mírem vestfálským hrůzy války 30 leté pominuly, líbí se rozvaha a rozhodnost našich předků, čerpaná ze slavného dne povýšení na město. Opírají se zvláště panské, zahajují boj proti tvrdé vrchnosti o své svobody, o svá městská práva; císařem potvrzená. Hrabě z Náchoda chápal se všeho, co bylo městu na příkoř. Nařídili i 12 městských pacholat na Lysice dodat. Nikdy a nikde prý se ještě nestalo, aby vrchnost rodičům děti brala, a proto bystřičtí odepřeli děti vydati. Za to byli purkmistr a konšelé vězněni na Kunštátě, tam karabáčováni a mrskáni.

Tak a podobně trpěli předkové v dlouhém boji za městská práva, jichž

**Str.144.**

si cenili a vážili jako pokladu a jichž na konec uhájili. Vymohli si potvrzení svých práv u císaře Leopolda s rozmnožením jarmarků, potvrzení císaře Karla VI. i Marie Terezie s novým rozšířením trhů.

Městská práva a výsady pozbývají svého velkého významu dobou Josefa II., která se vyznačuje všeobecným uvolněním, zrušením nevolnictví lidu selského a omezováním výsad a privilegií. Co do soudní moci zařazena byla Bystřice do počtu 45 měst moravských, která musela míti soudního referenta práva znalého, jenž měl titul syndikus. Prvním syndikem v Bystřici byl Jakub Kafka, pisatel staré bystřické kroniky. Úřad a titul městského primátora přestává.

Na počátku minulého století zažila Bystřice války napoleonské a s nimi velkou drahotu a státní úpadek. Po bitvě u Slavkova 1805 přijelo 29. prosince do Bystřice přes 200 Francouzů, velitel jejich se ubytoval na faře. Žádali od města 2.400 zl., byli však farářem uprošeni, že se spokojili 600 zl. a

**Str.145.**

odjeli již 4. ledna.

Po těchto válkách nastává nový rozkvět města, který přineslo soukenictví. I rozvoj soukenictví děkuje privilegiím městským, i pro ně má slavný den povýšení na město svůj význam. Nejenom upravena a zaručena potřebná voda valchám, ale měšťané řemeslníci byli osvobozeni ode všech platů z řemesla vrchnostem a spor o tyto platy vyhráli.

Bystřice byla vždy městem řemeslným. Řemeslníci jako v jiných městech družili se v cechy. Připomínají se v Bystřici cechy řemesla řeznického, kovářského a kosařského, kolářského, kožišnicků, krejčích i obuvníků. Slavný byl však cech soukenický. R. 1834 bylo zde 230 soukenických mistrů a sukno bystřické prodávalo se na trzích v Brně, ve Vídni i v Pešti. Proto dávali soukeníci své syny učiti skoro výhradně soukenickému řemeslu, takže Bystřice byla městem soukenickým. Do rodin soukenických dostávalo se hojně peněz, vzmohl se blahobyt, který se jevil v úpravě domů, ve stravování a zejména v oděvu.

Zastihl ovšem Bystřici zlý rok 1841, o němž stará kronika toto zaznamenává:

„19.zář 1841 vyšel o půl 12 hodině v noci

**Str.146.**

u Jos. Svobody blíže fary oheň. Shořelo 116 domů a 62 stodol, padla za obět plamenům neuhasitelným takřka celá Bystřice, i chvělo se každé citlivé srdce oko se zarosilo



mimovolně slzou při pohledu na zříceniny tohoto starého, nejvíce ze dřeva stavěného města.“

Ze spáleniště povstává Bystřice nová s výstavními domy po obou stranách náměstí, na němž zbudována kamenná kašna.

Konstituční rok 1848 nepřešel Bystřici beze sledu. Dvakráte bylo město osvětleno, po příkladu jiných měst zřízena národní garda, do níž dalo se zapsati 210 mužů. Garda pilně cvičila, o slavnostech se účastnila a střídala. Hudební sbor s kapelníkem Jos. Břízou, vzorným učitelem, gardu pokaždé doprovázel.

V Bystřici se probouzí staré městské češství a vlastenectví, o němž svědčí odpověď bystřických na německý přípis Vel. Meziříčí již v r. 1688: „Psaní od Vašich vzácných opatrností přijmouce, k rozmyšlení nám to přichází, že německy psaní

**Str.147.**

odesílají, jsou oboje města řečí moravskou se řídící, tím jazykem, kterým se vše na obci řídí a od starodávna takového užívá, také jedni druhých pozdravovati přísluší.“

V památném roce 1848 byly zrušeny poslední zbytky roboty a poddanství, zrušeny soudy i úřady vrchnostenské i soudy a práva městská a zaváděny nynější státní úřady a samospráva obecní. Padají většinou městská práva a tu se zase ukazují měšťané bystřičtí na svém místě, pochopují důležitost úřadů státních pro město.

Roženecká vrchnost se všemožně přičiňovala, aby okresní soud a úřady byly na Rožínce a nabízela svůj zámek zadarmo. Ale Bystřice nezůstala za tou nabídkou. Ponechala pro soud zadarmo první poschodí radnice, uvolila se uvnitř všecko upravit i nářadím opatřiti.

Starý kronikář poznamenává: „Tuto vnitřní stavbu a opravu řídil tehdejší purkmistr Pelhřím Fiša, muž o město velmi zasloužilý, jenž mnohá léta obci věrně sloužil až do vysokého stáří svého. Byl to poslední purkmistr,

**Str.148.**

tohoto města a poslední syndikus byl Jan Šířš, jenž se dostal za soudce do Přerova.“

Od r. 1850 začíná obecní samospráva téměř v nynější podobě, v čele obce je zastupitelstvo, které volí starostu.

Nastává období poslední, o němž stará kronika, končící rokem 1858, nemluví.

V tomto období, v druhé polovici 19. století nastává úpadek bystřického soukenictví. Příčinou úpadku se stala výroba tovární, s níž výroba řemeslná konkurovati nemohla. Avšak chyba se stala tentokrát v Bystřici také tím, že se naše soukenictví nedovedlo přizpůsobiti nové době, že se nezařídilo po továrnicku. Některá města to dovedla a rozvoj jejich se nezastavil, některá města a mezi nimi naše Bystřice se nepřizpůsobila, zanechala soukenictví a počala se vylidňovati. Mnozí příslušníci odcházejí do to-

**Str.149.**

várních měst za chlebem.

Doba poslední po úpadku soukenictví možno vystihnouti jako hledání nových cest a směrů, jak tomuto živnostenskému a rolnickému městu pomoci k lepšímu životu.

Činem záslužným bylo včasné zřízení měšťanské školy chlapecké a později dívčí. Za 41 let svého trvání stala se opravdovým dobrodiním pro zdejší rodáky i občany z okolních vesnic poskytujíc potřebného vzdělání pro život i pro školy vyšší. Tísni se sice doposud v budovách zřízených pro školu obecnou, ale dočká se bohda v krátké době stánku důstojného. Nemenší význam, zvláště pro venkov má zimní škola hospodářská, která již přes čtvrt století činí z Bystřice hospodářské středisko našeho okresu. Krokem vpřed bylo uskutečnění dráhy, která nás spojila se světem.

Nač může býti Bystřice za posledních let hrda, jsou dobré peněžní ústavy, umožňující podnikavost v městě a okolí.

**Str.150.**

Ke cti města jsou čilé spolky i ruch politický.

Pokusil jsem se předvedením velkých dějinných období vysvětliti význam povýšení Bystřice na město před 350 lety. Dovolím si na konec říci, že právě my, současníci, prožili jsme a prožíváme velikou dobu, které se nám budou budoucí pokolení záviděti. Není to jen válka světová, v níž naši rodáci, jak tato pamětní deska hlásá, za svobodu vlasti a národa umírali, byl to velký den převratu a zrození republiky, kdy se Bystřice čestně zachovala, nadšenou oslavu uspořádala, tak jako ve velký den návštěvy pana presidenta u nás. Jestliže stará kronika bystřická má podpisy vzácných hostů, zejména moravských místodržitelů, podepsal se do nové kroniky naší sám president Osvoboditel.

Žijeme ve velké době hospodářských a jiných změn a je potřebí jíti s duchem času, býti na stráži,

**Str.151.**

vytěžiti pro město nejvíce.

Pro obce jako pro jednotlivce platí slova národního pěvce Svatopluka Čecha: „Sláb jenom ten, kdo zná jen malý cíl.“

Vytyčují a naskýtají se teď nové cíle a já končím vřelým přáním, aby se dobrá snaha posunutí Bystřici vpřed podařila, aby ti, kteří dnes jako děti mezi námi jsou a dočkají se a budou slaviti čtyřsté výročí povýšení Bystřice na město, mohli o nás říci: „Žili ve velké době, využili jí ve prospěch města, dělali, co mohli“. Rodák zdejší p. inž. Eduard Schwarzer, zaslal zastavovací plán nové čtvrti s tímto přípisem:

**Str.152.**

Rodák zdejší, insp. drah v. v., pan Metoděj Svitavský, zaslal obecní knihovně knihy dobrých českých spisovatelů a peněžitý dar chudým s tímto přípisem:

11. května bylo cvičení selské jízdy v sokolské Forotě. V plné ještě svěžesti přijel na cvičení Ferdinand Svítal, rolník z Horní Rožínky. Náhle spadl s koně mrtev. Kuň sám se zastavil, jako by tušil, že se z jeho pánem něco hrozného stalo. Rychle povoláný lékař mohl konstatovati jenom smrt způsobenou srdeční mrtvicí.

18. května svátek matek. Uspořádána pěkná slavnost s hudbou a průvodem. Kromě deklarácí dětí a pěkné řeči paní Schmögrové zpíval případný sbor pěvecký

**Str.153.**

odbor Sokola.

27. května se oteplilo a rozpršelo od večera do rána. Po celý květen bylo zima a sucho. I to je zajímavé, že letos do konce května bouřky u nás nebylo.

1. června. Letošním rokem provádí státní úřad statistický sčítání všeho druhu. Podle stavu 27. května provedeno sčítání zemědělského osevu, zvířectva a živnostenských závodů.

Zemědělská půda zdejší je takto oseta:

pšenice ozimá na 1660 a, jarní na 364 a,

žito ozimé na 21.677 a, jarní na 20 a

ječmen jarní na 3.332 a, oves na 19.550 a,

luštěniny na 1.355 a, obch. a průmyslové plodiny (mák, len, traviny na semeno) na 470 a, brambory a řepa na 17.727 a,

zelenina na 95 a, píceňiny na 17.450 a,

úhoru bylo 160 a

Zvířat hospodářských bylo:

78 koní, 643 kusů skotu, 6 ovec, 262 koz, 492 kusů vepřového dobytka, 1824 kuřat, 3377 slepic s kohouty, 766 housat,

**Str.154.**

104 hus, 329 káčat, 42 kachen, 57 kusů drůbeže krocaní, 4 perličky a 4 pávi.

Živnostenské závody v našem městě jsou skoro všechny malé. K větším počítati možno obecní cihelnu, Nahodilovu pletárnu, Vašinův mlýn a Krásenského výrobu čepic.

8. června. na svatodušní svátky počasí krásné, letní, ale sucho. Velký pátek byl deštivý, na Medarda nebe tvrdé, bez mraků, snad se letos staré pranostiky vyplní a bude suchý rok.

5. července konala se v sokolské Forotě oslava Husova obvyklým způsobem: průvod ze školy do foroty, úvodem zpěv pěveckého odboru Sokola, zapálení hranice, řeč, lampionový průvod před radnicí, kde zapěním chorálu: „Kdož jste boží bojovníci“ slavnost ukončena. Tentokrát řečník z Prahy zabíhaje do politiky posluchače příliš neuspokojil.

**Str.155.**

10. července pochován byl nejstarší bystřický občan František Trávníček ve věku 93 let. Přes 80 let dožívá se ve zdraví 36 osob v našem městě.

20. července. Suchý, velmi suchý letošní rok, zvláště pro naše obilí. Místy spadne vlaha s bouřkou, nám se letos bouřky vyhýbají. Začínají u nás letos žně, které jiná léta bývají dobře o 14 dní později. Žita jsou pěkná i sena, jetele jsou dobré. Jařiny však suchem utrpěly, nyní jde o otavy, brambory a řepu. Velká bída nastává o vodu.

5. srpna konal se za velké účasti města i okolí pohřeb oblíbeného zvěrolékaře Ant. Špinky, jenž umřel jako oběť svého povolání ve věku 44 let. Od roku 1913 působil v Bystřici a okolí jako svědomitý a dobrý odborník. Neznal klidu, pomáhal obětavě v každé době ochotně komukoliv. Onemocněl červenkou, zemřel v

**Str.156.**

brněnské nemocnici a pochován na našem hřbitově za obrovské účasti lidu, spolků a korporací.

15. srpna. Ačkoliv začaly letos žně o 14 dní dříve, zdržela se další sklizeň deštivým počasím, které se dostavilo v srpnu. Nemine dne, aby nepršelo. Dobře se celkem letos sklídilo jen žita. Jarní obilí, zvláště ovsy, leží 14 dní v deštích na polích, jsou černé a prorostlé. Deště poslouží bramborům, řepě, trávě a hlavně přestane nouze o vodu.

28. srpna 1930 o 3. hod. odpoledne byl pohřeb lékárníka Jana Svačiny, předsedy čtenářsko - pěveckého spolku Věnavy a starosty města, koupil si dům na náměstí čis. , který uvnitř přestavěl a zřídil v něm lékárnu a drogerii. Jako lékárník byl stejně jako jeho otec oblíben lidem, jemuž rád posloužil a poradil.

**St.157.**

20. září provedeno sčítání ovocného stromoví po republice. V našem městě zjištěno: jabloňoví 729 odumřelých (násl. mrazů),

1559 zdravých ,

238 bylo nově vysazeno,

hrušní	281 odumř,	489 zdr.,	86 mlad.
třešní	339 odumř,	146 zdr.,	67 mlad.
višň	95 “ ,	666 “ ,	17 “
švestek	652 “ ,	659 “ ,	39 “
sliv	403 “ ,	348 “ ,	43 “
mer.	- “ ,	3 “ ,	-
ořechy	19 “ ,	8 “ ,	2 “
rybíz	659 “ ,	1379 “ ,	100 “
angr.	181 “ ,	630 “ ,	30 “

15. října. Měsíc září byl pro poslední sklizeň dosti příznivý. Říjen však začal zase počasím deštivým. Kdo se opozdil se sklizní brambor nebo se zasetím ozimů, pracuje se mu v říjnu špatně.

28. října. Ještě nikdy se neoslavoval národní svátek za takové nepohody jako letos. Od 26. do 30. října větry a vytrvalé deště postihly celou republiku.

**Str.158.**

Českomoravské vysočině přinesla tato nepohoda vánice sněhové. Od Jihlavska po Novoměstsko napadly místem spousty sněhu. Mezi Žďárem a Novým Městem se nakupila se nakupila závěj až 1 m vysoká. Mezi Bystřicí a Žďárem přerušeno spojení železniční, ale také telegrafní a telefonní, neboť vichřicí vyvráceny sloupy a spojení přerušeno. Novoměstští jedoucí z Brna pobýli si v Bystřici po 2 dni než mohli dále do domova. Takové nepohody sněhové v říjnu nikdo nepamatuje. Obrovské škody způsobila vichřice v lesích na Horácku. Na Bystřicku nejvíce jsou poškozeny lesy Jilmová a Pičulín. Škody tu dosahují plných 50%. Na stromy napadaly nejdříve spousty vlhkého sněhu, který rozlámal hlavně menší stromy; prudká vichřice pak dokonala dílo zkázy.

Oslava národního svátku byla provedena za účasti školní mládeže v sále hotelu. Pěvecký odbor Sokola zahájil a ukončil slavnost, žáci

**Str.159.**

deklamovali příhodné básně, ředitel měst. škol promluvil o významu dne. Poznamenati dlužno, že ani prapory na domech nevlály. První prapor zavlál na poště, ale byl vichřicí roztrhán ve chvíli na kusy.

15. listopadu . První polovice listopadu byla většinou deštivá. Až do 15. mohli lidé orati a dobytek se pásł. Teprve nyní se pomělá, počíná mrznouti , snad nastává zima.

2. prosince provedeno sčítání lidu v naší republice. V Bystřici n. Pern. napočteno v 374 domech 2.106 obyvatel, ve Dvořištích 153 lidí ve 23 domech , se Dvořištěmi má Bystřice 2.259 obyvatel. V Bystřici po úpadku soukenictví je při každém sčítání úbytek. Při sčítání v r. 1880 měla Bystřice se Dvořištěmi 3.063 obyvatel, jsou lidnatější než Žďár a Nové Město. V roce 1890 napočteno 2853 lidí , v roce 1900 měla 2495 obyvatel , letos napočteno 2259 obyvatel. Větší úbytek způso-

**Str.160.**

bil úpadek obuvnictví. Podivné je, že lidí ubývá, bytu přibývá a bytů je stále nedostatek.

28. prosince lyžařské závody v Bystřici, na něž přijeli lyžaři z Nov. Města, Nedvědice a Tišnova. Sněhu je letos o vánocích dost a zimní sporty v plném proudu.

31. prosince. Na konci roku budiž učiněna poznámka o letošní zemědě- a nyní i průmyslové krizi, která jako světová vlna i naši republiku zachvátila a konce nemožno ještě předvídati..Zemědělec prodává 1kg žita za 90 Kč, ječmen a pěkný oves je dražší, až za 100 Kč, brambory takřka nikdo nechce, pokles v cenách dobytka, ale stroje hospodářské, hnojiva aj. neklesají, a proto krise.

Horší je krise průmyslová, neboť má za následek propouštění dělnictva a nezaměstnanost. Propouští dělnictvo i továrna ve Víře, což se bolestně dotýká i mnohých našich

**Str.161.**

lidí, kteří byli ve vírské továrně slušně zaměstnání.

Městská cihelna v uplynulém roce pěkně pracovala; vyrobila celkem cihel; půl miliónu dobrých cihel má v zásobě na stavbu nové městské spořitelny.

## 1931

11. ledna. Nový rok začal pohřby starých vážených občanů. Zemřel Jos. Schuster ve věku 77. let. Byl to poslední barvív v Bystřici. Barvířství poslední dobou již neprovozoval.

Zemřel 79 letý Richard Musil, obchodník a majitel domu č. 2. Obchod Musilův býval v Bystřici svou dobou nejlepší.

11. ledna pochovávala Bystřice ředitele kůru a hudební školy Fr. Černého, jenž 57 let zastával v tomto městě službu varhanickou. Rodák z městečka Bobrové přišel do Bystřice jako dovedný

**Str.162.**

hudebník vojenské kapely, zřídil chvalně známou kapelu bystřickou, vychoval hudebníků celé generace zdejší mládeže, kterou od počátku jako výpomocný učitel také vyučoval. Byl pro svou dobrou a milou povahu všeobecně vážen a na poslední cestě ke svaté Trojici, kterou nesčíslněkrát vykonal, celým takřka městem doprovázen.

18. ledna. Druhé lyžařské závody v letošní zimě. Tentokrát přijeli skauti a vysokoškoláci z Brna, hosté z Nov. Města a okolí, zastoupeno bylo i žactvo. Sportovní klub zdejší dobře závody řídil. Jenom počasí bylo zlé, metlo se a prášilo téměř po celý den.

7. března. Zima jako v lednu. Po celý únor zima nepovolila. Sněhu se nasypalo tolik, že pod jeho tíhou se prolamovaly staré střechy. Spousty sněhu leží na polích i na cestách. Autobusová doprava Bystřice do Jimramova i z Bystřice do Vel.

**Str.163.**

Meziříčí po celý únor byla přerušena. Narozzeniny pana prezidenta byly oslaveny pěkným hudebním večírkem se vstupem volným.

27. března. Letošní zima se vyznačuje dosti častými mlhami, z nichž se množí chřipka, které podléhají zvláště starší lidé. Chřipce podlehl postříhovač Karel Karkulín, jenž se dožil ve zdraví 88 let. Postříhačství již neprovozoval, jako se neprovozuje již v Bystřici vůbec.

V následcích chřipky zemřel měšťan Ant. Čížek ve věku 81 let. Antonín Čížek znám byl v celém okolí jako čilý obchodník obilím v době, dokud nebylo v Bystřici hospodářského družstva.

1. dubna. Když 21. března podle kalendáře nastává jaro, nastalo letos tání a ve dovu, třech dnech se sněh ztratil, že zůstal jenom v úvozech. Ale se jaro nedostavilo. Obrátil se severák a mrzne jako o vánocích.

4. dubna. Na Bílou sobotu po

**Str.164.**

druhé byla uctěna památka padlých ve válce 2 minutovým klidem, jehož počátek i konec ohlásila hasičská trubka. Před deskou padlých byli hasiči s praporem, zástupci Orla v kroji, zástupci odboru Červeného kříže, školní mládež i občané.

Téhož den odpoledne událo se politování hodné neštěstí u Šírových. 32 letá Julie Zítková, dcera domkaře Zítky na Skřipci, nesla si ušité šaty od švadleny Rotkovské. Od foroty jel čeledín Ad. Kočího Smrkal. Koně se lekli troubení auta, splášili a pádili do města. Povalili Zítkovou a poranili ji tak, že ve chvíli byla mrtva.

19. dubna. Snad se končí zimní počasí. Dostavil se déšť, první letos na jaře, a poněkud se otepluje.

30. dubna. Starosta města v souhlase s obec. zastupitelstvem žádal od svého zvolení za obecní revisi. Došlo k ní ve čtvrtém roce jeho úřadování.

**Str.165.**

Revis byla provedena rodákem zdejším Jaroslavem Janovským, účetním úředníkem okresního úřadu. Vykonal revisi za dobu od státního převratu za starosty Edmunda Fiši a tajemníka Ladislava Čermáka i za starosty Františka Veselého a tajemníka Adolfa Polnického. Revisní nález, který byl přečten ve finanční komisi, městské radě i obecním zastupitelstvu, jest:

Tajemník Adolf Polnický vzdal se služby, městská rada vypsala konkurs na místo tajemníka a ze 67 žadatelů 3 ucházeče, o nichž pak městská rada, tak i obecní zastupitelstvo i okresní úřad se informoval dříve, nežli obecní zastupitelstvo tajemníka volilo. Zvolen byl Josef Koukal, úředník z Brna s nastoupením místa 1. června 1931. Odvody. Ve dnech 28. 29. a 30 dubna konaly se odvody v našem městě. Z 75 rekrutů bylo odvedeno 14, 7 v I. třídě, 3 ve II. třídě, 4 ve třídě III.

Počasí v dubnu bylo letos studené,

**Str.166.**

od listopadu do května letos zima, nedivno, že se příroda opozdila a čeká na lepší pohodu v květnu a červnu.

17. května. O čtvrté hodině ranní oznamovala hasičská trubka požár v městě, hořela kavárna Benešova č. 47. Nežli hasiči dostali vodu až z řeky, byla střecha v plamenech; bylo nutno chrániti sousedy a oheň lokalizovati, což se dobře podařilo. Shořel vršek přední budovy, budova do zahrady zůstala neporušena. Šťěstí přálo na vodu chudému hornímu konci, že bylo úplně bezvětrí. Požár vznikl na půdě.

Svátek matek, který se slaví v našem městě druhou neděli květnou, byl neobyčejně navštíven a velmi zdařilý ve všech částech: pěkný byl průvod městem s hudbou, pěkné deklarace žactva obecných škol, vybraná řeč pí Schmägrové, zdařilé večerní kino ve prospěch lidumilného spolku „Ochrana

**Str.167.**

matek a kojenců“.

21. května byla zadána stavba spořitelní budovy. Městská spořitelna, která náleží k největším peněžním ústavům na Horácku, tísní se budově radnice. Usnesla se ozdobiti město pěknou budovu, v níž by měla trvalé a svému rozvoji přiměřené umístění. Za tím účelem byl koupen hostinec pí Schvarzerové vedle radnice za 150.000 Kč, aby byl zbořen a na jeho místě postavena pěkná spořitelní budova. Předseda spořitelny, starosta města František Veselý, a ředitel spořitelny Filip Chrást vykonali prohlídku několika nových spořitelen na Moravě a v Čechách informující se o provedení stavby. Na to byla vypsána soutěž na pořizování náčrtků, které byly zaslány k posouzení rodáku zdejšímu Inž. Eduardu Schvarzerovi do Prahy. Nejlépe posouzen byl náčrt architekta Frievalda, jemuž svěřeno vypracování plánů a vrchní dohled při provádění budovy. Nato vypsána soutěž na pro

**Str.168.**

vedení stavby podle plánů. Oferovali tři stavitelé: Šmíd z Poličky, Nesnídal z Nového Města a rodáci zdejší – Jaroslav Hutař z Nedvědice s bratrem Boh. Hutařem z Bystřice ve spojení s betonářem Ing. Koláčkem z Brna. Když stavitel z Poličky odepřel pracovati za pevný paušál, bylo rozhodováno mezi dvěma a zadána práce stavitelská bratřím Hutařům za pevnou cenu 540.000Kč.

8. června na sv. Medarda prší a hospodáři déšť vítají. Byl měsíc květen nejen suchý, ale uhodil v něm týden přímo žňových veder, která hrozila vážnými obavami našim lehkým půdám. Žita, která špatně přezimovala, jsou špatná, krátká a řídká. Jde nyní o jařiny, které volají po častější vláze.

30. června . Počasí v červnu bylo celkem teplé a suché. Horka byla přímo žhavá, po nichž se dostavovaly zlé bouřky. 3 z nich dosti zle řádily v našem horáckém kraji.

**Str.169.**

Uškodily hlavně zhoubnou vichřicí, která stromy lesní a ovocné lámala a vyvracela, křídlici ze střech shazovala ba i celá stavení kroutila. (V Milasíně nově postavená stodola se úplně shroutila). Krupobití na štěstí dosud náš kraj minulo, ale u Brna a za Žďárem zle úrodu poškodilo. Našemu okolí přinesly bouřky potřebnou vláhu, i je naše jarní úroda velmi pěkná.

5. červenec. Památka Mistra Jana Husa byla oslavena obvyklým způsobem: průvodem do foroty, zpěvem a přednáškou. Přednáška profesora Dr. Trauba byla vědecky založena, klidná, pro všechny politické i náboženské strany přijatelná a poučná. Takové mají býti řeči o národních velikánech a zvláště o Husovi, aby jimi byli oslavenci všem dobře smýšlejícím stranám národním přibližováni. Prof. Dr. Traub to dovedl.

6. července v den Husův byla v Bystřici velká slavnost strany republik.,

**Str.170.**

odevzdání praporu dorostu této strany a selská jízda u Domanínku, o níž napsaly noviny v podstatě toto: Tak rušného dne a tolik návštěvníků Bystřice již dávno neviděla. Město se ozdobilo hojně prapory na uvítanou hostí. Za řízného vyhrávání židlochovické hudby bral se malebný průvod městem: 104 jezdců, 4 vkusné alegorické vozy zobrazující bývalou otročinu, přemnoho hostí. Ve forotě konala se manifestace zemědělského dorostu, jemuž byl odevzdán prapor. Mluvil senátor Sáblik, poslanec Pelíšek, přisedící zeměd. rady Stoupal a j. Odpoledne byly závody na poli nad Domanínkem za obrovské účasti. Měly pěkný průběh a přinesli nevídanou podívanou. Zvláště se vyznamenal 14 letý Petr Beneš, syn majitele kavárny, který byl odměněn čestnou cenou přisedícího zemědělské rady Stoupala.

**Str.171.**

Večer veselice v hotelu Záložna.

12. července pořádala podobnou slavnost strana lidová svým okresním sjezdem. Na domech opět vlály prapory. Dopoledne sjížděly se opletené vozy s dorostem strany lidové, která se zúčastnila bohoslužeb. Odpoledne bral se průvod ze Starého města náměstím na stanoviště nové městské čtvrti. V průvodu jezdci na koních, jezdci na kolech, Slováci a Slovačky v krojích, hosté a příslušníci strany lidové se svými předáky, posl. Šamalíkem a j. Po politických řečích a projevech předvedeny národní tance a následovala veselice v Orlovně. Obě tyto slavnosti byly uspořádány nepochybně k letošním podzimním obecním volbám. Strany se zase připravují k volebnímu boji.

Ze 13. na 14. července v noci po 40° vedru hrozná bouřka. Blesky ozařovaly okna, hromobití strašné, v každém snad domě očekáváno

**Str.172.**

uhození. To řádilo v Rovném, kde sjel blesk do stavení Mitášova a zapálil. Stavení shořela do základů a oheň se rozšířil ještě na stavení sousední. Vody spadlo mnoho, a ježto i následující den přšelo, prospěla tato velká bouře přírodě.

1. září . Koncem července nastaly žně a počasí žnové bylo až do půl srpna velmi pěkné. Žita, ječmeny, pšenky sklizeny velmi pěkně. V druhé polovici srpna opakovala se loňská pohroma deštivá na ovsy. Zase jsou většinou zčernalé a porostlé. Čím dále k Nov. Městu a Žďáru, tím více je obilí poškozeno. Nyní jde o sklizeň otav a bramborů, aby nehnily.

27. září konaly se volby obecních zastupitelstev. Před volbami bylo dosti rušno, bylo několik schůzí, bylo dosti agitace. Kandidátek dostalo se do rukou voličů 9. Přibyla strana křesť. sociální a nepolitická strana občanská.

**Str.173.**

1. kandidátní listinu měla strana živnostenská; obdržela 319 hlasů a 8 mandátů (měla 8.)
2. kandidátku měla strana soc. dem. ; obdržela 71 hlasů a 2 mandaty (měla 1.)
3. kandidátku měli českoslov. social.; dostali 95 hlasů a 2 mandáty (měli 2).
4. kandidátka patřila nové straně křesťansko-sociální; dostala 92 hlasů a 2 mandáty.
5. kand. listinu měla strana komunistická, která obdržela 79 hlasů a 2 mandáty (měla 4.)
6. kandidátku měla strana republikánská; dostala 110 hlasů a 2 mandáty (měla 3.)
8. kand. listina byla nové strany občanské, která obdržela 137 hlasů a 3 mandáty.
7. kand. listina byla čsl. str. nár. demokracie, které se dostalo 43 hlasů a 1 mandát (měla 1.)
9. kandidátka obdržela 342 hlasů (strana lidová) a 8 mandátů (měla 10).

Zvolení byli z kand. 1.: Veselý Fr., obchodník, Adolf Makovský, mlynář, Polnický Aug., kožišník, Schvarzer Emil, řezník, Ptáček Jind., obchodník, Štursa Jaros.,

**Str.174.**

strojník, Mach Kar., hodinář, Rinchenbach Jos., obchodník

Z listiny 2.: Pešek Jan, berní zřízenec, Svoboda Bohdan, rolník.

Ze 3. kand.: Kalous Jos., mlynář, Vrbka Fr., př. důch. kontr.

Ze 4. kand.: Skřivánek Jan, malorolník, Elkčner Frant.

Ze 5. kand.: Mikše Jos., strojník, Dvořáček Vlad., dělník

Ze 6. kand.: Kříž Vladim, ředitel, Havlík Josef, rolník.

Ze 7. kand.: Hutař Boh., zed. a tes. mistr.

Z 8. kand.: Dvořák Hynek, rolník, Ptáček Boh., odb. učitel, Zítka Frant., kovář.

Z 9. kand.: Krásenský Jos., kloboučník, Nahodil Jan, továrník, Pecina Josef, měšťan, Koukal Aut., rolník, Kosíř Vnc, listovní, Flek Julins, krejčí, Pelikán Fr., rolník, Baxant Tom., rolník.

1. října. Měsíc říjen začíná pěkným

**Str.175.**

počasím., „Kéž by potrvalo celý měsíc“, přeje si kde kdo. Celý měsíc září přšelo. Kdo se opozdil s ovsy a otavami, sklízel mokré a zčernalé při stálém obracení. Za deště zasévali hospodáři žita, která patří podle pořekadla na podzim zaprášit. Tak lidé byli přestrašeni, že se za deště dávali do brambor, mokré a zablácené vozili do stodol na mlaty, aby oschly. Nejsou pamětníci takového září, v němž se letošní Medard zle vyplnil. S říjnem nastává konečně pěkně.

12. října. Přijel do Bystřice cirkus Bonelo a umístil se na náměstí pod kašnou. Po celý týden prováděl s medvědy, psíky a koňmi, jakož i jinak pěkné produkce. Byl to celkem pěkný cirkus a těšil se hojně návštěvě. I zvěřinec jeho byl slušný. Lev, jemuž zahynula před nedávnem družka, po celý týden žalostně řval, zvláště v noci. Při nedělních výkonech spadl jeden akrobat a zůstal v bezvědomí ležeti. Byl autem

**Str.176.**

Červeného kříže odvezen do brněnské nemocnice. To je častý úděl akrobatů!

28. října. Den zachmuřený. Město prapory ozdobeno a také oslava pěkná. O desíti hod. za účasti školní mládeže v hotelu oslava vážná, večer v sokolském divadle dobře sehraná veselohra. Obojí návštěva četná.

1. listopadu. Země dosti umrzlá, hřbitov bílý pod sněhem. Zůstane-li tak, bude letos hodně dlouhá zima. Téhož dne volba obecní rady. K volbě spojily se strany: živnostenská a lidová a republikánská (19), strana občanská, čsl. socialistů, soc. demokratická a komunistická(11.) Starostou zvolen opět František Veselý ze strany živnostenské, prvním náměstkem Ignác Dvořák, (strana občanská), druhým Jos. Krásenský, (strana lidová).

Radními zvoleni: Jos. Pecina a Ant.

**Str.177.**

Koukal (strana lidová), Adolf Makovský (živnostník), Vlad. Kříž (republikán), Fr. Vrbka (čsl. social.), Jan Křivánek (křesť. social.), Vlad. Dvořáček (komunista)

31. prosince. Až do konce roku úřadovalo staré obecní zastupitelstvo, poněvadž proti volbě starosty podal měšťan Adolf Kočí rekurs. Okresní ani zemský úřad jeho námitek však neuznal. V listopadu a v prosinci bylo sice počasí zimní, ale mírné. Umrzlo, nametl se poprašek, ale zase se oteplilo a sníh zmizel. Na vánoce těšili se malí i velcí na zimní sporty, připravili si všecky potřeby, leč sníh nenapadl, naopak byly vánoce mlhavé, blátivé. Koncem roku budiž učiněna zmínka o čilém stavebním ruchu v městě. Byla vystavěna pod střechu městská spořitelna a u nových domů kromě přístaveb a oprav domů starších. K ruchu stavebnímu

**Str.178.**

přispěla městská cihelna, jejíž cihly jsou zbožím dobrým a šly slušně na odbyt. Ještě budiž učiněna zmínka o krisi hospodářské a živnostenské, která se valí světem a zasáhla i naši republiku. Naříkají rolníci, že tržní za dobytek polovičku (kráva, která byla před rokem za 2000 Kč, je sotva za 1000 Kč), naříkají živnostníci, že zboží nejde na odbyt, leda na dluh, naříkají dělníci, že továrny propouštějí. V našem městě je potud lépe, že je zde továrního lidu málo a že ve Vídě a ve Štěpánově se dosti pracuje. Aby byla zmírněna bída nezaměstnaných a chudých, přičinily se dobročinné spolky zdejší, Okresní péče o mládež,



Charita a odbor Červeného kříže o sbírky po městě, z jejichž výtěžku dostalo se dětem i dospělým slušného nadělení v prádle, oděvu, obuvi i v potravinách.

Viděla  
30/1 1932  
M. Šmídková  
spr. šk.

**Str.179.**

## 1932

1. ledna. V roce 1931 došlo v Bystřici n. P. k založení lesního družstva, do něhož byly pojaty obce okolní, které se ucházely o příděly lesů vrchnostenských na základě pozemkové reformy. Bylo stanoveno 360 podílů po 5000 Kč. Město Bystřice dostalo 20 podílů a získalo ve své držení tyto lesy: Panský les ( u Valchy), Hrtany a tzv. Domanínský rybník.

2. února. Po celý týden sněhu nebylo. Půda je umrzlá, ale na sněh marně čekají lyžaři, kteří se na letošní zimu tolik připravovali a těšili. Ač zima není nikterak krutá, přece šla po městě pověst , že zamrzl zdejší občan Elis. Šel v sobotu před půlnocí z Vašicova hostince domů do Bratrské ulice, ale nedošel. Podle lékařského zjištění nebylo to zmrznutí, ale ochrnutí,

**Str.180.**

srdce přivodilo jeho smrt na ulici.

20. února. Konečně metelice, první v letošní zimě! Sněh padal s velkým větrem, a proto je ho více jen místy.

21. února. Ustavující schůze okresního osvětového sboru. Předsedou zvolen ředitel hospodářské školy Vl. Kříž, jednatelem odb. učitel Jos. Kalvoda, pokladníkem přednosta důch. kontroly Fr. Vrbka, členy výboru Karel Endl, Jos. Makovský, Fr. Kadlec a Jos. Šťourač.

27. února byla nešťastná sobota pro bystřické střelce, notáře J. Hosa a jeho solicítatora Jos. Svobodu. Vyšli si na lov kuny k Aušperku. Notáři Hosovi vkročil do rány nešťastně 17. letý čeledín Fr. Krytinář, který se lovu zúčastnil. Byl trefen do hlavy okamžitě mrtev. Jos. Svoboda rozháněje psy holí, uklouzl a bodce hole vrazil si pod oko. Byl ihned autem odvezen do nemocnice.

**Str.181.**

6. března byly oslaveny 82. narozeniny p. presidenta večerním kinem s filmy ze života p. presidenta. Kino předcházel proslov a recitace, provedené žáky, oslava zakončena státními hymnami, které, zapěl pěvecký odbor Sokola.

14. března byl pochován zdejší občan Dvořák, známý silák. Byl postavou statný, silný člověk a stal se známým vystupováním v zápasech po okolí i v místech vzdálených. Zemřel v 67. letech, ještě na podzim činil dojem úplně zdravého člověka.

20. března byl pochován bývalý ředitel zdejších měšť. škol Lad. Vondruška. Ladislav Vondruška působil na zdejších školách dvakrát. Byl 5 let (1892- 1897) učitelem zdejší školy obecné. Druhé období jeho působení v Bystřici bylo v letech 1912/1919 jako ředitel zdejších měšť. škol.

**Str.182.**

Zanechal pověst jako dobrý učitel, jako vynikající hudebník, jako milý a skromný člověk. Zabýval se již ve Žďáře přepisováním starých listin a v Bystřici dal podnět ke sbírkám

starožitností a ke zřízení městského muzea. Zemřel v 72. roce životním v Boskovicích, kde trávil poslední léta svého odpočinku.

26. března na Bílou sobotu prohlášen byl v Praze v poslanecké sněmovně velikonoční mír, po němž následuje tklivá 2minutová vzpomínka na oběti války, která se pořádala po všech městech i vesnicích dvě minuty, před 12.hodinou. U nás ozdobí mládež desku padlých věncem, přicházejí v uniformách hasiči i členové Orla, mládež i obecnstvo. Hasičská trubka ohlásí počátek i konec tiché slavnosti, za níž náměstí zmlká, chodci i vozy se zastavují, hlavy

**Str.183.**

se obnažují na dvě minuty ticha a vzpomínání.

1. května byl komunistický tábor lidu na náměstí, protože v neděli, byl dosti navštívený.

8. května. Měsíc březen byl studený, sněhu málo, mrazů naholo dosti. Byla obava o žita, ale vydržela to, spíše jetely mrazy utrpěly. Počasí po celý duben bylo suché, polním pracím příznivé. Jenom po dešti volala příroda. Vydatný déšť se dostavil 8. května. Pršelo celou noc a byl to déšť vydatný, který jarní zeleni chyběl. Pro žita a trávu přišla vláha v čas svrchovaný.

9. – 12. května byly odvody v našem městě, tentokrát v Orlovně. V I. třídě z 18 branců odvedeni 2, ve 2. třídě ze 16 branců neodveden nikdo, ve 3. třídě z 19 odvedeno 12.

15. května za krásného počasí a svatodušní neděli pořádala „Ochrana matek a kojenců“ slavnost matek s pěkným pro-

**Str.184.**

gramem za velké účasti obecnstva. Pěvci sokolští zpívali, mládež deklamovala, jednatelka spolku pí Schmögrová, bývalá odb. učitelka, vystižně k obecnstvu promluvila.

22. května na pout sv. Trojice spadla druhá vláha v květnu. Byla vítaná, neboť předcházela 14 dní žňových paren, jimiž naše půdy vyprahly. Dostavila se bouře s mírným deštěm, který velice prospěl. Den následný byl podmračný, takže se meze i trávníky, o něž byla již obava, pěkně zazelenají.

1.června. Pivovar (hostinec v bývalém pivovaře) pronajal Hynek Pásek z Poličky za 10.700 Kč ročně a bude prodávati pivo poličské. Bude to pivo v městě nejlacinější.

5. června uspořádal zdejší Sportovní klub závody cyklistů na vzdálenost 12 <sup>1/2</sup> km a 20,5 km. Trať vedla přes Ždánice – Vítochov – Písečné a zpět. Závody měly dobrý průběh a byly obecnstvem se zájmem sledovány.

**Str.185.**

Trať byla osazena skauty v krojích, kteří takto vystoupili na veřejnost ve své pomocné funkci.

12.června na Medarda maličko přšlo, ale hned po něm se vyjasnilo a počasí utvrdilo.

21.června večer zavítal do Bystřice Gajda, bývalý generál a poslanec, vůdce čsl. fašistů. Místnost v pivovaře byla přeplněna hlavně občany bystřickými. Mnozí ze zvědavosti, někteří z opravdového zájmu o věc sledovali výklady Gajdovy, který byl často volán k pořádku přítomným vrchním komisařem, jenž postupoval klidně a objektivně, ale nakonec přece schůzi rozpustil, poněvadž přecházela ve štvání a chaos.

22.června byl pochován měšťan Jos. Pecina ve stáří 62 let. Vždy zdravý a čilý občan onemocněl před třemi týdny zánětem slepého střeva a odvezen do nemocnice v Brně, kde byl operován.

**Str.186.**

Ale přidružili se komplikace, které místo vyléčení přivodili smrt. Odvezen byl na své přání domů, kde asi za 2 hodiny zemřel. Odchází s ním dlouholetý člen obecního zastupitelstva, městský radní, člen místní školní rady, hasičský činovník a velký pracovník ve straně lidové i v tělocvičné jednotě Orel.

25. června. Náměstí bystřické je rozkopáno od shora až ke štátě. Provádí se kanalizace v této části, poněvadž bude silnice středem města v nejbližší době dlážděna.

2. července. Umírají občané z náměstí. Po měšťanovi Jos. Pecinovi zemřel po krátké nemoci měšťan, hostínský a řezník Fr. Čermák, jenž začal v Bystřici jako nájemce hostince „na Smíchově“. Úslužnému hostinskému přálo štěstí. Koupil si hostinec na náměstí č. 52., který je místními i přespolními hojně navštěvován. Fr. Čermák zemřel ve věku 53 let.

**Str.187.**

9. července došla do Bystřice truchlivá zpráva, že zemřel vynikající rodák budovatel zastavovacího plánu nové městské čtvrti, Ing. Ed. Schwarzer, o němž noviny napsaly: Zemřel zasloužilý pracovník Ing. Ed. Schwarzer, ministerský rada. Narodil se 9.září 1872 v Bystřici n. Pernšt. Po studiích byl povolán do ředitelství pro stavbu vodních cest v Praze, kde byl činným až do převratu. Po převratě byl pověřen vedením úpravy Vltavy v obvodu Velké Prahy, ve kteréžto funkci vykonal pozoruhodné dílo, přeložení vltavského koryta na Maninách. Byl z vynikajících pracovníků při řešení nádražních otázek železničních v Praze. Byl též mnoholetým předsedou Klubu za starou Prahu a v posledních letech působil i při zřizování zoologické zahrady. Měl smysl a lásku pro tělovýchovu, zastával úřad místostarosty Svazu junáků – skautů.

9. července . Na všesokolském sletě

**Str.188.**

v Praze zastoupena byla Bystřice 67 členy. Mezi nimi 80 letý Vojtěch Štěpánek se sokolským nadšením Prahou pochodoval.

10. července se konala oslava Husova v sokolské Forotě. Na programu bylo kromě zpěvu čtení manifestu, deklamace básně Čechovy a čtení listu z Kostnice.

12. července. „Tomáš Baťa mrtev“ – letělo republikou a světem. Chtějce navštívit svého syna ve Švýcařích, nařídil toho dne let. Na domácím letišti zřítilo se letadlo a usmrtilo pilota i továrníka Baťu, muže světového. Prodejna Baťova v našem městě dobře prosperuje.

25. července. Počasí v červnu bylo letos dosti chladné, zato v červenci je neobyčejně horké a bouřlivé. Dne 23. července zle bouřka řádila v okolí Bystřice. I v městě padaly kroupy s deštěm a na některých pozemcích i uškodily. Úroda narostla letos velmi pěkná.

**Str.189.**

2. srpna se konal smutný pohřeb Antonína Elčnera. Antonín Elčner, 20-letý strojní zámečnick, vydal se s přítelem Janem Šperlingem, vojínem na dovolené, o půl dvanácté vykoupiti se do Křepeláku. Oba jeli na kolech. Na Křepeláku uviděli 2 potápky. Ant. Elčner se vysvlékl a skočil za nimi. Potápky plovli doprostřed, Elčner za nimi. Tam začal se ponořovati. A volati o pomoc. Kamarád Jan Šperling skočil do vody, aby mu pomohl. Ale začali se topiti oba. Šperling stěží vyvázl a na kole rychle spěchal pro pomoc. Pomoc se dostavila, páni Pavelkové, stolaři, na prknech se vydali za Elčnerem, vytáhli však mrtvolu.

29. srpna. Měsíc srpen byl horký, žňový měsíc. Jen první jeho týden byl deštivý, bouřlivý a nepříznivý, ale to našim hospodářům nevadilo. Žně se u nás počaly až druhý týden v srpnu, a to už bylo pěkně.

**Str.190.**

V potu tváří sklízeli hospodáři požehnanou letošní úrodu, libovali si letní hosté, kteří se táhli k vodě do Chudobína a Víru. Teprve 29.srpna snesla se nad Bystřicí prudká bouře s krupobitím. Padaly kroupy a přšelo a bouřilo, takže některé domy byly i zatopeny. Úrodě uškozeno nebylo, protože je téměř vše sklizeno.

2. září. Pan Jos. Florián, obchodník v Bystřici n. Pernšt., koupil dům na náměstí č. 9., v němž od roku 1899. obchodoval. Je to dům, v němž míval místnosti v prvním poschodí čtenářsko – pěvecký spolek Věnava. Cena před válkou 16.000 Kč nyní 112.000 Kč.

Dne 11 září uspořádal zdejší sportovní klub „letecký den“ na pozemcích blíže nádraží. Přípravy a reklamu dne obstaral většinou odb. učitel Boh. Ptáček, osvědčený organisátor sportovních produkcí. Letecký den proveden byl beze všech nehod podle

**Str.191.**

programu. Návštěva odpolední byla veliká. Let nad rodným městem vykonal starosta města p. Veselý.

17. a 18. září pořádalo sokolstvo celé republiky nadšené oslavy stých narozenin Dr. Mirosl. Tyrše. V našem městě prapory ozdobeném pořádáno v sobotu 18. srpna večer pálení oslavných ohňů na kopcích, v neděli 18. srpna byla veřejná oslava se vstupem volným v sále hotelu. Na programu: přednáška pí Koenigové, zpěvy, recitace. Městská rada nazvala novou městskou čtvrtí, kde bude se příštím rokem stavěti sokolovna, Tyršovou čtvrtí.

20. září. Lékařská služba je v Bystřici rozmnožena druhým lékařem: MUDr. Fr. Jauke z Prahy zahájil praksi v domě hostínského K. Vašice na náměstí.

21. září. V dražbě konané dne 20. září koupil p. Jarolím Dostál z Bratrušina

**Str.192.**

t. z. „Valchu“ za 102.000 Kč. Valcha bývala majetkem soukenického cechu, rodina Čermáků provozovala v ní valchářství. Ladislav Čermák, bývalý sekretář, koupil od soukeníků Valchu a proměnil ji v hospodářský statek, který přešel nyní v majetek Jarolíma Dostála.

28. října. Za pěkného podzimního dne konala se oslava státního svátku za účasti školní mládeže před radnicí. Zahájil ji pěvecký sbor Sokola oslavným sborem. Poté přednesl žák II.tř. měšť. školy Fr. Veselý Neumanovu báseň „28.říjen“. Proslov o významu dne měl ředitel Josef Šťourač. Žáci obecné školy přednesli sborově pozdrav státní vlajce. Státními hymnami byla zdařilá a hojně obecenstvem navštívená oslava skončena. Večer bylo pěkné divadelní představení tělocvičné jednoty Sokol.

31. října . Počasí v říjnu bylo velmi příznivé na dokončení polních

**Str.193.**

prací, na osetí ozimu i na dokončení staveb.

8. listopadu. Nastala změna vlády. Ministerstvo Udržalovo podalo demisi, novým ministerským předsedou byl jmenován dosavadní předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr ze strany republikánské. Nová vláda má kromě ministerského předsedy 15. ministrů (ministerstvo zásobování bylo zrušeno.) Nová vláda chce vládnouti v duchu těchto zásad: Udržeti rovnováhu rozpočtu úsporami a snížením platů státních zaměstnanců od 1. ledna 1933. Udržeti pevnou měnu, aby neohrozilo nebezpečí zdražování. Vzájemně si pomáhati: bohatí chudým, sytí hladovým.... Jsme všichni na jedné lodi!

20. listopadu v neděli uspořádal místní Sportovní klub závody v běhu, o níž přinesly noviny pochvalné zprávy. Zvláště zdůraznily romantický ráz naší krajiny a její

**Str194.**

vhodnost ke sportu lyžařskému. Zasloužené pochvaly se dostalo organisátoru zdejšího sportu, odbor. učiteli Boh. Ptáčkoví.

27. listopadu. V neděli 27. listopadu konal se jubilejní koncert pěveckého sboru Sokola, který po 25 let zúčastňuje se všech významných slavností v městě i okolí přednesem sborů našich předních hudebních skladatelů. Pěvecký sbor řídili a řídí učitelé Jos. Sedmera, Ant. Skřipský a nyní Fr. Kadlec, který je v čele sboru přes 20 let. O kulturní činnosti pěveckého sboru promluvil ředitel měšť. škol Jos. Šťourač. Jubilejní koncert byl velmi zdařilý.

V neděli 11.prosince konal se pohřeb ředitele Okresní záložny a měšťana zdejšího Vojtěcha Štěpánka. Velká účast zdejšího občanstva, množství lidu z bližšího i

vzdálenějšího okolí, zástupců jednot sokolských svědčily o velké oblibě zesnulého, kterou si zjednal poctivou prací v každém směru.

**Str.195.**

Vojtěch Štěpánek se nejenom věnoval peněžnímu ústavu, jemuž byl dlouhá léta v čele, ale přičinoval se o vše, co bylo ke cti rodného města; byl nadšený vlastenec. Býval po léta činovníkem čtenářsko – pěveckého spolku Věnava, o jehož činnosti vydal vlastním nákladem spisek, jehož výtěžek věnoval tělocvičné jednotě Sokol. Byl nadšeným Sokolem od počátku jednoty až do smrti a dlouholetým pokladníkem jednoty. Má zásluhy o zřízení školy měšťanské i hospodářské, zúčastňoval se všeho snažení rodného města, které ho na poslední cestě k zpopelnění doprovodilo v hojném počtu. Činnost jeho hodnotili při pohřbu: duchovní církve československé, ředitel hospodářské školy Kříž, ředitel měšť. škol Jos. Štourač a redaktor Lidových novin Klusáček.

V neděli dne 18. prosince po půl noci vznikl oheň ve starém

**Str.196.**

domku paní Špačkové na Starém městě č. . Dřevěný domek, jeden z nejstarších v Bystřici, vyhořel do základů, shořely i kozy, husy i slepice. Poněvadž byl značně oddělen od sousedů a bylo klidno, nebylo nebezpečí z rozšíření ohně.

31. prosince. Počasí v listopadu i v prosinci bylo den ze dne mlhavé, jako snad není pamětníka. Půda v prosinci sice umrzla, ale sníh se takřka neukázal. Jinovatky je na stromech tolik, že v lesích je škoda veliká. Nadivno, že se z nezdravého počasí šíří po republice i v našem městě chřipka. Na konci roku třeba učiniti tyto poznámky: Pro naše zemědělce byl letošní rok velmi příznivý. Přišla vždy vláha v pravý čas, narostlo dosti píce, obilí i brambor, sklízelo se za sucha. Nicméně zemědělci si stěžují, jelikož cena obilí valně poklesla proti roku minulému. Žito se udržovalo roku

**Str.197.**

minulého značně přes 100 Kč kg, letos však 80 Kč, ječmen i oves loni kg nejméně 100 Kč, letos 60 Kč. Podobný je pokles u dobytka hovězího. Hnojiva, stroje a jiné hospodářské potřeby neklesají a proto nářek! Živnostníci nařikají na špatný odbyt zboží, a že se daně nezmenšují. Málo se kupuje, protože je málo peněz. Snížení platů státních zaměstnanců pocítí obchod, menší platy musí mít za následek větší šetření ve vydání. Nejtíživějším zjevem je, že továrny v městech omezují a zastavují provoz pro nedostatek odbytu. Vzrůstá počet nezaměstnaných a s ním výdaje na podpory v nezaměstnanosti. Dobročinné spolky pracují, seč jsou, ke zmírnění bídy mezi lidem. U nás platně pomáhají obci ve starostech o chudé zejména Okresní péče o mládež, Charita a

**Str.198.**

odbor Červeného kříže. Školy starají se o výživu a ošacení dětí nejchudších. Těžká vlna světové nezaměstnanosti a bídy zavaluje i naši republiku. Stavební ruch byl v uplynulém roce u nás slušný. Hojného zaměstnání poskytla novostaveb městské spořitelny, která je dokončena. Je v ní umístěna vedle spořitelny pošta, drogerie, jsou v ní pěkné, vším moderním příslušenstvím opatřené byty, které si pronajali dva vedoucí úředníci spořitelny, městský tajemník a majitel drogerie. Též sluha spořitelny má pěkný byt. Je městská spořitelna význačnou budovou a přední ozdobou našeho města. Vedle toho byly vystavěny 2 pěkné domky na Benátkách, 2 na Skřipci, 2 na Pilátově kopci. Všech domů očíslovaných je 392. Skrže město, od kostela až do Velké brány, byla provedena široká,

**str.199.**

kostkami dlážděná silnice, která zejména poslouží automobilům městem projíždějícím. Potřebné cihly ke stavbám dodávala městská cihelna, která má ještě sklad cihel na prodej a potřebovala by, aby se v příštích letech letech stavební ruch neomezoval. Neustranný

pozorovatel musí přiznati, že se město v posledních těžkých letech činí, a přáti obecnímu podnikání hojně zdaru.

**Str.200.**

(prázdná)

**Str.201.**

Dr A.Alekhim

13/XII 1933

(foto)

**Str.202.**

(prázdná)

**Str.203.**

## 1933

8. ledna. Zima bez sněhu jest u nás jako posvícení bez koláčů, není prostě taková, jaká má býti. Letošní zima je dosud bez bílé dekorace, a proto se nám nelíbí. Podiv hospodářů budí, že není jeřabin a není také kvícal u nás. „Málo jeřabin, málo žita“, praví selské přísloví.

20. ledna. Konečně první a důkladná vánice, že se zarovnaly úvozy. Dvě zlé stránky letošní zimy jsou: Šíří se hromadná chřipka, a kde se připojí zánět plic, nastává smrt. Zdejší školy musily býti pro chřipku týden zavřeny. Druhá zlá stránka je pravé zpuštění lesů. Jinovatka láme a ničí stromy katastrofálně.

25. ledna. Zdejší stavitel Boh. Hutař trpěl od války omrzlinou prstů pravé nohy. V době zimní míval bolestný odpočinek na

**St.204.**

lůžku. Letos se mu choroba tak zhoršila, že musel do nemocnice, kde mu byla zachvácená noha nad kolenem uříznuta.

29. ledna pořádal Sportovní klub lyžařské závody. Byly četně navštíveny lyžaři z města i okolí, z Nového Města, z Brna i Prahy. Závodníci rozjížděli se z náměstí směrem dolů k Zubštýnu a Aušperku na 16 km a směrem nahoru na 6 km závodníci mladší. Závody byly provedeny podle programu a bez nehody.

1. února. Za měsíc leden zkosila chřipka 20 osob; je to z průměrného ročního počtu 50 zemědělců trochu mnoho.

2. února. Na hromnice tálo a přšelo. Málo naděje na brzké ukončení zimy podle pořekadla: „Na hromnice chumelice končí zimu tuhou, nepříjde-li na hromnice, očekávej druhou“!

**Str.205.**

10. února. Městská spořitelna věnovala letos kromě obvyklých darů 33.480 Kč na úpravu dlažby na náměstí za tím také účelem, aby byla poskytnuta práce zdejším nezaměstnaným.

14. února. Byl pohřeb městského radního Adolfa Makovského. Rodák ze Ždánic usadil se v Bystřici, kde se zabýval z počátku kolářstvím. Později koupil Lázníčkův mlýn, který přestavěl a zdokonalil. Oddal se mlynářství a byl mlynářem oblíbeným. Zúčastnil se činně a vlivně života politického i obecní samosprávy. Byl za stranu živnostenskou členem obecního zastupitelstva městské rady i místní školní rady. Na poslední cestě doprovázelo ho město v počtu velikém, loučilo se s ním jako občanem o město velmi

**Str.206.**

zasloužilým. Zemřel po dlouhé nemoci ve věku 61 let.

4. března. Probudilo město zvonění na poplach, hasičské troubení „hoří v místě“. Hořel v Bratrské ulici dům č. 75., náležící rolníku Havířovi. Na štěstí nebylo větru, dosti na střeších sněhu a mlhavo, takže byl oheň brzy lokalizován a uhašen. Majitel domu nebyl doma ani jeho manželka. Paní Havířová byla v nemocnici, pan Havíř ve Vojtěchově u rodičů.

5. března. 83.narozeniny pana presidenta byly oslaveny takto: Pěvci Sokola zazpívali sbor „Movavěnce“, učitel Václav Šejnoha promluvil o presidentu Masarykovi, byly zapěny hymny a předveden film, v němž vystupoval pan president. Oslava byla hojně navštívena.

21. března. Na první jarní den silný mráz, sněhový poprašek a studený

**Str.207.**

vítr. Měsíc březen byl dosti pěkný, jarní. Na Hané i u Brna pilně seli, také u Nedvědice i Štěpánova již začínají. První jarní den však ukazuje, že si na pravé jaro ještě počkáme.

1. dubna. Holič Petr Otto koupil koželužnu u mostu za 90.000 Kč. Koželužně té se říká „koželužna Janečkova“ po jejím dlouholetém majiteli, měšťanu a zástupci státního nadvládnictví Romanu Janečkovi. Po jeho smrti měnila často majitele, kteří v ní koželužství provozovali. Byli to: dědic Romana Janečka, vojenský hejtman Domanský, obchodník zdejší R. Musil a společník N. Jaroš, který odkoupil koželužnu pro sebe a nyní ji prodal. Přestalo se pracovat v „Janečkově“ koželužně, přestal provozovat koželužství i měšťan Jan Koktavý. Zaniklo

**Str.208.**

soukenictví, postřihačství, barvířství, zaniká i koželužství, v úpadku je obuvnictví.

15. dubna. Na Bílou sobotu je pěkné jarní počasí. Po náměstí šíří rozhlas prohlášení velikonočního míru čsl. Červeného kříže. Pěkně bylo letos psáno a promluveno v hesle: „Čistota všem a všude, více vzájemné důvěry a pomoci“! Dvě minuty ticha ohlásili hasičtí trubači a bylo ticho na náměstí pietně provedeno. Konec ticha byl oznámen vyzváněním.

1. května. Na náměstí komunistický tábor lidu o malém proti jindy počtu a ještě ponejvíce komunistů cizích: z Víru a Štěpánova. První máj – teplý, pěkný den. Však je oteplení nanejvýš potřebí. Byl celý duben studený, ba mrazivý a bez deště. Kromě oteplení volá příroda po dešti; jarní sucho není dobré.

2.-5. května. Odvody v našem městě byly

**Str.209.**

v sále hotelu. Dostavilo se z Bystřice 57 branců, odvedeno bylo: v I.třídě 1, ve druhé 3, ve třetí 19; úhrnem 23 branců.

4. května. Majitel osobního auta Kubišta jel s továrníkem zdejším Fr. Nahodilem do Jihlavy. U Křížanova auto vypovědělo službu, vrazilo do stromu u silnice, rozbilo se. Továrník Nahodil byl sklem na hlavě poraněn, krvácel a upadl do mdloby. Kubišta, jenž vyvázl bez pohromy, lekl se, že továrník je mrtev, a v rozrušení se na místě dvakrát střelil. Dopraven byl do nemocnice v Třebíči, kde zemřel. Továrník byl ze mdloby vzkříšen, ošetřen a domů do lékařského ošetřování dopraven. Poranění jeho není nebezpečné.

6. května. Ze zdejšího města se odstěhoval ředitel měšť. škol ve výslužbě Karel Kubíček k svému

**Str.210.**

synovi, úředníku bernínu, bytem v Rajhradě. Ředitel Kubíček prožil v Bystřici 44 let a byl všeobecně oblíben jako „starý dobrý pán“. O školu a mládež se stále zajímal a při odchodu zvýšil svou nadaci pro potřeby chudé mládeže ze 100 Kč na 1.000 Kč.

7. května. Letos po prvé na jaře prší. Déšť je mírný a prospěje přírodě velice.

9. května. Pohřeb zámečníka Mořice Slezáka z Bratrské ulice. Zemřel ve 64 letech a dosti náhle. Pracovitý a statný ještě člověk onemocněl zánětem plic. Z jeho 5 synů 4 vystudovali: 2 obchodní akademii a 2 práva. Celá rodina je pilná a přičinlivá.

28. května. Slavnost matek je rok od roku v našem městě hojněji navštívena domácími i přespolními. Provedena byla způsobem obvyklým: Velký průvod mládeže, matek s dětmi i obecnstva bral se od Procházkových na Starém městě na náměstí a po přejítí

**Str.211.**

celého náměstí s hudbou vrátil se před školu, kde se konala slavnost. Na programu bylo:

1. zpěv pěveckého odboru Sokola,
2. báseň přednesená žákem měšť. školy,
3. deklamace žákyně 4.třídy obecné,
4. řeč o významu dne pronesená chotí obvodního lékaře pí Koenigovou,
5. zpěv odboru Sokola. Po slavnosti byly poděleny chudé matky.

8. června. Počasí v květnu vyznačovalo se suchem a chladem. Sucho a studeno je i na začátku června, což netěší horácké zemědělce, jejichž úrodu rozhoduje červen. Trochu naděje přinesl Medard těm, kteří se dovolávají starodávných pranostik, přšlo totiž na Medarda odpoledne a večer. Teplo a vláhu žádají naše pole i jejich obdělavatelé.

1. července. Pršky se v červnu do

**Str.212.**

stavovaly, Medard se letos osvědčil. Úroda je ku podivu pěkná, žně se ovšem zpozdí.

6. července. Oslava Husova byla uspořádána v den Husův obvyklým způsobem. Řečníkem byl letos rodák zdejší, odborný učitel Frant. Hutař ze Žďáru, který poutavou přednáškou plně zaujal a uspokojil četné posluchačstvo. Oslava byla tudíž zdařilá.

8. července. Rušno bylo v neděli 8. července v Bystřici, konal se tábor lidu rolnického. Dosud pořádali u nás tábory socialisté, letos začal tábořit lid rolnický. Tábor byl hojně navštíven a řečníci dokazovali, že postup strany republikánské je správný. Touž neděli odpoledne tragicky zemřela paní Handlová z Leseňovic, dříve hostínská, nyní výměnkařka, matka paní Ptáčkové z Bystřice. Skončila nešťastně při jízdě v sidekaru motocyklu. Smrt

**Str.213.**

zavinila nešťastná paní tím, že spatřivši na silnici u Bystřice své vnuky, náhle ve vozíku povstala. Prudkým nárazem o strom byla okamžitě usmrcena. Kde kdo litoval oblíbené staré paní, vnoučata v ní ztratila milovanou babičku.

22. a 23. července. Bystřice s blízkým Karasínem oslavovala 100. výročí narozenin Gustava Pflégra Moravského. Naše město připravilo podobný kulturní horácký den před 50 lety, kdy byla na rodném domě Pflégrově zasazena pamětní deska. Oslava, kterou vedl a řídil Okresní osvětový sbor, skládala se ze dvou dílů: z oslavy sobotní v Bystřici n./P. a nedělní v Karasíně. Pěkně byl uspořádán oslavový večer v Bystřici v sobotu. Město se ozdobilo prapory i vlajkami, hotel Zálůžna, kde se slavnost konala, škola, do níž

**Str.214.**

Pflégr chodil, notářský dům, v němž rodina bydlela, byly elektrickými žárovkami osvětleny. Třídní kniha školní z doby Gustava Pflégra, jeho spisy a knihy k němu se vztrahující byly vyloženy po oba dva dny slavnosti. Oslavu zahájil předseda Okresního osvětového sboru, ředitel hosp. školy Vladimír Kříž. Spisovatel Dr. Veselý z Prahy pronesl slavnostní řeč, v níž poutavě předvedl život oslavencův a jeho dílo. Zajímavě poukázal, kterak se životní osudy odrážejí ve spisovatelově tvorbě, v níž jsou patrné i vztahy z 10 letého pobytu v rodném kraji. Posoudil všechny jeho spisy, poukázal na jeho vzory z minulosti i na spisovatele pozdější, ba i nejnovější, kteří myšlenky Pflégrovovy opakují nebo doplňují. Slavnostní večer byl zpestřen pěkně podanou Pflégrovou aktovkou

**Str.215.**

Telegram, pěveckým sborem Bystřického Sokola, sólovými zpěvy Vl. Kříže a Fr. Domanského i Pavelkovou hrou na čelo. V neděli od 11 do 12 koncertovala na náměstí horácká kapela. Odpoledne oslavovala svého rodáka vesnička Karasín, kam Bystřičtí občané v autobusech, autech i pěšky hojně se dostavili. Před rodnou myslivnou sešlo se přes 2.000 lidí z okolí i z dále. Oslavu zahájil ředitel Kříž a starosta z Karasína. Po zapění sboru „Movavěnce“ pěveckým sborem Sokola promluvil slavnostní řeč universitní profesor Dr. Arnie Novák. Řečí hluboce založenou ocenil dílo Pflégrovo a jeho postavení a význam v naší literatuře. Za kolo moravských spisovatelů pronesl díky a zdravici spisovatel



**Str.216.**

Kárník – Svítíl. Po recitaci dětí karasínských pověsil věnec k pamětní desce okresní hejtman, rada Zeman. Zapěním státních hymen byla zdařilá slavnost skončena.

1.srpna. Poslední týden červencový byl týden veder, pravých žňových veder. Žně u nás v tomto týdnu sice ještě letos nebyly, ale zrání se horky urychluje, takže žňové zpoždění předpovídané na 14 dní se jistě o týden zkrátí. Za těchto veder přišla velmi vhod zvětšená a pěkně upravená koupelka. Místní školní rada s odborem Červeného kříže a Sportovním spolkem provedla přebudování koupelky v basen 40x13 m, jehož hráze jsou betonové, podlaha z prken. Byly zřízeny i vkusné kabiny. Přebudování vyžádalo si nákladu přes 40.000 Kč. Na různých místech říčky byly činěny pokusy o potřebné koupaliště; nynější koupelka je na

**Str.217.**

místě slunném, vhodném a postačí městu i letním hostům.

1 .srpna. V Bystřici velká slavnost sokolská. Stavba nové Sokolovny pokročila, do jejího zdiva byl zasazen pamětní kámen s letopočtem 1933. Průběh slavnosti byl velmi pěkný. Bylo to právě o pouti, s mnohých domů vlály prapory. Ze školy, kde Sokol po 35 let cvičival, bral se mohutný průvod za zvuků řízné horácké hudby k nové sokolovně.

Slavnost zahájil pěvecký odbor Sokola. Následoval uvítací proslov starosty Sokola Vl. Kříže a pěkná řeč odb. učitele Fr. Hutaře ze Žďáru. Potom byly konány poklepy na pamětní kámen. První poklep vykonal starosta Sokola, po něm členové zakládající, hosté, zástupcové spolku a korporací a konečně členové výboru. Mezi hesly při poklepu

**Str.218.**

pronášenými byl i významný projev, že je poklep na srdce. A takovým se osvědčil. Vynesl přes 11.000 Kč na dárcích. Vítaný zajisté příspěvek na stavbu! Odpoledne cvičení mládeže v sokolské Forotě, večer věneček v sále hotelu.

15. srpna. Počasí v první polovici srpna pravé žňové, vedra od 30-40°C. Příroda pěkně vyrovnává studený květen a červen. Vše rychle zraje, již i ovsy se kosí.

20. srpna. Zemřel dobrodinec našeho horáckého kraje, odborový přednosta ministerstva pošt a telegrafů J.U.Dr. Vl. Caha, u svého bratra ve Vojetíně. Vysoký úředník pomáhal nezištně chudým Horákům do poštovních služeb, a jako sám poctivě sloužil, žádal poctivost ve službě. I mnoho příslušníků z Bystřice zaměstnaných u pošty vděčně na něho vzpomíná.

**Str.219.**

8. září. Hostinec Karla Vašice (dříve Homolkův hostinec) na náměstí čís. 54 koupil soused, velkoobchodník Boh. Čížek, za 106.000Kč a zřídil v koupeném domě své obchodní kanceláře. Jeden hostinec v Bystřici tím ubývá. Však si hostínští na špatné obchody ztěžují.

27. září. Pohřeb Stanislava Staňka Doubravského. V Bystřici zemřel a do rodinné hrobky Fišovy byl pochován dirigent státní opery v Kluži, bývalý kapelník národního divadla v Brně, Stanislav Staněk Doubravský, jehož choť Olga je dcera předsedy hasičské pojišťovny, zdejšího měšťana a dlouholetého starosty Edmunda Fiše. Zemřel v 38 letech. Nadaný umělec, který přilnul k Bystřici jako ke druhému domovu. Za pobytu v Bystřici, kde trávil dovolenou, zúčastňoval se kul-

**Str.220.**

turního a uměleckého ruchu dobrou radou i mistrným zásahem. Do Bystřice se uchýlil, když propukla u něho poválečná choroba, která po dlouhém utrpení skončila se smrtí. Veliká účast na pohřbu z Bystřice a z Brna svědčila, jaké se těšil oblibě.

2. října. Bouřka s krupobitím. Poslední týden zářijový byl žňově horký. Lidé vybírali brambory v potu tváří. Brambor je proti loňskému méně, ale za to byly sklizeny jako málokdy. Deště je stále potřebí, neboť velikými horky (lidé se koncem září koupali) půda rychle vysychá.

6. října. V posledních dvou letech ztrácelo se obilí Hospodářského družstva uložené na sýpce Nového Dvora u nádraží. Krádež prováděli noční zloději, dělník novodvorský Štěpánek a občan Bystřický Silv. Šperling, který kradené obilí odvážel vlastním povozem v noci a pro

**Str.221.**

dával do obchodních skladišť bližších i vzdálenějších. Zloděje přistihl a zatkl četník, vracející se z noční pochůzky, který ušel na sýpce světlo a před ní povoz. Krádež bude souzena v Jihlavě.

28. října. Národní svátek letošní byl oslaven všude okázaleji, neboť se slavilo spolu 15. výročí našeho osvobození. I naše město bylo prapory hojně ozdobeno. Oslava byla u desky padlých před radnicí a pozůstávala ze zpěvu pěveckého odboru Sokola a řeči odbor. učitele Fr. Hutaře ze Žďáru. Večer v Sokolském divadle hojně navštíveném provedena hra z horáckého prostředí od našich spisovatelů (Svítila - Kárníka a Kříčkové) „Soumrak rodu Jamborova“

29. října. Sokolstvo Československé republiky provedlo náhlý sraz jakožto projev, že je na stráž

**Str.222.**

svobodu republiky chrániti. Bystřičtí občané se hojně zúčastnili. Bystřice byla zvolena za místo srazu zdejšího okolí. Za počasí krajně nepříznivého sešlo se na určené místo 328 účastníků, kteří za zpěvu sokolských písní pochodovali do města k desce padlých, aby vyslechli nadšený projev sokolského řečníka, profesora Macků z Tišnova.

10. prosince. Celý měsíc listopad byl mlhavý a přinesl podzimní nemoci. U dětí i školního žactva propukl záškrt tak, že 12 dětí bylo odvezeno do nemocnice, kde 2 případy skončily smrtí. Od 21. – 26. listopadu bylo na obecných i měšť. školách přerušeno vyučování a provedena řádná desinfekce. Měsícem prosincem uhodily náhle tuhé mrazy, že až voda v pumpách zamrzala a řezníci i hostínští ledovali. Mrazivé počasí přetrhlo záškrt

**Str.223.**

a doufejme i jiné choroby. Noviny oznamují, že zmrzlo hojně polních myší, jichž bylo letos na podzim neobyčejně mnoho.

13. prosince. Šachový mistr světa Rus Dr. Aljechin v Bystřici n./P. Je pěkným zjevem, když mladá generace oblibuje si ušlechtilé zábavy. Tak např. šíří se hra v šachy v menších městech i na venkově. Čilý kroužek bystřických šachistů získal na středu 13. prosince světového mistra Dr. Aljechina. Městská rada převzala protektorát zájezdu jeho k nám a zástupce města ředitel Vl. Kříž mistra uvítal. V jazyce ruském přivítal ho řídící učitel z Věchnova Jan Mičín, ruský legionář. Závod trval 4½ hodiny, Dr Aljechin vyhrál z 50 partií 45, neprohrál žádnou,

**Str.224.**

5 remizoval

Nerozhodně hráli: Fesl Vladimír z Bystřice n/P. Veselý Leopold z Nedvědice, Markytán Josef ze Štěpánova, Slezák Václav z Bystřice n/P., J.U.Dr.Ferd. Jasný z Nového města. Produkci přihlíželo asi 150 diváků. Hlavní zásluhou o založení a rozvoj kroužku šachistů v Bystřici má okresní soudce J.U.Dr.Jindřich Holík.

18. prosince. Na konci roku budiž uvedeno, že byl letošního roku čilý stavební ruch i poměrně dobrý odbyt cihel z městské cihelny. Přibývají na nové čtvrti sokolovna a 3 vily, domky na Skřipci, na Pilátově kopci a pod Horou. Koncem roku vzrostl počet domovních čísel na 403. Byla letos předlážděna větší část náměstí a rozšířen silniční průjezd na Staré město. Nově vybudovaná kostelní zeď je ozdobou.

**Str.225.**

Sestavovatel této nové kroniky města Bystřice n. P. pořídil letos zápis naposled, neboť z Bystřice odchází. Zůstane však srdcem a vzpomínkami spojen s tímto městem, kde

chodil do měšťanské školy, kde vyučoval 6 let na obecné škole, 25 let na škole měšťanské jako odborný učitel a 7 let jako ředitel měšťanských škol. Louče se prosí, aby P.T. zastupitelstvo nezapomínalo na 3 obory, v nichž podepsaný mimo školu rád pracoval a které mohou být svým časem ozdobou starobylého města: na vedení této kroniky, na obecní knihovnu a městské museum.

Jos.Štourač,  
ředitel měšť.škol.

**Str.226.**

## 1934

2.ledna. Po odchodu dosavadního pořadatele kroniky ředitele měšťanských škol zdejších Jos. Štourače z Bystřice n. Pernšt. na zdravotní dovolenou a později na zasloužený trvalý odpočinek ujímá se funkce pořadatelské Jos. Kalvoda, odb. učitel zdejších měšťanských škol, na nichž působí od 1. ledna 1919.

3. ledna udál se hrůzný výbuch v severočeském hnědouhelném revíru na dole „Nelson“ u Oseku, v němž pohřbeno bylo 142 horníků, po nichž zůstalo 114 vdov a 191 sirotků. Katastrofa tato vyvolala v celé republice odezvu hlubokého smutku a snahu finančně přispěti pozůstalým obětí katastrofy.

15. ledna rozloučili se zástupci občanstva a učitelstva s okr. hejtmanem radou p. Ant. Zemanem, který odešel ze svého působiště v Nov. Městě na Moravě k zemskému úřadu do Brna. Pro svou ochotu, s jakou hleděl každému vyjítí vstříc, byl u nás velmi oblíben.

25. ledna uvítán byl v okresním úřadě týmiž zástupci nový okresní hejtman p. JUDr. Dvorzak, který na okres náš přichází ze Vsetína.

2. února. Letošní zima vyznačuje se malým množstvím sněhu. Mlhy a hojnost par při zemi sráží se na stromech a drátech elektrických vedení a mrzne v hojnost jinovatky. Tento nápadný úbytek sněhu jeví se u nás již po několik let. Naši lyžaři jen stěží nacházejí

**Str.227.**

nepatrné okrsky, kam by si mohli občas vyjetí. Lyže většinu zimy zahálejí doma a lyžaři marně vzhlížejí k zachmuřené obloze; sních, po němž touží nepřichází.

12. února vypukla v Rakousku revoluce sociálně – demokratická, která byla potlačena vládou Dolfusovou. Celý svět otřásl se odporem a hrůzou nad krutostí a bezohledností, s jakou si Dolfusova vláda při likvidaci vzbouření počínala.

14. února podala vláda Malypetrova formálně demisi; odstoupil z ní národně – demokratický ministr obchodu Matoušek a dosavadní ministr vnitra Černý. Dosavadní ministr školství a národní osvěty Dr. Ivan Déder stal se ministrem spravedlnosti, Dr Meissner ministrem sociální péče, Czech ministrem veřejných prací a inž Dostálek ministrem obchodu.

7. března konala se společně s oslavou školní v sále okresní záložny oslava 84. narozenin presidenta T. G. Masaryka. Účast obecnstva na oslavu pozvaného byla pěkná. Proslov měl odb. učitel Jos. Kalvoda. Roztomile působila zdramatisovaná scéna dětí z nižších tříd obecné školy.

6. dubna. Počátek měsíce dubna ohlašuje se letos pěknou jarní pohodou. Není obvyklých „aprilových pliskanic“. Pole rychle vsychají a hospodáři jsou v pilné

**Str.228.**

jarní práci. Také v zahradách se všude horlivě pracuje, vysívá, ba i sází.

15. dubna vypravila se řada bystřických lidí autobusem do Nového Města, kde mešká cirkus „Kludský“. Druhého dne v pondělí navštívila cirkus mládež našich obecních a

měšťanských škol i z okolních obcí. Bohužel z velikého tohoto světového podniku byly tu jen skromné zbytky. Ale i tak byla to pro mnohé děti jedinečná příležitost viděti cirkus většího rozsahu. Žactvo jelo tam i zpět zvláštním vlakem.

26.a 30.dubna uspořádána byla péčí okresního osvětového sboru výstava broušeného olovnatého skla firmy V. Anděl a synové z Dolní Smrčné. Instalována byla ve třídě zemské odborné hospodářské školy. Návštěvníkům dostalo se odborného poučení o výrobě olovnatého skla, barvení a postupu broušení s přiměřeným názorem.

27.a 30.dubna navštívilo výstavu žactvo našich i okolních škol.

9., 11. a 12 byly u nás v městě odvozy. 9.května dostavilo se k odvodu 28 branců ročníku 1912 a 1913. Odvedeno bylo jich 6.

10. května ustaven po informační přednášce výkon pro ochranu města proti leteckým útokům za války a zvoleni jednotliví jeho činovníci.

**Str.229.**

13. května uspořádal místní odbor Čsl. obce legionářské spolu s okr. osvětovým sborem přednášku Dra J. Kudely z Brna o brannosti národa. Přednáška konána v neděli dopoledne, byla pěkně navštívena, vývody řečnickovy vyslechnuty se zájmem a porozuměním. Po přednášce podal řečník vysvětlení na řadu dotazů přítomných posluchačů.

13. května konala se oslava svátku matek obvyklým způsobem. Průvod dětí a matek prošel městem s hudbou. U školy o významu dne promluvila pí. Jos. Schmägrová, choť přednosta dráhy a odb. učitelka v. v. Děti přispěly vhodnými recitacemi. Po vyčerpání pořadu rozdány chudým matkám dárky.

20. května vzpomenu to bylo 50. výročí našeho největšího hudebního skladatele Bedřicha Smetany veřejnou oslavou, uspořádanou okresním osvětovým sborem v sále okresní záložny. Oslava zahájena byla Smetanovým mužským sborem „Věno“. Obor. učitel Jos. Kalvoda promluvil pak o životě a významu Bedřicha Smetany. Ředitel V. Kříž recitoval pěkně přilehavou báseň. Pořad vyplněn byl potom mužským sborem Smetanovým. Zpíváno: „Odrodilec“, „Slavnostní sbor“, „Rolnická“, „Píseň na moři“, které přednesl vzorně mužský sbor „Sokola“, ženským sborem jemnou Smetanovou písní „Přiletěly vlaštovičky“ a velkolepou „Českou písní“ pro smíšený sbor. Sbory byly promíseny pěknými sólovými ukázkami

**Str.230.**

zpěvními ze Smetanových oper, které přednesli naši solisté p. Fr. Domanský, ředitel V. Kříž a pí. M. Svačinová. Účast obecnstva na oslavě nebyla bohužel taková, jak význam její vyžadoval.

24. květen r. 1934 byl a zůstane památným dnem v dějinách našeho osvobozeného národa. Vladislavovský sál pražského hradu, k němuž poutá se řada významných událostí z historie našeho národa stal se dějištěm památného a nezapomenutelného aktu: čtvrté volby presidenta našeho svobodného státu. S radostným napětím očekávali jsme hodinu čtvrtedního dopoledne, kdy měla býti volba zahájena. V 9 hodinu 50 min. byla volba zahájena. Průběh její vysílán všemi rozhlasovými stanicemi československými. Žactvo našich škol sledovalo vysílání volby na školním dvoře, lidé v celém městě u svých přijímačů. Všem zářily oči radostí, když v 10hod. 30min oznamoval předseda sněmovny Staněk, že ze 418 odevzdaných platných hlasů znělo 327 na jméno Tomáš Garigue Masaryk, který je proto znovu zvoleným presidentem Československé republiky. Všem utkvělo hluboce v myslí každé slovo slibu opět zvoleného presidenta : „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních i jiných zákonů“. Téhož dne večer oslavila strana čsl. socialistů volbu p. presidenta lampionovým

**Str.231.**

průvodem s hudbou městem. Průvod krácel touže cestou jako 1918 a 28.října 1928 a zastavil se u desky padlých před radnicí. Po zapění mužských sborů pěveckým odborem

„Sokola“ promluvil k občanstvu o významu dne učitel Václ. Šejnoha. Zapěním státních hymen byla oslava ukončena. Oslava konala se pod pretektorátem městské rady, pozvány k účasti na ní všechny spolky a korporace, v hojném počtu zúčastnila se jí též školní mládež. 31. května. Letos minuli ledoví muži uprostřed měsíce května zcela neškodně. Vegetace na polích i v zahradách posilována teplou pohodou vyvíjela se velmi zdařile. Koncem května přišly zcela neočekávaně mrazy, poškodily vzešlé brambory, květiny na zahradách i vyvíjející se již třešňové plody.

20. června. Novostavba p. odb. učitele Svitavského z Brna na Suchém kopci nad skladištěm firmy A.B. Čížek je dokončena a čeká na svého majitele. Dům s okolím pro svoje ploché, vodorovné střechy a zálibu majitele v pozorování hvězd nazval lid „Na hvězdárně“.

30. června odchází na trvalý odpočinek ředitel zdejších měšťanských škol Jos. Štourač, který od 1. ledna 1934 byl na zdravotní dovolené v Rožné. Zemská školní rada vyslovila mu pochvalné uznání za dlouholeté

**Str.232.**

a velmi úspěšné působení ve školní službě. S Bystřicí n. P. byl úzce spjat většinu svého života. Narodil se 11. října 1874 ve Zlatkově. Školu obecnou navštěvoval ve svém rodišti, měšťanskou v Bystřici n. P. Po studiích na učitelském ústavě v Brně ustanoven byl prozatímním podučitelem na obecné škole chlapecké v Bystřici od 1. září 1896. Celou svou učitelskou dráhu ztrávil v našem městě. Na obecné škole učil 6, na měšťanské škole jako odb. učitel 25 a jako ředitel měšťanských škol působil zde 7 roků. Svou neobyčejnou svědomitostí získal si vážnost občanstva, úctu a lásku žactva školy, k níž přilnul s opravdovou láskou. I život veřejný ztrácí v něm pilného, nezištného a nenáročného a tichého pracovníka. Při různých oslavách často přednášival, byl řadu let předsedou okr. osvětového sboru, jednatelem knihovny rady, horlivým správcem zdejšího musea, členem výboru městské spořitelny a po jedno období obecního zastupitelstva. Odešel nehlukně, tiše, jak nejraději také pracoval.

1. července. Pro epidemii spály, která se objevila koncem školního roku na obecné škole a potrvala ještě v prázdninách, nepřijela do Bystřice dětská prázdninová kolonie. Místní živnostníci mají z toho citelnou ztrátu.

2. července došla z Německa hrůzná zpráva o hro-

**Str.233.**

madných vraždách „Bartolomějské noci“, kterými se bezohledný diktátor Německa Hitler zbavoval obtížných lidí ve své politické straně, při čemž nešetřil ani svých přátel.

5. a 6. července konaly se v Bystřici n./P. jubilejní slavnosti na paměť 60 letého trvání zdejšího sboru dobrovolných hasičů, 60leté činnosti jeho zakladatele a starosty Edmunda Fiše, t.č. předsedy Hasičské vzájemné pojišťovny a 50 letého trvání VI. Hasičské župy Vilímovy. Do města vyzdobeného bohatě prapory sjelo se množství význačných hasičských předáků již na slavnostní večer, který se konal v nové sokolovně. Druhého dne 6. července po projevech význačných pracovníků na náměstí dopoledne, byl odpoledne průvod městem a veřejné cvičení, k němuž se sešlo množství hasičských sborů z celé župy v sokolské „Forotě“. Slavnosti ukončeny veselící v sokolovně.

14. a 15. července zavlály na domech v městě znovu prapory. Zdejší Tělocvičná jednota „Sokol“ otevírala slavnostním způsobem nově vystavěnou sokolovnu. Sjezd rodáků a přátel bystřického Sokola přivedl na tuto významnou slavnost množství lidí, kteří se odtud dávno odstěhovali i ze zahraničí. Projevy některých daly se dne 14. července večer po řeči starosty Sokola, ředitele VI. Kříže a vyvolaly vzpomínky z dávno uplynulých dob. V neděli dne 15. července dopoledne konalo se slavnostní otevření Sokolovny za účasti

**Str.234.**

zástupců župy Pernštejnské a ŠOS. Před sokolovnou tísnil se obrovský dav lidí. Odpoledne po průvodu bylo veřejné cvičení ve „Forotě“ a večer veselice v sokolovně.

25. července k večeru roznesla se rozhlasem zpráva o obsazení vídeňského Ravagu nacionálními socialisty rakouskými a o zavraždění rakouského kancléře Dr. Dolfuse. Ve Vídni i v ostatních rakouských zemích došlo k ozbrojenému povstání nacionálně socialistickému. Několik dní zdolávalo spolkové vojsko rakouskou vzpouru. Itálie z obavy, aby z Německa nedostalo se nac. socialistům posil, obsadila vojensky jižní rakouskou hranici.

2. srpna došla zvěst, že zemřel prezident německé říše maršál Hindenburg.

8. srpna byl slavně na Tanneuberském bojišti pochován. Prezidentský úřad po něm uchvátil říšský kancléř Hitler.

19. září zahájeny byly na Českomoravské vysočině, na německobrodsku velké armádní manevry, řízené generálem Vojtechovským. V sobotu 13. a v neděli 14. září ubytovány byly u nás některé vojenské části, které byly na cestě na hlavní dějiště manevrů. Obyvatelstvo u nás a ve všech jiných obcích rádo a nadšeně vojsko naše vítalo.

30. září vypravil se od nás jako každoročně autobus plně obsazený na závody na Masarykův okruh u Brna. Vítězem byl letos německý závodník Stuck na voze Auto-Union.

**Str.235.**

4. října. Teplá a slunná pohoda koncem léta a na podzim vyvolala urychleně zrání polních plodin. Vybírání bramborů je v plném proudu. Obavy, že sklizeň hlavní naší plodiny – bramborů – bude slabá, se nesplnily. Několik deštíků, které přišly v nejvyšší čas, přispělo ke vzrůstu hlíz, takže bramborů je dostatek. Pěkná pohoda v době sklízň přispěla k tomu, že hospodáři dostali je suché domů.

9. října. Rozhlas přináší nám letos samé poplašné a smutné zprávy. Po celém světě roznesla se bleskurychle truchlivá zpráva o atentátu spáchaném na krále jugoslávského Alexandra I. z rodu Karađovdovičů. Ve francouzském přístavním místě Marseille při vstupu na francouzskou půdu byl třemi výstřely smrtelně zraněn a se slovy: „Střežte Jugoslavii“, zemřel. Krátce na to ukázalo se, že atentátu padl za obět i francouzský zahraniční ministr Louis Barthou. Vrah padl do rukou rozlíceného lidu a byl utlučen. Dle prvních zpráv byl to Petr Kelemen, dle cestovního pasu, který byl u něho nalezen a vystaven československým konsulátem v Záhřebě. Druhého dne na znamení smutku zavlály na veřejných budovách smuteční prapory. Marseillský atentát hluboce vyrušil celý svět. Policejní aparatura všech evropských i mimoevropských států, jež atentát odsuzovaly, zahájila horečnou

**Str.236.**

činnost, aby zjištěna byla bezpečně osoba vrahova a spoluviníci. Záhy se ukázalo, že československý pas Kelemenův je padělán. Již 15. října zjistila policie jugoslávská a bulharská, že Kelemen je jméno nepravé a že vrahem je Vlado Georgiev, zvaný „Černozemski“, také Vlado-šofer“, narozený r. 1897 ve Štipu v Makedonii. V Bulharsku byl již před atentátem prohlášen za psance. Jako člen makedonské revoluční organizace, před nedávnem v Bulharsku rozpuštěné, byl činným v Maďarsku v teroristické charvatské organizaci „Ustaša“, která atentát nařídila a provedením jeho pověřila Georgieva. Francouzské policii podařilo se vypátrati, že kdyby atentát nepovedl se v Marseille, měli jej Georgievovi spoluviníci provésti jinde.

13. října byl slavnostně pohřben francouzský zahraniční ministr Louis Barthou.

18. října. Mrtvola jugoslávského krále Alexandra převezena byla lodí do Jugoslavie a 18. října za všeobecného, hlubokého národního smutku pohřbena v rodinné hrobce Karađovdovičů v Topole. Smrt krále Alexandra, který s ministrem Barthouem pracoval na zabezpečení evropského míru otřásla svědomím rozkladných živlů v Jugoslavii. Celý

národ se znova spojil a sjednotil. Zvěčnělý král nazván byl Alexandrem – Sjednotitelem. Brzy po jeho smrti korunován byl mla-

**Str.237.**

dičský princ Petar, na něhož zřízena byla regentská rada.

28. říjen – svátek svobody – oslavil osvětový okresní sbor obvyklým způsobem. Oslava konala se u „desky padlých“ na náměstí. Zahájena byla mužským sborem Sokola „Vlastí“. O významu dne promluvil odb. učitel Jos. Kalvoda. Vzpoměl počátku světové války před 20 lety, rozvinul obraz našeho zahraničního odboje a boje za svobodu a vybízel občanstvo k lásce ke svobodnému našemu státu. Před i po řeči byly recitace žáka Fr. Veselého a žákyně Jos. Ptáčkové z ročního učebního kursu. Oslava ukončena státními hymnami.

15. listopadu o 3.hod. ranní probuzeno bylo obyvatelstvo města požárním poplachem. Hořela stodola rolníka Jos. Müllera. Od stodoly chytla kůlna a bylo nebezpečí, že se požár rozšíří. Díky směru větru a konečnému zásahu motorové stříkačky zůstal požár lokalizován pouze na tyto dva objekty. Postiženému shořelo obilí, seno, sláma a některé hospodářské stroje. Škoda je kryta pouze z části pojištěním.

23. listopadu odešel na věčnost ředitel obecných a měšťanských škol v.v. Karel Kubíček. Zemřel v Brně, kam se nerad odstěhoval z Bystřice n.P. v květnu 1933. Narodil se v bouřlivém roce 1848 ve Stráži v Čechách. Na školní okres novoměstský přišel r. 1879 do Města Žďáru, kde působil 10 let.

**Str.238.**

R. 1889 dostal se do Bystřice n.P., kde se stal r. 1902 ředitelem obec. a měšť. škol. R. 1912. odešel do výslužby, kterou trávil v našem městě, k němuž přilnul celou svoji bytostí. Sem také přivezen byl k poslednímu odpočinku. Dne 27. listopadu pohřben byl v rodinné hrobce na zdejších hřbitově. Davy bývalých jeho žáků, občanstva i školní mládeže doprovodily jej na hřbitov. Nad hrobem rozloučil se s ním dojemně za učitelstvo ředitel v.v. Josef Štourač a za Sokol starosta Vladimír Kříž.

7., 8. a 9. prosince uspořádal okresní osvětový sbor ve školní tělocvičně výstavu české knihy. Knihy dodalo knihkupectví Jos. Khuna v Novém Městě na Moravě. Výstavka byla pěkně instalována a slušně navštívena.

16. prosince uspořádána ve zdejší orlovně oslava 70. letých narozenin p. děkana R. Vágnera. Přišel do Bystřice n.P. před 40 lety a věnoval městu a své farnosti celou svoji životní práci. Mezi farníky byl oblíben. Poslední dobou těžce churavěl a odešel na trvalý zasloužený odpočinek. Při oslavě narozenin jeho se s ním farníci rozloučili a odevzdán mu byl diplom čestného občanství města Bystřice n.P.

24. prosince na Štědrý den byli lidé při večeři u vánočních stromků vyrušeni požárním signálem. Hořelo u Jana Mülera na náměstí, v 5 letech již podruhé. Shořely hospodářské budovy ve dvoře. Rychlým uvedením v činnost motorové stříkačky podařilo se oheň lokalizovat. Škoda byla kryta pojištěním.

Revidoval 23/9 35

VValach

**Str.239.**

## 1935

1. ledna 1935. Nový rok ohlásil se deštěm, který je špatnou známkou pro zimní pohodu. Dne 26. ledna spozorovali lidé v 6. hod. ráno, že se ze zavřeného krámu v domě Jos. Müllera, kde je Doskočilova trafika, valí kouř. Krám byl rychle otevřen a oheň v brzku uhašen. Oheň vznikl asi z neopatrnosti kuřáků. Shořelo vnitřní zařízení a něco novin. Štěstím bylo, že nechytl dřevěný strop.

2. února přerušena byla mírná zimní pohoda o noci prudkým mrazem a vichřicí provázenou vánicí. Zprávy o sněhových bouřích neobyčejně prudkých přišly z Krkonoš, kde zahynuli ve sněhové bouři 2 českoslovenští důstojníci-legionáři a mladí snoubenci.

3. února konaly se v Bystřici n.P. lyžařské závody, pořádané zdejším sportovním klubem a „Sokolskou župou Pernštejnskou“. Celkem přihlášeno bylo 116 závodníků, startovalo 76, projelo cílem 74. Počasí bylo nepříznivé, proto mnozí z přihlášených se nedostavili. Těsně před závodem přihnala se prudká sněhová vánice. Mládež rozdělena byla do 4 kategorií:

1.) do 9 roků, 2.) od 9-11 let, 3.) od 12-13 let, 4.) od 14-15 let. V první zvítězil Jan Svačina, žák 3.tř. ob. školy v Bystřici n.P., v druhé Bohumil Šenkýř ze „Sokola“ Nové Město na Mor., v třetí Jaroslav Fiša, žák 3. třídy měšť. školy v Bystřici n.P., ve čtvrté Zdeněk Velen, žák jednorozčného kursu učeb. v Bystřici n.P. V kategorii dorostu (do 17 roků) zvítězil Jan Vlček ze „Sokola“ Nové Město na Mor. V závodě na 15 km byl vítězem Oldřich Novotný, S. K. Slavia Praha, časem 57 min. 8 vteřin.

**Str.240.**

28. února. Po celý téměř měsíc únor letošního roku panovala pěkná zimní pohoda. Napadlo slušné množství sněhu a mírné mrazy trvaly celý únor. Pohoda podporovala zimní sporty.

6. března slavil Sbor dobrovolných hasičů 85.narozeniny presidenta republiky T. G. Masaryka. Na domech zavlály prapory v národních barvách, v oknech malé praporky. V 19. hodin signál hasičský a u „muky“ pod „Horou“ zažehnutá byla vatra. Z hasičského skladiště vyšel průvod hasičů s hudbou, prošel náměstím a vrátil se k „desce padlých“, kde zahrány byly státní hymny.

10. března sehrána byla v rámci oslav 85. narozenin presidentových „Sokolem“ Tylova Fidlovačka, která byla pěkně provedena a těšila se veliké návštěvě. Proslov před ní pronesl ředitel hospodářské školy Vladimír Kříž.

17. března konala se veřejná oslava 85. narozenin presidenta T. G. Masaryka, která se zdržela chřipkovými onemocněními. Sbor „Sokola“ zapěl Smetanovo „Věno“, učitel Vladimír Slouka přednesl Rokytovu báseň: „T.G. Masaryk“. Po Smetanovu „Slavnostním sboru“ promluvil odb. učitel Josef Kalvoda na téma „Masaryk – Osvoboditel“. Státní hymnou oslava skončena. 85. narozeniny presidenta – Osvoboditele uctila městská spořitelna v Bystřici n.P. krásným darem 100.000 Kč. na stavbu měšťanských škol.

1. květen projevil se letos neobyčejně citelným chladem. Ze severských států přicházejí zprávy až o -20°C mrazech, u nás na horách poklesla teplota až pod -10°C. I v jižnějších polohách republiky naší klesla teplota pod bod

**Str.241.**

*V milou upomínku na moji návštěvu ve zdejším Klubu šachistů s přáním, aby městu Bystřici vyrostlo mnoho mistrů!*

*Salo Flohr*

*Bystřice n. P. 9.III.36.*

*Raque Flor*

*(foto manželů)*

**Str.242.**

mrazu. Pražské meteorologické ústředí hlásí, že tak nízké teploty nebyly v tuto dobu roční zaznamenány po více jak 160 roků. Odpoledne 1. května zuřily v celém Polsku prudké sněhové vánice. I u nás hustě sněžilo a ráno 2. května byla krajina pod sněhem.

5. května konala se ustavující schůze výboru brannosti pro soudní okres bystřický v sále záložny za součinnosti odbočky Svazu čs. důstojnictva v Nov. Městě na Moravě. Po přednášce štáb. Kapitána Dra. Leopolda Chmela z ministerstva nár. obrany v evropské politice a obraně státu přikročeno k ustavení 24 členného výboru ze spolků a korporací v okrese. Předsedou zvolen byl přednosta okr. soudu Rudolf Polnický a po jeho resignaci později učitel Frant. Kadlec. Místopředseda Frant. Peringer, ř. uč. z Rovného, jednatelem



Lad. Krejzek odb. učitel, pokladníkem Jos. Dobiáš, správce hospodářského družstva, tělovýchovným referentem Rud. Beran, tiskovým a osvětovým učitel Václ. Šejnoha.

15. května. Celá první polovice května byla ve znamení voleb. Politické strany kandidující v našem kraji konaly voličské schůze, vývěsní tabule polepeny byly pestrými volebními plakáty, projíždějící auta městem rozhazovala bílé záplavy letáků. K volební agitaci použito bylo radiových zesilovačů s mikrofony a megafony. Průběh schůzi byl všude klidný a slušný, k násilnostem nikde nedošlo.

19. května konaly se volby do Národního shromáždění. U nás byla 2 obvody.

**Str.243.**

I. obvod (do 1000 voličů) volil v hotelu,

II. obvod (od 1001-1489) volil ve škole. Volbu řídily 4 volební komise, v městské spořitelně byla okrsková sběrna.

Odevzdáno bylo jednotlivým politickým stranám v Bystřici n. P.

	pol.sněmovna	senát
1. Republikánská	211	191
2. Čs. soc demokratická	91	84
3. Čs. nár.socialistická	120	112
4. Komunistická	104	88
5. Lidová	330	292
10. Živnostensko- obchodnická	252	220
13. Nár. obec fašistická	236	221
14. Nár. sjednocení úřed.	3	-
16. „ „ Kramářovo	37	34
6. Něm. Soc. demokratická	1	1
8. Buud der Landviste	1	1
9. Něm. křesť. sociální	2	1

26. května konaly se volby do zemských a okresních zastupitelstev v těžže místnostech jako volby do Národního shromáždění. Do zemského zastupitelstva odevzdáno bylo v Bystřici.

1. Republikánská	188	hlasů
2. Čs. soc. demokratická	79	„
3. Čs. nár. socialistická	116	„
4. Komunistická	102	„
5. Lidová	316	„
8. Buud der Landviste	1	„
10. Živnostensko-obchodnická	269	„
20. Sudeto-německá (Hculciu)	2	„
21. Národní sjednocení Kramářovo	34	„
22. Křesť. sociálové čeští	49	„

**Str.244.**

23. Národní obec. fašistická	152	„
25. Wahlblok	1	„

Do okresního zastupitelstva:

1. Republikánská	170	hlasů
2. Čs. soc. demokratická	72	„
3. Čs. nár. socialistická	116	„
4. Komunistická	129	„
5. Lidová	301	„
10. Živnostensko-obchodnická	265	„
20. Nár. sjednocení Kramářovo	38	„

21. Nár. obec fašistická 161 „  
22. Křesť. sociálové čeští 53 „

30. června. Koncem měsíce června vystupňovala se teplota do nebývalé výše. Na školním dvoře na slunci vystoupila teplota na 50 °C. Teploty těchto výší nebyly prý zaznamenány za celou dobu, co byly v Klementínu teploty měřeny a zaznamenávány.

25. června pochován byl na zdejší hřbitově učitel Vojtěch Kryštof z Prostějova, zdejší rodák, za velké účasti místního obyvatelstva i občanů z Prostějova, kde byl velmi oblíben. Tklivě působila přítomnost drobných žáček, které vyučoval. Zemřel náhle srdeční mrtvicí.

5. července večer konala se oslava M.J.Husi. Mužský sbor Sokola zapěl chorál a Smetanovu modlitbu. O životě a významu M.J.Husi promluvil učitel Fr. Kadlec. Recitaci obstarala abiturientka ref. reál. gymnasia sl. Libuše Špačková.

15. září.. V první polovici září 1935 zahájila obec Bystřická po dlouhých přípravných jednáních stavbu nové budovy měšťanských škol v Tyršově

**Str.245.**

čtvrti. Stavbu provádí dle plánu Ing. arch. Freivalda z Prahy stavitel St. Neděla z Brna.

27. října. V noci ze 27. na 28. října probudily údery zvonu bijícího na poplach, obyvatelstvo ze spánku. Hořely hospodářské budovy koželuha Jana Koktavého, č. 156. Požár hnán větrem ohrožoval sousední Ottův dům. Hasičstvu podařilo se motorovou stříkačkou požár omezit a zdolat. Usuzuje se, že požár byl založen.

28. října oslaven byl jako obvykle Národní svátek. Oslava měla se konati na náměstí. Poněvadž od rána silně přšelo, konala se oslava v sále záloženském. Účast pro velmi nepříznivé počasí byla slabá. Mužský sbor sokola zapěl Bendlův sbor: „Svoji k svému“ , načež Jos. Kalvoda promluvil o významu dne. Učitel Vlad. Slouka recitoval pak Neumanovu báseň „28.říjen“. Oslava ukončena pak státní hymnou.

10. prosince. V měsíci listopadu mírná pohoda umožnila intenzivní práci na novostavbě budovy měšťanských škol, takže počátkem prosince dokončeno bylo hlavní zdivo, položena vazba, pokryty střechy a budova připravena k přezimování. Tím první etapa prací byla ukončena.

14. prosince v poledne vzdal se první prezident T.G. Masaryk úřadu presidentského z důvodu zdravotních na zámku v Lánech. Abdikační akt se udál v přítomnosti předsedy vlády Dr. Milana Hodži, předsedy poslanecké sněmovny Jana Nalypetra, předsedy senátu Dr. Frant. Soukupa, kteří byli k aktu pozváni. Aktu byli přítomni též členové rodiny pana presidenta, osobní jeho lékař Dr. Naisener. Prohlášení pana presidenta při abdikacním aktu přečetl kancléř Dr. Šámal.

**Str.246.**

18. prosince svoláno bylo Národní shromáždění, aby provedlo volbu nového presidenta. Slavnostní schůze Národního shromáždění svolána na 10. hodinu 30minut.

Schůzi zahajuje předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr oznámením abdikace prvního presidenta a oceněním jeho života a díla.

Protikandidáti Dra Edvarda Beneše prof. Dr. Boh. Němec a Dr. Karel Kramář se kandidatur již dříve vzdali.

V 10 hodin 55 minut sbírají skrutatoři lístky a v 11 hod. 20 minut oznamují výsledek volby. Odevzdáním 440 platných lístků, z nich bylo 76 prázdných. 340 lístků znělo na jméno Dr. Edvarda Beneše, 24 na jméno dra Bohumila Němce. Je tedy Dr. Edvard Beneš zvolen druhým presidentem naší republiky. Ve 12 hod. 5 minut vstupuje nově zvolený prezident do sálu a skládá slib na ústavu.

Zvolení Dra. Edvarda Beneše presidentem republiky přijato bylo všude v republice i v zahraničí s velikým uspokojením a nadšením.

První zákon, který nově zvolený prezident podepsal, je zákon o počtě prvnímu presidentu – Osvoboditeli T.G.Masarykovi, jímž v uznání jeho zásluh o stát ponechává se mu zámek v Lánech za trvalé sídlo, čestná stráž a presidentský plat.

Druhý zákon podepsaný novým presidentem je zákon o obvodových měšťanských školách s datem platnosti od 1. ledna 1936, jímž v budoucnu ulehčí se značně v břemenech spojených s vydržováním měšťanské školy. Dle něho 1/3 nákladu bude uhrázováti země,

**Str.247.**

1/3 okres a 1/3 obec tvořící újezd měšťanské školy .

31. prosince. Také letošní zima má až dosud průběh neobyčejně mírný. O svátcích vánočních napadlo sněhu, který však k velmi malé radosti zimních sportovců měl trvání velmi krátké.

Z udalostí světových letošního roku, které vzrušily svět třeba uvést:

15. ledna – března trhá Hitler Versaillskou mírovou smlouvu zavedením všeobecné brané povinnosti v Německu.

13. ledna konal se plebiscit v Sársku, při němž 91% hlasů se vyslovilo pro Německo.

12. května zemřel ve Varšavě maršál Pilsudski.

29. srpna tragicky zahynula při automobilovém neštěstí Astrid, královna belgická.

2. října dochází do Evropy zpráva, že vojska italská bez jakéhokoliv vypovězení války překročila hranice a zahájila postup na území Habeše. Dne 9., 10. a 11.. října konala se plenární schůze Společnosti národů v Ženevě, památná svými rozhodnutími dalekosáhlého dosahu. Itálie uznána byla za útočníka, a rozhodnuto přikročiti k uplatnění sankcí podle čl.

16. proti Itálii. Sankce budou rázu finančního a hospodářského. Byl to první případ uplatnění sankcí proti útočníku.

**Str.248.**

## 1936

31. ledna. Měsíc leden neměl nikterak rázu obvyklého zimního počasí. Mírný průběh zimy přechází i do roku nového.

10. února konala se na pařížské Sorboně oslava presidenta – Osvoboditele T.G. Masaryka, uspořádaná „Výborem pro evropskou spolupráci.“ Oslavy zúčastnili se představitelé francouzské vlády, vysokoškolské profesoři a proslulí členové akademie, významní spisovatelé, parlamentní hodnostáři a novináři. Československou vládu representoval její ministerský předseda Dr. Milan Hodža. Oslava vyzněla mohutným dojmem. Po ní došlo k důležitým poradám politickým s vládou francouzskou i s ministry zahraničí vlád jiných spřátelených států.

28. února jmenován byl ministrem zahraničí vyslanec Dr. Kamil Krofta.

2. března v noci o ¾ 2 hod. vyrušeno bylo obyvatelstvo města požárním poplachem. Požár prozrazovala jasná záře na obloze. Hořelo u Zemanů. Požáru padly za oběť dřevěné budovy. Zákrokem hasičů se požár nerozšířil.

7. března v sobotu konala se oslava 86. narozenin p. presidenta – Osvoboditele T.G. Masaryka. Ve forotě zapálili hasiči večer vatru. Poněvadž počasí bylo velmi nepříznivé, konala se celá oslava v sále záložny. Po zapění Smetanova „Věna“ mužským sborem Sokola přečetl náčelník hasičského sboru Jos. Dobiáš prohlášení k tomuto dni. Pak zapěl opět mužský sbor Sokola Smetanův: „Slavnostní sbor“,

**Str.249.**

načež Jos. Kalvoda promluvil na téma: „Osobitost presidenta – Osvoboditele“. Po recitaci Vladimíra Slouky básně Rokytovy: T.G. Masaryk zapěna státní hymna, kterou byla oslava ukončena.

Radost z požehnaného věku presidenta - Osvoboditele zkalena byla zprávou z Německa, kde Hitler vypovídá locarnskou smlouvu uzavřenou slavnostně mezi Německem, Francií, Anglií, Itálií a Belgií a obsazuje vojensky demilitarizované pásmo na Rýně.

8. března přijel na pozvání kroužku šachistů do Bystřice n P. ministr šachu Salo Flohr, aby sehrál simultánku s členy zdejšího kroužku a hosty z okolí. Hrál se v sále okresní záložny. Hry zúčastnilo se 43 hráčů. Hra začala v 8 hod. 26 minut a skončila v 1 hod. 10 min. (dne 9. března.) S počátku měla rychlý spád. Mistr Flohr rychle obcházel šachovnice a udivoval rychlostí a jistotou hry. První byl matován Alois Uhlíř ze Štěpánova, poslední Žofie Baxantová z Bystřice n..P.

Mistr Flohr vyhrál všech 43 partií.

23. března v noci po 2. hodině zazněl opět požární poplach. V krátké poměrně době bylo stavení Šiborovo za humny i s hospodářskými budovami zachváčeno zhoubným ohněm. Požár byl založen, čemuž nasvědčovala několik křidlic odkrytých na sousední Svobodově stodole, v zadním rohu Šiborova dvora, kam měl požár přeskočiti. Slabý větřík však odchyloval oheň směrem opačným. Majiteli shořely i hospodářské stroje, které pojištěny nebyly. V levé polovici domu prohořely i stropy obytných místností. Škoda je z části kryta pojištěním.

#### **Str.250.**

25. dubna. Mírná letošní zima vyznačovala se nepatrným množstvím sněhu, jímž se zabělaly naše kopce jen krátkou dobu. Předčasně dostavila se jarní pohoda. Měsíc březen byl pěkný a teplý. Studenější byl však duben. Na neděli velikonoční 12. duben ochladilo se na tolik, že padal vlhký sníh a zůstal ležet. Červené pondělí velikonoční bylo ráno bílé. V druhé polovici dubna bývali časté noční mrazy.

30. dubna; Suché jarní počasí uspíšilo letos jarní práce. Pole záhy vyschla a hospodáři dali se brzy do práce. Ozimy přezimovaly dobře. Jarní setba však nemá dostatek vláhy. Po dubnových mrazech dostavily se opět pěkné teplé dny. Mocně nalité pupeny květní, zadržované ve vývoji mrazy, pukly a 28. dubna rozvily se na zahradách první třešňové květy.

1. květen – svátek práce minul u nás klidně. Na náměstí byly 2 tábory lidu. První měla strana čsl. národně sociální, o něco později sociální demokraté společně s komunisty. Četnictvo mělo pohotovost, ale vše minulo klidně.

27. května ve středu odpoledne konala se školní oslava společně s veřejnou oslavou narozenin druhého presidenta republiky Dra. Edvarda Beneše. Prosté i sborové recitace promísené písněmi obstarali žáci obecných a měšťanských škol. O životě a práci druhého presidenta promluvil Jos. Kalvoda. Oslava ukončena byla státní hymnou. Konala se v sále Sokolovny.

#### **Str.251.**

25. června. Teplý a vlhký červen měl velmi příznivý vliv na bujný vývoj vegetace našich luk. V druhé polovici června začalo se s kosením sen, která krásně uschla a byla sklizena. Jimi dostalo se hospodářům takového množství píce, že s obtížemi uvolňovali místo k jejímu uložení.

5. července konala se veřejná oslava M. Jana Husi, pořádaná jako obvykle okresním osvětovým sborem. O ¾ 9 hod. večer vyšel průvod od školy do Foroty. Po zapění Prausova „chorálu“ mužským sborem Sokola promluvil o M. J. Husovi kand. profesury, t. č. odb. učitel Alois Láník. Pak přednesli chlapci sborovou recitaci z Nerudy: „A mluví člověk“, načež průvod vrátil se do města zpět k desce padlých, kdež zapěním husitského chorálu „Kdož jste boží bojovníci“ byla oslava ukončena. Při oslavě hořela v pozadí hranice.

24. července počíná se kositi žito a ozimé pšenice a zahajuje se doba žní. Dešti a větry byla žita namnoze poválena, takže práce s kosením je značně obtížná.

30. srpna byl pro Bystřici dnem významným. Konala se toho dne slavnost otevření a svěcení nové budovy měšťanských škol. K oslavě pozváni byli představitelé úřadů školních, okresních, zemských i říšských, představitelé úřadů politických v okrese i zemi, všichni žijící členové učitelských sborů a sboru nynějšího, místní spolky a korporace. Na slavnost upozorněno rozhlase. Krásná slunná neděle přilákala na slavnost množství lidí. Dopoledne v 10. hod. konala se slavnost otevření na prostranství před vchodem do budovy.

**Str.252.**

Zastoupením ministra školství a nár. osvěty, zemského presidenta země Moravskoslezské a zem. úřadu pověřen byl Dr. Alois Dvorzak, okresní hejtman. Ze zemské školní rady v Brně poctili oslavou návštěvou zem. škol. inspektorové Ot. Hanuš a Dr. Fr. Višinka. Za okresní školní výbor zúčastnili se oslavy okr. školní inspektor In. Vaculík, učitelé – členové okr. škol. výboru Hutař a Sobotka. Z učitelských sborů dřívějších let přijel okr. škol. inspektor v.v. Josef Herzog, první ředitel školy, ředitelé Jan Křípal a Jos.Štourač. Přijelo a přišlo mnoho bývalého žactva, z nichž někteří zaujímají význačná postavení např. profesor učitelského ústavu v Praze Dr. Metoděj Ostrý. Byli tu zástupci okolních obcí a místních školních rad.

V 10 hod. zahájil slavnost starosta města Frant.Veselý a přivítal hosty. Po úvodním proslovu, v němž tlumočil radost občanstva a města z vykonaného díla, udělil slovo zem. škol. inspektorovi Ot. Hanušovi, jenž s ochotou vzal na se úkol slavnostního řečníka. Ve své řeči nastínil stručně obtíže, jimiž bystřické školy zápasily, promluvil o úkolech školy, zvláště měšťanské a o důležitosti vzdělání, jímž škola vyzbrojuje žactvo pro těžký životní boj, o vyučovatelských a vychovatelských snahách učitelstva o nynější škole vedoucích k opravdovému vlastenectví, lásce k republice a jejímu demokratickému duchu. Uvedl, k čemu zavazuje nová, krásná školní budova učitelstvo, rodiče i žactvo.

**Str.253.**

Díkem občanstvu, starostovi města a městské spořitelně svoji řeč ukončil. Po jeho řeči následovali projevy hostů. Předseda okr. škol. výboru, okr. hejtman Dr. Alois Dworzak projevil přání, aby v nové školní budově vychovávaní byli řádní lidé a občané svobodného státu a škola, která je chloubou obec a kraje, aby se stala místem spojujícím různé složky národa a státu.

Okr. školní inspektor In. Vaculík promluvil o významu našich měšťanských škol a oblíbenosti, jaké se tyto školy právem těší širokých vrstvách lidových, jimž poskytují cenné množství vědomostí, potřebných pro život praktický. Měšťanská škola bystřická je opravdovým ohniskem pro vzdělávání žactva širokého kraje soudního okresu bystřického. Vzpomněl ušlechtilých myšlenek a zásad našeho p. presidenta – Osvoboditele, jehož jméno škola ponese, a proto nechť v duchu tohoto velikého myslitele stane se chrámem lásky a svornosti, zdrojem výchovy a vzdělání, dílnou pravé lidskosti. Okr. školní inspektor v.v. Jos. Herzog, který jako učitel a pozdější první ředitel škol u kolébky zdejší měšťanské školy, zaletěl v myšlenkách do těchto dob rozhodil mezi posluchačstvem hrst vzpomínek na tyto doby a osoby, které při budování měšťanské školy pomáhaly. Vzpomněl, jaké základy vědomostí poskytovala žactvu měšťanská škola bystřická a jejich vynikajících žáků.

Za městskou spořitelnu učinil projev její předseda Fr. Mazel, za rodičovské sdružení a

**Str.254.**

sportovní klub Dr. Jaroslav Fuksík, za učitelskou jednotu „Komenský“ v Bystřici n. P. říd. učitel Jan Mičín.

Po projevech hostů odevzdal starosta města školu do péče místní školní rady jejímu místopředsedovi Hynku Dvořákovi. Tento odevzdává klíč od budovy řediteli školy Oskaru Švěřčíkovi, jenž budovu za zvuků přehry Smetanovy opery „Libuše“ otvírá.

Následuje prohlídka školy.

Při slavnosti otevření účinkoval mužský sbor Sokola bystřického. Slavnost zahájena Smetanovým „Věnem“. Po odevzdání budovy do péče místní školní rady zapěna Smetanova „Modlitba“. Po odevzdání klíče slavnost ukončil mužský sbor státní hymnou. Odpoledne v 14 hodin konala se slavnost svěcení nové budovy. Z kostela přišel průvod Msgr. em. Dr. Jos. Kratochvílem, prelátem, biskupským kancléřem a členem zemské školní rady ke škole, kde byl uvítán. V přízemní hale byl instalován malý oltář. Po zahájení odpolední slavnosti pronesl světitel případnou řeč, v níž promluvil o významu školy se stanoviska církevního. Jeho řeč byla vyslechnuta množstvím lidí a dětí, kteří se slavnosti zúčastnili.

Po řeči obcházel světitel učební místnosti po celé škole a provedl slavnostní akt svěcení.

28. září. Sv. Václav ohlásil se letos sněhem. Za silného ochlazení padal dosti hustě sněh.

**Str.255.**

Je to jen přece brzo a proslýchá se, že letošní zima bude tuhá.

10. října. Chladna v měsíci září urychlila letos sklizeň podzimních polních plodin. Lidé spěchají, aby předčasné snad mrazy jim v pracích nezabránily. Brambory jsou většinou sklizeny, sváží se zelí a řepa.

28. října oslaven byl svátek jako jiná léta okresním osvětovým sborem. Oslava konala se u desky padlých za nevlídného podzimního deštivého počasí. Účast na oslavě byla slušná. Mužský sbor Sokola zapěl vhodné sbory. Proslov pronesl odb. učitel Jos. Kalvoda, jenž poukázal na prvního 28. října 1918, na neblahé zjevy dnešní doby, s nimiž musí náš svobodný stát zápasit, na význam dnešní návštěvy rumunského krále Carola v Praze a nabádal občanstvo ke svorné spolupráci pro blaho naší republiky.

Po recitaci učitele Vlad. Slouky ukončena oslava státní hymnou.

O něco později konala se slavnost otevření nové budovy „Dětského domova“ v Tyršově čtvrti. Po zahájení oslavy a proslovu předsedy okresní péče o mládež Vincence Košíře promluvil o budování dětských domovů a sociálním posláním zemské a okresní péče o mládež Dr. Karel Opočenský. Po jeho řeči učinil projev za starostenský sbor a město Bystřici n. P. starosta města Fr. Veselý, za učitelkou jednotu „Komenský“ v Bystřici n.P. její místopředseda odb. učitel Jos. Kalvoda. Při oslavě zapěl mužský sbor Sokola bystřického přílehlavé sbory. Pak následovala prohlídka nové

**Str.256.**

budovy, která svou výstavbou a vnitřním účelným zařízením je pro budoucnost krásně vybavena.

20. prosince rozsvítil na náměstí před radnicí u nás první vánoční strom republiky. Místní Okresní péče o mládež ujala se pořadatelství rodičovského sdružení při zdejších školách. Postavení stromu, který byl darován z obecního lesa, obstaral sbor dobrovolných hasičů., barevné žárovky půjčila okresní záložna, instalaci světla provedena byla zřízenci Z.K E.

Večer 20. prosince 2 žáci obecných škol přednesli vhodné básně, k obecnstvu, jež se sešlo v hojném počtu promluvil o významu vánočních stromů a zaútočil na cit od uč. Jos. Kalvoda. Říd. učitel Jos. Pavelka zahrál s hudebníky oknem z místnosti okr. soudu staročeské koledy.

Celkový výtěžek z pokladny s věcnými dary činil 1.050 Kč a věnován byl na ošacení chudých dětí.

21. prosince. Letošní rok byl bohat na překvapení v politickém světě evropském a na vzrušující události, jakými bylo na příklad vypovězení locarnských úmluv a obsazení Porýní Německem, konec tragedie habešské a jiné, při nichž zdálo se, že nevyhnutelně dojde k válečným komplikacím. Usilovné snaze diplomatických sborů podařilo se však válečné nebezpečí zažehnati.

U nás v Bystřici ukončeny byly v tomto

**Str.257.**

roce stavby několika větších budov. V první řadě to byla novostavba měšťanské školy, Dětského domova, dále stavby velkých obilných skladišť Jednoty hospodářských družstev a Hospodářského družstva. Zhruba ukončena byla stavba nového záloženského domu na místě zbouraného domu Bouzkova a upraven průchod tímto domem z náměstí do Tyršovy čtvrti.

Četl 14. dubna 1937  
VValach  
okrsk. revizor  
**Str.258.**

## 1937

24. ledna. Již po řadu let možno pozorovati, že krásné zimy, vyznačující se bohatstvím sněhu, který vysokým příkrovem pokryl louky, pole, lesy, zavál cesty, patří minulosti. Ani letošní zima nebyla výjimkou. Teprve v druhé polovici měsíce ledna dostavilo se vydatnější sněžení a vichřice, provázená vánicí, vytvořili aspoň na kratší dobu obraz bývalých zim. Dostavivší se mrazy zdají se nasvědčovati tomu, že se zimní pohoda udrží.

8. února. Městská rada v Bystřici n/P. a ředitelství měšť. škol uvědoměny okr. škol. výborem v Novém Městě na Moravě, že tajemník pana pres. Osvoboditele T.G. Masaryka uvědomil ministerstvo školství a národní osvěty přípisem ze dne 9. ledna 1937, že p. prezident Osvoboditel dal souhlas k tomu, aby nová budova měšť. školy směla býti pojmenovaná „Masarykova měšťanská škola“. Tak nabyl konečně oprávnění nápis, který tento čestný název hlásal od ukončení stavby školy.

Radostná zpráva tato oznámena byla všemu učitelstvu a žactvu a uctěna školní oslavou.  
6. března. V sobotu večer uspořádal jako obvykle okresní osvětový sbor

**Str.259.**

oslavu 87. narozenin presidenta Osvoboditele. T.G. Masaryka. Pořad byl pestřejší než v letech minulých a byl sestaven takto:

1. J.B.Foerster: „Oráč“- mužský sbor.
2. B.Smetana: „O, vy lípy“ arie Přemysla z opery Libuše- Fr. Zmrzlý.
3. Neuman: „T.G.M.“ recitace Jos. Sedmera
4. Čajkovskij: „Píseň beze slov“ solo na čelo – Jos. Pavelka.
5. Z myšlenek T.G. Masaryka – Jos. Kalvoda
6. B. Smetana: „, Slyšels to, příteli“ arie z opery Dalibor – Dr. K. Petrželka
7. B. Smetana: „, Slavnostní sbor“ – mužský sbor Sokola.
8. Státní hymna, mužský sbor Sokola.

Naplněný sál okresní záložny byl důkazem toho, jaké úctě a vážnosti se těší první náš president.

30. března. Zvolilo obecní zastupitelstvo do nové místní školní rady tyto členy: Jana Cejnka, Vladimíra Dvořáčka, Ant. Bílka, Jos. Zítku, Ant. Koukala, Julia Fleka, V. Veselého, Jos. Najmra a Fr. Kolaříka.

Obecní zastupitelstvo v Domanínku zvolilo p. Ing. Jar. Tobyáše  
Náhradníky zvoleni: p.J.Dědek, J. Pelikán a K. Mach. Z učitelských sborů obecných a měšť. škol byli 17. března zvoleni: p. V. Šejnoha, Al. Láník, Vl. Fesl

**Str.260**

a pí. Vostrejžová a Anna Vinklerová.

15. dubna: Svolána byla ustavující schůze místní školní rady. Předsedou zvolen byl p. Fr. Veselý, starosta města, místopředseda p. učitel V. Šejnoha

1. květen: Svátek práce minul u nás klidně, nebylo žádných rušivých příhod. Obvyklé tábory lidu uspořádaly na náměstí socialistické strany odděleně: čsl. socialistů, sociálních demokratů a komunistů.

9. května: V neděli slavil se Svátek matek letos poprvé u budovy „Dětského domova“. Městem prošel průvod se standartami a průchodem v novém záloženském domě ubíral se k „Dětskému domovu“. Děti přednesly tu vhodně vybrané básně, pí. Jos. Schmögrová promluvila o úctě k matce a dnešní rodině.

Po slavnosti poděleny byly chudé matky v Dětském domově látkami a prádlem pro jejich děti.

28. května: Konala se oslava 53. narozenin p. presidenta republiky v sále okresní záložny. Při oslavě promluvil pěkně o životě a díle hlavy státu p. učitel V. Šejnoha. Při oslavě účinkoval, jako obvykle mužský sbor Sokola. Návštěva

**Str.261.**

z řad občanstva byla velmi pěkná.

12. června: Přehnal se naším krajem prudká bouře, při níž několikrát udeřilo. Na školní zahradě sjel blesk po starém smrku. Ve Víru usmrčen byl bleskem 14letý chlapec St.Šenkýř, žák III. třídy Bystřické měšť. školy.

13. června: V neděli uspořádány byly v sále zdejší sokolovny pěvecké slavnosti Západo-moravské župy pěvecké.

Pořad slavností:

9. hodin- Zkoušky v sokolovně

½ 12 " - Koncert Horácké hudby, na náměstí.

14. hodin- Sraz na Starém městě, průvod

Hold u desky padlých

Proslov- Dr. K. Petrželka

Medek- Zborov. recit. Vl. Slouka

15. hodin- Pěvecký koncert v sokolovně.

Pořad koncertu:

1. K. Konvalinka: Zdravice presidentovi republiky, mužské sbory, dir. Fr. Kadlec.

2. Projevy: Fr. Veselý starosta města, Ostrý z Prahy za pěvecké ústředí, Vl. Kříž, za pěvecký odbor Sokola Bystřického.

3. Hlahol z Třebíče, žen. Sbor, dir. B. Krška: a) V.Králík: Heslo

b) J. Kříčka: K duchu svatému.

**Str.262.**

4.Květnice z Tišnova – Předklášteří, mužs. Sbor, dir. Továrek.

a) J.B. Foester: Když jsme se loučili

b) L.Janáček: Ach vojna.

5.Foester z Jihlavy, mužský sbor, dir. Bouda

a) J. Kálík: Vánoční

b)J. Novák: Bohnická

6.Pěvecký sbor Sokola z Bystřice n/P.

K.Bendl: Pochod Táborů, mužský sbor, dir. Al. Klejzar.

Ant. Dvořák: Z moravských dvojzpěvů – žen. sbor, dir. M. Ištvanová.

J. Jindřich: Česká písnička, smíš sbor, dir V. Kálík.

B. Společná vystoupení :

7. J. B. Foster: Česká píseň, smíš. sbor dir. Fr. Kadlec.

8.J Králík: Návrat, Uvítání, Oslovení, žens. Sbor, dir. Boh. Krška.

9.J. B. Foester : Svatý Václave, mužs. sbor, dir. B. J. Králík

10.P. Křížkovský: Utonulá – mužs.sbor, dir. Boh. Bouda.

11.B.Smetana: Česká píseň, smíš. sbor s doprovodem velkého orchestru, dir. J. Králík.



Večer 8 hod: Veselice při Horácké hudbě.

Pěvecké slavnosti soustředily k návštěvě všechno obyvatelstvo bystřického

**Str.263.**

kraje. Byl to podnik opravdu krajový .

Průběh slavnosti byl mohutný a důstojný. Účastníci odnesli si odtud dojem o vysoké úrovni umělecké a zdatnosti všech sborů, což potvrdili i přítomní hudební kritikové.

Téhož dne uspořádalo „Krajinské sdružení učitelek domácích nauk školního okresu novoměstského okresní výstavu dívčích ručních prací a domácích nauk v budově Masarykovy měšť. školy. Expozice prací žákyň instalována byla vkusně v 6 místnostech v prvním poschodí. Navštívena byla velmi početně. Široká veřejnost vyslovila se o výstavě s obdivem a nešetřila chválou. Učitelky domácích nauk, které tu uložily výsledky celoroční práce, dokázaly, že se věnují svému předmětu s láskou a že vyučování jeho stojí u nás na výši doby.

1. července. První poschodí nové školní budovy propůjčeno bylo na dobu školních prázdnin, k používání dětské kolonie „Zahradníková fondu v Praze do 25. srpna“. Dětské ložnice umístěny byly ve třídách, vařilo se ve školní kuchyni, jídelna byla improvizovaná v hale v 1. poschodí.

5. července. V předvečer památného dne Husova konala se oslava M. Jana Husa. Průvod vyšel z náměstí a po vykonání oslavy ve „Forotě“ vrátil se opět zpět.

**Str.264.**

O významu M. Jana Husa a jeho poměru k demokracii promluvil Al. Lámík.

Po jeho řeči přečetl Jos. Kalvoda manifest vydaný k letošním oslavám. Poněvadž většina členů mužského sboru Sokola nebyla v místě, sbor letos nezpíval.

15. srpna. V neděli odpoledne stalo se na naší železniční trati v mírné zatáčce nedaleko, před novými domky rozsošského nádraží směrem od Bystřice k Rozsochám železniční neštěstí, které mohlo míti hrozné následky.

Lokomotiva vyjela s kolejí, sjela s trati a sřítla se po dosti vysokém náspu na bramborové pole a strhla sebou první dva vozy. Ostatní se utrhly a zůstaly šťastnou náhodou na trati.

O život přišel pouze strojvůdce. Topič utrpěl těžší popáleniny a dopraven byl do nemocnice v Políčce, kde se vyléčil.

Stržené vozy byly naštěstí slabě obsazeny. Zranění 7 osob byla lehčího rázu.

19. srpna. V časných hodinách ranních byl postižen požárem „Pilátův mlýn“. Požár zasáhl stavení na dvoře a hlavní budovu. Zde však plechová střecha tlumila oheň, tak že budova, třeba dřevěná, neshořela, byla jen značně poškozena. Blízká stará dřevěná stodola zůstala požárem nedotčena.

4. září oslaveny byly 80. narozeniny p. předsedy hasičské pojišťovny v sále sokolovny Sborem dobrovolných hasičů a

**Str.265.**

Tělocvičnou jednotou Sokol v Bystřici n/P. Slavnosti zúčastnilo se množství hasičů z blízkého i vzdáleného okolí a předáci hasičtí. Při oslavě vedle pěveckého odboru Sokola a jeho sólistů účinkovala Horácká hudba.

14. září. Časně ráno hlášena rozhlasem do světa truchlivá zpráva, že p. prezident osvoboditel T. G. Masaryk zemřel. Onemocněl počátkem září záchvatem mrtvice. Díky pečlivému ošetření se stav jeho zvolna zlepšoval, tak že v druhém týdnu měsíce září zdravotní stav jeho byl uspokojivý.

V noci ze soboty na neděli 11. září dostavil se u nemocného zánět plic. Stav se horšil a v úterý dne 14. září ve 3 hod. 20min. ztichlo šlechetné jeho srdce úplně.

Bystřice, kde bylo toho den biřmování vyzdobena byla prapory. Když se roznesla truchlivá zvěst, vyměňovány byly státní prapory za smuteční. Na všech veřejných i na některých soukromých domech zavlály smuteční prapory. Ještě téhož dne večer svolal pořadatelský

výbor okr. osvětového sboru schůzi a pozval do ní zástupce spolků a korporací bystřických. Usneseno uspořádati smuteční slavnost v neděli dne 19. září v sále sokolovny. K obstarání programu se přihlásili ochotně zájemci sami. Doba byla krátká, ale spojenými silami dosaženo bylo toho, že průběh slavnosti byl opravdu důstojný. Sál Sokolovny byl do posledního místa naplněn. Na jevišti smutečně vyzdobeném stála na vysokém podstavci busta

**Str.266.**

presidentova ozářená reflektorem. Na nejspodnějších stupních podstavce rozestřena byla státní vlajka. Po stranách stály 2 pilony se světly tlumenými skleněnými báněmi. Dole pod jevištěm byl stupeň pro řečníka a recitatory. Ostatní účinkující byli na balkoně. Světla v sále byla všechna shasnuta. Při tlumeném Händlově „Largu“ oznámeno bylo úmrtí p. presidenta T.G.Masaryka. Nato mužský sbor Sokola zapěl „Hnědou brázdu“. Odb. učitel Jos. Kalvoda pronesl smuteční proslov. Dále na pořadu byl smuteční zpěv, který zapěl M.U.Dr.K.Petrželka, sborová recitace „Mrtvý kapitán“, kterou řídil učitel Dobiáš, recitace tří smutečních básní, jež pěkně přednesl J.U.Dr.Mir. Veselý, solo na harmonium zahrála Olga Doubravská. Pohnutí vyvrcholilo při poselství presidenta Osoboditele, předneseném r. 1928, reprodukováním s gramofonové desky, která nám uchovala jeho hlas. Pak zapěl mužský sbor Sokola státní hymnu při čemž světlo, vrhané reflektorem na presidentovu bustu se stlumilo, busta temněla, opona jeviště se zvolna zatahovala, světlo reflektoru pohaslo, busta ztemněla úplně a opona ji uzavřela.

21. září konal se pohřeb presidenta Osoboditele. Na dělové lafetě dopravena byla rakev ve státní vlajce na Wilsonova nádraží a odtud zvláštním vlakem do Lán, kde pochován byl vedle své choti. Účast na pohřbu v Praze byla ohromná.

28. října. Veřejná oslava státního svátku konala se letos v sále okresní

**Str.267.**

záložny v 10 hod. dopoledne. Účast byla hojná Mužský sbor Sokol zapěl Tovačovského „Milá má vlasti“, načež odb. učitel Jos. Kalvoda promluvil o významu letošního 28. října. Pak následovalo tenorové solo p. Fr.Domanského s klavírním doprovodem Olgy Doubravské „Modlitba za vlast“. Vl. Slouka recitoval pak Evokovu báseň „Červenobílý prapor“. Oslava ukončena státní hymnou, kterou zapěl mužský sbor Sokola.

V rámci oslav 28. října sehrála večer Tělocvičná jednota Sokol vzorně vypravenu a nacvičenu Langerovu „Jízdní hlídku“, která byla rovněž velmi čteně navštívena i obecnstvem z dalekého okolí.

4. listopadu. Letošní podzim vyznačuje se velmi příznivou a pěknou pohodou. V den Všech svatých, kdy bývá obyčejně nevlídně a deštivo, bylo pěkné, suché počasí. Podzimní polní práce byly letos ukončeny za dobré suché pohody.

19. prosince, konala se slavnost vztyčení vánočního stromu republiky. Slavnost pořádaná Okresní péčí o mládež společně s rodičovským sdružením. Žactvo měšť. škol obstaralo dvě přílehlavé recitace, děvčata zpívala za řízení odb. učitele Vl. Fessla vánoční koledy. Pod stromem promluvil odb. učitel Jos. Kalvoda.

Strom věnovalo „Lesní družstvo“, osvětlení poskytly zdarma „Západomoravské elektrárny“. Slavnosti zúčastnilo se mnoho obecnstva. Pod stromem vybráno bylo 539,65 Kč, po městě odebralo se 568 Kč.

28. prosince. Již před vánoceci napadlo letos sněhu, který vytrval, když půda

**Str.268.**

utvrkla a promrzla. Po celou dobu vánočních svátků panovala krásná zimní pohoda, jaké po léta nebylo. Mládež i dospělí měli možnost užití v hojně míře zimních sportů.

# 1938

10. ledna. Krásná zimní pohoda z konce r. 1937 udržela se ještě v první polovici měsíce ledna 1938. Na zasněžených stráních projížděli četní lyžaři místní, naše školní mládež a lyžařského sportu užili v hojné míře i hosté, kteří do Bystřice n. P dojíždějí.

25. ledna večer byl pozorován v našich krajinách vzácný přírodní úkaz – polární záře.

Mezi 19. a 20. hodinou večerní upoutalo pozornost všech zvláštní zabarvení a jas severní oblohy. K severozápadu utvořila se temně růžová oblaka, která přecházela v silný světelný jas. Po 21. hodině tonul celý severozápadní obzor v rudé záři, prošlehané jasnějšími světelnými sloupy. Zřetelně bylo možno pozorovati neklid světla a charakteristické světelné osolace. Krásný tento úkaz potrvál do posledních hodin nočních.

Při prvním objevení se polární záře měli někteří pozorovatelé dojem požáru. Byl alarmován i hasičský sbor a po krátké

**Str.270.**

objížděce sousedních obcí, obrácených k severu, vrátil se s motorovou stříkačkou domů. Stejně omyly hlášeny byly tiskem druhého dne z celé řady obcí i velkých našich měst Brna a Bratislavy.

Na náměstí v ulicích i venku za městem přihlíželo vzácnému úkazu mnoho lidí do pozdních hodin nočních.

2. února. Letošní den Hromnic byl již dnem předtuchy jara. Sníh v druhé polovici ledna rychle roztál, hroudy na polích a brázdy se začernaly a jižní vlhký vítr dokonává dílo zkázy na rozřídlem zbylém sněhu. Udrží-li se tato vlahná pohoda, dočkáme se již brzo skřivánčí písň.

6. března připadlo letos na neděli a den tento hodil se tudíž dobře k památkové vzpomínce 88. narozenin presidenta Osvooboditele T.G. Masaryka. Letos poprvé slavili jsme jeho narozeniny bez něho. Hluboká láska a vděčnost k jeho drahé osobě jevila se o mnohém větší péči, která byla bohatému programu oslavy věnována. I návštěva vzpomínkové slavnosti byla větší než v jiných letech. Lid takto dokázal, jak hluboce si váží a ctí svého prvního presidenta a že ho nikdy nezapomene.

11. března. V noci s 10. na 11. března proveden byl ve Vídni i v ostatním Rakosku nacionálně socialistický převrat, který odstranil

**Str.271.**

Schuschnigovu vládu. Kancléř rakouský Schuschnig, který se chystal k provedení plebiscitu, byl nucen odstoupiti a později ustoupil i prezident Niklas. Nacionalně socialističtí členové vlády ujali se moci a hranice rakouské překročilo na mnoha místech německé vojsko a v několika dnech obsadilo Rakousko. Ve vítězném průvodu navštívil Rakousko i Vůdce a říšský kancléř Adolf Hitler. Vlády západních států zakročily diplomaticky proti přivtělení Rakouska, smířily se však s jeho přivtělením

12. dubna. Měsíc duben byl celkově pěkný a dosti teplý. Koncem března a začátkem dubna změnila se pěkná pohoda a dostavilo se studené počasí. Zdálo se, že měsíc březen a duben vyměnily spolu vládu.

1. května. Národní rada československá učinila k letošnímu 1. květnu výzvu všem politickým stranám, aby se spojily k oslavě 1. máje a manifestovaly tak jednotu celého národa. Jednoty bylo dosaženo i u nás. Oslava konala se na náměstí u desky padlých v 10 hod. 30 min. Po stranách desky držely vztyčený státní vlajky na vysokých žerdích členové místní komunistické strany. Po zapění sboru „Svoji k svému“

**Str.272.**

pěveckým sborem Sokola promluvil k přítomným zat. ředitel měšťanské školy Jos. Kalvoda. Zmínil se o posledních světových událostech a zdůraznil význam a cenu jednoty národa a spolupráce všech jeho složek. Po jeho řeči zapěl mužský sbor Sokola chorál: „Kdož jste Boží bojovníci“. Oslava ukončena byla státní hymnou. Účast byla veliká. Manifestovala jednotu myslí a srdcí českého lidu.

21. květen. Po březnových událostech v Rakousku vzrůstalo hnutí mezi našim německým obyvatelstvem. Soustředěním bylo v sudetoněmecké oblasti, ve straně vedené Konrádem Henleinem. Při vzrůstajícím napětí v noci s 20. na 21. května povolán byl do zbraně k mimořádnému vojenskému cvičení poslední ročník branců a vojensky obsazeny byly naše hranice.

28. května oslaveny byly narozeniny presidenta republiky Dra. Edvarda Beneše. Oslavu zahájil mužský sbor Sokola Konvalinkovou „Zdravicí“ a Prausovým: „Chorálem Čechů“, který svým obsahem dobře přiléhá k vážnosti doby. O životě a díle našeho druhého presidenta promluvil zal. ředitel měšťanské školy Jos. Kalvoda. Pak zapěl ženský sbor Sokola Kříčkovou: „Slovenčtinu“. Ředitel hospodářské školy prof. Vladimír Kříž přečetl pak manifest „Věrní zůstaneme“ a vyzval přítomné k podpisové akci. Učitel Vladimír Slouka přednesl Rokytovu báseň: „Duch malé země“. Oslava

**Str.273.**

ukončena byla státní hymnou, kterou zapěl mužský sbor Sokola.

22. června doprovodilo mnoho lidí z města i okolí, také učitelstva ř. učitele v. v. Hynka Jeřábka na poslední cestě k odpočinku. Svůj odpočinek trávil v našem městě. Za Sokol rozloučil se se zemřelým ředitel hosp. školy prof. Vl. Kříž, za učitelstvo učitel Václav Šejnoha.

6. července. Mnoho zdejších lidí zúčastnilo se X. všesokolského sletu v hlavních sletových dnech 3., 4., 5. a 6. července. Návštěva sletu v Praze byla letos obrovská a předčila všechny předešlé slety, veliká byla zvláště z ciziny.

Poněvadž v den 6. července byli ti, kteří obyčejně připravují a pořádají oslavy památního dne M. Jana Husa na sletu odpadla letos oslava toho památního dne.

15. srpna. Žňové práce zahájeny byly letos za velmi nepříznivé pohody. Po pěkném počasí v červenci dostavily se deště, které bránily v normálním chodu žňových prací. Pokosené žito dlouho leželo a počasí stále deštivé. Na většině polí žito prorostlo. Žitné obilky vyhnaly vysoké kly, které nad pokosenými řadami se zelenaly. Také ovsy na zemi i v panáčích prorostly. Škoda tím způsobená byla veliká.

23. září. Měsíc září byl dobou nejpohnutější a nejtragičtější, kterou český národ a československý

**Str.274.**

stát prožil od svého osvobození. Vnitřní i politické události mezinárodní se denně přiostrhují. V sudetských oblastech dochází k novým a novým incidentům. Státní policie a četnictvo, které mají těmto nepřístojnostem čelit, má postavení velmi těžké. Na celém území státním vydán je zákaz konání schůzí a jakýchkoliv shromáždění lidu. V důsledku toho nesměly se konati ani pietní vzpomínky výročí smrti prvního našeho presidenta. Když incidenty se stupňují ve zjevné ozbrojení povstání, vyhlašuje vláda téměř v celém pohraničí stanné právo, zákaz nošení zbraní a jejich odevzdání.

21. září oznámena národu zpráva, že sudetské oblasti s obyvatelstvem převážně německým budou odevzdány Německu. Stalo se tak na nátlak Francie a Anglie. To byl poslední akt Hodžovy vlády.

22. září odstupuje Hodžova vláda a nastupuje vláda armádního generála Syrového. Národ vítá s jásotem jmenování této nové vlády. Složena je dílem z odborníků, dílem z vojáků. Celé pohraniční území obsazuje ihned vojenská branná moc a přejímá úlohu policie a

četnictva. V noci z 22. na 23. září ze čtvrtka na pátek mezi 22 a 23. hodinou noční oznamuje rozhlas nařízení presidenta republiky o mobilizaci první výzvy do 40 roků a všech těch, kteří měli určovací lístky. Současně dochází k

**Str.275.**

odevzdání koní a motorových vozidel pro účely vojenské. Mobilizace měla skvělý průběh. Nadšení branci nastupují ke svým vojenským tělesům ihned po vyhlášení mobilizačního nálezu.

Poměry mezinárodní se přiostrhují, na všech stranách se konečně diplomaticky pracuje. Evropští státníci snaží se zabránit konfliktu válečnému stůj co stůj. Premiéři Německa, Itálie, Francie a Anglie (Hitler, Musolini, Daladier a Chamberlaine) scházejí se v Mnichově, aby rozhodli otázku menšin v Československu.

30. září přijímá Československo rozhodnutí mnichovské, aby zachován byl evropský mír. 3. října počíná se s evakuací zabraných pásem a s jejich okupací vojskem německým. V několika dnech obsazena byla 4 okupační pásma. Největší územní ztráty způsobilo nám 5. okupační pásmo.

Téměř současně s tímto zábořem přichází Polsko a žádá formou ultimativní odstoupení Těšínska. Také zde nezbývá než vyhověti. Polsko zabírá mnohem větší území, než obývají Poláci. Ztrácíme tu nejvydatnější uhelné doly a průmyslová, bohatě zalidněná města.

5. října po odstoupení staré vlády a jmenování vlády nové opět s armádním generálem Syrovým v čele odstupuje president republiky Dr. Edvard Beneš a uchyluje se do soukromí. Presidentská moc přechází dle ústavní listiny na vládu a jejího předsedu.

**Str.276.**

Nová vláda upravuje poměr k Slovensku a Podkarpatské Rusi, které dostávají širokou autonomii.

Události zářijové mají značný vliv i na v našem městě. Z území zabraných hrnou se na zabírající oblast republiky proudy českých vystěhovalců. Mnozí vyhledávají své rodné kraje nebo příbuzné a usazují se u nich. Také k nám přicházejí mnozí lidé z velkých měst při hranicích a z těchto krajů. Mobilizace připravila nás o mnoho pracovitých rukou, rolníci stratili koně. A obojího je v této době tolik za potřebí. Nastává doba bramborové sklizně a podzimní setby. Ale rolníci nezoufají ani tam, kde zůstaly doma jen ženy. Kde jaká volná ruka chopí se práce. I školní mládež zapojuje se se do práce a vydatně pomáhá. Při tom krásná podzimní pohoda volnější chod polních prací podporuje. Díky této houževnatosti našich starších hospodářů žen i dětí podaří se zdolati všechny podzimní práce.

Zabráním území našich Německem porušeny byly četné železniční spoje. Doprava na hlavních tratích vážne. Veliké důležitosti nabývá naše trať železniční, kterou projíždí průběžné vlaky ze Slovenska do Prahy a mnoho vlaků nákladních.

28. říjen – státní svátek oslaven byl i v důsledku změněné práce situace z nařízení vlády prací. V továrnách se pracovalo, v úřadech se úřadovalo a

**Str.277.**

ve školách se učilo

2. listopadu. Koncem října dochází řada i na menšiny maďarské na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Poněvadž nebylo možno dosáhnouti dohody mezi ústupky slovenskými a požadavky maďarskými, rozhodnuto bylo ve Vídni o hranice nového Slovenska mezi zahraničními ministry italským Lianem a německým Ribbentropem. Široký pruh Slovenska a Podkarpatské Rusi za Košice a Užhorod přiznán byl Maďarsku

20. listopadu byla podepsána definitivní dohoda o hranicích mezi Československem a Německem po provedené rekvalifikaci hranic. 120 obcí a osad zabírá ještě Německo a vrací nám zabraných 50 obcí, mezi nimi též Poličku.

30. listopadu konala se v Zasedací síni poslanecké sněmovny volba nového presidenta Čsl. republiky. Volbu řídil předseda poslanecké sněmovny Malypetr. Z 312 platných hlasů odevzdáno bylo 39 prázdných lístků, 272 se jménem Dra Emila Háchy. Poněvadž počet těchto hlasů převyšoval potřebnou dvoutřetinovou většinu, byl zvolen prezident Nejvyššího správního soudu.

Téhož dne podala demisi vláda armádního generála Syrového a sestavením nové vlády pověřen byl poslanec Rudolf Beran,

**Str.278.**

který dne 1. prosince sestavil novou vládu.

24. prosince. Vývoj podzimních událostí z r. 1938. které tak těžce dolehly na Čsl. republiku a její obyvatelstvo měl vliv i na její vnitropolitický život. Činnost strany komunistické byla zastavena. Většina strany sociálnědemokratické seskupuje se v Národní stranu práce. Ostatní strany se rozcházejí a spojují v novou mocnou stranu Národní Jednoty.

30. prosince. V měsíci prosinci udeřily kruté mrazy. Zimní pohoda se udržela po celou dobu vánočních svátků. Vážnou doprava i dodávky uhlí. Děti i dospělí užili o vánočních svátcích v hojnosti zimních sportů.

Přes značné přípravy a výdaje, které město věnovalo pro cizí milovníky zimních sportů, nepodařilo se dosáhnouti větší návštěvy cizích hostů.

*(změna písaře)*

## 1939

Události  
měsíce září  
1938

Měsíc září r. 1938 byl dobou nejpohnutější a nejtragičtější kterou prožil český národ a československý stát od svého osvobození. Vnitřní i mezinárodní události se následkem zvyšované agrese Německa denně přiosťují. V sudetských oblastech dochází k rostoucímu napětí, jež vyúsťuje vzpourou a otevřeným odbojem k ČSR. Po odjezdu lorda Runcimana a schůze Chamberlaina s Hitlerem v Berchtesgadenu dochází k rozhodnutí západních státníků o odstoupení pohraničních oblastí ČSR Německu. Český národ se to dozvěděl dne 21. září 1938 v den prvního výročí pohřbu presidenta Osvoboditele T.G. Masaryka. Byly to hrozné dny. Jedni naříkali, druzí proklínali západ a hleděli na rozhodnutí jako na slabost západu a přirozených nástup německé agrese.

Dne 21. září 1938 odstoupila Hodžova vláda a nastoupila vláda generála Syrového. V noci ze čtvrtka na pátek 23. září a 23. hodinou vyhlášena byla mobilizace první výzvy do 40 roků včetně těch, kteří měli určovací lístky. Temným ránem ozývaly se rychlé kroky po chodnících a dlažbě ulice. To spěchali naši první záložníci k prvnímu rannímu vlaku, aby splnili moji povinnost k státu a národu. Šli a odjížděli s nadšením.

Po napjaté schůzi Chamberlaina Hitlerem v Godesbergu nad Rýnem, při níž německý kancléř stanovil tak těžké podmínky a požadavky pro Československo, že sám anglický premiér je požadoval za neuskutečnitelné, zdálo se, že válka je neodvratná.

Do tohoto napětí přichází poslední pokus stát-

**Str.280.**

níků – schůzka 4 premiérů v Mnichově Mussoliniho, Hitlera, francouzského Daladiera a anglického Chamberlaina a po krátké poradě dochází mezi nimi k dohodě o záležitosti německých menšin v Československu

Dne 30. září 1938 obětováno bylo Československo pro udržení evropského míru, jehož problematiku mnozí tušili. Byl to nejčernější den našich dějin po katastrofě bělohorské. V odpoledních hodinách oznamoval náš rozhlas tuto smutnou zprávu, při níž každické české srdce sevřelo se krutým bolem. Ženy a děti plakaly, mužové bezmocně zatínali pěsti.

S bolestí sledovali jsme pak denně obsazování jednotlivých pohraničních pásem. Nejbolestněji dotklo se nás obsazení 5. pásma, při němž posunula se německá říšská hranice nedaleko od nás – do Poličky. Pak přišli Poláci a Maďaři ultimativně se svými požadavky.

Dne 5. října 1938 stihla nás nová rána způsobená odstoupením presidenta republiky Dr. Edv. Beneše, jenž brzy potom odjel do ciziny. Někteří u nás klesali úplně na mysl, ale ti prozíravější se z jeho odchodu radovali, jsou si jisti, že v cizině vystupňuje všechnu svoji energii, aby křivda spáchaná tak cynicky na našem státě, byla odčiněna.

A tak když 30. listopadu 1938 byl zvolen presidentem republiky Dr. Emil Hácha, neznali jsme ho a nic jsme o něm nevěděli. Slib vykonal přesně podle slibové formulky obou prvních našich presidentů. Ale mluvilo-li se o presidentovi republiky v užším kroužku, nikdo nebyl na pochybách, že je jim méně Dr. Edv. Beneš. Zůstal jim pro nás všechnu až do svého návratu

**Str.281.**

v r.1945.

Republika, t.zv. „druhá“ roztržena byla vlastně ve 3 autonomní celky a měla 3 vlády: v českých zemích byl předsedou vlády poslanec Rudolf Beran, horlivý zastánce a propagátor myšlenky smíření s Němci, předsedou vlády Slovenské krajiny byl Msgre Dr. Jos. Tiso a Podkarpatské Rusi Msgre Augustin Vološin.

Tušili jsme a často mluvili o tom, že je to krok k úplnému rozbití zmrzačené Československé republiky a že dny její jsou sečteny. Bylo jisto, že Německo nespokojí se stavem, který nastal po mnichovském diktátu, a že ve svých výbojích půjde dále.

Dne 14. března 1939 jsme s napětím naslouchali před polednem rozhlasu, očekávající rozhodnutí učiněného v tajné schůzi slovenského sněmu konané po návratu Dr. Tisa z Berlína ze schůzky s Hitlerem. Dočkali jsme se smutného výsledku. Slovensko se odloučilo od ČSR a vyhlásilo samostatný Slovenský štát, který v zápětí potom dal se pod ochranu Německa. Ačkoliv jsme s tímto vývojem událostí po soustavném štvání vídeňského rozhlasu v české a slovenské řeči: „Pravda vítězí“, počítali, otřásla námi tato zpráva přece hluboce. Tak mnohá pěst se sevřela, tak mnohá slza bolesti byla uroněna.

A večer uvedl nás náš rozhlas do ještě většího napětí. Ohlásil, že president Hácha odjel na pozvání kancléře Hitlera do Berlína a později ještě, že u Mor. Ostravy překročilo německé vojsko naši státní hranici. Ráno ozývala se již němčina v našem rozhlase, po chvílích ozývaly se

**Str.282.**

varovné výzvy, aby německému vojsku, které obsazovalo naši republiku, nebyl kladen nikde žádný odpor. Při tom vyhrávala hudba německé vojenské „marše“. Počasí bylo hrozná. Příroda jakoby se spikla a stavěla na odpor postupujícím němčům. Ostrý vítr vystupňoval se v sílu vichru a unášel spousty padajícího sněhu. Město naše mělo úplně zimní ráz. (*obr. č 1*)

Děti ve škole seděly tiše, zamlkle a upíraly na své učitele tázavé pohledy. Bylo těžko je potěšit, když samým učitelům bylo tak zoufale hořko. Lidé po ulicích chodili jako zmatení. Tvořily se skupinky, v nichž se vyslovovaly nejrůznější dohady, ale nikdo nic určitého nevěděl. Odpoledne kolovaly po městě pověsti, že německé vojenské oddíly postupují k nám od Brna, a že dosáhly Nedvědice. Nebylo na tom slova pravdy.

Zvláštní vydání novin přinesly zprávy o zřízení protektorátu. Teprve později jsme zvěděli, jak k němu došlo a ústní podání šířilo ihned podrobnosti: Každý soudný člověk cítil, že je konec našeho samostatného státu, svobody českého národa, a že dříve či později nás očekávají věci mnohem horší. Byly to chvíle zoufalého bolu, jež vyžadovaly pevných, přímo železných nervů. Bylo nutno skleslé myslí potěšit, zoufale povznášet a povzbudit.

Jen někteří škůdci republiky z českého národa se nemohli dočkat příchodu německé armády. Těšili se, že nastane všude „pořádek“ a slibovaný „blahobyť“ a mnohý z nich si činil naděje, že si s jinými vyrovná své osobní účty. Každý z nich se hned pro

**Str.283.**

zradil usměřovanými pohledy, ironickými otázkami a odpornou kritikou pořádků v první republice.

15. březen 1939 a zřízení protektorátu tak mnozí proklínali. Ale byli i někteří, kteří viděli dále ba dokonce projevíli v kruhu nejbližších známých i jakýsi druh zahořklé radosti nad tímto ztřeštěným aktem a hrubým porušením mezinárodního práva Německem. Očekávali, že tato událost otevře státníkům světa, zvláště tak napáleným státníkům zapadlé oči, že ho nebude poslední akt násilí, že budou následovat další a nakonec, že z toho Český národ vyjde dobře, že pravda zvítězí.

Naše město zůstalo uchráněno německé posádky až do r. 1945. Brzy jsme však pocítili následky německé ochrany. Když počátkem září 1939 zahájilo Německo tažení do Polska nevěřilo zřejmě poměru v protektorátě. V den zahájení školního roku přijíždí ráno nákladní auto, zastavuje na náměstí a za chvíli přivedla německá eskorta Aloise Obršlíka, oblast. montéra Z M E a Jana Suchého, zaměstnaného v továrně ve Vídě, kteří byli zatčeni a odvezeni jako rukojmí. Několik týdnů se nevědělo o jejich osudu. Pak došla od nich zpráva, že se nacházejí v koncentračním táboře v Buchenwaldě. Jinak zajížděli k nám členové německého četnictva z Nového Města na Moravě nebo gestapo z Jihlavy, řidčeji z Brna.

**Str.284.**

Často někoho honili, ale vždycky obešli obchody a skupovali co se dalo. Bývali vždycky ověšeni množstvím balíčků a balíků. Obešli i řeznictví a hostince, dobře se najedli a napili a jeli. Po lístcích potravinových se jich nikdo nedovolil zeptat. Co se u nás dalo v malém, dalo se ve velkých městech ve velkém. Obchody byly naplněny německými vojáky, kteří nakupovali celé stohy zboží a platili je německými markami v poměru 1 M = 10 Kč. Kupovali hlavně obleky, obuv a prádlo a posílali vše domů. Celé vlaky vyvážely od nás zásilky do Německa.

Národní  
pout'

Aby ukázali, že nám popřejí i trochu radosti, nebránili Němci v létě 1939 v pořádání lidových veselí a národních poutí. I u nás pořádána byla po příkladu jiných měst národní pout' v neděli dne 13. srpna. Pořadatelem bylo místní vedení Národního souručenství. Pout' konala se ve „Forotě“. Mládež provedla různé cviky a hry, národní tance hýřili pestrostí barev národních krojů a svérázů. Krušný, slunný den vylákal ven množství lidu místních a hostů z blízkého a vzdálenějšího okolí. Večer konaly se veselice v místnostech sokolovny i orlovný. Již tehdy pracovala „šeptanda“ a dobře se jí dařilo. Vážení lidé, kteří měli dobré styky, vyprávěli, že v Německu se tvoří tajně nová vláda, která Hitlera svrhne a vrátí našim zemím svobodu. Nebylo na tom zhola pravdy, ale působilo to jako vzpruha, která mnohé pokleslé mysli pozvedla.

**Str.285.**

Postavení  
sochy TGM

Na podzim r. 1939 postavena byla před budovou měšťanské školy v parku socha presidenta Osvoboditele T.G. Masaryka v nadživotní velikosti. Postavení a slavnostní její odhalení bylo projektováno na 28. říjen 1938. V důsledku kritických říjnových událostí bylo od postavení upuštěno. Socha byla uložena u fy. Bartáka v Praze – Holešovicích. Na upozornění jejího tvůrce akademického sochaře Mistra Vincence Makovského byla socha v tichosti postavena. Oslavu s tím spojenou nebylo povoleno vykonati, Socha presidenta Osvoboditele stala se tím útěchou v těžkém bolu nad ztrátou nezávislosti státní a národní svobody a symbolem naděje na lepší budoucnost v těchto pro nás kritických dobách. Putovali sem lidé z měst i okolí. Tiše postávali, kytičku utrousili, zahloubali se do sebe, zamysleli nad tíhou událostí, která je tlačila k zemi jako těžké neúnosné břímě. Nejedna



slza zrosila oko, ale všichni odcházeli uklidněni, posíleni, zoceleni, nesmířeni s krutým osudem, avšak s neomylnou a pevnou nadějí v duši, že „Pravda vítězí“ a i tentokráte zvítězí. (obr. č 2)

Str. 286.

## 1940

V měsíci květnu 1940 byli všichni veřejní zaměstnanci a učitelstvo podepsati tištěné sliby o zachování věrnosti vůdci a německé říši.

V červenci 1940 stupňuje se německá zloba proti všemu co připomíná jakýmkoliv způsobem Československou publiku. Všechny stopy na jejího presidenta Dr. Edvarda Beneše museli býti již dávno odstraněny, hned po jeho akcích, které zahájil po vyhlášení protektorátu v cizině. Nyní dochází řada i na presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Na všechny zprávy škol rozeslán byl výnos okr. škol. výboru v Novém Městě na Moravě o odstranění nápisů, soch, bust i jiných předmětů, které byly v určitém vztahu k ČSR. Výnos byl stylizován tak neurčitě, že z něho nebylo možno zjistit, o co se přesně jedná. Stalo se tak úmyslně, aby ti, kteří výnos poslali, nemohli býti někdy později viněni. Teprve potom přišel striktní pokyn, že i sochy Masarykovy je nutno odstranit.

(obr. č 3)

Odstranění  
sochy TGM

A tak 17. července 1940, když záhon ruských růží byl v plném květu, odstraňovali jsme sochu presidenta Osvoboditele ze žulového podstavce. Brali nám symbol toho, co nám bylo drahé, ale lásku a úctu k jeho drahé osobě a naději na jasnější dny, která tkvěla hluboko v našich duších, tu nám vzítí nemohli. Socha uschována byla Rudolfem Beranem zatím v hasičském skladišti, později převezena byla do kolny ke hřbitovu a zarovnána sebranými odpadky. Avšak ani zde se neudržela. Na kategorický příkaz okres.úřadu v Novém Městě na Mor. byla vydána sběrači kovů z Fryšavy. Ten přijel, sochu

Str. 287.

rozřízl na dvou místech napříč a odvezl. Dostala se do Velvar, kde ji dělníci ukryli a podařilo se uchovati ji zde až do osvobození.

Větrná  
smtšť

Dne 26. července odpoledne přehnal se Bystřicí větrná smršť provázená prudkým lijavcem a krupobitím. Na střeše budovy měšťanské školy byly rozmetány tašky a utvořily se 3 obrovské díry do střechy. Před sokolovnou zlomen byl praporový stožár u země a při pádu přetrhal dráty telefonního vedení. Také na nových budovách v okolí školy byla krytina poškozena.

+ Jos.Štourač  
ředitel vv

Dne 4. srpna 1940 zemřel po nedlouhé těžké nemoci v zemské nemocnici v Brně Josef Štourač, ředitel měšťanských škol v. v. Narodil se 11. října 1874 ve Zlatkově. Po osmileté návštěvě zlatkovské jednotřídky vstoupil r. 1889 na měšťanskou školu v Bystřici n. Pernšt., která byla právě prvním rokem otevřena. Odtud odchází r. 1892 na učitelský ústav v Brně, kde r. 1896 vykonal zkoušku dospělosti a ustanoven od 1. 9. 1896 prozatímním vyučitelem na obecné škole chlapecké v Bystřici n. Pernšt. Zkoušku způsobilosti pro školy obecné vykonal v Brně r. 1898, pro školy měšťanské z I. odboru v Příboře r. 1901. Všechny zkoušky vykonal s vyznamenáním. Celou svoji učitelskou dráhu prožil na bystřických školách. Od 1. září 1902 byl ustanoven odb. učitelem na měšťanské škole chlapecké, od 1. září 1927 byl zastupujícím ředitelem a od 1. října 1928 definitivním ředitelem měšťanských škol v Bystřici n. P. Koncem r. 1933 odchází na zdravotní dovolenou a koncem června 1934 přeložen byl

Str. 288.

na trvalý odpočinek. Za celou dobu svého učitelského působení vynechal na škole jediný den pro nemoc. Byl výborným, neobyčejně pilným a svědomitým učitelem, potom vzorným ředitelem. Žáci i učitelé měli jej opravdu rádi pro jeho milou, ušlechtilou povahu

a želeli jeho odchodu na odpočinek. Odešel tiše z Bystřice n. P., kterou měl rád a již věnoval svoji celoživotní práci. Byl řadu let předsedou okr. osvětového oboru a předsedou újezdni školní rady. Přednášival po okrese, mluvil při různých veřejných oslavách. Dlouhou dobu věnoval značnou práci místnímu museu, jeho sbírky udržoval ve vzorném pořádku. Jinak se stranil veřejného života.

Svůj odpočinek trávil ve vlastním domku v Rožné n. Pernšt. v kruhu svých příbuzných pro něž mnoho dobrého vykonal. Neužil mnoho zaslouženého odpočinku. Těžká, zákeřná nemoc sklátila jej v předčasný hrob. Dne 7.srpna 1940 doprovodili jej jeho bývalí žáci a učitelé na poslední pouti na hřbitově v Rožné n. P., kde se s ním rozloučil za učitelstvo, bystřické občanstvo a okr. škol. výbor jeho nástupce Josef Kalvoda. Tu uložen byl nedaleko svého rodiště do země, kterou tolik miloval. Čest jeho památce!

Sundání  
nápisu na  
měšť.škole

Dne 13.srpna 1940 došla řada i na nápis na budově měšťanských škol a na pamětní desku městské spořitelny, zasazenou po straně vchodu do budovy. Pomocí hasičského žebře snal kovová písmena nápisu „Masarykova měšťanská škola“ se zdi budovy p. Jan Špaček, malíř pokojů z Bratrské

**Str. 289.**

ulice. Po skončení práce prohlásil, že až přijde čas, písmena opět vynesou a upevní. *(obr. č 4)*

Nápis na pamětní mramorové desce u vchodu byl zakryt sklářským tmelem, deska přetřena vrstvou běloby, na níž pak zhotoven německo – český, později z úředního nařízení pouze německý název školy. Po květnovém převratu v r. 1945 byly nátěr i tunel odstraněny a deska s původním nápisem odstraněna. Téhož roku došlo i na podstavce pomníků. Bylo nařízeno je odstranit. Kvádry podstavce pomníku presidenta Osvoboditele byly odtrhány a rozhozeny. Stopy této práce jsou patry na hranách a rozích leštěných žulových kvádrů.

V dubnu r. 1940 zavládly na veřejných budovách první „hackenkreuzy“. Při pohledu na ně bylo nám smutno v duši a hořko v srdci. Postupem doby museli si je však opatřit všichni majitelé domů.

*(obr. č 5,6)*

Kruté mrazy  
koncem  
r. 1940

První polovice měsíce prosince 1940 vyznačovala se kritickou zimní nepohodu. Po vánocích, které trvaly několik dní se vyjasnilo a dostavily se kruté mrazy, že rtuť v teploměru klesala pod -20° C. Zásobování uhlím bylo však plynulé a tak vydatné, že místnosti mrazem netrpěly.

**Str. 290.**

## 1941 -1944.

Zimní nepohodou vyznačuje se i počátek roku 1941. Časté jsou vichřice s vánicemi, které zasypávají cesty vysoko sněhem a nanášejí v závětrí mohutné sněhové závěje. Jen s krajními obtížemi uvolňují se cesty od sněhu a sotvaže je cesta poněkud sjízdná, je třeba za jedinou noc znovu zaváta. Po nařízené pracovní povinnosti pracují lidé denně na silnicích na odstraňování sněhu, aby Wehrmacht a gestapo mohly nerušeně projíždět do všech našich obcí.

Rokem 1941 vzrůstá persekuce českého národa. Dne 13.dubna 1941 zastavena byla činnost Sokola a později i Orla. Brzy byly obě tělovýchovné organizace rozpuštěny. Hned po zástavě činnosti pracuje se potichu na záchraně sokolského majetku. Nářadí z tělocvičny se odstraňuje a ukrývá zvláště ty kusy, jejichž součástí je kůže.

Dne 28 .září 1941 – den sv. Václava začíná hrůzovláda Hendrichova. Dovídáme se z kusých zpráv novinových, že se něco připravuje a tušíme věci neblahé. Naše tušení nás nezklamalo. Ohromilo nás ničím neodůvodněné vyhlášení stanného práva, k němuž došlo jenom proto, aby se mohlo začít s masovými popravami.

V prvním týdnu začalo se s honbou na sokolské pracovníky a činovníky. Dne 8. října 1941 zatčen byl ve škole ve své třídě řídící učitel chl. obecné školy František Kadlec a současně s ním náčelnice zdejší Těl. jednoty sokolské Ludmila Novotná, oba činovníci sokolské župy Pernštejnské. Po zevrubné bytové prohlídce byli odvezeni do Jihlavy. Ludmila Novotná byla po 6 nedělích propuštěna a vrátila se

**Str. 291.**

domů, Frant. Kadlec se více domů nevrátil.

Dne 12. října 1941 byl Sokol rozpuštěn a jeho majetek zabaven. Likvidace sokolského majetku se prováděla s největším urychlením. Správcem sokolského nemovitého majetku byl jmenován přednosta ber. úřadu v. v Frant. Domanský, který tuto funkci vykonával po celou dobu trvání války. Již po zastavení činnosti začali Němci s rozebíráním sokolského inventáře, neboť 21. dubna bylo odvezeno 150 židlí do Nového Města na Moravě pro potřeby německé mládeže.

Persekuce sokolských činovníků pokračovala však dále. Dne 25. listopadu 1941 zatčen byl starosta zdejší Těl. jednoty Sokol, ředitel hosp. školy Vladimír Kříž, dále jednatel – účetní zdejší záložny Stanislav Vrbík a pokladník jednoty profesor hosp. školy Gabriel Ištván. Všichni byli odvezeni do Jihlavy. Vladimír Kříž a Stanislav Vrbík byli propuštěni dne 13. ledna 1942, Gabriel Ištván dne 24. března 1942 domů.

První obětí heydrichiády v našem městě stal se řídící učitel zdejší chlapec. školy obecné František Kadlec. Narodil se dne 12. října 1887 v Borové u Poličky. Po zkoušce učitelské dospělosti na učitelském ústavě v Poličce působil krátký čas na několika školách až trvale zakotvil na obecní škole chlapecké v Bystřici n. P. Měl rád svou rodnou obec, v prázdných chvílích zajížděl mezi své drahé, aby si tu po práci vydechl a odpočal.

Jeho myšlenky a jeho práce platily však našemu městu. Tu působil jako učitel, později řídící učitel

**Str. 292.**

chlapecké obecné školy až do svého zatčení. Měl rád svoji školu miloval svoje žáky a tito lnuli láskou k němu. Všemi jeho dopisy, jež psal z vězení vine se jako zlatá nit jako dojemná starost o školu a její úřední záležitosti

Největší však jeho láskou byla tělocvičná jednota Sokol. Naše sokolovna byla jeho dílem, byla to jeho vytoužená láska, jeho největší chloubka. Kdykoliv přišel někdo cizí do Bystřice, ukazoval mu s hrdostí sokolovnu.

Druhou jeho láskou v Sokole byl sborový zpěv. Od první světové války stál jako dirigent v čele sokolského mužského sboru, který v posledních letech rozšiřoval ženským sborem na sbor smíšený. Kolik píle, práce, úsilí a času věnoval sokolskému sboru, to vědí jen ti, kteří pod jeho vedením zpívali. Nikdy neumdléval, nikdy nezakolísal. Ovládal sbor pevnou rukou a nezlomnou vůlí učinit z něho svojí přičinlivostí, svým sokolským nadšením a hudebním nadáním pěvecký útvar chvalně známý v místě i po celém Horácku. Nebylo jediné veřejné oslavy, jediné příležitosti, aby při ní neúčinkoval sokolský sbor za jeho řízení.

Tak jako v Sokole, vykonával řadu let též funkci vzdělavatelskou ve sboru dobrovolných hasičů v městě. Učitelstvo si cenilo jeho přítomnosti a otevřenosti, přátelské družnosti a zvolilo si jej svým zástupcem v okresním školním výboru, kteroužto funkci zastával od ustavení okresního výboru až do doby, kdy přestaly svobodně žít.

Stál ve veřejnosti mimo působnost politického dění všech velkých politických stran, kde by byl býval jistě vítaným členem, ale nedovedl se k žádné připojit. Formálně

**Str. 293.**

patřil k jedné z nejmenších – ke straně pokrokové. Vedle hlavního jeho zaměstnání veškeru jeho činnost pronikala a všude dominovala práce sokolská. Byl sokolským pracovníkem tělem i duší, jakých je a bude málo a této lásce přinesl oběť největší – svůj život.

Když byl odvezen v den svého zatčení do Jihlavy s Ludmilou Novotnou, bylo nám smutno k zalknutí. Každý cítil, že nejsou poslední, na něž dojde ještě řada.

Z Jihlavy mluvil už jen svými dopisy. Byla to řeč krásná a dojemná. Čteme-li je, neubrání se tak mnohý slzám. Dýše z nich tolik lásky a starostlivosti k členům rodiny, tolik vroucí otcovské péče, že se zdá, jako by jim chtěl nahradit vše to, o co je jeho nadšená práce sokolská připravila. Nezapomínal na žádnou příležitost, při níž činíval svým drahým doma radost a je vidět, jak jej to vnitřně blažilo, když jim mohl radost způsobit, třebaš to nedal nápadně najevo.

V žalárním prostředí ponořuje se sám do sebe a píše, že se mu stala zdrojem útěchy četba bible. Nabádá své drahé, aby ji taky četli, to že je bude spojovat. V samotě večerní myslí na Boha, oddává se do jeho vůle a pokorně se podrobuje zákonu Božímu, jak postavy jednoho dopisu, v němž píše:

„Jen jeden poklad ukrytý  
je v pokladnici Boží  
a cesta k němu vede jen  
přes kamení a hloží.“

„Jdi odolně a beze strachu cestou po vůli Páně,

**Str. 294.**

vroubené zákonem Božím. Je chvíli balvanem dlážděn a hložími vystlána a nohy své si zurážíš a do krve rozdrásáš. Leč toho nedbej. Víť zajisté Bůh Tvůj, kudy Tě vede, jen vůli jeho se nevzpečuj, ale poslušen buď zákona jeho.“

To mluvila jeho rozbolestněná duše, oddaná do vůle Boží, která cítila, že už se nevrátí, i když ústa přesvědčivě mluvila o návratu. To mluvila duše člověka, který je hotov obětovat všechno i život za velkou životní ideu. U něho byla to idea sokolská, jejímž zosobněním celý svůj život byl.

Z Jihlavy byl odvezen počátkem r. 1942 do Brna na Vevěří a v únoru do koncentračního tábora v Osvětimě. Tam končí ve smyslu tehdejšího práva jeho lidská osobnost a on stává se číslem 21.033 v bloku 9, štubě 3. Dle vypravování očitého svědka byl prý značně tělesně sešlý a dne 11. března 1942 podlehl onemocnění úplavicí. Umřel jako obětavý a nenáročný sokolský pracovník, jenž sokolské ideje nejen propagoval, ale i jimi žil a uváděl je ve skutek. A proto musel zemřít.

Avšak ani jeho smrtí nebyla skončena Kalvárie jeho utrpení. Když přišlo brněnské gestapo zatýkat Rudolfa Berana, hledali současně také říd. učitele Frant. Kadlece. Pátrali po něm jako po vedoucím odbojové složky „Obrana národa“. Nenašli jej už mezi živými. I kdyby byl ušel smrti jako sokolský pracovník, tentokrát nebyl by unikl jisté smrti.

V koncentračním táboře osvětimském dotrpěl také bystřický rodák Antonín Kroupa, účetní firmy Vichterle a Kovařík v Prostějově. Byl zatčen

**Str.295.**

při honbě na sokolské činovníky dne 8. října 1941, odvezen do Brna a počátkem roku 1942 skončil smrtí národního hrdiny a mučedníka.

Měsíc před smrtí říd. učitele Frant. Kadlece ohromila občanstvo bystřické zpráva o skonu odb. učitele Frant. Hutaře, rodáka bystřického, sokolského a veřejného pracovníka na našem Horácku. Pobytím a učitelským působením poslední dobu v Brně odpoutal se od nás do jisté míry, ale zajížděl sem a udržoval stálé styky s našim Horáckem. Také on byl zatčen jako sokolský pracovník, prošel brněnskými žaláři a předurčen byl k mučednické smrti. Poslán byl do koncentračního tábora v Mauthausenu, hřbitova brněnské inteligence. Tu dotrpěl dne 3. února 1942.

V době stanného práva odhalena byla zpravodajská služba podzemního hnutí „Obrana národa“. Ve spojení s tím zatčen byl v březnu 1942 inspektor Hasičské pojišťovny Rudolf Beran, přičemž hledali i říd. učitele Frant. Kadlece. Odvezen byl do Kounicových kolejí a

umístěn v cele č. B/60. Jako všude ve veřejných věznicích tak i zde tvořili vězňové jednotlivý celek, spojený pouty nejčistšího a nejryzejšího přátelství, uzavřený čtyřmi stěnami společné cely. Jídla bývalo málo; více hladu. Ale Rudolf Beran nikdy nereptal, spoluvězně povzbuzoval a těšil, že jejich utrpení šťastně skončí.

Ale neskončilo šťastně, aspoň ne něho. V pondělí dne 15. června 1942 ráno, vyvolali jej z cely ven. Druhové jeho v utrpení očekávali je v poledne k obědu, nepřišel však. Ani odpoledne se ho nedočkali. Te

**Str. 296.**

prve mezi 5. a 6. hodinou odpolední spatřil oknem vedoucím na dvůr oškrábaným místem ve vápenném nátěru smutný průvod. Odváděli na popravu 48 lidí a mezi nimi byl i Rudolf Beran. Pozvedl hlavu, zahleděl se naposled do okna, jako by tu tušil svoje druhy v utrpení, loučil se s nimi v duchu a kráčel klidně dál. Pak už bylo jen slyšet křik stráží, třesky výstřely a Rudolf Beran klesl k zemi. Položil svůj mladý, nadějný život na oltář vlasti za nejvzácnější poklad národa – za svobodu.

Jeho obětavost vyplývala z vroucí lásky k vlasti, kterou vždycky stavěl na první místo, a k níž nabádal členstvo, ať už to bylo v Nár. souručenství, ve sboru dobrovolných hasičů, v Sokole nebo ve vzdělávacím spolku „Vratislav“. Tomuto dosloužil jako vzorný jednatel a do posledního zápisu, který byl učiněn před rozpuštěním spolku v r. 1941 napsal slova, která mu tryskla z hloubi jeho vlasteneckého přesvědčení.

„ Je doba těžká, válečná, velmi obtížná pro náš český národ. My nemůžeme dnes kritizovati události ani u nás ani kolem nás. Přijde však doba, kdy bude historie kritizovat nás a naše konání. Zůstaňte proto věrni naší staré české tradici, našemu národu a naší drahé vlasti, o níž zpíváme: „Kde domov můj?“

Další obětí v našem městě byl mladý nadějný studující práv Alois Koukal, který byl nucen vypít kalich hořkosti do dna. Byl ve 3. semestru na právnické fakultě, když nám zavřely naše vysoké školy. Život zanesl jej do okresní nemocenské pojišťovny v Novém Městě na Moravě. Vystavil pravděpodobně knížku členu podzemního hnutí, který ji ztratil při německé akci v Albrechticích.

**Str. 297.**

Němci ji našli, šli po stopě a v polovici července 1944 zatkli a odvěkli nešťastného hochu do Kounicových kolejí.

Cela č. 30 stala se pro něho zdrojem neustálého utrpení a duševních muk, jež jsou mnohdy horší než útrapy tělesné. Okno cely vedlo na dvůr přímo na popraviště. Tu byla hromada písku. K ní přiváděli nešťastné oběti, ženy a muže, tyto svlečené, ženy ve spodním prádle a všechny s ostříhanými zátylky hlavy. Na rozkaz museli ulehnout obličejem dolů do hromady písku. Esesman vykonával popravu. Okovanou botou stoupl na záda nešťastné oběti a ranami z pistole do zátylku je jednoho po druhém odpravoval. Ženy měly přednost. Každý úterek a pátek se opakovalo toto hrůzné divadlo, jemuž ubozí vězni Koukalovy cely přihlíželi s obličejem strnulým hrůzou a s tichou modlitbou na rtech za nešťastné oběti.

Když 12. ledna 1945 odjížděl s transportem do Bavor, setkal se s ním zdejší stavitel p. Stanislav Vašíček, jenž byl zařazen do téhož transportu. Od té doby se oba druhoové v utrpení a bolestech neopustili, až je rozdělila smrt jednoho z nich.

Ubohý Alois byl v letním obleku a trpěl zimou. Teplého oděvu mu nedali, vrátili jej rodičům domů. Cestou se nad ním ustrnul jeden ze spoluvězňů a daroval mu teplé spodky. V míšku měl ušetřeno několik suchých kůrek chleba, několik stroužků česneku a jablek z domova. To byl celý jeho majeteček. Napěchování do nemožnosti v nákladních vozech s troškou podestlané slámy dojeli čtvrtého dne do stanice

**Str.298.**

Floss, odkud je hnali do tábora ve Flossenbürger. Cestou mnozí padli a ve sněhu a mraze zahynuli. V době karantény byli vězňové tříděni dle tělesné zdatnosti čísly 1 - 4, která jim

psal flossenbürgerský lékař Schmidt červenou barvou na čela. Odtud je odvezli 23. února 1945 do Obertraublingu. Nahnání byli do nedostavěné budovy a umístění do velké místnosti bez dveří, oken a stropu na promrzlo betonovou podlahu. Střechou poškozenou bombardováním padal sníh. Tu čekali celý týden, než byla vybudována drátěná ohrada. V noci tlačili se těsně k sobě na betonové podlaze, aby se zahřívali. Hlad a zima hlodali na jejich zesláblých tělech. Jedli i odpadky ze smetiště a pochutnávali si na košťálových kořenech.

Mřeli denně po desítkách. Umírali vysílením z hladu a zánětem plic. Tu onemocněl 12. března 1945 i nešťastný Alois Koukal zánětem plic a již 13. března 1945 šeptali jeho druhové modlitbu nad jeho nehybným ztuhlým tělem. Ubohý hoch! Víra ve vítězství spojenců udržovala jej při životě v nejtěžších dobách. Nestačila. Nedovedla překonat hroznou nemoc za okolností tak strašlivých a nesnesitelných. Umřel jako ostatní za naši lepší a krásnější budoucnost.

Aby byl obraz o obětech našeho města úplný nutno vzpomenout všech, i těch, jimž milosrdná smrt učinila náraz konec života, obětovaného za svobodu drahé vlasti.

Byli to v první řadě dva hrdinové – letci naší zahraniční anglické armády rodáci bystřičtí Josef Svoboda a František Vrbka. Následovali hlasu svého srdce naplněného horoucí láskou k vlasti a porobenému národu. Nesnesli pohledu na utrpení národa a vydali se na

**Str.299.**

pouť tam, odkud kynula spása a naděje na osvobození. Museli překonat ohromné překážky, jež mnohdy hraničily s nemožností a při nichž byl život jejich neustále v sázce, než dospěli tam, kde je srdce táhlo – do naší české armády na západě. Tu obětovali svoje mladé životy v hrdinných leteckých bojích za svoje drahé, za svou vlast.

František Vrbka padl nad Porúřím, Josef Svoboda nad Paříží.

Vlastnosti Josefa Svobody krásně ocenil zvláštním dopisem z Anglie 6. června 1945 divisní generál Karel Janoušek, inspektor československého letectva ve Vel. Británii, v němž stojí:

„Rotmistr Svoboda byl od počátku války vynikajícím příslušníkem československého zahraničního bombardovacího letectva. Ve Francii se nedostal do účinného boje pro rychlý spád událostí a v červenci 1940 přijel s ostatními do Anglie. Prodělal letecký výcvik a byl přidělen k československé bombardovací peruti. Byl člověkem velmi inteligentním, odvážným a svojí svědomitostí získal všeobecnou důvěru a oblibu. Zúčastnil se několika bombardovacích letů nad Německo a obsazená území. a dne 3. března 1942 se nevrátil z bombardovacího náletu na Paříž. Teprve po delší době přišla zpráva od mezinárodního Červ. Kříže, že pozorovatel jeho posádky, poručík Tolar byl pohřben na vojenském hřbitově nedaleko Paříže a s ním další 4 nezjištění letci. Rotmistr Svoboda byl prohlášen za úředně mrtvého.

Položil svůj život v bji proti nepříteli jako věrný syn

**Str.300.**

své země a statečný obhájce našich společných ideálů a svobody.

Čest jeho jménu, práci a památce!“

Ale nejen na západě, nýbrž také na východě krváceli a umírali za blaho a svobodu drahé naší vlasti tak mnozí věrní synové svého národa. Z našich bystřických rodáků byl to Rudolf Vašek, narozený 12. dubna 1915. Také on těžce nesl útlak a kruté jho pod nímž zdeptán bolestně úpěl a krvácel nespočetnými ranami náš národ. Nesnesl pohledu na utrpení a strasti našeho lidu a šel jako tisíce jiných tam, kam jej srdce naplněné láskou k vlasti táhlo. Obrátil zraky a kroky svoje k východu. Nebyla to cesta snadná a sta překážek, často nepřekonatelných stavělo se mu v cestu. Ale pevně rozhodnutá duše neznala překážek a sílila často vyčerpané tělo útrapami a dovedla je konečně k vytyčenému cíli. Dostal se do východní Československé armády plukovníka Svobody. Jako vzorný a

svědomitý voják dosáhl hodnosti četaře. Bok po boku s rudou armádou postupovaly naše části a osvobozovaly okupovaná a zničená ruská území. Koncem roku 1943 padl tento ušlechtilý hoch. Nebylo mu přáno, aby se osvobozené vlasti, za jejíž svobodu tolikrát život nasadil a konečně obětoval, vrátil jako vítěz. Za své zásluhy a udatnost povýšen byl na štábního rotmistra in memoriam. Čest jeho památce.

**Str. 301.**

V době válečných událostí zahynul Witz, jako tisíce židovských souvěrců. Po březnových událostech 1939 uchýlil se do Bystřice n. P., dosáhl občanství v našem městě a při hromadném transportu musel odtud odejít, aby se více nevrátil.

Bolestně všech dotkl se osud dvou mladých partyzánů Františka Kupsy, narozeného dne 1. února 1919 v Bořitově a Slováka Janka Silného, narozeného 11 května 1920 v Trnavě. Padli čestně před branou měšťanské školy dne 8. května 1945, stavše se obětí nepřátelského útoku. Bylo to přímo v předvečer velikého a slavného vítězství této války. Kolikrát nasadili svoje mladé životy za tento vznešený cíl. Viděli jej, byl jen několik kroků před nimi, ale nedospěli k němu.

Současně s nimi byla tu ještě třetí nešťastná oběť, ba nešťastnější, neboť početná rodina přišla tu o svého starostlivého otce a živitele. Téhož dne byl zastřelen železničář Stanislav Fiala na prahu svého domu. Radoval se již z konce války, viděl již hvězdu vítězství a naší svobody, ale nerozzářila se mu v oslnivé světlo slunce.

K obětem války patří též šofér okr. úřadu v Novém Městě na Moravě František Neděla, zatčený pro podezření dodávání třaskavin našim partyzánům. Byl odveden do Kouniček, kde zahynul, neznámo za jakých okolností.

**Str.302.**

Na partyzánské hlídce u Dalečína padl František Vostrejž z Dvořiší u Bystřice n. P.

Při náletu na Brno zahynul nešťastnou náhodou Jan Vašek.

Při náletu na kouřimskou zbrojovku stal se obětí náletu František Cop.

Nelítostná válka se všemi svými důsledky byla příčinou smrti otce Františka Dvořáka, který štván ukrýval se, přičemž zdraví jeho bylo na tolik podlomeno, že z těchto útrap zemřel.

Řada občanů bystřických byla pro různé „delikty“, nejčastěji pro politickou nebo protistátní činnost vězněna v žalářích, že se pro kratší nebo delší době vrátili domů, někteří s nalomeným zdravím.

Byli to:

Alois Obršlik, obv. Montér ZME, narozený dne 19. 6. 1901 v Ketkovicích, pol. okres Třebíč, bydlící v Bystřici n. P. Byl zatčen jihlavským gestapem 1. 9. 1939 jako rukojmí za pol. stranu soc. dem. Vezeň byl v koncentračním táboře v Buchenwaldu a vrátil se 30. 4. 1942 s porouchaným zdravím a trvalo to dosti dlouho, než se zotavil.

Jan Suchý, nyní úředník textil. továrny ve Víru, narozený dne 15. května 1896 v Bystřici n. P. a zde bydlící v č. 373. Byl zatčen 1. 9. 1939 jako rukojmí za pol. stranu komunistickou gestapem

**Str. 303.**

jihlavským a internován v Buchenwaldu v koncentračním táboře, až do osvobození. Vrátil se v květnu 1945 se zdravím silně otřeseným a chrupem velmi poškozeným a potřeboval k pozdravení delší doby.

Ludmila Novotná, manželka vrch. soudního revidenta v Bystřici n. P., narozena zde dne 8. srpna 1888. Byla zatčena dne 8. 10. 1941 jihlavským gestapem při honbě na sokolské činovníky. Vězněna byla v Jihlavě do 16. 12. 1941, kdy byla propuštěna domů.

Stanislav Vrbík, účetní okr. záložny v Bystřici n. P., narozený dne 21. července 1909 v Habrovanech, pol. okres Vyškov, bydlící v Bystřici n. P. č. 450. Byl zatčen dne 25. 11. 1941 jako jednatel zdejší těl.jednoty sokolské. Vězněn byl v Jihlavě do 12. 1. 1942, kdy se

vrátil domů. Vladimír Kříž ředitel zim. Rolnické školy v Bystřici n. P., narozený dne 14. února 1885 v Malenovicích, pol. okres Zlín, bytem v Bystřici n. P., č. 343. Byl zatčen dne 25. 11. 1941 jako starosta zdejší sokolské jednoty. Vězně byl v Jihlavě do 12.1.1942, kdy se vrátil domů.

Gabriel Ištván, profesor zim. rol. školy v Bystřici n. P., narozený dne 31. 10. 1891 ve Vémyslicích, pol. okres Mor. Krumlov. Byl zatčen jako pokladník zdejší sokolské jednoty dne 25. 11. 1941 a vězněn v Jihlavě do 24. 3. 1942, kdy se vrátil domů.

**Str. 304.**

Jindřich Vomela, výpravčí CSD v Bystřici n. P., narozený dne 10. 7. 1902 v Městě Žďáře, bytem v žel. stanici zde. Zatčen byl gestapem pardubickým dne 11. 12. 1941 pro politickou činnost a vězněn do 2. 4 1943, kdy se vrátil domů.

Milada Nedělová, narozená dne 12. 9. 1903 v Borovnici, elektromechanik a Marta Makovská, narozená dne 13. 7. 1942 v Borovnici, všichni bytem v Bystřici n. P., č.424 zatčeni byli pro podporu nepřítele a protistátní činnost. František Neděla starší byl zatčen 17. 7. 1944, ostatní všichni 20. 7. 1944 brněnským gestapem. Všichni byli propuštěni dne 30. 8. 1944 až na Františka Nedělu staršího, který ve vězení zahynul, neznámo kdy.

Václav Ondra , dozorce vězňů při okr. soudě v Bystřici n. P., narozený dne 12. května 1909 v Písečném. Zatčen byl brněnským gestapem dne 5.10. 1941 pro hospodářskou sabotáž a odsouzen zvláštním soudem na 3 roky káznice. Vrátil se dne 28. 10. 1944.

Jan Svoboda, zedník v Bohuňově, narozený zde dne 26. 3. 1891 zatčen byl pro podvratnou činnost a útěk syna na Slovensko dne 14. 9. 1944. Současně s ním pro týž delikt byli zatčeni Anna Svobodová, jeho manželka, narozená dne 26. 7. 1896 v Bohuňově a Josef Svoboda, holič, narozený dne 26. 7. 1927 v Bohuňově. Všichni se vrátili po osvobození.

Stanislav Vašíček, stavitel v Bystřici n. P. narozený

**Str. 305.**

dne 3. 5. 1911 v Senticích, pol. okres Tišnov. Zatčen byl dne 14. 1. 1945 a vězněn v koncentračním táboře ve Flossenbürgu a jeho pobožce Obertraublingenu, kdež byl svědkem smrti Aloise Koukala. Vrátil se ve stavu tělesně značně sešlém po osvobození. Udán byl asi Milošem Vlčkem z Tišnova, jenž byl po osvobození popraven partyzány.

Týmž byl také udán Bohuš Schwarzer, továrník v Bystřici n. P., narozený dne 1. 9. 1899 ve Velkých Janovicích, bytem v Bystřici n. P., č. 210. Zatčen byl pro protistátní činnost dne 7. 11. 1944. Emerich Schwarzer, jeho syn, studující, narozený dne 5. 11. 1911 v Hor. Lhotě. Zatčen byl 23. 11. 1944. Oba se vrátili v květnu 1945 po osvobození.

Antonín Durda, vrchní strážmistr SNB, narozený dne 15. ledna 1895 v Lesoňovicích, pol. okres Mor. Budějovice byl zatčen pro činnost protistátní dne 26. 1. 1945. Vrátil se s oběma předcházejícími v květnu 1945 po osvobození.

V městě a okolí skrývalo se množství těch, kteří byli nasazeni do práce, do práce se nedostavili nebo odtud uprchli a ve svých úkrytech byli podporováni místními občany. Pro podporu uprchlíků byli uvězněni:

František Škubala, správce mlýna a pily, narozený dne 1. 5. 1896 v Dravčicích, pol. okres Kroměříž. Vězněn byl od 6. 6. do 12. 7. 1944.

Ludmila Dvořáková byla vězněna od 4. 6. do 4. 9. 1944, Marie Veselská od 31. 5. do 17. 8. 1944, Josef Veselý, listonoš, od 4. 6. do 5. 9. 1944.

**Str. 306.**

Z Dvořišť u Bystřice n. P.: Jos. Havlík od 4. 6. do 5. 9. 1944, Jos. Kubík od 4. 6. do 5. 9. 1944, Jos Kinc od 6. 6. do 6. 7. 1944, Jos. Bukáček od 6. 6. do 5. 9. 1944, Jarosl. Mlynář od 6. 6. do 8. 7. 1944.

Pro porušení pracovní morálky potrestáni byli internováním ve výchovných pracovních táborech: Miroslav Dvořák na 3 měsíce, Stanislav Dvořák vrátil se po osvobození a Petr Zavadil, malíř pokojů, na 4 týdny.



Pro nenastoupení zákopových prací potrestáni byli vězením: Václav Kleniv, studující dne 19. 2. 1945 na 6 týdnů a Josef Indra, obchod. příručí dne 22. 2. 1945 rovněž na 6 týdnů.

Obsazení budovy měšťanských škol a sokolovny. Dne 1. září 1943 zabrány byli budova měšťanských škol a sokolovna a nastěhována sem německá studující mládež z Berlína, který v té době trpěl těžkými nálety. 150 hochů bylo umístěno v sokolovně a 150 děvčat v budově měšťanských škol. Pro všechny se vařilo v sokolovně. Vaření obstarával místní hoteliér Eduard Velen. Vařilo se v sokolské kuchyni a v loutkovém sále, kde byl postaven veliký sporák a 2 veliké kotle. Jídlo se podávalo v tělocvičně. Ze sálu byla zřízena noclehárna. Na galerii byly upraveny oddělené kabiny pro členy profesorského sboru. Stav mládeže byl záhy rozmnožen na 500. 15. prosince 1943 opustily školní budovu všechny dívky a nastěhovala se sem mužská mládež ze sokolovny, jež byla záhy rozmnožena o mládež z Holandska. Ze sokolské tělocvičny bylo zřízeno skladiště a v sále byla instalována jídelna.

**Str. 307.**

Vedoucí tábora zvaného KLV349 (Kindre-Land-Verschickung) byl Dr. Alfred Petzold, dále tu byl počestný profesorský sbor. Koncem ledna 1945 opustila tato mládež obě budovy, hned však po jejich odchodu byly budovy obsazeny novým útvarem mládeže v počtu 500. Pocházeli z okupované části Polska a vedeni byli v intencích Hitlerovy mládeže.

Na štědrý den 1944 přišlo sem 22 mužů německé ochranné policie „Schutzpolizei“ a ubytovalo se v tělocvičně sokolovny.

Oddíl tento odešel pak do Rožné a na jeho místo nastoupilo Jagdkomando o 40 mužích. Záhy sem přišlo nových 10 mužů oddílu Sicherheitsdienst a usadili se ve vile sekč. šéfa K. Collino. (Za protektorátu byl ministrem pošt).- *(napsáno tužkou)*

V polovině března 1945 odešlo Jagdkomando ze sokolovny a začátkem dubna odešla polská mládež. V polovici dubna 1945 obsadily budovy obecné školy a lidový dům oddíly německé branné moci. Koncem dubna 1945 usadil se v budově měšťanské školy německý lazaret, jenž svoje skladiště umístil v sokolovně.

Ve středu dne 9. května 1945 opustil lazaret školní budovu. Po příchodu Rudé armády vyčistili budovu měšťanské školy němečtí zajatci a usadil se tu štáb Rudé armády, který odešel současně s odchodem oddílů Rudé armády z města dne 9. července 1945.

**Str.308.**

Dne 12.srpna 1942 zemřel předseda Hasičské vzájemné pojišťovny v Brně Edmund Fiša, zdejší rodák občan, známá osobnost bystřická. Narodil se zde dne 5.září 1857. Po školském vzdělání v rodném městě absolvoval nižší reálku v Moravské Třebové. Vyučil se vokařem, studoval v cizině, příučený získával zkušenosti v mnoha továrnách a převzal pak živnost po svém otci.

Již od mládí uplatňoval svoje zkušenosti a pracoval ve veřejném životě.R. 1875 stává se činným členem sboru dobrovolných hasičů v městě, r. 1888 vstupuje jako člen do obecního zastupitelstva, r.1891 zvolen městským radním a r. 1899 starostou města a předsedou městské spořitelny, v některýchto funkcích setrval do r. 1928.

Od r. 1911 byl předsedou okresního silničního výboru. Za jeho předsednictví vystavena byla silnice z Bystřice n. Pernšt. do Víru s odbočkou do osady Dvořišť, silnice do Zlatkova, Ždánic, Domanína, Pivonic a silnice z města na bystřické nádraží. Účastnil se také jednání při plánování a stavbě dráhy Tišnov – Město Ždár.

Stal se též starostou okresní nemocenské pokladny, dlouhá léta byl členem správního výboru okresní záložny. Při ustavování společnosti Západomoravských elektráren stal se členem správního rady a staral se o elektrizaci našeho kraje a rozšíření telefonní sítě.

V místě byl zakladatelem řemeslnického a vzdělávacího spolku „Vratislav“, stál u kolébky zdejší těl. jednoty sokolské. Byl zvolen předsedou Společenstva řemeslných živností a před

sedou hospodářského spolku, kdež provozoval řízení hospodářské školy a rozšíření hospodářské školky.

R. 1905 byl povolán do ředitelství Hasičské vzájemné pojišťovny v Brně, r. 1915 postaven v čele ústavu jako předseda, jimž zůstal do své smrti.

Pohřben byl na zdejší hřbitově v rodinné hrobce za veliké účasti z řad hasičstva.

Z historie  
bystřických  
zvonů

O velikonočních svátcích r. 1942 na Zelelný čtvrtek při dopoledních bohoslužbách rozezněly se všechny bystřické zvony svým harmonickým velebným zvukem. Zvonily dlouho, dozvonily. Ozval se poslední mohutný akord, doznívaly poslední údery jejich kovových srdcí a zmlkly. Vyzváněly si umíráčkem a současně hranu samy sobě. Nelítostná válka nezastavila se před těmito svědky a mluvčími božské slávy, lidské radosti, ale také utrpení a bědy. Hned potom ujali se práce dělníci, aby vyplnili strohý rozkaz. Snímali jeden zvon po druhém a kladkami spouštěli s kostelní věže na zem. Byl to smutný obraz, (obr. č 8 – 17) lidé se těžko loučili se svými zvony a v nejednom oku zaleskla se slza smutku. Sebrali nám všechny zvony. Nepodařilo se zachránit největší „Vavřín“ přes všechny žádosti. Dálo se tak ve všech obcích naší vlasti. Zvony odvezeny byly na nádraží a dopravovány odevšud do Prahy.

Hrabivá ruka válečné litice sahla po nich podruhé. Prvně stalo se tak v době první světové války v r. 1917. A letos po 25 letech znovu.

Historie bystřických zvonů byla mnohdy pohnutá. Důležitým mezníkem v ní byl den 20. září 1841, kdy při

hrůzném požáru města shořely obě věže a zvony byly zničeny natolik, že bylo potřeba je přelítí.

Největší zvon, Vavřín, propadl se do prvního patra věže, prorazil klenbu a v otvoru tak vzniklém zůstal viset. V koruně jeho vytavil se tak veliký otvor, že dospělý člověk mohl jím prolézt. Vavřín a všechny ostatní zvony byly přelity zvonařem Josefem Hilzerem v Jihlavě, zde posvěceny a v r. 1842 odtud přivezeny. Ve dnech 23. a 24. května byly zavěšeny na opravené věže za veliké účasti lidí, přítomnosti hrabat Mistrovských a od nich pozvaných vysoce postavených hostů. Menším novým zvonům dána nová jména, největšímu ponecháno jeho staré jméno Vavřín.

Historie jeho sahá do let starších. Zmínka o něm je v listě p. Čejky z Olbramovic bystřickým z 24. června 1614, kde nazývá jej „velkým zvonem“. Podrobnější zpráva o něm pochází ze spisku faráře Františka Klinkaře: „Památka a zpráva o obnovení věží a vykonaných opravách při farním chrámu Páně sv. Vavřince v Bystřici nad Pernštejnem r. 1873“. Autor tu vypráví, že „r. 1686 roztrhl se velký zvon a ještě téhož dne 7. září na útraty a přispěním dobrodinců v Bystřici přelit jest. Na kterém místě přelití se vykonalo, na jisto se neví, ježto zprávy o tom se rozcházejí. Dle jedněch přelit byl na zahradě měšťana Višky, dle jiných na zahradě měšťana Rudy (dnešní spořitelna), než o tom se shodují, že příkladná musela býti zbožnost bystřických matron, any tehdaž tolary a jiné stříbrné peníze a věci v klíně přinášely a do zvonoviny taviti daly, aby zvučnějšího hlasu nabyly.“

Další zvony zničené požárem v r. 1841 byly:

Medián, zvaný též Poledník, vážící 16 centů s českým nápisem pocházející pravděpodobně z XV. století, Pavel o váze 8 centů z r. 1686, Zborníček vážící 4 centy

z r. 1547, Povětrník o váze 2 centů a Umíráček stejné váhy jako předešlý.

Při přelití r. 1841 v Jihlavě ulito kromě Vavřína 5 zvonů, jejichž jména byla:

Maria o váze 15 centů 10 liber (845 kg). R. 1889 pukl tento zvon, byl přelit a váha jeho zvýšena na 928 kg;

Luitgarda o váze 721 ½ libry (394 kg),

Petr a Pavel o váze 122,5 libry, dle nynějšího vážení 70 kg,

Vilém – také Umíráček zvaný 57,5 libry dle nového vážení 35 kg a konečně

Vladimír, o němž není zpráva.

Všechny tyto zvony byly dílem jihlavského zvonáře Josefa Hilzera. Jejich velebný zvuk nesl se do kraje krásným harmonicky zladěným souzvukem od r. 1842 do 1917, kdy bylo nařízeno velké zvony odevzdat k účelům vojenským. Do záboru toho náležely: Vavřín, Marie a Luitgarda. Za největší a nej památnější zvon Vavřín prosili bystřičtí u samotného císaře, aby byl kostelu ponechán. Po dlouhém a svízelném jednání bylo prosbě vyhověno. Zvon byl zachráněn v posledním okamžiku. Dělníci provádějící odběr zvonů chystali se již Vavřín kladivem rozbít a po kusech sundat z věže. Vtom došel na poštovní úřad dopis z Vídně odeslán duchapřítomnou poštovní úřednicí přímo na kostelní věž. Dopis otevřeli a zjistili, že žádosti bystřických bylo vyhověno. Vavřín byl zachráněn, Marie a Luitgarda zmizely v propadlišti první světové války.

Brzy po ukončení první světové války vynořila se myšlenka doplnit a nahradit odcizené zvony a

### **Str. 312.**

zahájeny byly sbírky v celé bystřické farnosti dům od domu. Výtěžek jejich byl 57.703 Kč a pořízeny místo dvou ztracených zvonů zvony tři. Nazvány byly: Marie, Karel a Luitgarda. Kromě nich zůstaly tu staré zvony: Vavřín, Petr a Pavel a konečně Wilém.

Vavřín, největší zvon přelítý r. 1841 váží 1960 kg. Je 160 cm vysoký a má v průměru věnce 150 cm. Zladěn základním tonem C. Vrchol tvoří ozdobná koruna. Horní třetinu pláště zdobí dva rostlinné ornamenty oddělené od sebe trojí úzkou římsou. V dolních dvou třetinách jsou obrazy a nápisy. Čelná stěna nese obraz patrona zvonu a chrámu Páně sv. Vavřince s palmou mučednickou v levé a rožněm v pravé ruce. Nad obrazem je nápis: „Ke cti a chvále sv. Vavřince“, dole pak ve dvou řádcích:

„Ať se slawa Božj

Zwukem twým vždy množj.“

Na protější straně je znak rodu hrabat Mitrovských a pod ním nápis:

„Wilém Hrabě Mitrowský

Z Nemyšle, Pán na Bystřici,

Pernštejně a Rožince

Tento zvon ohněm dne 20. září rozpuštěný vlastním nákladem skrze Josefa

Hilzera, zvonáře Jihlavského přelíti

Dal téhož roku 1841“

Na jedné z bočních stran je obraz sv. Viléma s nápisem pod ním: „Sv Wilém“, na druhé straně obraz kříže s tělem Kristovým.

Všechny nápisy jsou provedeny tiskací latinkou. Věnc je od pláště oddělen rovněž trojitou římsou. Opa-

### **Str. 313.**

kuje se na něm ornament z pláště podložený dvěma jednoduchými linkami.

Tvar i výzdoba zvonu svědčí o díle uměleckém. Přílišným užíváním v letech, kdy byl na věži z velkých zvonů sám, byl věnc v místech, kde srdce naráží, značně opotřeben, proto byl otočen o ¼ kruhu a život zvonu tak značně prodloužen.

Zvon „Marie“ vážil 1.010 kg. Byl ozdoben plastikou P. Marie s Ježíškem a nesl nápis:

„Ku cti Marie Panny věnovali farníci bystřičtí

1924 za faráře R. Wagnera.“

Koruna od pláště byla oddělena 3 jednoduchými linkami, pod nimiž byl ornament gotického slohu. Na věnci byl nápis: „Ulil R. Herolet v Chomutově.“

Zvon „Karel“ vážil 508 kg. Byl ozdoben obrazem sv. Karla Boromejského s nápisem:

„Ku cti sv. Karla Boromejského věnoval Bystřici 1924  
prelát a arcijáhen pražský Dr. Karel Schuster.“

Ostatní výzdoba byla stejná jako u Marie.

Zvon „Luitgarda“ vážil 378 kg a měl pouze nápis bez obrazu:

„Ku cti sv. Luitgardy věnovali bystřičtí

Za faráře R. Wagnera 1924.“

Zvon „Petr a Pavel“ vážil 122 ½ libry, dle nového vážení 70 kg. Zladěn je tonem F<sup>2</sup>. Tvarem i úpravou se podobá Vavřínu a byl přelit společně s ním. Plášť nahoře zdobí květinový ornament s jednoduchou linkou dole. Na plášti je obraz svatých Petra a Pavla a pod ním slova:

Blahoslawenj, kteřj slyšj

Slowo Božj a ostrhagj ho. Luk. XI. 28.“

**Str. 314.**

Na věnci mezi dvěma linkami je nápis:

„Skrze Josefa Hilzera, zwnaře Jihlawského  
preljtý r. 1841.“

Písmeno Z je všude vysázeno obráceně

Zvon „Wilém“ – „Umíráček“ též zvaný váží 57,5 libry, dle nového vážení 35 kg.

Uprostřed pláště má kříž s tělem Kristovým a po stranách nápis:

„Blahoslawenj metej

kteříž w Pána umjragj;

nebo skutkové gegjch

následuj gjch.

Zgewenj XVI. 13.“

Věnc nese nápis:

„Skrze Josefa Hilzera, zwnaře Jihlawského

Přelítý roku 1841.“

Písmena „S“ a „Z“ jsou vysázena obráceně.

Všechny tyto zvony byly odebrány o svátcích velikonočních r. 1942 pro účely vojenské.

Aby nezůstal hlavní chrám bez zvonu, přenesen byl zvonek z horního kostela Nejsvětější trojice na hřbitově a umístěn jediný na věži farního kostela.

Je to zvonek beze jména o váze 25 kg. Na horním okraji pláště má mezi dvěma linkami nápis gotický:

„Tento zvon je dělán ke cti a chvále pánu Bohu.“

Písmena jsou vysázena těsně k sobě, jednotlivá slova jsou oddělena rovnoramennými křížky. Nápis obepíná celý zvonek. Nevešel se do jedné řádky. Poslední písmeno „u“ je vysazeno nad řádku. Zvonek je již značně poškozený. Vyzváníval pohřebnímu průvodu při příchodu na hřbitov.

**Str. 315.**

Po ujmutí zvonů z farního kostela ozýval se lkavý jeho hlas při všech bohoslužebných úkonech.

Odebrané zvony, na něž bystřičtí farníci tak obětavě přispěli ozvaly se svým kovovým akordem zladěny s Vavřínem na C-F-As-B naposled. Všichni vzpomínali na den 10. srpna 1924, kdy byly před nové tři zvony postaveny, slavně arcijáhenem kapituly vyšehradské, místním rodákem, Th. Dr. Karlem Schustrem posvěceny a téhož dne na kostelní věž vytaženy a zavěšeny. Na večer ozval se poprvé jejich kovový hlas a v mohutné souhře nesl se do širého kraje. Při sborovém vyzvánění užívalo se jen Vavřína a 3 nových zvonů, aby ostatními nebyl původní jich akord rušen.

Od 2. dubna 1942 naříkal jen malý zvonek z kostelní věže.

Dohořely požáry druhé světové války a v květnu 1945 přišel kýžený den osvobození. Krátce po tom přišla z Prahy zpráva, že ve skladišti na Maninách zůstaly bystřické zvony uchovány. Nebyly tu však nalezeny všechny. Zachráněn byl pouze Vavřín, Petr a Pavel a Vilém. Marie, Karel a Luitgarda jsou nezvěstné.

Zvony byly radostně přivezeny a dne 11. července 1945 znovu zavěšeny. Největší radost měli bystřičtí ze zachránění památného Vavřína, který se slavně a vítězně vrátil do svého domova. (*obr. č 18 – 23*)

**Str. 316.**

## Rok 1945

Rok 1945 projevuje se zřejmě nápadným poklesem výkonu německých braných sil a znatelným ochabnutím německého válečného stroje. Již koncem r. 1944 stupňuje se zde značnou měrou partyzánská činnost a působí Němcům starosti. Dne 24. 12. 1944 nastěhovalo se do sokolovny německé Jagdkomando. Úkolem jeho bylo pátrat po partyzánech a rušit jejich činnost. Čítalo 40 mužů, velitelem jejich byl Mister Holst. Mnoho se najezdili, ale výsledek jejich námahy byl nepatrný.

Dne 11. ledna 1945 přibylo ještě 10 členů Sicherheitsdienst pod velením sekretáře Bossarda. Obsadili vilu sekčního šéfa K. Cillina. Vypátrali skrýš partyzánů u Borače a několik jich chytili. Věznili je ve věznici zdejšího okresního soudu. Výslech jich prováděly ve vile, kde byli ubytováni. Často je vyslychali ve sklepě, kde je donucovali k přiznání bitím. Používali při tom hole hustě ovinuté drátem a lýkovce, jímž byl prostrčen ocelový drát. Bystřičtí opustili brzy, již před koncem dubna 1945, při čemž všechny stopy své činnosti zahladili.

Koncem února 1945 nařídili němci na všech cestách vedoucích do města stavbu záboru z kmenů čerstvě pokácených stromů a navezených kamenů. Jimi měla být v případě potřeby cesta uzavřena. Za tím účelem nařídili pracovní povinnost všech praceschopných mužů od 18 do 60 let. Některé z nich zůstaly nedokončeny.

V době kdy Rudá armáda se přibližovala k hranicím Moravy, zahájily ve zdejším kraji zvýšenou měrou činnost partyzánské skupiny. Odzbrojovaly četnické stanice, rušily železniční dopravu a přepadávaly menší německé jednotky. V dubnu a počátkem května 1945 vystupňovaly svoji činnost do té míry, že od polovice dubna bylo veškeré poštovní, telefonní

**Str. 317.**

i železniční spojení se světem zastaveno. Každé noci, někdy i ve dne byly lokomotivy poškozovány, mosty na železničních tratích i silnicích pobořovány, např. most ve Víru a Štěpánově.

Již v r. 1944, zvláště však v r. 1945 byly pozorovány přelety bombardovacích a stíhacích letadel spojeneckých a zaléhaly k nám dusivé rány z míst jež byla bombardována. V měsíci dubnu a květnu 1945 bylo bombardování téměř denním zjevem a ohlas mocných detonací ozýval se u nás každou dobu denní.

V sobotu dne 5. května 1945 došly k nám v dopoledních hodinách první zprávy o revolučním povstání v Praze a některých městech. Odpoledne zaslechli jsme po prvé v pražském rozhlase naši českou hudbu, promísenou pouze českým hlášením. Každé české srdce se rozehrálo a pokročilo radostí nad touto náhlou změnou. Bylo nám všem tak milo, ale v zápětí sevřela se naše rozjásaná srdce strachem a duše pachtily s obavami, když z pražské vysílačky ozývalo se v několika jazycích volání o pomoc. Hluboce nás to znepokojilo a rozrušilo, ale doufali jsme pevně, že vše dobře skončí.

V neděli dne 6. května 1945 postavil se v čele městské správy místní národní výbor. Od počátku německé okupace byl v Bystřici n. P. duševním a řídicím odboje říd. učitel

chlapecké obecné školy František Kadlec člen odbojové skupiny ON (Obrana národa). Jeho spolupracovníky byli: učitel Václav Šejnoha a pro vojenské věci ředitel spořitelny Lad. Jelínek. Po zatčení a smrti Kadlecově zavládlo všu-

**Str. 318.**

de ticho.

Teprve koncem r. 1943 sešli se Václav Šejnoha a Ladislav Jelínek v bytě Václava Šejnohy, aby se dohodli na základně pro místní národní výbor. Jako další členové byli získáni P. Antonín Bradáč a Jos. Mikše, s nímž byla první schůzka v bytě Tomáše Vlacha. Koncem r. 1944 byli přibráni: Aug. Starý, Josef Svitavský a Ladislav Kalous. Starý měl příkaz působiti na zemědělce, aby zadržovali obilí doma, v jarních měsících 1945 provedl distribuci zásob obilí ze skladiště Hosp. družstva po okolních vesnicích a mlýnech.

Před revolucí se sešlo vždy několik osob – členů nár. výboru, jichž se to týkalo, v domě MUdr. Silvia Koeniga k provedení patřičných úkonů. Jednalo se hlavně o zásobách obilných, o vyživovací otázce, o tvoření místních národních výborů po obcích okresu, o letácích pro Němce by složili zbraně a o zprávách pro partyzány. Do připravovaného národního výboru byli přibráni: pí. Anna Koenigová a Vladimír Dvořáček, který se právě vrátil po uprchnutí z vězení a skrýval se u Koenigů. Těsně před revolučními dny květnovými přibyl na žádost partyzánů autodopravce Jan Hampl, jenž s partyzány byl ve spojení.

V neděli den 6. května 1945 sešel se NV dopoledne na radnici. Po zprávách, které došly z českých měst zavlál kolem 10. hodiny československý prapor na kostelní věži a po skončení bohoslužby ozvaly prostorami chrámovými zvuky státní hymny. Brzy na to vlály československé prapory na všech domech. Německá radio – četa v počtu 30 mužů – ubytovaná v obecné škole

**Str. 319.**

byla odzbrojena a zajištěna. Krátce na to přijela do města autokolona v počtu 125 aut, které museli býti muži i zbraně radio – čtyři vydány. Odpoledne přijelo do Bystřice n.P. 25 SS manů, kteří byli posádkou v Rožné n. P. Velitel jejich nařídil, že prapory musí býti okamžitě odstraněny a záseky ke Zlatkovu do 19 hodin odklizeny, jinak že bude 10 předních měšťanů zastřeleno. Aby bylo zabráněno krve prolítí, bylo výzvy uposlechnuto. Národní výbor se uchýlil do ústraní.

V pondělí dne 7. května 1945 v ranních hodinách vracela se auto kolona, která v neděli projela městem zpět. Před Jimramovem narazila na záseky a byla napadena skupinou partyzánů a místních obyvatel. Na silnici mezi lesem Jilmovou a Kapličkou u Bystřice n, P. byla zaskočena partyzány. Došlo k přestřelce, během níž bylo Němcům zničeno asi 30 aut minami. Mocnými detonacemi bylo ve městě rozbito mnoho okenních tabulí. Zbytek autokolony se rozjel různými směry. Večer byl SS many zastřelen železniční zřízenec Stanislav Fiala.

Úterý dne 8. května 1945 bylo ve znamení útěku německých vojsk. Prchali již v pondělí odpoledne, kdy došlo v budově zdejší měšťanské školy k aktu partyzánů, který si z jejich řad vyžádal za oběť dva lidské životy a jeden z řad německé armády. Kolem 15. hodiny přijela do Bystřice skupina partyzánů, která za součinnosti četnické stanice a několika hasičů počala odzbrojovat posádku lazaretu ve škole. Němcům ze školy podařilo se vyrozumět posádku pancéřového vlaku na nádraží, aby jim přišla na pomoc. Došlo k přestřelce, při níž byli z okna kotelny zastřeleni dva partyzáni stojící na stráži. Byl to František Kupsa, narozený dne 1. února 1919 v Bořitivě a Janko Silný,

**Str. 320.**

Slovák narozený dne 11. května 1920 v Trnavě. Při tom padl jeden německý voják a jeden byl zraněn.

Aby Němci, postupující od nádraží, odvrátili pozornost od sebe zapálili zápalnou strelou stodolu Anežky Havránkové, jež vyhořela do základů. Velitel lazaretu vyžádal si 10 občanů bystřických, kteří byli umístěni v budově měšťanské školy, jako rukojmí. Partyzáni byli uvědoměni, aby tu ničeho nepodnikali a neohrožovali jejich život. Propuštění byli ve středu dne 9. května v 5 hodin ráno.

V úterý den 8. května 1945 byl útěk Němců, zvláště autokolon chaotičtější. Věděli již o všeobecné kapitulaci a téměř v každém autě měli připraveny bílé praporky. Mnozí si opatřovali civilní obleky, převlékali se do nich a samovolně opouštěli svoje skupiny.

Středa dne 9. května 1945 byl dnem panického útěku před blížící se Rudou armádou, jejíž příchod do města byl očekáván v nočních hodinách. Němci prchali po silnicích do Víru, Štěpánova a Rožné n. P. Některé skupiny aut zajížděly i na polní cesty a do lesů na odlehlejší cesty. Panika se do pozdních nočních hodin stále stupňovala. Od večera bylo obyvatelstvo celého města na náměstí, aby pozdravilo očekávanou Rudou armádu. Do vřavy prchající německé armády zaduněla občas dělová rána.

Ve dvě hodiny v noci ozval se dole na náměstí jásot. To vyjžděl sem poprvé sovětský tank sledovaný dalšími. Bodří Rudoarmějci tiskli s úsměvem jásajícímu davu ruce. Lidé křičeli, provolávali slávu, jásali někteří plakali. Radosti nebylo konce. Okovy, jimiž jsme byli tak dlouho spoutáni, byly rázem rozbity a světlo

**Str. 321.**

svobody prozářilo srdce i duše nás všech. Celé město bylo vyzdobeno československými, někde i sovětskými prapory.

Ve čtvrtek 10. května 1945 v časných ranních hodin ozývaly se detonace bližšího i vzdálenějšího bombardování. Tu ruské letectvo bombardovalo seskupení německých motorových vozidel. Přitom bylo postiženo Nové Město a Město Žďár, kde se nahromadila motorová vozidla po ulicích a při jejich bombardování byly poškozeny i blízké domy.

V počátečních dnech procházely městem nepřehledné transporty německých zajatců doprovázené strážemi rudoarmějců. Odevšud z okolí přicházejí ozbrojené stráže sboru bezpečnosti a dovádějí se po lesích rozprchlé německé vojíny. Přechodně nocují v budovách obecné školy, jejíž místnosti byly nyní ve zbědovaném stavu.

V pátek dne 11. května 1945 dospěly do města oddíly Rudé armády, které zde měly zůstat posádkou na určitou dobu. Budova měšťanské školy byla na rychlo vyčištěna a umístěny tu kanceláře štábu. V obecné škole bylo skladiště, jednak dílny obuvníků, krejčích a švadlen, kde pracovalo se pro Rudou armádu. Mužstvo i důstojnictvo rozmístěno bylo po domech v rodinách. Nebyly zapomenuty ani na knihovnu a čítárnu, jež umístěna byla v tělocvičně sokolovny a na kino 16 mm úzkého filmu. Všude v městě bylo plno života a ruchu. Obyvatelstvo se s rudoarmějci dobře dorozumovalo. Sžili se s naším městem a cítili se tu spokojeni. V neděli večer bývaly v sále sokolovny veselice při

**Str. 322.**

nichž tančili a veselili se společně s Rudou armádou. Zvláště mládež si vynahrazovala dlouhou dobu potlačování zábav za protektorátu

Vývoj První revoluční N V byl složen takto: Ladislav Jelínek, Václav Šejnoha, Gustav Starý, Jan Hampl, Jos. Svitavský, Ladislav Kalous, Anna Koenigová, P. Ant. Bradáč, Aug. Polnický, MNV Vladimír Dvořáček, Jos. Mikše, a Jar. Mikše, Ant. Kožíšek. Partyzánská skupina jmenovala Jos. Mikše předsedou M N V.

Dne 16. května 1945 tvořil se okresní národní výbor v Novém Městě na Moravě. Do něho odešli jako členové z míst nár. výboru Ladislav Jelínek a Josef Mikše a mimo míst nár. výbor P. Antonín Nedoma.

Revoluční místní nár. výbor musel zdolávat velkou práci. Bylo třeba uvést správu města do normálních kolejí po zmatcích, jež koncem války vznikly. Palčivou otázkou byl plynulý chod zásobování obyvatelstva, který bylo nutno udržeti. Podařilo se to zejména zásluhou

Gustava Starého, jenž se ukázal jako dobrý organizátor. Dále to byla veřejná bezpečnost, která potřebovala množství lidí. Řízení její dobře obstaral podpluk. Jindřich Novotný. Rychle bylo nutno provést i zajištění německého majetku. Pak tu byl neustálý styk s Rudou armádou. Národní výbor byl v premanenci po celé dny, často pozdě do noci.

Revoluční nár. výbor byl záhy doplněn na početní stav, jaký mělo tehdy obecní zastupitelstvo. Stalo se tak na veřejné schůzi svolané do sálu hotelu, kde byl doplněn, ustaven M N V v tomto složení: Jan Suchý (předseda), P. Ant. Bradáč, MUDr. Fr. Janke a Jos. Kalvoda – místopředsedové. Dále

**Str. 323.**

členové: Frant. Čejka, Jos. Čejka, Vojtěch Dvořáček, Fr. Elčner, Jan Hampl, JUDr. Zdeněk Horák, Jos. Svitavský, Bohumil Schwarzer, Bohumil Josífek, Lad. Kalous, Anna Koenigová, Lad. Kožíšek, Viktor Krábek, Jos. Král, Alois Kubík, Ed. Svoboda, Václ. Šejnoha, jenž zvolen krátce na to místopředsedou po P. Ant. Bradačovi, Jan Vávra, Cyril Matoušek, Jar. Mikše, Frant. Navrátil, Jos. Pavelka, Rudolf Polnický, Aug. Polnický, Gust. Strarý, Jos. Svoboda a Jarosl. Špaček.

V červenci 1945 přišel pokyn, aby v M N V měli prioritní zastoupení všechny 4 politické strany Nár. fronty. V tom smyslu byl ustaven M N V v tomto složení: Ant. Babáček, Vladimír Dvořáček, Rudolf Dvořák, Jos. Flojšingr, JUDr. Zdeněk Horák, JUDr. Jan Horníček, Michal Hrnčár, MUDr. Fr. Janke, Jos. Kalvoda, Jos. Kinc, Anna Koenigová, Lad. Kožíšek, Fr. Kubík, Jos. Kučera, Fr. Navrátil, Alois Obršlik, Vinc. Pálka, Jos. Procházka, P. Jos. Prokop, Václ. Slezák, Jos. Svoboda, Jan Suchý, Jos. Šabart, Jos. Schmogrová, Jos. Špaček, Bohumil Schwarzer, Ed. Velen, Anna Vinklerová a Fr. Zmrzlý. Václav Šejnoha byl zvolen jednomyslně předsedou MNV. Práce v MNV probíhala klidně, nerušeně, dospělo se k žádoucí spolupráci všech 4 politických stran.

Po prvních republikánských volbách, konaných dne 26. května 1946 přikročilo se k úpravě M N V podle výsledku těchto voleb.

Byl složen takto:

MUDr. Fr. Janke, \* 1.12. 1896, lékař, KSČ, člen R. bezp. ref., č. 55,

**Str. 324.**

Lad. Kožíšek, * 5.6. 1890, klempíř, KSČ, II. nám. zobrav.	č. 47
Jan Suchý, * 8.5. 1896, úřed., člen MNV,	č. 373
Vladim. Dvořáček * 21.7. 1902, tajemník // R. stav.,	č 402
Fr. Navrátil, * 2.5. 1889, děl. //, člen MNV	389
Jos. Svoboda, * 5.1. 1904, domkář // // //	89
Anna Švaříčková, * 1.5. 1906, v domácn. // //	197
Jos. Kinc, * 11.3. 1904, tesař // // //	5
P. Jos. Prokop, * 3.7. 1891, děkan, L., člen R. financ.	283
Frant. Zmrzlý, * 15.7. 1907, řed. kůru, I. nám., doprava	294
Fr. Kolařík, * 30.6. 1889, obch. // čl. R., hospodář	12
Jos. Zakopalová, * 5.2. 1911, v dom., // // R., bytový	298
Fr. Kubík, hort. 21.1.1913, čl. MNV., Dvořiště	17
Cyril Mašek, * 18.4. 1900, zedn. // // //	131
Jos. Špaček, * 19.8. 1919, inp. poj., // // //	234
Jos. Šabart, * 6.9. 1892, zedn. // // //	121
Jos. Kučera, * 17.1. 1911, klempíř // // //	250
Anna Špačková, * 9.12. 1911 v dom. // // //	261
Bohumír Velen, * 28.1. 1910, děl. // // //	320
Adolf Dvořáček, * 8.2. 1913, tkadlec, // // //	242
Vlasta Břenková, * 28.9. 1921, učitelka	236,
Václ. Šejnoha, * 30.6. 1889, říd.uč. Soc.dem., předseda M N V	137,



Alois Kubík, * 10.4. 1904, stolař, // // //	394,
Jos. Dobiáš, * 6.8. 1885 pře.druž. Nár. soc. // R, zeměd.	345,
Anna Pálková, * 1.1. 1904 v dom. // // // R, Kult. šk.	253,
Fr. Domanský, * 13.10. 1882, řed. V.V. // // // MNV.	365,
Jos. Procházka, * 31.8. 1904, pošt, // // //	444
Stanisl. Vrbík, * 21.7. 1909, úč. zál. , // // //	450
Frant. Sláma, * 2.4. 1908, knihař, // // //	289

MNV v tomto složení byl ustaven 4. července 1946.

**Str. 325**

Čítá 30 členů, z toho 10 členů rady

Členy ONV z Bystřice jsou:

Vojtěch Dvořáček, * 18.2. 1905, zeměděl. KSČ,	č. 206
Anna Koenigová, * 4.5. 1892, v dom. //	č. 262
Jos. Prostihovský, * 23.11. 1906, obch. Lid.	č. 297

Koncem června 1945 začalo se s cvičením mužsk.sboru sokolské jednoty. Obnovení kult. sboru sokolské jednoty. První místní osvětový podnik konal se 5. července 1945 večer na sport. hřišti. Byla to oslava památky M. J. Husa. Význam M. J. Husa po stránce národní zhotovil ředitel Josef Kalvoda. Na oslavu byli pozváni zástupci R. armády, kteří se pak o ní pochvalně vyslovili.

Obnovení kult. činnosti

Rozloučení s Rudou armádou

V neděli dne 8. července 1945 konala se v sokolovně slavnost, na níž sešlo se mnoho občanstva a příslušníků Rudé armády. Za Rudou armádu promluvil podpluk. Krivošapko a předal v upomínku na Rudou armádu místo národ. výboru veliké portréty Leninův a Stalinův. Předseda MNV Jan Suchý poděkoval za ně, načemž promluvil k členům R armády a přítomných občanům kult. referent MNV ředitel Jos. Kalvoda. Mužský sbor Sokola při tom zazpíval. Po oficiálním rozloučení setrvali členové MNV s představiteli R.armády a občanstvo pohromadě v družné zábavě a srdečném rozhovoru déle do noci.

Odjezd R.armády

Dne 9. července 1945 odjely v ranních hodinách všechny skupiny Rudé armády na bohatě ověncených autech z města směrem na Moravskou Ostravu, až na nepatrnou část strážní služby, která se tu ještě na krátkou dobu zadržela.

**Str.326.**

Uvolnění budovy měšť. školy

Odchodem Rudé armády uvolnila se budova měšťanské školy a v pátek dne 13. července 1945 bylo tu zahájeno vyučování. Střídala se tu obecní a měšťanská škola do 19. července 1946, kdy byl školní rok ukončen

Žně a úroda r.1945

Rok 1945 byl rokem prvních žní v osvobozené republice. Bylo vytyčeno heslo: „Nesmí přijít nazmar ani zrnko obilí“. Porosty obilí mnohde utrpěly značně válečnými událostmi. Pohyby a přesuny vojsk utrpěly zvláště louky a pole osetá pícími rostlinami. Ale časté střídání srážek vodních a pěkného slunného počasí jako příznivý klimatický faktor pro vývoj rostlinstva tak mnohou škodu vyrovnaly. Také úroda bramborů byla dobrá. O žních a při sklizni okopanin pomáhala kde jaká volná ruka, pomáhala všude vydatně i školní mládež.

Oslava státního svátku

Po sedmileté přestávce utrpení a válečných běd uspořádána byla okázalejším způsobem oslava 28. října téhož dne odpoledne. Složena byla ze 2 částí. První část provedena byla na náměstí u Desky padlých před budovou radnice. Mužský sbor sokola zapěl slavnostní sbory. Význam 28. října po sedmileté přestávce zhodnotil ředitel Jos. Kalvoda.

Odhalení sochy presidenta Osvoboditele

Od Desky padlých pochodoval průvod k budově měšť. školy k pomníku presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Cestou zastavil se u hrobu Rudoarmějců na náměstí, kde hudba zahrála sovětskou hymnu.

Socha presidenta Osvoboditele rozříznutá na tři díly byla odeslána z Velvar do Prahy – Holešovice firmě Barták, která ji původně odlévala, k opravě. Byla

**Str. 327.**

odborně opravena a zcelena, včas, dopravena do Bystřice n. P. a znovu postavena. V tento významný den konala se oslava jejího odhalení. V programu se vystřídaly mužské sbory sokola s recitacemi. O prezidentu Osvoboditeli promluvil řečník z Brna.

Mírná zima

Až do svátků vánočních byla veliká nouze o uhlí. Výtěžek dolů rozrušených válek nestačil krýti potřebu uhlí, jež jsme výměrou za jiné druhy zboží byli nuceni vyvážeti za hranice. Jen té okolnosti, že byla velmi mírná zima, nutno děkovati, že jsme toto kritické období přečkali bez nehod. Zvláště domácnosti a školy trpěly značnou měrou nedostatkem paliva.

**Str. 328.**

## Rok 1946

Po novém roce udeřily v měsíci lednu citelné mrazy. Voda zvláště v potocích a říčce hluboko promrzla. Do města docházely však uhelné zásilky otop dodován byl domácnostem rychlejším tempem, tak že tyto přestály mrazivou periodu roční bez poruch.

Jarní povodeň

Dne 14. února 1946 bylo svoláno hasičstvo, aby přispělo svojí pomocí při povodni, kterou vyvolal vyzvednutý a odcházející led na Říčce půl hodiny po půlnoci. Ráno svolávali ku pomoci občanstvo poplachovou sirenou. Nejvíce škody bylo způsobeno ve Vašinově mlýně, kde se utvořila ledová přehrada. Nešťastný případ znovu ukázal na nutnost regulace toku řeky Bystřičky aspoň v městě a jeho blízkém okolí.

Požár ve městě

Dne 28. února 1946 v noci v 1:30 hod vypukl požár v dvorním traktu domů Karla Macha a Antonína Janovského. Požár byl pozdě zpozorován. Počasí bylo klidné. Díky zákroku hasičstva podařilo se požár lokalizovat, tak že se dále nerozšířil.

Oslava výročí Rudé armády

Koncem února 1946 uspořádána byla veřejná oslava Rudé armády při jejím výročí. K tomu sdružily se všechny školy, místní spolky a korporace. Sraz účastníků byl u budovy měšťanské školy. V 9 hodin vyšel odtud průvod, v jehož čele nesen byl věnec místní skupiny Svazu české mládeže. Pěvecký sbor sokola zapěl Foersterův sbor „Svoji k svému“. Pak následoval proslov ředitele Jos. Kalvody, v němž nastínil první počátky R. armády z vlastního názoru, dále její rozmach, jenž vyvrcholil vítězstvím ve velké

**Str. 329.**

vlastenecké vojně. Slavnost byla ukončena státní a sovětskou hymnou. Konala se na náměstí u společného hrobu rudoarmějců.

Dne 7. března 1946 uspořádána veřejná vzpomínková oslava narozenin presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka večer v sokolovně. Do programu oslavy připraveného MOR zařaden byl program připravený místním hasičským sborem. Byl to signál „pozor“ fanfáry, které byly zatroubeny s ploché pavlače sokolovny a zapálení vatry. Proslov za hasičský sbor obstaral jeho starosta Jos. Dobiáš. Program MOR. Obsahoval 3 mužské sbory, jež zapěl mužský sbor sokola a proslov ředitele Jos. Kalvody na téma: „Masaryk a dnešek“. Oslava byla ukončena státní hymnou.

Dne 20. dubna 1946 na Bílou sobotu vyhlášen byl poprvé po válce, při níž se nesmělo mluvit o míru, mír Čsl. Červeného kříže. Slavnost konala se u Desky padlých na náměstí před 12. hodinou polední. Členové hasičského sboru – trubači zatroubili z věže kostela fanfáry. Proslov k tomuto účelu pronesl ředitel Jos. Kalvoda, jenž koncem proslovu vyhlásil v místě Mír Čsl. Č. kříže. Přesně ve 12 hodin po zatroubení nastala minuta ticha k uctění památky padlých. Pak zazněl zvon z kostelní věže.

Měsíc květen r. 1946 byl dobou vzpomínek na několik významných událostí. V první polovině května jsme vzpomínali loňských událostí květnových, 26. května byly volby do Prozatímního Nár.

shromáždění na den 28. května přivolá oslavu narozenin prezidenta republiky Dr. Edu. Beneše.

Veřejná oslava prvního výročí povstání a revoluce a Dne vítězství konala se v neděli dne 9.

Výročí května 1946 na náměstí u Desky padlých. Za krásného slunného nedělního dopoledne sešlo se k účasti na ní veliké množství lidu, jež zaplnilo značnou část náměstí. Oslava byla vysílána na celé prostoře náměstí místním rozhlasem. Pořad tvořilo pásmo složené ze 4 proslovů prostrídáných přílehlými hudebními vložkami. První částí byl proslov „Naše první republika“, přednesený P Jos. Prokopem, děkanem, 2. část byl proslov: „Mnichov a 15. březen 1939“, přednesený JUDr. Janem Horníčkem, advokátem, 3. část: „Utrpení českého národa v době okupace“, přednesený pí. Annou Koenigovou, 4. konečná část: „Osvobození a vítězství“, přednesenou ředitelem Jos. Kalvodou. Oslava se značně protáhla projevem hasičstva a hlavně dlouhým referátem člena okr. nár. výboru prof. Sylv. Dvořáka z Nov. Města na Mor., v němž probíral statistická data okr. nár. výboru. Některé hudební vložky bylo nutno vypustit nebo zkrátit. Při oslavě účinkoval také mužský sbor Sokola. Oslava byla ukončena státní hymnou.

Volby do proz. Nár. shromáždění V neděli dne 26. května 1946 byly na celém území Československé republiky volby do prozatímního Národního shromáždění. Byly tu první svobodné volby v osvobozeném státě. Dobu předvolební byla dobou živé agitace 4 politických stran. Agitace byla všude vedena korektně a nevybočovala nikde z mezí slušnosti. Každá ze 4 politických

stran pořádala u nás nejméně 1 politickou schůzi, jež všechny stály na slušné úrovni dotyčné politické strany.

Volby byly vykonány ve 2 místnostech obecné školy. Rozdělení voličů se do počtu a výsledky odevzdaných hlasů jeví se takto:

Skupina	Součet osob zapsaných ve volič. seznamech			Z výkonu volby vyloučeno	Zbývá oprávněných voličů k volbě	Dostavilo se k volbě			Poznámka
	Mužů	Žen	Všech			mužů	žen	všech	
				21	851				
I.	380	492	872	38	869	352	463	815	
II.	414	493	907	59	1720	374	461	835	
	794	985	1779			726	924	1650	

Na podkladě volič. průkazu

5 9 14

Dostavilo se k volbě

Skupina	Celkem volilo			Neplatných hlasů	Na kandidát. č.: připadá:				Bílé lístky
	Mužů	žen	všech		1. Ksč	2. Lid.	3. Soc. dem	4. Nár. soc.	
I.	352	463	815	3	175	357	83	194	3
II.									
	731	933	1664	9	424	733	164	330	4

Dostavilo se tedy k volbě 96,8 % oprávněného voličstva. .

Oslava narozenin přes.rep. Dr. E Beneše Dne 28. května 1946 konala se veřejná oslava narozenin Dr. Edv. Beneše. Mužský sbor Sokla zapěl sbory. O osvobozovacím díle Dr. Edv. Beneše za 2. světové války promluvil ředitel Jos. Kalvoda.

Oslava Husova Dne 6. července 1946 konala se veřejná oslava památného dne M. J. Husa. Sraz byl na St. městě „Pod kaštany“, odkud obebral se průvod do „Foroty“. Program sestával z mužských sborů, recitace odb. učitele Jana Žilky a proslovu proneseného odb. učitelem

**Str. 332**

Frant. Holoubkem. Oslava byla početně navštívena.

Žně v roce 1946 Krásná letní pohoda přispěla k zdárnému provedení a ukončení 2. národních žní v osvobozené republice. Města a osazenstva průmyslových podniků přispěla ochotně ku pomoci, jíž bylo třeba k úspěšnému zdolávání žňových prací všude na venkově. Úroda byla dobrá. U nás pomáhalo se všude, na polích a na statku Nový dvůr našlo se dosti ochotných ruk, jež přispěly k zdárnému ukončení žní.

Také při sklizni bramborů, plodině to u nás tak důležité, pracovalo se horečně. Mnoho přispělo ke zdárnému průběhu a ukončení těchto prací v městě i okolních obcích žactvo měšťanských společně se svým učitelem.

Oslava stát,svátku Veřejná oslava 28. října konala se téhož dne 1946 v 10 hodin dopoledne v sále sokolovny. Při ní účinkoval mužský sbor sokola, recitoval odb. učitel Jan Žilka. Proslov měl ředitel Jos. Kalvoda, jenž zhodnotil význam svátku, vyhlásil dvouletý budovatelský plán a složil s přítomnými slib zavazující splnění zmíněného plánu. Slavnost byla ukončena státní hymnou.

Nižší osvětová škola V měsíci listopadu 1946 zahájeny byly přednášky nižší lidové osvětové školy v budově měšťanské školy. Správu školy uvolnil se vésti ředitel Jos. Kalvoda. Vyučování obstarali hlavně učitelské osoby měšťanské školy a správce školy. Několika přednáškami přispěli také osv. inspektor Mir. Šajnar a okr. šk. inspektor Ludvík Jaroš. Hygienické přednášky obstaral státní obvodní lékař MUDr. Sylvio Koenig, zemědělské Ing. Jar. Tobiáš. Přednášelo se dvakrát týdně, vždy po 2 hodinách.

**Str. 333.**

Průměrná návštěva byla slušná.

Prosinec 1946 Zima v posledních ročních měsíci probíhala mírně. Teprve o vánočních svátcích se mrazy přiosvěřily.

**Str. 334.**

## Rok 1947

Úmrtí P.Jos, Prokopa, kons.rady a děkana Na nový rok 1947 přišla z okresní nemocnice v Novém Městě na Moravě truchlivá zpráva, že tu dotrpěl po těžké nemoci konsistoriální rada a děkan P. Josef Prokop. Ještě o vánočních svátcích vykonával svědomitě všechny práce a úkony svého stavu, ač byl již vážně nemocen. Stálý pobyt v kostele za tuhých mrazů zhoršoval značnou měrou jeho chorobu, jejíž zhoubný průběh přes všechny lékařské zákroky v nemocnici a přes všechnu péči mu věnovanou nebylo možno zadržeti. Před svou smrtí projevil přání, aby byl pochován v Bystřici n. Pernšt. Mezi svými farníky. Přání jeho bylo splněno. Pochován byl v sobotu dne 4. ledna 1946 v 10.hod. dopolední za veliké účasti duchovenstva, občanstva a škol. mládeže na zdejších hřbitově. Pohřební obřady vedl biskup brněnský, THDr. K. Skoupý. Posouzení jeho vlastností a kvalit jako kněze nutno ponechat úřadům církevním. Jako člověk i kněz byl vždy dobrým Čechem a výmluvným vlastencem. Často ve svých kázáních a projevech vedl své farníky a lid k vroucí lásce k vlasti a národu, vléval jim útěchu a důvěru v dobách nejtěžších. Velmi dobrým pracovníkem byl v samosprávě obecní. Měl značné zkušenosti v tomto oboru a bystrý postřech zvláště ve finančním hospodářství obce. Jeho ztráta v tomto oboru bude těžko nahradit.

- Tuhé mrazy Od počátku ledna 1947 panovaly velmi tuhé mrazy. V úterý dne 7. a ve středu dne 8. ledna klesla teplota až na  $-23^{\circ}\text{C}$ . Dne 9. ledna zatáhla se dosud bez mračná obloha hustými mraky a mrazy značně polevily. **Str.335.**
- Oslava narozenin TGM Dne 7. března 1947 uspořádána večer v sokolovně Oslava za účasti všech spolků a korporací MOR – adou oslava narozenin presidenta Osvoboditele T.G.Masaryka. Sbory zapěl pěvecký odbor sokola proslov pronesl ředitel Jos. Kalvoda.
- Nár. ČSL Č kříže Na Bílou sobotu dne 5. dubna 1947 provedl zdejší Místní spolek Čsl. Č. kříže slavnost Míru Čsl. Č. kříže obvyklým způsobem. Slavnost byla zahájena recitací žákyně měšť. školy, načež ředitel Jos. Kalvoda pronesl proslov k této příležitosti. Ve 12 hodin uctěna 2 minutami ticha památka obětí obou světových válek, načež rozezvučel se zvon na kostelní věži. Počasí bylo velmi nepříjemné, ale přes to zúčastnilo se dosti občanstva a žactva měšťanských škol oslavy Míru.
- Pomoc Rumunsku Rok 1946 byl pro některé státy rokem neúrody, po němž dostavila se bída a hlad. Velmi těžce poškozenou zemí bylo Rumunsko, kde po celé jaro a léto 1946 nepršelo a v zimě 1947 číselna ze všech koutů země krutá bída. Na výzvu k pomoci u nás v r. 1946 dosti urodilo. Sběrným bodem pro město i okolí bylo zdejší hospodářské družstvo. Zde scházela se pomoc z města, zdejších i vzdálenějších obcí. Odesláno bylo značné množství bramborů a částka 1.580,80 Kčs, což svědčilo o hlubokém citění našeho lidu a dětí s ubohým trpícím národem. **Str.336**
- Květnové oslavy Oslavy vítězství konaly se letos po dvě květinové neděle dne 4. a 11. května 1947. V neděli dne 4. května bylo poctivě vzpomenuo všech padlých obětí druhé světové války. Vzpomínková slavnost měla se konati venku u Desky padlých. Poslední chvíli byla však pro studené a nevlídné počasí přeložena do sokolovny. Při ní recitoval odb. učitel Jan Žilka.
- Oslava narozenin presidenta republiky V neděli dne 11. května oslaven byl Den vítězství veřejnou slavností na náměstí u Desky padlých. Při ní recitoval odb. učitel Jiří Christian. Po obě neděle zapěl vhodně sbory pěvecký odbor Sokola, proslovy pro oba dny obstaral ředitel Jos. Kalvoda.
- Veřejné cvičení žactva měšť.škol Dne 28. května 1947 uspořádala MOR večer v sokolovně veřejnou oslavu narozenin presidenta republiky Dr. Ed. Beneše. Program oslavy byl pečlivě připraven. Vystřídaly se 2 recitace, s nimiž se střídaly mužské sbory pěveckého odboru sokol. Proslov obstaral ředitel Jos. Kalvoda.
- Veřejné cvičení žactva měšť.škol Dne 5. června 1947 v den Božího těla odpoledne bylo uspořádáno Rodičovským sdružením a ředitelstvím měšťanských škol pro širokou veřejnost cvičení žactva na školním hřišti. Na něm předvedeny byly všechny sestavy pro cviční předsletových prostných a program doplněn byl hrami žactva, lehkou atletikou a vystoupením žactva ze školy obecné a nejmenších ze školy mateřské. Již na jaře přizpůsoben byl školský rozhlas pro cvičení venku. Na stěně školní budovy obrácené k hřišti upevněny byly reproduktory, tak že celé hřiště bylo v okruhu vysílané hudby. Všechna čísla pořadu byla vzorně připravena a předvedena s pozoruhodnou přesností. **Str.337.**
- Svatovojtěšské oslavy Návštěva z řad rodičů byla nad obyčej veliká. Pěkný byl i finanční úspěch. Žactva měšťanských škol bylo věnováno 10 000 Kč jako příspěvek na zájezd do Prahy.
- Svatovojtěšské oslavy U příležitosti 950. výročí smrti sv. Vojtěcha vypraveny byly ostatky tohoto národního světce na pouť po zemích českých. K nám přivezeny byly dne 8. června 1947 odpoledne. K uvítání jich sešlo se veliké množství lidu, dospívající mládeže a žactvo obecných a měšťanských škol z místa i z okolních i školních obcí za dozoru učitelstva. Počasí bylo velmi studené. Chladem trpěli dospělí i děti. Na křižovatce cest u nádraží uvítal ostatky

českého světce místopředseda MNV Jos. Zmrzlý. Odtud neseny byly v průvodu do města. Průvod skládal se z nepřehledných davů dospělých i dětí. Ostatky uloženy byly v kostele. Pak bylo kázání vysílané rozhlasem instalovaným v kostele a požehnání. Večer procházel městem lampionový průvod, v němž neseny byly ostatky. Zúčastnilo se ho veliké množství lidí a mládeže. Druhé dne dopoledne probíhaly bohoslužby rychle za sebou. Odpoledne 9. června po rozloučení v kostele odvezeny byly ostatky dále.

Oslava  
Husova Dne 5. července 1947 večer konala se vzpomínková oslava M. Jana Husa ve „Forotě“ s obvyklým průvodem ze St. města. Pěvecký odbor Sokola zapěl přiléhavé sbory, posluchač filozofie Vratislav Svačina přečetl Husův list z Kostnice, učitelka Božena Šejnohová promluvila o životě a díle M. Jana Husa. V pozadí zapálena byla hranice. Letošní žně byly velmi smutné. Od jarních měsíců panovalo stále sucho, jimž vývin rostlinstva velmi

**Str.338.**

značnou měrou trpěl. Všechny obiloviny byly suchem velmi poškozeny. Počasí o žních bylo velmi pěkné, ale výsledky žní byly pro naše zásobování a výživu národa katastrofální. Bylo odhadnuto, že sklizené obilí stačí na zásobování do konce r. 1947. Bylo tedy třeba nakupovat obilí za hranicemi pro domácí spotřebu a za ně dodávat produkty naší průmyslové výroby, o něž byl pak ochuzen domácí trh. Z tísně pomohl nám značnou měrou SSSR, který přispěl nám chlebovým obilím, zvláště pšenicí do té míry, že bylo možno udržeti zásobování obyvatelstva do příštích žní.

Se sklizní sena a otavy nevystačí mnozí zemědělci ani do vánoc. Snaží se tedy aspoň části dobytka se zbavit. Tím přirozeně se ohrožuje produkce mléka a másla. Také bramborová sklizeň byla slabá, poněvadž hlízy bramborové nedostatkem vláhy zůstaly malé. Slabší deště, které se koncem vegetační periody u pozdních bramborů dostavily, už nepomohly.

Protimande  
linková  
akce Z některých okresů, zvláště z českého pohraničí došly poplašné zprávy o zhoubném řádní mandelinky bramborové, jež napadla a ničila bramborové porosty. Místnímu nár. výboru došel rozkaz prohlédnout všechna bramborová pole. Hned počátkem měsíce září bylo zapojeno do této akce všechno žactvo měšťanských škol, které za dozoru učitelstva prohlédlo všechna pole osázená brambory. Výsledek byl negativní. Po mandelince bramborové nebylo u nás stopy.

Vzpomínka  
výročí úmrtí  
presidenta  
osvoboditele V neděli dne 14. září 1947 konal se večer v sokolovně vzpomínkový večer výročí úmrtí presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Mužský sbor sokola zapěl vhodné sbory. Odb. učitel Jan Žilka recitoval. Proslov

**Str.339.**

obstaral ředitel Jos. Kalvoda. Za zvuku státní hymny zvolna mizela busta a výzdoba jeviště jemně provedená vkusem našeho osvědčeného dekorátéra ředitele záložny Fr. Skorkovského.

Oslava  
státního  
svátku Veřejná oslava státního svátku 28. října konala se v předvečer tohoto dne v úterý dne 27. října. Konala se v sokolovně těsně po hromadném poslechu sokolských složek a štafetovém běhu. Recitoval žák měšťanské školy Alois Klejzar, žákyně Marie Veselá a odb. učitelka Jos. Schmogrová. Mužský sbor zapěl pěvecký odbor sokola. Ředitel Jos. Kalvoda promluvil na téma: „Cesta našich legií k 28. října 1918“. Státní hymnou byla oslava ukončena.

Oslava  
říjnové  
revoluce Oslava 30. výročí Velké říjnové revoluce uspořádána byla v pátek večer dne 7. listopadu 1947 v sokolovně. Recitoval odb. učitel Jan Žilka. Mužský sbor sokola zapěl vhodné sbory. Člen pěveckého odboru Sokola Frant. Domanský zapěl solové písně „Volga, Volga“ a „Večerní zvon“. O příčinách, počátku, průběhu a významu Velké říjnové revoluce promluvil Vladimír Veselý, odb. učitel z Jimramova. Program obou oslav

rozhojnil a zpestřil prokurista Cyrilometodějské záložny z Brna p. Mašek jemně procítěnými houslovými přednesy, doprovázenými na klavír svou dcerou sl. Sylvou.

Prosinec  
1947

Místo obvyklých prosincových mrazů dostavilo se letos období dešťů. Začalo již vlastně v listopadu, kdy množství naměřených srážek činilo 114,8 mm. V prosinci přšlo ještě intenzivněji a naměřeno bylo 116,1 mm. Příroda jako by chtěla

#### Str.340.

vynahradiť, oč jsme byli v suchém období jarním letním a podzimním připraveni. Není bez zajímavosti zjištění stavu srážek v r. 1947 a v letech předchozích. Zdejší meteorologická stanice poskytla nám k tomu účelu přehled srážek za uplynulých 10 roků v jednotlivých měsících.

Rok:	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
Měsíc:										
Leden	60,8	30,9	9,8	48,4	12,6	15,2	90,9	29,6	26	13,2
Únor	27,6	27,5	22,7	44,6	7,5	7,8	30,6	25,7	90,6	25,8
Březen	22,3	76,4	46,9	68,2	9	38,1	49	16,3	24,2	17,3
Duben	51,9	12,6	20,7	68,3	46,9	76,5	14,6	60,6	23	29,2
Květen	46,6	116,9	122,4	87,8	62,5	29,9	47,9	81,5	98,5	23,7
Červen	55,4	128,6	35,9	116,8	65,8	100,1	90	93,7	118	79,1
Červenec	114,1	96,1	58,4	111,2	39,7	92	70,1	69,6	87,8	41
Srpen	276,1	108,7	69,9	89,9	24,3	37,7	44,1	71,2	152,5	43,8
Září	43	67,5	83,5	26	45,5	44,4	8,1	71,8	17,2	6,7
Říjen	49,9	113,8	39,2	108,4	71,2	2,5	100,6	86,1	62,9	11,5
Listopad	42,1	104,3	54,1	33,1	35	30,3	68,7	93,8	48	114,8
Prosinec	36,9	35,8	37,5	64,7	12,4	19,4	28,3	48,7	28,6	116,7
Součet	827,27	919,1	601	867,4	432,4	490,4	642,3	738,6	777,2	522,2

Součet srážek ve vegetačním měsících březnu až srpnu v r. 1947 je 234,1mm a je nejnižší v celé desetileté periodě. Léta 1942 a 1943 byla suchá. Také v dalších letech nebyl stav srážek příliš vysoký. Půda vysychala, prameny pozbývaly na vydatnosti a v r. 1947 dostavila se pak krize. Ochromila slibný vývoj do budoucna. 10-letý průměr srážek číší 681,8 mm. V letech 1942 a 1943 klesli jsme hluboko pod průměr, v r. 1947, pomíneme-li měsíce listopad a prosinec, klesli jsme nejhloběji. Zajímavé jsou také poměry v těchto letech, zvláště v r. 1947.

#### Str.341.

Roční teploty v letech 1938 – 1947

Rok:	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
Teplota:										
Nejvyšší C	29,2	29	25,8	26,5	28,8	31,6	30,5	31,5	34,2	33,7
Nejnižší C	-22,1	-2,4	-27,5	-25,5	-29	-17,5	-17,4	-22	-19,5	23,5
Průměrná C	7,4	7,2	4,02	4,24	6,34	7,2	6,5	7	6,75	6,83

V roce 1947 panovala značná vedra v měsících červnu, červenci, srpnu, ba i v září. Jsou vyjádřena vysokým počtem letních dnů ( s nejvyšší teplotou 25°C ) a tropických dnů s teplotou 30°C i více ).

V červnu bylo 9 dnů s letní a 7 dnů s tropickou teplotou,  
v červenci // 9 // // a 8 // //

v srpnu // 9 // // a 3 // //,  
v září // 11// // a 5 // //

st.343.

## Rok 1948

Situace  
vnitropolitická

Počátkem roku 1948 vyznačuje se stále se zhoršující situací vnitropolitickou. Poměry v Národní frontě nejsou zdravé, vzájemné spolupráci čtyř politických stran vyvstávají překážky stále větší a větší. A přece bylo tolik potřebí vzájemné důvěry a pochopení. Obtíže z Nár. fronty přenášejí se do prací směřování v Národním shromáždění, kde není možno učiniti pokrok v pracích na nové ústavě, hlavně však do vlády. Není možno také dospět k dohodě o termínu nových voleb.

Demise  
ministrů

Poměry se denně přiostrují, dochází k ostrému sporu po přeložení některých důstojníků SNB, který vrcholí dne 20. února 1948, kdy ministři strany lidové, národně socialistické a slovenské demokratické podávají demisi. KSČ se ujímá vedení státních záležitostí a po táboru lidu na Staroměstském náměstí (21. února) a sjezdu delegátů závodních rad (neděle dne 22. února) sestavuje se nová vláda pod vedením předsedy vlády Klementa Gottwalda.

Nová vláda

Dne 25. února 1948 přijímá prezident republiky Dr. Edvard Beneš demisi odstouplých ministrů a jmenuje nově navrženou vládu, v níž žádný z odstouplých ministrů není. Tato vytvořena byla v intencích nově upravené Národní fronty, v níž vedle politických stran jsou zastoupeny i jiná celonárodní organizace jako ROH, Svaz osvobozených vězňů, složky domácího odboje, ČOS aj.

Všude se tvoří akční výbory, jež mají podobnou organizaci jako národní výbory a jejichž úkolem je provést očistu veřejného života od živelů reakčních.

Také u nás ustaven byl místní akční výbor, v jehož čelo postaven byl jako předseda praktický lékař MUDr. Fr. Janke. Po jeho odstěhování stal se předsedou Frant. Sedláček.

**Str.344.**

Místní akční  
výbor

Jednatelkou jeho je Anna Pálková. Členy jeho jsou: Jan Suchý, Stanisl. Vašíček, Ladisl. Kožíšek, Adolf Kučera, Jan Cejnek, Alois Obršlik, Petr Roman, Václav Ondra, Jarosl. Suchý, Milada Šindelářová,

Také místní národní výbor nabyl za únorových událostí jiné tvárnosti. Předsedou jeho zůstal dosavadní předseda Frant. Zmrzlý.

Osobní  
změny

Ze svých míst byli na návrh okresního akčního výboru v Novém Městě na Moravě odstraněni: Jos. Kalvoda, ředitel měšť. školy, Josefa Schmogrová, odb. učitelka na dívčí měšť. škole a Václav Šejnoha, říd. učitel chl. obecné školy, kteří byli předloženi na odpočinek dnem doručení dekretu. Jos. Procházka, přednosta poštovního úřadu byl přeložen na místo podřízené do Nového Města na Moravě.

Oslava  
narozenin  
T.G.M.

Dne 7. března 1948 uspořádána míst. osv. rada oslavu narozenin prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Po víru únorových událostí byla oslava velmi početně navštívena. Sál sokolovny byl plný. Mužský sbor Sokola přispěl svými sbory, ředitel Jos. Kalvoda na prahu třicetiletí republiky zhodnotil Masarykovo osvobozené dílo a jeho zásluhou a vznik naší republiky.

Tragický  
skon Dr.h.c.

Jana  
Masaryka

Tři dni potom dne 10. března 1948 přišla truchlivá zpráva o tragickém skonu ministra zahraničí Dr. h. c. Jana Masaryka. Předsednictvo vlády vydalo o tom tuto zprávu: „Dne 10. března 1948 v časných hodinách ranních skončil dobrovolně svůj život naplněný prací pro vlast a národ ministr zahraničních věcí dr. h. c. Jan Masaryk. V důsledku své nemoci, spojené s nespavostí rozhodl se pravděpodobně v okamžiku nervové poruchy k zakončení života skokem z okna svého úředního bytu na nádvoří Černinského paláce.



**Str.345.**

Den před svým tragickým skolem a též ve večerních hodinách nejevil ministr Masaryk známky duševní sklíčenosti, nýbrž naopak byl pln životní aktivity a obvyklého svého optimismu. Podrobné šetření se provádí“.

Těchto několik slov sevřelo srdce nás všech hlubokým bolem.

Nešťastný ministr narodil se dne 14. září 1886 na Král. Vinohradech. Vystudoval na akademickém gymnáziu v Praze, načež odešel do USA, kde pracoval jako dělník v železárnách. Na počátku republiky odešel do diplomatické služby. Dne 1. ledna 1921 byl přidělen londýnskému vyslanectví, jehož se stal později šéfem. Počátkem r. 1939 složil úřad a odjel do USA, kde pracoval pro osvobození Československé republiky a získal si zásluhy neocenitelné. V londýnské vládě zastával úřad ministra zahraničních věcí a zůstal jím i v osvobozeném státě. Získal si nezapomenutelné zásluhy o Československo za druhé světové války a po ní.

Dne 13. března 1948 se rozloučili se zemřelým vládou republiky Československé, diplomatický sbor, zástupci spolků a korporací a tisíce lidí, kteří vyprovázeli na poslední cestě velkého státníka, věrného syna českého národa a předobrého člověka. Pohřební průvod prošel Prahou na Wilsonovo nádraží, odkudž dopravena rakev do Lán, kde byl zemřelý uložen po boku svého slavného otce a milované matky.

Nebylo jediného člověka u nás, jenž by nepocítil hluboký zármutek nad tragickým skolem posledního z mužských potomků Masarykova rodu a kdo by v hloubi duše nesledoval jej na jeho poslední cestě končící na tichém lánském

**Str.346.**

hřbitůvku.

Oslava 1.máje K oslavám 1. máje vydáno bylo heslo: jednotné celonárodní oslavy v celé republice. Tak jako ve všech městech v naší republice pochodovali příslušníci všech politických stran, spolků a korporací v jediném mohutném průvodu městem a uspořádali před radnicí na náměstí společnou májovou oslavu pracujícího lidu.

Oslava vítězství Dne 8. května 1948 uspořádala míst. osv. rada a sdružené spolky a korporace v sokolovně oslavu výročí dne vítězství. Zpíval mužský sbor Sokola. Recitoval odb. učitel Jan Žilka a žactvo střední školy. O významu dne promluvil ředitel střední školy Vladim. Veselý. Slavnost byla ukončena státní hymnou.

Koncert pěveckého odboru Sokol V neděli dne 9. května 1948 uspořádal pěvecký odbor Sokola samostatný koncert v sále sokolovny pro širokou veřejnost. Zpíval střídavě mužský sbor, ženský sbor a smíšený sbor. Všechna zpěvní čísla byla dirigentem Al. Klejzarem vzorně nacvičena a přednesena a odměna bouřlivým potleskem obecenstva, které naplnilo prostory sokolovny do posledního místečka. Skvělý výsledek odměnil i všechny účastníky sboru za jejich neúnavnou, vytrvalou práci v nezčetných zkouškách, zvláště však jejich dirigenta, který přinesl koncertu oběti největší.

Majáles Žactvi nár. a střední školy společně s organizací Sv. čes. mládeže uspořádalo v neděli dne 23. května 1948 Majáles na sportovním hřišti. Pěkná neděle vylákala na hřiště spolu s mládeží veliké množství návštěvníků z řad rodičů a ostatního občanstva. K mládeži a návštěvníkům promluvil ředitel stř. školy Vlad. Veselý.

Oslava narozenin přes,rep. Dr.E.Beneše Dne 28. května 1948 uspořádala míst. osv. radu oslavu 64. narozenin presidenta republiky Dr. Edv. Beneše. Mužský sbor Sokola zapěl přilehavé sbory. Program

**Str.347.**

byl značně rozhojněn recitačními a zpěvními výstupy žactva národních a střed. škol. Úryvek z knihy Mackenzie: Dr. Edv. Beneš přečetl odb. učitel Jan Žilka. Život a dílo presidenta Dr. E. Beneše zhodnotil ředitel stř. školy Vl. Veselý

**Volby** Dne 30. května 1948 vykonány volby do Národního shromáždění. K letošním volbám usnesena byla jednotná kandidátka. Dostal tedy každý oprávněný volič lístek s jednotnou kandidátkou a bílý lístek. U nás byly vykonány volby obvyklým způsobem ve dvou volebních místnostech. Celkový počet voličů byl 1525. K volbě se dostavilo 1516 oprávněných hlasů. Bílých lístků odevzdáno 250, neplatných hlasů bylo 81.

**Okrskové veřejné cvičení Sokola** V neděli dne 6. června 1948 konalo se u nás Okrskové veřejné cvičení Sokola za krásné letní pohody. Účast všech složek sokolských byla veliká. Dopoledne probíhaly zkoušky. Odpoledne po průvodu byla odhalena pamětní deska bratřím Františku Kadlecovi a Rudolfu Beranovi obětem druhé světové války z řad sokolských. Deska je dílo akademického sochaře Jos. Kadlece, rodného bratra Františkova. Je z bronzu s krásnou symbolikou, zasazená do zdi ve vestibulu sokolovny proti vchodu.

Po zapění mužského sboru promluvil ředitel měst. školy v.v. Jos. Kalvoda, jenž zhodnotil obětavou práci obou bratří pro naši tělocvičnou jednotu a pro Sokol vůbec. Aktu tohoto vedle sokolstva zúčastnilo se velké množství hasičstva v krojích.

Po odhalení desky, kterou přejal do ochrany za zdejší sokolskou jednotu br. Fr. Domanský, probíhalo na hřišti měšťanské školy veřejné cvičení zahájené proslovem

**Str.348.**

bratra Rudolfa Musila z Nového Města na Moravě. Všechny sokolské složky předvedly cvičení připravené pro XI. Vsesokolský slet. Byla ve všech jednotách, které se cvičení zúčastnily, vzorně nacvičena a zde provedena. Veřejné cvičení bylo zakončeno večer veselící v sokolovně.

**Abdikace presidenta republiky Dr.E.Beneše** Již delší dobu byl stav presidenta republiky Dr. Eduarda Beneše neutěšený. Lékaři mu doporučovali klid. Pan prezident se dlouho rozhodoval, až konečně uposlechl domluv a rad lékařů a dne 7. června 1948 vzdal se úřadu presidentského. Odešel tiše jako veliký jeho předchůdce želen celým českým a slovenským národem .

**Volba nového presidenta republiky** Ústřední výbor KSČ, předsednictva URO a NF rozhodly, že na úřad presidenta republiky bude kandidovat jediný kandidát, dosavadní předseda vlády Klement Gottwald. Dne 14. června 1948 vykonána volba Národním shromážděním. Vyzněla jednomyslně pro Klementa Gottwalda, jemuž výsledek volby byl ihned oznámen. Nově zvolený prezident republiky odjel na schůzi Nár. shromáždění, kde složil slib obdobným způsobem jako při ostatních presidentských volbách.

**XI. vsesokolský slet** Do dnů 4. až 8. července 1948 spadaly hlavní dny XI. vsesokolského sletu, k němuž činěny byly dalekosáhlé přípravy dlouho před tím. Z našeho města cvičící ženstvo bylo hojně zastoupeno. Menší než v dobách jiných sletů byla účast z členstva, které necvičilo. Byli to hlavně větší obtíže ubytovací a lístkové hospodářství, jež mnohým zdály se býti překážkou.

Do sletových dnů zapadla letošní Husova oslava. U nás se nekonala, poněvadž velká část mužského sboru i obvyklého pořadatelstva dlela na sletě.

**Str.349.**

**Žně** Žním byla věnována letos zvláštní pozornost a péče. Všude tvořili se brigády které pomáhali horlivě při žňových pracích, jež byly hladce a rychle zdolány. Celkové výsledky byly značně lepší než roku loňského, ale následky loňského sucha projeví se na ozimech, které byly u nás všude řídké, takže vinné obilí tím jinak pěkně vyrostlé málo sypalo. Neuspokojila také sklizeň brambor.

Po žních následoval ihned výmlat a zemědělci se v pravém slova smyslu předháněli v dodávkách obilí. Před hospodářským družstvem tísnili se řady povozů s nákladem obilí, aby splněno bylo vytčené heslo: ukončili dodávky chlebového obilí do 28. října 1948.

**Úmrtí presidenta republiky Dr.E.Beneše** Dne 3. září 1948 roznesla se do všech končin republiky velmi smutná zpráva, že prezident republiky Dr. Eduard Beneš zemřel v Sezimově Ústí. Byl již dlouho nemocen, pro nemoc vzdal se úřadu presidentského. Ale zhoubná nemoc hlodala na jeho organismu a denně se

zhoršovala. Poslední dny jsme tušili, že jeho života je namálo. A přece nás jeho smrt tak bolestně překvapila. Tělo drahého zesnulého bylo převezeno do Prahy na hrad, kde nepřehledné davy přišli, aby se před jeho tělesnými pozůstatky bolu naposled sklonili.

Dne 8. září konal se státní pohřeb z Pantheonu národního muzea. Průběh jeho vysílán byl Státní rozhlasem a celý národ sledoval jej u svých rozhlasových přístrojů. Po státním pohřbu pohřeb v Praze odvezeny byly tělesné pozůstatky zemřelého presidenta do Sezimova Ústí, kde byly uloženy do země k věčnému odpočinku.

**Str.350.**

Tryzna za Dne 14. září 1948 konala se v sále sokolovny veřejná smuteční vzpomínka na oba presidenty – T.G.Masaryka a Dr. Eduarda Beneše. Mužský sbor Sokola zapěl vhodné sbory. Ředitel střední školy Vladimír Veselý vylíčil život a zhodnotil dílo obou presidentů. Žactvo rozhojnilo program svými recitacemi. Pietní slavnost ukončena byla státní hymnou, za jejichž zvuků mizelo smutečně vyzdobené jeviště bustami obou presidentů.

Vzpomínka Dne 9. října 1948 byla uspořádána míst. Osv. radou a místní odbočkou Svazu na Mnichov československo-sovětského přátelství v sále sokolovny varovná vzpomínka na Mnichov 1938. Bohatě přispělo k tomu žactvo národních a středních škol svými recitacemi. Tragédii mnichovskou a všechno, co sní souviselo, osvětlil ve svém proslovu ředitel střední školy Vladimír Veselý. Třeba bdíti, aby se Mnichov nikdy více nespakoval.

Plnění Heslem vydaným ministerstvem zásobování zemědělců bylo: „Splnění dodávkové zemědělských povinností do 28. října 1948.“ Taky zemědělci našeho města vypjali všechny své síly, aby, pokud se dalo, výzvě vyhověli a splnění její realizovali. Dodávka chlebového obilí splněna byla na 83%, krmného obilí na 30% po odečtení obilí, které na statku Nový dvůr bylo ponecháno jako vyznané osivo. Dodávka brambor byla splněna na 51%. Opět bez uznané sazby z Nového dvoru a dodávek proponovaných na jaro.

Dodávka sena splněna na 60%, slámy na 45%. Vajec bylo dodáno 90%, masa 95%, mléka 80%.

Do konce roku 1948 bylo dodáno chlebového obilí 90%, vajec 95%, masa nad 100% a mléka 85%.

Oslava Program oslavy letošního státního svátku byl bohatý. Proveden byl dopoledne 28. října státního první jeho částí bylo odhalení pamětní desky zasazené do průčelní stěny budovy střední školy dvěma partyzánům: Františku Kupsovi a Janku Sil-

svátku

**Str.351.**

nému, kteří zde padli dne 8. května roku 1945 zasažení německými střelami. K tomuto pietnímu aktu dostavili se členové rodiny obou padlých. Hlavní projev přednesla pí. doktorová Anna Koenigová, která vřele promluvila k členům rodin a líčila okolnosti, za nichž zemřeli. Za okresní Národní výbor v Novém Městě na Moravě promluvil učitel Jos. Khun. Desku převzal do opatrování po své řeči předseda národního výboru František Zmrzlý. Mužský sbor Sokola při slavnosti zapěl.

Potom odebrali se všichni přítomní do sokolovny, kde provedená byla oslava státního svátku. Mezi řadou recitací žactva promluvil o významu dne ředitel střední školy Vladimír Veselý. Osou oslav bylo heslo: „Bez 7. listopadu 1917 nebylo by 28. října 1918.“ Při oslavě zpíval mužský zbor Sokola.

Po oslavě odebral se průvod na hřbitov, kde odhalen byl po projevu ředitele střední školy Vladimíra Veselého krásný pomník padlým rudoarmějcům a partyzánům. Sem byli už dříve uloženi rudoarmějci pochovaní na náměstí. Také zde zpíval mužský sbor Sokola.

Tím vyplněno bylo celé dopoledne 28. října 1948.

Oslava Dne 23. listopadu 1948 uspořádala místní osv. rada v sokolovně večer oslavu 52. narozenin narozenin presidenta republiky Klementa Gottwalda. Ředitel střední školy Vlad. Veselý probral život a dílo jeho ve svém proslovu. Odb. učitel Jan Žilka přečetl úryvek z knihy Kl. Gottwalda:

„deset let.“ Žactvo přispělo svými recitacemi a výstupy bohatě k vyplnění programu. Při slavnosti zpíval mužský sbor Sokola. Slavnost byla ukončena státní Hymnou.

Vánoční  
besídka

Dne 23. prosince 1948 ozvala se žákovská samospráva střední školy svou vánoční besídkou, kterou vedla pro širokou veřejnost v sále sokolovny. Všechna

**Str.352.**

čísla bohatě připravené a dobře vypravované besídky byla vhodně volena, vzorně nacvičena a provedena. Zvlášť líbila zborová recitace Erbenův: Štědrý večer, nacvičena z nevšední píli odb. učitelem Janem Žilkou. Ale i každé s ostatních jevílo známky dokonalé připravenosti. Pro méně vhodnou odpolední dobu před Štědrým dnem byla účast z řad rodičů i občanstva slabá.

Obsazení  
prvních 4  
bytových  
jednotek

V druhé polovině roku 1948 dokončeny byly práce na prvním „učitelském domě“ se 4 bytovými jednotkami do té míry, že bylo možno se do nich odstěhovat. Obsazeny byly čtyřmi rodinami učitelských osob: ředitele školy Vladimíra Veselého, odb. uč. Vl. Tesala a učitelů K. Trávníčka a Bož. Kubíkové.

Narození a  
úmrtí  
v r 1948

V roce 1948 se narodilo v Bystřici n. P. 14 chlapců a 10 děvčat, na Dvořištích 1 chlapec, celkem 25 dětí. Zemřelo 21 mužů a 16 žen v Bystřici n. P., na Dvořištích 1 muž a 2 ženy, celkem 40 lidí.

Sňatek uzavřelo 19 dvojic.

Kronikář Josef Kalvoda, ředitel střední školy v Bystřici nad Pernštejnem zápisy v této kronice rokem 1948 ukončil a odchodem do výslužby funkce se vzdal.

**Str.353.**

Po resignaci kronikáře Josefa Kalvody, řed. střed. školy v Bystřici nad Pernštejnem v r. 1948 místní národ. výbor v Bystřici n. P. ve schuzi konané dne 17. května 1950 jmenoval kronikářem Josefa Rinchenbacha, vedoucího spotřebního družstva „Včela“ v Bystřici n. P. a členy letopisecké komise – předsedu Josefa Havelku a členy Vladimíra Valacha, ředitele národ. školy v. v. a Bohumila Ptáčka, řed. střední šk. v. v. Posledně jmenovaný pro nemoc se funkce vzdal.

Mezitím ministerstvo informací a osvěty v Praze vydalo výnosem ze dne 30. listopadu 1950, čj. 62838 nové směrnice a vedení obecních kronik, jimiž se mění některá dosavadní ustanovení.

V úvodu těchto směrnic se uvádí, že veškerá práce obecního kronikářství bude postavena na vědeckou základnu historického materialismu, že bude oprostěna od dřívější lhostejnosti, falešné objektivity a t. zv. nestrannosti v otázkách třídního boje a kronika se tak stane pravdivým dokumentem budovatelského úsilí pracujících a jejich boje s reakčními silami, obrazem života a práce venkovského lidu, který nastupuje na dráhu socialismu.

V pokynech dále se praví, že místní národní výbor je povinnen vésti obecní kroniku jako doklad o politickém životě, hospodářském budování a kulturním růstu našeho lidu.

Místní národní výbor pečuje o vedení kroniky kulturní (osvětovou) komisí. Tato komise schvaluje všechny zápisy v kronice. Tato komise schvaluje kronikáře za pomoci dobrovolných spolupracovníků. Jako spolupracovníky kronikáře ustanoví MNV ideového spolupracovníka, dokumentátora ( sběratele dokladů a zpráv) a podleokolností i písaře.

Kronikáři přísluší za jeho práci odměna, kterou určí místní národ. výbor podle socialistických zásad

**Str.354.**

o odměňování práce. Kronikář dělá si záznamy do příručního sešitu a tyto pak překládá čtvrtletně ke schválení kulturní komisí. Tím se umožní, aby se staly předmětem diskuse všeho občanstva a plnily tak svou úlohu uvědomování a propagační.

Po zápise do kroniky vyloží se tato u místního národního výboru každého roku 15 dnů a to od 1. do 15. května. Vyložení necht' je nejdříve veřejně vyhlášeno. Do dnů po

uplynutí této lhůty mohou být proti zápisu v kronice podány námitky, o nichž rozhodne místní národní výbor.

Podle nových směrnic ministerstva informací a osvěty byla letopisecká komise přejmenována na kulturní ( osvětovou) komisi a místní národní výbor do ní jmenoval další členy.

Kulturní osvět. komise Složení její je následující: Předseda: Kučera Adolf – kulturní a osvět. referent MNV  
Dvořáček Vladimír – okresní tajemník u ONV  
Šmíd Karel – tajemník MNV  
Pavelka Josef – stavební ref- MNV  
Májovský Josef – předseda důvěrníků lidové správy  
Juračka Frant. – předseda důvěrníků lidové správy  
Abraham Frant. – předseda JZD v Bystřici n. P.  
Valach Vladimír – ředitel nár. šk. v. v.  
Kadlec Adolf – odbor. uč.  
Matyášek Ferd. školník

Ideový spolupracovník Ideovým spolupracovníkem kronikáře zvolen kulturní komisí ve schuzi dne 4. února 1951 Vladimír Dvořáček.

Životopis kronikáře Zvolený kronikář Josef Rinchenbach narodil se v Bystřici n. P. dne 14. října 1899 syn obchodníka Josefa Rinchenbacha v Bystřici nad Pernštejnem. Navštěvoval obecnou a 3 třídy měšťanské školy v Bystřici n. P. a poté navštěvoval 1 ročník obchodní školy v Brně.

**Str.355.**

V roce 1920 převzal obchod se smíšeným zbožím pro své zemědělské matce vdově. V r. 1950 zapojil svůj obchod do výrobního a spotřebního družstva „Včela“, v němž je vedoucím. Vedle svého povolání zaměstnává se včelařením a je pokladníkem včelařského spolku v Bystřici n. Pernšt.

Životopis ideo.spolu- pracovníka Ideový spolupracovník Vladimír Dvořáček narodil se v Bystřici n. Pernš. dne 21. července 1902 jako syn domácího tkalce. Již jako školák musil pomáhat otci nasoukávat cívky. Navštěvoval obecnou a 3 třídy měšťanské školy v Bystřici n. Pern. Po vyjití školy vstoupil do učení strojního zámečnicka u mistra Jos. Čecha v Bystřici n. Pern. Po vyučení byl zaměstnán u fy. Bartelmus – Donát v Brně. Po světové válce se seznámil s Ant. Štouračem, domkářem z Pivonic, který se vrátil z ruského zajetí a propagoval myšlenku socialismu. Získal ho do komunistické strany a tak r. 1925 vstupuje do ní a byl jedním ze zakládajících členů KSČ V r 1929 zvolen členem krajského výboru KSČ a vedl řadu akcí za zlepšení životní úrovně nezaměstnaných. Byl několikrát zatčen a vyšetřován.

V r 1939 při rozpuštění KSČ byl členem ilegálního okresního výboru KSČ a rozšiřoval illeg. Komunistické letáky. V r. 1940 byl zatčen a po 1 ročním věznění odsouzen na 6 let do káznice pro přípravu velezrady. V r. 1941 převezen na pevnost Stein na Dunaji, kde byl vězněn 3 ½ roku.

Když v dubnu 1945 blížila se Rudá armáda, vězni za pomoci komunist. dozorců zorganizovali vzpouru a tím podařilo se mu uprchnout. Po týdenní cestě pěšky dostal se domů do Bystřice n. P.

**Str.356.**

Po květnové revoluci 1945 stal se předsedou revolučního místního národního výboru v Bystřici n. Pern., později obvodním tajemníkem KSČ s funkcí kádrového tajemníka. Od 1. února 1951 vykonává funkci okresního tajemníka u okresního národního výboru v Bystřici n. P.

Zápisy v příručním sešitě za r. 1949 a 1950 byly před kulturní komisí přečteny, prodebatovány, novými připomínkami doplněny a po schválení komisí do kroniky zapsány.

Poněvadž zápisy v kronice končí r. 1948 a mnohé události nebyly v tomto roce zachyceny, jsou uvedeny dodatečně.

Návštěva ministra techn. Ing Dr. Šlechty ve věci stavby ZOŠ  
 Na své cestě naším Horáckem v září 1948 navštívil Bystřici n P. ministr techniky Ing. Dr. Šlechta. Místní národní výbor informoval ho o nedostacích učňovských dílen základní odborné školy (ZOŠ). Když shlédl tyto nedostatky a závady v umístění této školy (umístěny v přízemních nedostačujících místnostech národní školy, v dřevěné dílně na školním dvoře, tím také velmi trpělo vyučování na národní škole hlukem strojů) uznal nutnost stavby a přislíbil, že se postará o vybudování ZOŠ.

8.10.48 Rada MNV schválila rozdělení 10ti bytových jednotek na pozemku odkoupením od pí Svobodové, Bratrská ul. čp. 103 mezi místní uchazeče podle nutnosti staveb jsou to:

- Rozdělení bytových jednotek
1. Hanuš Ludvík
  2. Nekvasil Alois
  3. Kocián Frant
  4. Sláma Frant.

**Str.357.**

5. Exel Emil
6. Kučera Jos.
7. Kluzač Alois
8. Daněk Bohumil
9. Špaček – Koktavý
10. Krbušková Marie

Každý stavebník podepsal prohlášení: Prohlašuji tímto závazně, že v případě, bude-li mi přidělena bytová jednotka pro r. 1949 započnu ihned v přípravných pracích celou stavbu dokončím do 2 let.

2.11.48 Sondy pro měst. vodovod  
 Firma Káš – Brno zaslala nabídku MNV v Bystřici n. P. na provedení pokusných sond pro městský vodovod. MNV nabídku přijal a s prací počalo se v I. etapě v lese za Vojtěchovým – v II. etapě u Lhoty a v III. Etapě u Domanínka. Nikde však nebyl nalezen dostatečný pramen, aby byl s to, zásobit město vodou. Sondy byly dobrovolnými brigádami občanů bystřických zaházeny.

Dne 2. listopadu 1948 byla MNV vyslána deputace do Prahy k ministerstvu technik ve věci povolení výjimky pro stavbu učňovských dílen ZOŠ (základní odborné školy) z 2.11.48  
 zázakazu staveb a bylo jí na rozhodujících místech slíbeno, že dají co nejdříve alespc Deputace ve věci stavby ZOŠ  
 prozatímní povolení.

4.11.48 Sběrka na Čes. Socál. pomoc  
 Důvěrník České sociální pomoci Marie Vinklerová, odb. uč. podává vyúčtování výtěžku sbírky do poklaniček na hřbitově na Vše svaté. 16.12.48  
 Moravskoslezské pily Šumperk sdělují MNV v Bystřici, že pila fy Vašina – Modr : znárodnění pily  
 začleněna do jejich národního podniku.

Stavba druhého učitel.domu  
 Koncem roku 1948 započata stavba druhého učitelského domu v blízkosti jednotky první, v témže provedení jako u první. Byty však byly obsazeny ženatými úředníky

**Str. 358.**

ONV (okresního národního výboru) lékařem, soudcem, poněvadž nebylo pro ně jiných vhodných bytů. Obě stavby prováděl stavitel Stanislav Vašíček z Bystřice n. Pern.

29.12.48 MNV-žádost k presid.republ o přijetí čest. občanství  
 V plenární schuzi místního národního výboru MNV konané 29. prosince 1948 jednomyslně usnesno požádat presidenta Klementa Gottwalda o přijetí čestného občanství města Bystřice n. Pernšt.

Presidium ministerstva techniky – zmocněnec pro plánování ve stavebnictví – posílá přípis MNV v němž sděluje, že stavba učňovských dílen Základního odbróné školy ZO dle čj. 6886ZV pres. 48 ze dne 16. prosince 1948 obdržela povolení vyjimky ze zázak staveb. 30.12.48  
 povolení stavby dílen ZOŠ

30.12.48 Místní národní výbor se usnesl, aby vypracováním projektu městského vodovodu dle nabídky československých stavebních závodů v Brně byly pověřeny ČSSZ za obnos 230.000Kčs.

31.12.48 Dne 31. prosince 1948 úspěšně dokončen byl dvouletý plán vypracovaný Gottwaldovou vládou. Poprvé v dějinách našeho lidu začalo se rozvíjet hospodářství republiky podle celostátního plánu. Plněním tohoto plánu podařilo se pozvednout zemědělskou výrobu na předválečnou úroveň a průmyslovou výrobu, která byla válkou a okupací spustošena, předčít o 10 % výroby předválečné.

31.12.48 Splnění dvouletého plánu Touto skutečností byly potvrzeny přednosti plánovaného hospodářství nad kapitalistickým. Dělnická třída zvládla úkoly obnovy a tím ukázala, že dovede lépe hospodařit než kapitalisté. (Dle novinových zpráv)

**Str.359.**

## 1949

1.1.49 Úspěšné splnění dvouletého plánu zajistilo dobrý nástup k pětiletce zahájené 1. lednem 1949, jejímž hlavním cílem je zvýšit zemědělskou a průmyslovou výrobu a přebudovat náš průmysl tak, aby odpovídal potřebám a zájmům našeho lidu. Pětiletku, vypracovanou KSČ (Komunistickou stranou československou) podle pokynů presidenta Klementa Gottwalda, nastupuje dělnictvo s hudbou a písní na rtech. Dělnictvo je si vědomo, že nastupuje cestu k další metě v dějinách lidstva – k socialismu a tím ke šťastnějšímu životu a blahobytu.

Po únorovém vítězství r. 1948 pracujícího lidu měst a venkova za vedení KSČ nad buržoasně – kapitalistickou reakcí rozhodla nová vláda obrozené národní fronty zúčtovat se stávajícím reakčním zřízením vládním a vložit vládu do rukou pracujícího lidu.

1.1.49 Zřízení sídla okresu v Bystřici n.P. Buržoasně centralistický státní systém byl odstraněn a celé územní republiky rozděleno na menší samostatné celky tzv. kraje.

A tak od 1. ledna 1949 vešlo v platnost usnesení vlády, jímž republika rozdělena na 19 krajů. Tím zmizely hranice zemí a nastaly podstatné změny v hranicích dosavadních okresů.

Této příležitosti využil tajemník okresního akčního výboru národní fronty (OAV NF) v bývalém okrese novoměstském Vladimír Dvořáček z Bystřice n. P., aby vymanil náš soudní okres z područí okresu novoměstského, který se vždy macenášsky stavěl se k požadavkům našeho okresu. Domluvil se s vlivnými osobnostmi soudního okresu žďárského, které s deputací místního národ. Výboru

**Str.360.**

v Bystřici n. Pern. Adolfem Kučerou a Annou Pálkovou zajeli do Prahy k ministerstvu vnitra, předložili mu hotové plány a dosáhli toho, že sídla nových okresů byla zřízena v Bystřici n. Pern. a městě Žďáře. Obce soudního okresu novoměstského rozděleny mezi nově zřízené zmíněné okresy. K okresu bystřickému přivtěleny ještě části okresu boskovického ( Rovečín, Olešnice s okolními obcemi) a tišnovského ( Nedvědice s obcemi Chlébské, Skorotice a Černvír). Náš okres je zařazen do kraje Brněnského.

Okres spravuje okresní národní výbor. Předsedou jeho jmenován ministerstvem vnitra Josef Doiáš, učitel ve Sněžném (dříve Německém) rodák bystřický. Ustavující slavnostní schůze ONV zahájena byla dne 1. února 1949 v místní sokolovně. Zúčastnili se jí zástupci kraje, předsedové místních národních výborů všech obcí okresu, zástupci úřadů a masových organizací. Pěvecký odbor Sokola zazpíval státní hymnu a hymnu Sovětského svazu.

Po zahájení schůze předsedou ONV Jos. Dobiášem skládají členové ONV slib věrnosti ČSR do rukou předsedových a dostávají jmenovací dekrety krajského národního výboru (KNV) v Brně. Rozdělení referátů členům ONV.

1. Dobiáš Josef z Bystřice n. P. předseda – obecné věci vnitřní

2. Koukal R. z Nedvědice, místopředs – obor plánovací, hospodářs.
3. Štourač Miloslav ze Štěpánova – referát bezpečnostní
4. Záviský Frant. uč. z Víru – referát školský a finanční
5. Tomšík J. z Dol. Rožínky – referát práce sociální péče, zdravot.
6. Škorpík Frant.-z Rožné n. P. – referát zemědělský
7. Novotný R. z Olejnice – obchod, výživa, cenový
8. Vašíček Stanislav z Bystřice n. P. – referát technický

V dalším průběhu schůze nastínil předseda Jos. Dobiáš velmi podrobně úkoly, které okres v budoucnu čekají. Schůze zakončena písní práce.

Úřadovny ONV pro nedostatek místností umístěny jsou v budově bývalé okresní záložny čp. 57., která

**Str.361.**

přesídlila do městské spořitelny s níž splynula pod názvem „okresní záložna a spořitelna“ – dále v místnostech národní školy dívčí na náměstí čp.60 (4 třídy této školy umístěny v budově měšťanské školy) potom v hotelu „Velen“ v pokojích pro cestující v Hospodářském družstvu – u Augustina Slezáka čp. 55, v domě Bohumila Čížka čp. 54, v Hospodářské škole a ve vile Josefa Vašice čp 419.

Autobusová dooprava Zřízením sídla okresu v Bystřici n. P. bylo nutno rozšířit autobusovou síť pro styk občanstva s okresním úřadem. Soukromá autobusová a nákladní doprava byla zrušena a převzaly ji československé státní dráhy ČSAD. Autobusové linky jsou v provozu:

1. Bystřice n/P – Dalečín – Jimramov
2. Bystřice n/P – Štěpánov – Vír – Ubušínek
3. Bystřice n/P – Zlatkov – Rožná – Dol. Rožínka – Moravec – Pikárec
4. Bystřice n/P – Vír – Olešnice – Trpín

Všechny autobusy mají spojení 2x denně, dojíždějí až na nádraží ke každému vlaku a zpět.

Nakladní doprava ČSAD má stanoviště a správkárnu u J. Pečínky, bývalého autodopravce v Koželužské ulici, čp. 155.

27.1.49 Resignace předsedy MNV Ve schůzi MNV v listopadu 1948 podal předseda MNV Frant. Zmrzlý resignaci na členství a předsednictví z důvodů zdravotních. Na žádost členů rady uvolil se setrvat v této funkci do nového roku. Předsedou MNV byl od července 1947 a členem od 1945.

Po resignaci předsedy Frant. Zmrzelého byl zvolen plnem MNV předsedou Josef Pešina z Bystřice n/P.

**Str. 362.**

28.3.49 Zřízení družst. prádelny V některých místech okresu bystřického zakládány pomocí subvencí družstevní prádelny. Naléhavá potřeba zřízení prádelny pocítovala se i v Bystřici n/P. V čelo této akce postavila se obětavá Milada Šindelářová, choť zubního technika v Bystřici n/P. Svolala schůzi žen a vyložila jim účel této schůze. Přihlásilo se 39 členek se 100 Kč podíly a utvořeno prádelní družstvo. Toto prostřednictvím zemědělského strojního družstva v Bystřici N/P utvořeného v r. 1948 zažádalo ministerstvo zemědělství o subvenci. Na zřízení prádelny zaručila subvenci 170.000.- odboru žen JSČZ (jednotnému svazu českých zemědělců) 20.000 a MNV 20.000.-

Poslední dvě instituce se subvence vzdaly ve prospěch prádelny. Subvence nebyla poukázána v hotovosti, nýbrž ministerstvo proplácelo účty.

Prádelna byla upravena z místnosti určené pro sběr odpadových hmot ve dvoře pivovaru čp 1. Adaptaci prováděl stavitel Stanislav Vašíček z Bystřice n/P. Ze subvence zakoupeny 2 elektrické pračky, odstředivka a potřebné nádoby. Voda do prádelny je vedena z kašny na náměstí potrubním vedeným Musilovou uličkou přes dvůr soudní budovy a dvůr pivovaru.



Prádelna byla uvedena v provoz 28. března 1949. Ačkoliv předběžná akce při zakládání měla dosti překážek, přihlásilo se hodně členů, takže ke konci r. 1949 mělo družstvo již 145 členů.

Družstevní prádelny, bez kterých si dnes nelze vesnici představit jsou velkým pomocníkem ženám. Jsou názorným příkladem družstevní svépomoci pro tisíce žen a přispěly tak značnou měrou k socialisaci venkova.

Podle nových stanov okresních spolků Československého červeného kříže ČSČK byl v každém okresním městě utvořen okresní spolek a zřízena okresní úřadovna ČSČK.

29.3.49  
Ustavení  
okres.spoku  
ČSČK

**Str.363.**

K utvoření okresního spolku ČSČK v Bystřici n/P a ke zvolení jeho předsednictva došlo dne 19. března 1949. Předsedou zvolen Mudr. Ant. Kunc z dolní Rožinky a místopředsedou šef zdravotní služby ONV v Bystřici n/P Mudr. Frant. Štěpánek.

Vedoucí okresní úřadovny ČSČK zvolena na krajské poradě v Brně dne 19. března 1949 Dana Padalíková, úřednice České sociální pomoci v Novém Městě na Mor.

Po jejím provdání jmenován tajemníkem úřadovny Stanislav Čížek z Nedvědice od 1. prosince 1949 a úřednicí Augustina Vondráčková z Bystřice nad Pernštejnem. Od 7. 12. 1949.

Okresní spolek ČSČK jako všechny masové organizace má stanoven 5 LP. Podle něho má získat do konce 5LP na 200 nových členů, vyškolit 200 samaritánů a dobrovolných sester, vyškolit 100 žáků v samarictví a 20 instruktorů pro zdravotní výchovu mládeže, získat co největší počet dobrovolných dárců krve, rozšířit síť místních skupin ČSČK vedle stávajících v Bystřici n/P, Dolní Rožince, Nedvědici a Olejnici – ještě ve Víru, Strážku, Dalečíně a Štěpánově.

Počet členů ČSČK na okrese v r. 1949 byl 1293 z nichž 1072 přispívajících a 221 činných (samaritánů 177 a 44 funkcionářů)

Na okrese jsou 2 záchranné stanice a to v Bystřici s 2 sanitními auty a v Olešnici s 1 sanit. autem. Počet převozů bystřické stanice byl 548 případů, přijato za převozy 176 375 Kč při 27 846 ujetých kilometrech .

Sociálně slabým a přestárlým v počtu 29 poskytnuty pravidelné měsíční podpory ve výši 27 600 Kč.

Porovnáme-li činnost ČSČK v nynější době s dobou kapitalismu poznáváme jak naše lidově demokratické zařízení zvyšuje neustále péči o zdraví obyvatelstva.

**Str.364.**

1.5.49  
Oslava  
1.máje  
svátku práce

Dne 1. května 1949 slaven byl v Bystřici n/P svátek práce – svátek všeho pracujícího lidu v měřítku nebývalém. Z celého okresu bystřického dostavil se pracující lid, lidové milice, sbor národní bezpečnosti SNB, spolky s prapory, masové organizace se standartami, veřejné korporace, zástupci úřadu, školní mládež a několik hudebních kapel.

Tisícihlavý malebný průvod zakončený 20 alegorickými vozy vyšel z dálnice u Vašinových po Starém městě přes celé náměstí a ve spořádaných útvarech stanul před tribunou u městské radnice slavnostně vydekorované s podobiznou presidenta Klementa Gottwalda a generalisima Stalina (viz album)

Z tribuny zástupci pracujícího lidu promluvili o významu 1. máje – svátku pracujícího lidu, připomněli přítomným rozdíl 1. máje v minulosti, kdy dělník marně se dovolával u vládnoucí třídy kapitalistické za splnění svých oprávněných požadavků a přítomností, kdy pracující stal se pánem na svém pracovišti a nemusí již manifestovat za práva na práci, na chléb, za svobodu. S tribuny ozvaly se projevy vděčnosti a oddanosti bratrskému Sovětskému svazu, jehož hrdinná armáda osvobodila naši zem, abychom si mohli vybudovat nový šťastnější život. Bez Sovětského svazu nebylo by u nás 1. máje. Slavnost zakončena státní a sovětskou hymnou.

3.5.49 Stavba učňovs.dílen ZOŠ Na základě povolení výjimky ze zákazu staveb jež obdržel MNN od presidia ministerstva techniky dne 16.12.1948, překročil MNN v měsíci květnu 1949 ke stavbě dílen ZOŠ v Bystřici n/P. Podle ideového plánu provedl detailní plán učňovských dílen architekt Ing. Tymich z Brna. Účet za projekt činil 113 00 Kč. Začalo se stavět etapově. V I. etapě mají se postavit učňovské dílny, v II. etapě v r. 1951 příslušenství k dílnám.

**Str.365.**

Rozpočet na I. etapu činí 4 322 000 Kč- na II. etapu 2 205 930 Kč. Stavbu proplácí MNN z prostředků státních. Stavba dílen je na pozemku parc. 817/1, která byla získána koupí od státního statku v Domanínku, pod učitelským domem. Stavbu prováděly československé stavební závody – ČSSZ Brno, závod pro pozemní stavby (staveb. spáva Kuřim) a I. etapa dokončena byla v červnu 1950.

Stavebního materiálu (cihel, kamene, písku, cementu) bylo použito z materiálu navezeného na stavbu národní školy, jejíž stavba byla započtena (položeny základy) ale na základě zákazu staveb přerušena a nedokončena.

ZOŠ ještě v červnu přestěhovala stroje do nových dílen a počalo se tam vyučovati. Jsou to dílny dřevařské a kovodělná. Z části dílny kolářské byly prozatím upraveny 3 učebny, ze skladiště ředitelna a sborovna.

Učňové této školy rekrutují se z celého Brněnského kraje a z části kraje Jihlavského. ZOŠ má 3 ročníky podle 3 leté učební doby. Do I. a II. ročníku chodí učeň po 4 měsíce, do III. Ročníku 2 měsíce, takže celková návštěva ZOŠ pro učně je 10 měsíců. Učňové jsou ubytováni v Domově mládeže (informace od Jos. Pavelky uč. ZOŠ)

Místní národní výbor v Bystřici nad Pernštejnem ve schůzi konané 5. května 1949 zažádal krajský národní výbor-KNV- o zařazení do 5 LP na r. 1950 následující stavby:

5.5.49 Plánované stavby na r.1950

- |                           |                             |
|---------------------------|-----------------------------|
| 1. Dostavba národní školy | 6. Stavbu Domaníns. rybníka |
| 2. Stavbu učňovské školy  | 7. Stavba admin. Budovy MNN |
| 3. Stavba vodovodu        | 8. Stavba hasič. zbrojnice  |
| 4. Stavba kanalizace      | 9. Retenční nádrž           |
| 5. Stavba bytů. Jednotek  |                             |

**Str.366.**

15.5.49 Státní traktorová stanice

Se vzrůstem průmyslové výroby v době pětiletky, musila nastati podstatná změna i v zemědělství a to ke zvýšení produktivity zemědělské výroby, aby neutrpěla životní úroveň pracujících v průmyslu. Dochází tak k velkým přeměnám v zemědělství – vydáním zákona o zakládání jednotných zemědělských družtev – JZD. Je to scelování zemědělské půdy drobných a středních rolníků ve velké celky a ke společnému osívání na nich.

K obdělávání tak velkých parcel nestačí dosavadní prostředky ke zpracování půdy, bylo nutno zapojiti do práce stroje – traktory. A tak dochází na větších místech k zakládání státních traktorových stanic.

V Bystřici n/P uvedena státní traktorová stanice v činnosti v květnu 1949. V začátku měla 4 traktory staršího typu od hospodářského družstva v Bystřici n/P a Rožné n/P. Parkoviště měla stanice v počátku u hřbitovní zdi, později byly pro ni pronajaty kůlny majitelů cihelny. Vedoucím státní traktorové stanice – STS – byli Ondra z Tišnova a Jos. Dvořák z Bystřice n/P.

Státní traktorová stanice vysílala traktory na pomocné práce nejen zemědělcům v Bystřici n/P, ale i na požádání jezdila do okolních vesnic. Počet traktorů během roku značně vzrostl. (Informace podal účetní STS Václav Dufek)

26.5.49 President Klement Gottwald – čestným občanem

Výnos jubilejní národní sbírky na ČSČK o velikonocích konané v Bystřici n/P čin 6 027 Kč

12.5.49 Výnos sbírky ČSČK

Kancelář presidenta republiky zaslala přípis MNN v Bystřici n/P. se sdělením, ž president Klement Gottwald přijal čestné občanství města Bystřice n/P. Stalo se tak na

žádost MNN ze dne 29. prosince 1948. Občané bystřičtí s radostí přijali tuto zprávu, že se jim dostalo té cti zvátí nejvyšší hlavu státu svým čestným občanem.

**St.367.**

17.7.49 Objednávka školního nábytku Místní národní výbor v Bystřici n/P objednal prostřednictvím místní školní rady školní nábytek pro národ. školu chlapeckou a dívčí v Bystřici n/P. od fy Drukův n.p. Brno, Křenová 16 – dříve Jaroslav Najman a to: 130 lavic trojí velikosti, 7 dvojlistových tabulí, 9 stolků a židlí pro učitele, 9 nástěnných skříněk pro houbu, křídlo a hadr za obnos 159 000 Kč které MNN předem poukázal. Dodací lhůta byla 1 rok – podle možností přidělu materiálu.

1.9.49 Závodní kuchyně Dnem 1. září 1949 otevřena byla závodní kuchyně ONV v Bystřici n/P v bývalé ostinské místnosti Ferdinanda Matějky čp. 62 na náměstí (bývalý hostinec Šlingrův) v níž kuchyně stravují zaměstnanci ONV i z jiných místních úřadů a škol. Vedoucí kuchyně je Pavla ONV ulková, choť Emila Kulky, strojníka družstev. mlékárny v Bystřici n/P.

1.9.49 Zrušení lístků na chleba a mouku V měsíci září 1949 zrušen byl lístkový systém v zásobování chlebem, moukou, pečivem a brambory. Při tom ceny chleba, mouky zvýšeny nebyly, takže ceny těchto výrobků patřily u nás k nejnižším cenám chleba a mouky ve světě. Cena 1 kg chleba byla 5 Kč, 1 kg mouky hladké 7,50 Kč, mouky hrubé 13 Kčs.

Toto uvolnění bylo skutečně zaslouhou Sovět. Svazu, který v r. 1949 dodal do naší republiky velké množství chlebového obilí ( pšenice a žito). Těmito dodávkami jakož i výkupem z domácích zdrojů nashromáždila vláda velké fondy, které při normální spotřebě činily lístkový systém zbytečným. Rovněž zrušen lístkový systém na brambory a tyto mohly býti nakupovány volně.

**Str.368.**

11.9.49 Líšeňská slavnost K líšeňské slavnosti pořádané na počest V. manifestační oslavě práce dne 11. září 1949 uspořádal náš brněnský kraj štafetový běh s pozdravnými adresami do Gottwaldova údolí v Líšni. Štafety startovaly na 5 okrajových bodech kraje brněns. a proběhly všemi okresními městy. Štafeta našeho okresu startovala v Dalečíně v 8 hod. a proběhla Bystřicí špalířem žactva a občanstva v 8:40 hod. Organizaci převzal krajský výbor Sokola za spoluúčasti všech složek národní fronty.

22.9.49 Reorganizace MNV Dle přípisu ONV v Bystřici n/P. byl reorganizován místní národní výbor – MNV – v Bystřici n/P. Odvolán byl předseda Josef Pešina, místopředseda Ladislav Kožíšek, členové Ladislav Jelínek a Anna Pálková. Novým předsedou MNV zvolen plnem Vladimír Dvořáček, kádrový tajemník okresního sekretariátu KSČ.

14.10.49 Odprodej hlavatisek Místní národní výbor odprodal obecní hlavatiska na Vyhlídce (Dříve Skřípec) majitelům přilehlých domků 1 m<sup>2</sup> po 5 Kčs na zahrádky.

Výnos dušičkové sbírky na hřbitově v r. 1949 na Českou sociální pomoc činil 9 000 Kčs. 4.11.49 Dušičková sbírka

Úrazové pojištění Hasičského sboru Místní národní výbor uzavřel u Čsl. pojišťovny hromadné úrazové pojištění 35 členů hasičského sboru v Bystřici n/P. a 16 členů ve Dvořištích na 80 000 pro případ úmrtí a 320 000 pro případ trvalé invalidity.

Lanová dráha K rychlejší dopravě stavebního materiálu na stavbu vodní přehrady ve Víru postavena od bystřického nádraží lanová dráha směrem na Bratrušín, Dvořiště k Víru. U lesa „Ochoze.“, postaveno skladiště, k němuž od nádraží položena byla vlečka.

**Str.369.**

k přehradě Vír Dne 25. listopadu 1949 uzavřel MNV v Bystřici smlouvu o postavení lanové dráhy na pozemcích katastru bystřického s českoslovens. stavebními závody – ČSSZ – závod BN 551 pro inženýrské stavby v Brně, které stavbu lanové dráhy prováděly.

Jinak dopravuje se stavební materiál nákladními auty z nádraží po silnici přes město Bystřici n/P. Poněvadž tím provoz na této silnici byl přetížen a na mnohých místech v zatáčkách silnice ve městě i nebezpečný, správa státních silnic rozšířila silnici od nádraží

Úprava silnice k přehradě Víř až k vile Jos. Vašice. Odtud vystavěla odbočku silnice přetínající silnici k Věchnovu, dále k Domovu učňů, podél rodiných domků pod Horou a na Starém městě u domu Ant. Zicha čp. 226 připojuje se na původní silnici. Od Domova učňů bylo nutno přes říčku Bystřičku postavit dva mosty a říčku regulovat.

Další úsek staré silnice až k dálnici u jatek bylo nutno rozšířit. Správa státních silnic vykoupila domky po levé straně silnice, které tomuto projektu překážely. Jsou to dům Aloise Kaše čp. 222, Ant. Bílka čp. 219 Silvestra Šperlinga čp. 218 a domek stavitele Rudolfa Dvořáka čp. 405 u jatek. Kaša, Bílek a Šperling dostali stavební místo v horní části zahrady statku Vašina – Madr, obhospodařovaném čsl. státními statky a stavební práce započaly na podzim 1950.

100 let okr.soudu v Okresní soud v Bystřici n/P. oslavil v měsíci prosinci 1949 100 leté trvání tohoto soudu.

Občanské sňatky – zákon Výnosem ministerstva vnitra zákon č.268/49 Sb. uzákoněny občanské sňatky s platností od 1. ledna 1950 Matriky povedou MNV prostřednictvím zvolených matrikářů a jejich zástupců. Občanské sňatky uzavírají předsedové místních národ. výborů nebo jejich zástupci.

### **Str.370.**

Zákon stanoví sídla matričních úřadů a jejich obvody. Matriční úřad Bystřice nad Pernštejnem má tyto obce: Bystřice n. Pern. – Bratrušín – Domanínek – Domanin – Ždánice – Karasín – Pivonice – Lesoňovice – Věchnov.

Pro zvolené matrikáře a jejich zástupce nařízeno školení, které se provedlo v měsíci prosinci 1949 v Bystřici n/P. pro všechny matrikáře okresu bystřického.

Místní národní výbory – MNV – měly se postarat o vyhovující místnost a její důstojné vybavení do 1. ledna 1950. MNV ve schůzi konané dne 9. prosince 1949 zvolil matrikářem obecního zaměstnance Jana Kurfürsta a jeho zástupcem obecního strážníka Antonína Fišu.

Nevšední péčí místního národ. výboru a jeho matrikáře vybavena byla obřadní síň přepychově nákladem 250.000 Kčs. Obřadní síň je v městské radnici čp. 1 v starobylé místnosti se znakem města Bystřice na stropě vymalovaném.

První občanský sňatek konal se 7. února 1950. Ženichem byl Ludvík Šikula příslušník SNB a nevěstou Marie Skalníková ze Ždánic. Jako svatební dar dostali novomanželé od MNV hodiny v ceně 2900 Kčs. Tento sňatek uzavřel předseda MNV Vladimír Dvořáček.

Zavedením občanského sňatku vychází vláda vstříc pracujícímu lidu tím, že bezplatným úkonem ulehčí jim finančně a zavádí při sňatku občanskou rovnost. (Informace poskytl matrikář Jan Kurfürst )

23.12.49 Dar MNV na strom republiky Ve schůzi MNV dne 23. prosince 1949 jednomyslně schválen návrh předsedy Vladimíra Dvořáčka, aby MNV přispěl na vánoční strom republiky obnosem 10 000 ve prospěch sociální péče.

Úprava náměstí V téže schůzi přijal MNV nabídku arch. Ing. Bendy na měřické práce pro architektonickou úpravu

### **Str.371.**

náměstí za 13 185 Kčs. Tato práce má být podkladem pro detailní projekt k úpravě náměstí Ing. Vrtěla z Brna, který mu byl zadán za 13 000 Kčs. Za tím účelem nařídil pořízení fotografií všech domů na náměstí.

23.12.49 Rozšíření místn. rozhlasu Aby místní národ. výbor vyhověl požadavkům občanů o rozšíření místního rozhlasu na obvod města, zakoupil u Elektry n. p. Brno 15 reproduktorů za 66 315 Kčs a dal provést jejich instalaci.

### **Svaz českosloven. – sovětského přátelství**

S vděčností vzpomínají občané bystřičtí památného 9. května 1945, kdy na náměstí dlouho do noci čekali a s hudbou a jásotem vítali první tanky a nákladní auta s vítěznou

Rudou armádou naší osvoboditelkou, pronásledující prchající zbytky německé armády. Neméně radostně vítali později 11. května přibylé oddíly Rudoarmějců, kteří zůstali u nás přes 2 měsíce posádkou.

Dosud žijí v paměti dospělých i dětí přátelské chvíle mezi rudoarmějci, ubytovanými téměř v každém domě s našim lidem. V krátkém jejich pobytu mezi námi snažili se občané zpříjemnit jejich pobyt u nás a tak se odvděčit za jejich oběti. Rudoarmějci odjeli – vděčnost a přátelství vzůstalo. To přátelství navázané za jejich pobytu odchodem neutuchlo, bylo ještě utuženo založením Svazu československo – sovětského přátelství – SČSP – do něhož se přihlásilo 150 členů a během doby vzrůstalo a koncem r. 1949 dosáhlo počtu 350 členů.

Úkolem svazu čs. – sověts. přátelství je sblížovat dva bratrské národy slovanské, seznamovat náš lid

**Str.372.**

přednáškami, filmy, zájezdy o velkém pokroku ve výstavbě Sověts. svazu po velké říjnové socialistické revoluci ve všech oborech lidského snažení a jejich přednosti a klady přenášet do poměrů našich, aby pomohl budovat socialismus po vzoru sovětském u nás.

Svaz SČSP vzal si také za úkol naučit dospělé začátkům ruštiny (děti učí se povinně ve škole) neboť znalost řeči je to nejlepší pouto přátelství. A tak začátkem r. 1950 pořádaly se kursy ruštiny a to pro:

1. příslušníky SNB – kroužek vedla odb. uč. Jarm. Adamová
2. pro učitelstvo – vedl prof. střed. šk. Posádka

Kursy byly 3 měsíční – týdně 2 hodiny. V kursech bude se pokračovat příštím rokem pro ostatní zájemce. (Informace podal Vlad. Augustin, tajem. SČSP)

*(barevná kresba obznaku ČSM)*  
**Československý svaz mládeže**

Po květnových revolučních dnech r. 1945 nastávají změny v organizaci naší mládeže.

Ve městech a vesnicích zakládá se jednotná organizace mládeže Československé republiky, která je součástí národní fronty pod názvem Svaz české mládeže – který později sloučen s mládeží slovenskou v Československý svaz mládeže – ČSM –

ČSM spojuje bez rozdílu náboženského vyznání mládež všech vrstev pracujících, mladé dělníky, rolníky a pracující inteligenci od 15 – 26 let.

**Str.373.**

Hlavním úkolem československé mládeže je:

1. vychovávat mládež k oddanosti lidově demokratické republice a jejímu presidentu
2. k lásce k velikému osvoboditelskému Sověts. svazu
3. v duchu pokrokových ideí našich národních dějin, naší národní a demokratické revoluce
4. k socialistické pracovní morálce
5. charakterově pevné a mravně čisté mladé lidi
6. pečovat ve spolupráci s jednotnou organizací Sokol o upevnění tělesné a branné zdatnosti mládeže

Základní organizace ČSM se nazývá závodní – školní – místní skupina. Závodní je na závodech, školní sdružuje školní mládež – místní jsou ostatní členové. Každá skupina má svůj výbor. V rámci hranic politického okresu volí se na okresní konferenci okresní výbor a v rámci hranic krajů – krajský výbor. ČSM v Bystřici n. P. byla založena v r. 1945.

Poněvadž v zápisech kroniky v r. 1945 i později není zmínky o ČSM, činí se tak dodatečně.

Činnost místní skupiny ČSM v Bystřici n. Pern. Téměř každých 14 dnů koná členské schůze a na nich určuje pracovní program. Členové svazu rozdělení jsou do kroužků. Jsou to kroužky

1. sportovní: odbíjená – kopaná – šachy – stolní tenis
2. kulturní: rozděleny na : pěvecký – nacvičuje svazác. písně, recitační
3. politický: při každé členské schůzi podává polit. referát
4. čtenářský

Členové svazu účastní se různých kursů – kursu traktoristů – kursu ruštiny. Rozdělují se na pracovní čety na výpomoc prací polních a lesních: Jsou to :

1. pohotovostní četa s 1/2 denní pracovní možností k nasazení ke všem nárazovým pracím v zemědělství,

**Str.374.**

2. z mladých zemědělců tvoří se pracovní skupiny pro podzimní práce
3. pohotovostní četa proti nebezpečí rozšíření mandelinky bramborové
4. četa na sázení lesních stromků

ČSM vytváří a vede na školách I. a II. stupně dětskou pionýrskou organizaci a je aktivní na národní škole chlapecké v Bystřici n. P. s 42 členy – na dívčí škole s 31 členy a na střední škole se 117 členy. Do konce školního roku 1951 složí všichni slib.

Pionýrská organizace vychovává v dětech dobrý, upřímný vzájemný poměr, vede je k úctě a lásce k rodičům, učitelům a všem pracujícím lidem, k čestnému jednání, aby byli svým chováním a prací příkladem ostatním dětem, učí je znát a milovat našeho osvoboditele Sovětský svaz, vytvářet bratrské vztahy k pokrokovým lidem všech národů, ukazuje vzory hrdinů naší doby především vzor presid. republiky Klementa Gottwalda.

A tak z těchto pionýrů vyrostou hrdinové práce a budování, všestranně zdatní a uvědomělí občané, oddaní lidově demokratické republice – budovatelé socialismu. (Informace od okres. tajemníka ČSM a z protokolů)

### Nová škola vesnici – vesnice škole

Toto heslo stalo se symbolem těsné spolupráce občanstva se školou v naší lidově demokratické republice. Občanstvu otevřely se dveře do škol – mají právo stanovený 1 den v měsíci navštívit vyučování, sledovat práci učitelstva v jeho těžkém povolání – sblížit se s učitelským sborem ve schůzích sdružení rodičů a vyslechnout tam jejich rady a pokyny ve výchově dětí v rodině a naopak projevit tam své stesky, tužby

**Str.375.**

a přání tykající se jejich dětí – školáků.

Závody přejímají patronáty nad školami a tím přejímají závazek podporovat školu, aby se stala místem radosti. Naopak škola pomáhá závodům sběrem odpadových hmot, léčivých bylin – občanstvu při jeho pracích polních a lesních. Je to opravdu – nová škola.

Co dalo město střední škole?

V měsíci prosinci 1949 dal MNV nákladem 53.000 Kčs zřídit od fy Jaromír Špaček malířství a natěračství v Bystřici n. P. ve všech chodbách budovy emailové sokly, čímž na trvalo zabezpečí se čistý a pěkný vzhled školy.

V témže měsíci zakoupil pro střední školu 2 radiopřijímače a scházející ampliony do tříd, aby se mohl žactvu zajistit společný poslech rozhlasu.

Při vjezdu na hřiště u školy pořídil schody – mrákotínská žula - v ceně 48.000 a místo pro skládku uhlí před budovou vydláždil žulovými kostkami. Peněžitou podporu umožnil zakoupení zvukového projekčního filmu 16 mm.

Co dala střední škola městu – závodům v r. 1949.

Žákovskými brigádami odpracovala pátráním po

- |                                 |          |
|---------------------------------|----------|
| 1. mandelince bramborové.....   | 4824 hod |
| 2. na polních pracích.....      | 346 hod  |
| 3. sázením lesních stromků..... | 853 hod  |

Celkem 6 023 hod.

Do závodů odevzdala 8209 kg odpadových hmot (papíru, hader, kostí), mimo to množství léčivých bylin, šípků, bezinek, borůvek, kaštanů a makovic.

Do schůzí sdružení rodičů připravila každý měsíc poučný a zábavný program s promítáním filmu.

Národním školám v Bystřici n. P. opatřil MNV nový školní nábytek – 130 lavic, 7 dvoulistových tabulí, 9 stolků se židlemi pro učitele v ceně 159.000.

**Str.376.**

u fy Drukov – Brno – Křenová ul.

Pro dívčí školu zakoupil učební pomůcky: prvoučné znalosti a vlastivědné obrazy a přístroje pro přírodovědu.

V budově chlapecké školy do všech místností dal zavést elektrické vedení do zdí, ve třídách po 4 elektrických světlech a všechny místnosti s chodbami nově vymalovat. Do školní zahrady koupil tlakovou pumpu.

Žáci s učitelkami odpracovali pátráním po mandelince 4296 hod. – na krátkodobých brigádách 1824 hod, odevzdali 9722 kg odpadových hmot, sebrali 625 kg léčivých bylin, 83 kg makovic, 148 kg šípků, 130 kg bezinek, 47 kg borůvek a 74 kg pecek a tím našemu průmyslu zachránili velké hodnoty a státní pokladně cenné valuty.

(Informace od ředitelství škol)

Kulturní  
činnost 1949

Lidová osvětová škola v Bystřici n. P. pořádala pro veřejnost v r. 1949 20 velmi poučných přednášek v budově střední školy, které byly provázeny případnými filmy.

Dramatic. odbor Sokola sehrál divadelní hry: Bejvávalo, Zvonař a Prodané peníze. Oblastní divadlo z Brna: Mraky na nebesích, Čaroděj a Uzel. Pěvecký odbor Sokola uspořádal koncert na oslavu narozenin Bedřicha Smetany. ONV uspořádal oslavu naroz. prezidenta Klementa Gottwalda, oslavu 70 tých narozenin generalisima J. V. Stalina.

V r. 1949 narodilo se v Bystřici n. P. 32 dětí. Zemřelo 28 lidí – 7 mužů a 21 žen. Nejstarší

Změny zemřelé osoby byly:

v počtu	Homolková Aloisie z Bystřice n. P.	č.p. 414	stáří	82 r. 7 měs.
obyvatelstva	Halva Tomáš z Bystřice n. P.	č.p. 163	stáří	82 r. 6 měs.
	Koktavá Frant. z Bystřice n. P.	č.p. 26	stáří	82 r. 5 měs.
	Maděrová Frant. z Bystřice n. P.	č.p. 116	stáří	82 r. 6 měs.

Sňatků toho roku uzavřeno 13

**Str.377.**

## 1950

1.1.50  
Likvidace  
financ.  
hospodař.obcí

Po únorovém vítězství 1948 pracujícího lidu dostala se moc do jejich rukou. Správu měst a vesnic řídí místní národní výbory – okresní národ. výbory a krajské nár. výbory. Tyto výbory staly se přímo orgány státní moci a v důsledku toho obecní, okresní a krajské finanční hospodářství stalo se hospodařením státním. Od 1. ledna 1950 převzal finanční hospodářství stát a toho dne veškerou finanční hotovost obcí a úřadů převzala pokladna státní.

Veškerá činnost MNV stala se součástí celostátního plánování a to jak v plánování hmotném i finančním. Pro náš chudý kraj má toto opatření velký význam, protože veškeré potřeby kraje jsou v rámci plánování hrazeny z prostředků státních.

1.1.50  
Likvidace  
školních rad

Dnem 1. ledna 1950 byly likvidovány místní, újezdní a zemské školní rady a působnost jejich převzala místní, okresní a krajské národní výbory.

### Občané budují město

Kanalizace  
města

V rámci plánování 5 LP (pětiletého plánu) na r. 1950 bylo poskytnuto městu 500 000 Kčs na stavbu městské kanalizace. První etapa provedena na podzim 1949 na Vyhlídce

(dříve Skřípce). II. etapa v r. 1950 pokračovala na Starém městě „Pod kaštany“, od domu čp. 180 až před dům Jos. Rinchenbacha čp. 243.

Na akci 5 M přidělena byla městu částka 470 000 a byla rozdělena následovně:

Komunikace ..... 150 000 na úpravu silnic a cest  
Pozemní práce..... 298 000  
Obnova rybníků .....20 000 (rybník v Rácovech)

**St.378.**

Práce vodohospodářs..... 2 000 plán na koupaliště

Na tyto práce vyplaceno bylo 533 000. Plán byl překročen o 63 000, již si vyžádala adaptace kina.

Sbor  
důvěrníků  
lidové  
správy

K snadnějšímu zvládnutí a provedení těžkých úkolů, které dnešní doba ukládá místnímu národnímu výboru, zapojil MNV dle pracovního plánu do spolupráce širší veřejnost obce a uložil místnímu akčnímu výboru národ. fronty MAV NF, aby vytvořil sbor důvěrníků lidové správy a seznam předložil MNV. Místní akční výbor zvolil 25 členný sbor důvěrníků z občanů, kteří na schůzi dne 21. srpna 1950 funkci přijali. Předseda MNV Jos. Havelka promluvil o významu funkce lidového důvěrníka, obeznámil je s úkoly jim přidělenými, přijal jejich slib a rozdal jim dekrety.

Úkolem důvěrníků lidové správy je podporovat MNV na úpravě a budování města a okolí, být prostředníkem mezi občany a MNV, kterému by přednášel svá přání a stížnosti, naopak uvědomovali občany o plánech a usneseních MNV. Za krátkou dobu vykonal sbor důvěrníků v čele s předsedou Jos. Makovským dobrou práci.

Z Mirošova dovezeno 110 m<sup>3</sup> štěrku a vyštěrkována cesta k učitelským domům – k základní odborné škole a u jatek. Z Víru dovezena drť na vyspravení ulice Rudolfa Vaška, u Domova učňů vykopána nová studna, odklizeny hromady hlíny z vykopávky při adaptaci kina, upraveno předsálí kina pro okresní knihovnu a upraven sklep pro uskladnění uhlí.

Tato dobrovolná práce obyvatelstva na výstavbě města stala se ctí bystřických občanů. O obětavosti občanů svědčí počet dobrovolných brigádnických hodin, které na mzdách tím dosažené činily 213 000 Kčs. Zrodilo se nové aktivní vlastenectví, nový poměr občanů k svému městu k socialisaci měst a venkova. (Informace podal MNV a předs. Lidové správy Jos. Makovský)

**Str.379.**

1.1.50  
Stavební  
komunální  
podnik

Od 1. ledna 1950 zřídil MNV v Bystřici n. P. stavební komunální podnik s vkladem 320.000 z kmenového jmění za prodej cihelny a kamenolomu u městských jatek. Do podniku zařazení zedníci a tesaři. Vedoucím podniku byl jmenován stavitel Jaroslav Hutař z Nedvědice. Jeho pomocné síly byli:

J. Ryzí – zednický mistr z Nedvědice

Hradešínský – tesařský a studnařský mistr z Nedvědice

Markl Egit – technický zaměstnanec z Bystřice n. P.

Polnický Adolf – účetní a pokladní z Bystřice n. P.

MNV připravil operativní plán ve stavebnictví a akce 5 M na r. 1951

21.1.50  
Operativní  
plán na r.1951

1. Dokončení stavby ZOŠ
2. Stavba hasičské zbrojnice
3. Projekt a stavba administrat. budovy MNV
4. Stavba 10 tí bytových jednotek
5. Kanalizace a regulace Bystřičky
6. Vodovod
7. Obnova rybníka u Věchnova
8. Vodohospodářská nádrž
9. Koupaliště



10. Stavba soudní budovy
11. Stavba budovy sboru národ. bezpečnosti SNB
12. Adaptace nižší střední školy
13. Stavba garáže záchranné stanice
14. Stavba internátu ZOŠ a zimní hospodářs. školy
15. Vydlažba náměstí

10.2.50  
Motorová  
střík.

MNV v Bystřici n. P. zakoupil motorovou stříkačku pro hasičský sbor ve Dvořištích od fy Sigmund – Vysoké Mýto za 110.000 Kčs.

**Str.380.**

Dvořiště

Podle vládního nařízení ze dne 18. října 1949, č. 224 Sb. konalo se na celém území Českoslov. republiky dne 1. března 1950 a ve dnech následujících třetí sčítání lidu, s nímž byl spojen soupis domů a bytů, soupis zeměděls. závodů, průmyslových a živnostenských závodů, soupis hospodářs. zvířectva, ovocných stromů, veškerých strojů, výměra půdy a její osevň plochy.

1.3.50  
Národní  
sčítání lidu

Pro svůj velký význam pro jednotný hospodářský plán Českoslov. republiky byla celá akce nazvána národním sčítáním. Výsledky národního sčítání pro Bystřici budou zapsány do kroniky až vyjde katalog státního úřadu statistického v Praze s podrobnými a správnými údaji.

### 1.květen – svátek pracujících lidu

1.5.50  
Oslava  
svátku práce

Imposantním dojmem působila oslava 1. května 1950 – oslava svátku práce – svátku pracujících lidu v našem městě Bystřici n/P. Tento den byl dostaveníčkem pracujících lidu z celého okresu. Všechny korporace, masové organizace s prapory a standartami, školní mládež s hesly, 42 alegorických vozů, několik kapel tvořilo malebný průvod čítající přes 8000 účastníků, který za jásotu obecnostva, tvořícího špalír, ubíral se z dálnice u Domanínka směrem ke kapličce na náměstí, které úplně zaplnil. Školní mládež v čele průvodu nesla standarty s přilehavými hesly: „Pomáháme republice – pěstujeme slunečnice apod.

Za průvodem jelo 42 alegorických vozů s nápisy: Více traktorů umožní zdolání úhorů – Za mír, za vlast, socialismus apod. (viz album)

Město tonulo v záplavě praporů, vlajek, každý dům na náměstí ozdoben guirlandami s podobiznami presidenta Klementa Gottwalda a generalisimu Stalina.

**Str.381.**

Na tribuně před radnicí krásně dekorované zasedli zástupci kraje ONV, MNV, všech korporací, masových organizací ve stínu praporů. K tisícíhlavému zástupu promluvili zástupci těchto organizací, jímž zástup přítomných výkřiky a potleskem dával na jevo svůj souhlas.

Tato májová manifestace byla ukázkou úspěchu pracujících jak v průmyslu tak v zemědělství – 42 alegorických vozů, které jednotlivé závody a JZD upravily podalo o tom nejlepší důkaz.

### Jednotné zemědělské družstvo – JZD

15.5.50  
Vznik JZD  
v Bystřici n.P.

Po únorovém vítězství 1948 pracujících lidu měst a venkova nad buržoasně reakčními silami nastupují dělníci v továrnách a dolech a drobní zemědělci na venkově na dráhu socialismu. Továrny a doly přecházejí do rukou dělnictva, zemědělská půda do rukou těch, kteří na ní pracují.

Jsou to památné Durišovy zákony, jimiž vyvlastňuje se půda velkostatkářům nad 50 ha a hierarchii a rozděluje se drobným zemědělcům a bezzemkům. Tak vzrostl počet malých a středních rolníků, kteří tvoří 95% všech zemědělských podnikatelů. U této nejdůležitější části zemědělských malovýrobců musila nastati ve výrobě změna, neboť nebylo možné a

žádoucí aby v našem zemědělství udržovaly se malovýrobní formy, když v průmyslu a velkoobchodě zvítězilo socialistické velkopodnikání.

Co by znamenala dlouhá existence zemědělské malovýroby vedle socialistické velkovýroby? Že by rozdíl mezi vysokou produktivitou průmyslové výroby a nízkou produktivitou zemědělské malovýroby by se stále zvětšoval a že nedostatkem zeměděl

**Str.382.**

výrobků trpěla by i životní úroveň pracujících ve městech. Z toho důvodu byl vydán na jaře 1949 zákon o jednotných zemědělských družstvech JZD, jejichž význam spočívá v tom, že je to jediná cesta, kterou náš drobný a střední rolník přejde od malovýroby – plné dřiny – k družstevní velkovýrobě a tím ke zvýšení produktivity zemědělské výroby.

V tom směru vychází vláda malým rolníkům sdruženým v JZD všemožně vstříc jednak obděláváním půdy stroji, pomáhá jim dodávkami strojených hnojiv, ušlechtilého osiva, sadby, plemenného materiálu, poradnickou službou v rostlinné i živočišné výrobě, nemocenským pojištěním pro členy JZD vyšších typu III. a IV.

Tyto nové formy hospodaření vířily hlavami zemědělců ve všech krajích naší republiky a tak dochází v některých krajích více jinde méně ke tvoření JZD.

Jednotný svaz českých zemědělců v Bystřici n. P. svolal několikrát schůzi, v níž se rokovalo o utvoření JZD. Konečně na schůzi zemědělců konané dne 15. května 1950 v hotelu „Velen“ po přednášce Pokorného, zeměděl. referenta ONV v Bystřici n. P. který jasně vylíčil důležitost a prospěšnost JZD pro zvýšení životní úrovně pracujícího lidu jsou mnozí přítomní této akci nakloněni.

Malý a střední rolník, který se dobrovolně rozhodl vstoupit do JZD odevzdá veškerou ornou půdu družstvu a ponechá si ½ nejvýše 1 ha z vlastní půdy tzv. „záhumenek“, pro vlastní hospodaření, aby si mohl vyživit krávu s teletem, vepře a neomezené množství drůbeže. Nestací-li „záhumenek“ na krmivo pro krávu, prasata a drůbež, získá si potřebné množství krmiva jako naturální důchod z družstva podle odpracovaných pracovních jednotek.

Takto získaná půda se scelí, což předpokládá rozorání mezí a zavádí se společné osevy na velkých

**Str.383.**

scelených lánech. Má to tu výhodu, že se nemusí přecházet s pole na pole, jako při roztržštěných parcelách a možno využití strojů, což na malých parcelách je nemožné.

Společné hospodaření JZD vyžaduje i společné ustájení dobytka ve společných kravínech. Společné ustájení krav je v zájmu družstva, neboť ušetří pracovní síly, zvýší se doживost krav, odborné ošetřování povede k zlepšení chovu a zvýší životní úroveň družstevníků.

Jednotné zemědělské družstvo liší se od národního podniku tím, že půda, stroje, ostatní mrtvý i živý inventář družstva, peněžní společný majetek není stáním vlastnictvím, ale vlastnictvím družstva t. j. jeho členů, že člen je spoluvlastníkem, že rozhoduje o správě družstva o rozdělení výtěžků, který se rozděluje členům podle vykonané práce člena a vypláceném jednak v penězích, jednak v naturáliích. Tedy členové družstva hospodaří na svém a pro sebe. Členové družstva nedělí se o výtěžek stejným dílem. V družstvu platí zásada, že za málo práce a špatnou práci je také malá odměna.

Člen družstva se odměňuje podle množství, obtížnosti a kvality každé práce. Proto JZD projedná a zavede „pracovní normy“ pro jednotlivé druhy práce – t. j. kolik musí za určitou dobu vykonat určené množství práce, stanoví je podle obtížnosti a kvality každé práce a na základě toho určí „pracovní jednotky“. Obtížnost a kvalitu práce člena provázajícího sečí stroj nelze stejně hodnotit jako práci traktoristy při splnění normy.

Hodnota pracovní jednotky není stálá, ale závisí na tom, jak členové v družstvu hospodaří. Hospodaří-li dobře, je odměna velká, když špatně je malá.

Po této schůzi dochází ke zvolení přípravného výboru JZD. Zvoleni byli:

Předsedou: Juračka Frant. zeměd. v Bystřici n. P. č.p. 368  
Místopředs.: Kos Vojtěch, zeměd. v Dvořišti č.p. 21

**Str.384.**

Členové: Prosecký Cyril, zeměd. v Bystřici, č.p. 29  
Dobiáš Josef, zeměd. v Bystřici, č. p. 345  
Havlík Josef, zeměd. v Bystřici, č.p. 354  
Svoboda Josef, zeměd. v Bystřici, č.p. 89  
Babáček Ant. dělník v Bystřici, č.p. 106  
Dvořáková Vlasta, zeměd. v Bystřici č.p. 88  
Havelková Dobromila, v dom. v Bystřici č.p. 428  
Slezák Václav, zeměděl. v Bystřici č.p. 180

Přípravný výbor JZD se stal právoplatným pro schválení Ustřední radou družstev URD dne 19. května 1950.

Zaměření přípravného výboru JZD se od počátku jevílo v získávání členů z řad zemědělců straníků cestou dobrovolnosti. Dne 9. října 1950 dochází k ustavení a schválení JZD, které čítalo 32 členů. Tímto dnem nabylo JZD pravoplatnosti a stávající 2 strojní družstva a družstvo prádelny odboru žen splynulo s ustaveným JZD. Uvedená družstva byla vyzvána k likvidaci a členové, kteří nehodlají se zapojit do JZD, aby učinili odhlášky do 14 dnů.

Sloučením 2 strojních družstev zvýšil se stav členů na 53 a prádelní odbor čítá 142 členů. Výměra pozemků JZD ke dni 9.10. 1950 činila 100 ha. K těmto bylo později přičleněno 15 ha 7 a půdy církevní bystřické fary, čímž se zvýšil stav na 115 ha 7a a JZD v Bystřici patří do I. typu. Během vývoje JZD byly 3 členské schůze. Při poslední schůzi bylo přikročeno k jmenování řádného výboru, který se má skládati z 10 členů představenstva, 2 členů náhradníků, 5 členů dozorcí rady s 2 náhradníky.

Zkušební kamenem nově založeného JZD v Bystřici bylo zdolání žňových a výmlatových prací. Tyto úkoly byly svěřeny zemědělské komisi při MNV, která vypracovala přesný plán těchto prací. Podle toho plánu utvořeno 6 žňových a výmlatových skupin s přesným určením, kde která skupina se má těchto prací zúčastnit. Každá skupina měla svého vedoucího, který byl zodpově

**Str.385.**

den za řádný chod těchto prací. Ačkoliv počasí v době žní bylo deštivé, podařilo se zvládnout veškeré práce dříve, při menší námaze, která byla určena strojům. Dochází na heslo zemřelého krále bot Tomáše Bati: Člověku myšlení – strojům dřinu.

Dosažené dobré výsledky přesvědčily nemalou část těch kteří s nedůvěrou pohlíželi na plánování prací jako na nebezpečnou novotu a není daleká doba a všichni drobní zemědělci vstoupí do JZD. (Informace o vzniku JZD v Bystřici podal předseda Frant. Juračka)

V r. 1949 bylo na okrese bystřickém utvořeno 6 JZD. Dobrá organizace práce způsobila, že přibývalo dalších JZD a družstva přecházela na vyšší typy. Koncem r. 1950 má bystřický okres 14 JZD. Socialistická práce projevila se při organizaci prací na stavbě společných kravínů. Byly to zvláště ženy, které velmi platně přispěly k stavbám kravínů

### Československé státní statky ČSSS

Vedle JZD na vesnicích tvořily se Čs. státní statky z bývalých zbytkových statků po první světové válce. Tak v r. 1949 začleněny do ČSSS statek Nový dvůr – Bystřice n. Pern. a statek Domanínek. O něco později přiděleny k ředitelství statek Lomnička – Boskovice – Předklášteří a Louka u Olešnice.

Od 1. ledna 1950 přivtěleny k ředitelství ČSSS statky a zemědělské usedlosti, které byly pod národní správou. Byly to statky: Vašina – Modr v Bystřici n/P., Skalský Dvůr, Krčma u Strážku, Vojetín (Caha, Škorpík, Karas), Dolní a Horní Rozsíčka, Moravec, Zvole

(Kohout), Vojtěchov (Sova), a Mitrov. Na jaře 1950 přestěhovalo se ředitelství a kancelář z Domanínka do Bystřice n/P. do bývalého statku Vašina – Modr.

**Str.386.**

Polní práce na Statku Nový dvůr obstarávají jednak stálí dělníci (deputátníci), jednak brigády. Ředitelství ČSSS postaralo se o zlepšení bytových podmínek pro deputátníky na Lužánkách. Za bývalého majitele statku hraběte Mistrovského a pozdějších držitelů byly tam byty o jedné místnosti, vlhké, nezdravé, spustlé, semeniště nemocí. Po adaptaci domu má každá rodina (celkem 6) kuchyň, světnici s příslušenstvím, v kuchyni vodovod a všude elektrické osvětlení. Rovněž upraveny byly byty na Nových dvorech. Pro pracující a zaměstnance v kanceláři je zřízena na statku závodní kuchyně.

Čistící a  
šlechtitelská  
stanice  
„Oseva“

Od 1.ledna 1951 je statek Nový dvůr vyjmut ze stavu státních statků a je tam zřízena čistící a šlechtitelská stanice „Oseva“. Fy Prokop – Pardubice postavila v objektu bývalých sýpek čistící stanici pro všechny druhy seřového obilí s kapacitou 20 q za 1 hodinu. Z čistícího stroje sype se obilí do mořícího aparátu a z něho sype se obilí přímo do pytlů. Čisté a umořené obilí dostanou pouze státní statky v oblasti Moravy a jednot. zeměd. družs.

Šlechtitelská stanice zabývá se šlechtěním bramborů, ovsa a žita. Pěstují se všechny druhy zmíněných plodin, kříží se a zkoumají se jednotlivé výnosy. Tato zařízení přispějí k vyšším hektarovým výnosům a tím k lepší výživě obyvatelstva.

Vepřinec

V r. 1950 postavil státní statek Nový dvůr na svých pozemcích za nádražím směrem k Rodkovu velký vepřinec – produkční stanici pro chov prasnic a běhounů. Na jedné polovině vepřince pěstují se plemenice v počtu kolem 70 – v druhé polovině odrůstají odstavená selata do váhy 30 kg a poté se posílají do velkovýkrmů (informace podal předs. závodní rady zaměstnanců Nový dvůr – Josef Holba)

**Str.387.**

### Drůbežárna

Drůbežárna  
mlékař.  
družstva

Do rámce kolektivního hospodaření spadá chov čistokrevné drůbeže. Tohoto chovu ve velkém měřítku ujalo se rolnické mlékařství družstva v Bystřici n/P. pěstováním kuřat v umělé líhni. Přesto však nestačilo uspokojovat poptávku zájemců.

Na počátku léta 1950 postavilo drůbežárnu nákladem 100 000 Kčs na velkém pozemku, pronajatém od majitele Karla Honzika v Bystřici n/P. t.č. vedoucího n.p. Pramen v Lipnici, sousedící se zahradou Aloise Obršlíka čp. 435 blízko mlékarny.

Drůbežárna má 4 velké uzavřené kurníky a velkou výběhovou plochu. Během sezóny odchová se až 10 000 kuřat, některé až do stáří 24 týdnů pro trh. V zimním období vyhřívají se kurníky elektrinou a teplota dosahuje 20° C.

Vedle chovu kuřat je v drůbežárně zřízen chov nosnic u nichž kontroluje se užitkovost a dědičnost, která náleží dnes k nejdůležitějším zvelebovacím akcím při zušlechťování hospodářského zvířectva. U slepic nosnic pořizují se každodenní zápisy v kontrolních sešitech, které upozorní na kusy málo užitkové, kvokavé, nemocné, které se z chovu vyloučí.

V bystřické drůbežárně pěstují se 4 uznané čistokrevné chovy nosnic: leghornky bílé – vlašky koroptví rhode-isl. a wyandotky bílé. Kontrola užitkovosti těchto plemen provádí se dvojím způsobem a to tzv.

A) chovy - u nichž se kontroluje užitkovost celého osazenstva

B) chovy - kde kontroluje se užitkovost u každé jednotl. nosnice. Drůbežárna těmito chovy zvyšuje a zlepšuje stav nosnic ve svém obvodu a samozřejmě zvyšuje výrobu vajec dodavatelům a tím zvyšuje výživu lidu.

Umělou líheň kuřat má mlékařs. družstvo v Rovném u p. Šípka, poněvadž v mlékárně nemá pro ni místo. (informace podal Stanislav Šír, vedoucí obvod. sběrný vajec).

**Str.388.**

20.5.50 Reorganizace ONV Dne 20. května 1950 nastala změna v předsednictvu ONV v Bystřici n/P. Předsedou ONV byl jmenován ministerstvem vnitra Frant. Kubík, účetní závodu Vlnap ve Víru a místopředsedou dosavadní předseda Jos. Dobiáš. Zeměděls. referát přejímá Pokorný z Dol. Bobrové, školský přidělen k referátu bezpečnostnímu Milosl. Štouračovi ze Štěpánova, zdravotní referát přidělen Josefě Zakopalové z Bystřice n/P., referát sociální přejímá Václav Sedlický z Bohuňova, zásobovací Boh. Suchý z Černvíru.

6.6.50 Rozpočet na r.1950 MNV schválil jednomyslně předběžný rozpočet na r. 1950 osobních, věcných a správních výloh v obnose 1, 841.300 Kč. Příjem byl rozpočten na 1,258.700 Kčs, jeví se schodek 555.000 Kčs.

V měsíci červnu 1950 provedena reorganizace MNV v Bystřici n/P jak v předsednictvu i členstvu. Reorganisaci provedlo plenum MNV.

20.6.50 Reorganizace MNV v Bystřici

Předsedou zvolen	Josef Havelka
I. místopředsedou	Josef Paveka
II. místopředsedou	Adolf Kučera
Rozdělení referátů:	
1. Havelka Jos.	všeobecné věci vnitřní a refer. plánovací
2. Pavelka Jos.	referát technický (stavební)
3. Kučera Adolf	referát školský, osvětový a teles. výchovy
4. Láznicka Jos.	referát bezpečnostní
5. Pěšina Jos.	referát zemědělský
6. Hlavinka Benedikt	referát finanční
7. Klejzarová Marie	referát bytový, soc. péče a zdravotn.
8. Navrátil Frant.	referát hospodářský
9. Kos Vojtěch	referát pro vnitřní obchod a výživu

**Str.389.**

### Znárodnění obchodů a živností

V r. 1950 zapojili se ke znárodnění následující obchody a živnosti v Bystřici n/P.

#### **OBCHODY S TEXTILEM:**

Jaroslav Ptáček, Frant. Veselý, Frant. Kolařík a Frant. Krásenský zapojily se do distribuce s názvem nár. podnik „Tep“. Menší textilní obchody: Leopolda Všianská, Antonín Procházka, Julius Flek, Frant. Pečínka a Augustin Slezák byly zrušeny.

#### **OBCHODY SE SMÍŠENÝM ZBOŽÍM:**

Josef Rinchenbach, Ant. Tulis, Milan Bohuňovský, Jos. Janovský byly zapojeny do výrobního a spotřebního družstva „Včela“. Fy Josef Prostihovský byla zapojena na volný prodej potravinami s názvem n.p. „Pramen“.

Obchody Bedřicha Čumpla, Jaroslava Suchého, Frant. Špičky byly uzavřeny.

#### **ŘEZNICTVÍ A UZENÁŘSTVÍ:**

Vincence Ptáčka, Karla Schwarzera zapojeno do výrobního a spotřebního družstva „Včela“; u Anny Vinklerové s názvem „n.p. Masna“. U Jaromíra Čermáka zřízen volný prodej masa a uzenin s názvem „n.p. Masna“ volný prodej.

#### **Ceny masa a výrobků**

<b>Ceny masa a masových výrobků:</b>	<b>na volném trhu:</b>	<b>vázaném:</b>
Hovězí maso přední-zad.	110-140	35-48
Vepřová krkovice	200	52
Vepřový bůček	160	45
Telecí hruď	170	35
Telecí řízky	220	62
Vuřty	180	58
Párky	200	58
Salám lidový	160	62

Šunka	400	--
Slanina	300	58
Sádlo	220	60

**Str.390.****HOSTINCE**

Jaromíra Čermáka, Jindřicha Hlouše, Marie Kučerové byly zapojeny do okresního komunálního podniku s názvem „Horácké pohostinství“.

Mezi majitelem hotelu Janem Velenem a okresním národ. výborem v Bystřici n/P uzavřena smlouva, kterou Jan Velen postupuje budovu okres. národ. výboru výměnou za dům dvoupatrový v Brně, Kamenomlýnská č. 2 a ONV odkupuje inventář hotelu za 300 000Kčs. ONV pak provedl adaptaci hotelu pro úřadovny ONV.

Přemístění kina „Sokolovo“  
Kino „Sokolovo“ které mělo sídlo v sále hotelu Velen bylo přemístěno do katolického domu (bývalá orlovna) kde po adaptaci této budovy zahájilo svou činnost v měsíci říjnu 1950. Katolický dům, v němž provozoval svou činnost tělovýchovnou „Orel“ byl majetkem Družstva pro stavbu a udržování orlovnů. Po zákonitěm sloučení tělovýchovných spolků s tělocvič. jednotou „Sokol“ byla budova dána ONV pod národní správu. MNV z akce 5M adaptoval tuto budovu částkou 416.000 Kčs a pronajal ji státnímu filmu pro místní kino. Veškeré vnitřní zařízení a cvičebné nářadí připadlo při sloučení tělovýchovny spolku „Sokol“ v Bystřici n/P.

Předsálí kina bylo upraveno, přemístěna tam byla ze střední školy okresní knihovna (dříve městská). Zřízením okresu převzal ONV městskou knihovnu do své správy a dotuje ji ze svého rozpočtu. MNV poskytuje místnost, světlo a otop.

**CUKRÁŘSTVÍ**

Frant. Zmrzlého zapojeno na volný prodej cukrovinek pod názvem n.p. Pramen.

**PEKAŘSTVÍ**

Milana Bohuňovského, Jarosl. Kolbábka, Ant. Vašice a Štourače převzaly do n.p. Středomoravské mlýny. Pekařství Marie Koukalové bylo zrušeno.

**Str.391.****HODINÁŘSTVÍ**

**Elektra** n. p. Brno zřídilo svoji prodejnu s elektrickými potřebami a součástkami, radiovémi přijímači v závodě Karla Macha čp. 19, který je vedoucím. V hodinářství Jana Hansvenela čp. 16 zřízen n. p. Chronor s prodejem a opravou hodin, zlatých a stříbrných předmětů.

**ZĚLEZÁŘSTVÍ**

Morice Slezáka znárodněno pod názvem „Kovomat“ v němž zůstal jmenovaný zaměstnancem. Železářství Richar. Musila zapojeno do n. p. Mototechna se součástkami ke strojům a motorům, šicími stroji, bicykly.

**LÉKÁRNA – DROGERIE**

Lékárna Aloise Nekvasila zapojena do n. p. Medika, drogerie Josefa Najmra zapojena pod názvem „Chemodroga“

**OBCHOD KŮŽEMI**

Vincence Pálky zapojen na n. p. „Zdar“ s prodejem hraček a kožených výrobků a v hračkářském krámě Ant. Janovského čp. 18 zřízen n.p. „Bazar“ s prodejem odložených i nových věcí.

**OBCHOD OVOCEM A ZELENINOU**

Filipky Procházkové převzalo výrobní a spotřební družs. „Včela“ a je umístěn v domě čp. 6. Jiné obchody se zeleninou a ovocem Viktora Krábka – Marie Bičovské – Frant. Macháčka byly zrušeny.

**SKLENÁŘSTVÍ**

Rufolfa Berana čp. 4 na náměstí zapojeno do n.p. pod názvem „Sklo – porcelán“ s prodejem výrobků ze skla a porcelánů. Pro zasklívání oken, obrazů a broušení skla slouží n. p. Sklo – porcelán fy Bureš – Bratrská ul.

### **BEDNÁŘSTVÍ**

Ant. Nahodila zapojeno do bednářského družstva v Brně

### **PAPÍRNICTVÍ**

Antonína Eichlera, Frant. Slámy a Richarda Onze zrušeno a zřízen n. p. „Narpa“ v domě čp. 64.

**Str.392.**

Ve zrušeném obchodě Ant. Procházky zřízen nár. pod. „Obnova“ se správkárnou bot a punčoch.

V bývalém papírnickém obchodě Ant. Eichlera zařídila družstevní mlékárna prodejnu a KSČ prodejnu knih, časopisů a okresní studovnu marxleninismu.

Zásobování občanů a úřadů uhlím a dřevem převzaly od hospodářského družstva v Bystřici n. P. n.p. „Uhelné sklady“

Hospodářskému družstvu odňato hospodaření uhlím, zemědělskými stroji, stavebními hmotami a přiděleno mu obhospodařování hospodářskými produkty.

### **Okresní zdravotní středisko**

29.7.50  
Okresní  
zdravot.  
středisko

Okresní národ. výbor – ústav národního zdraví v Bystřici pronajal od VDP (velkodistribučního podniku) v Brně objekt patřící dříve Vladimíru Čížkovi u nádraží za účelem zřízení Okresního zdravotního střediska.

Po účelných adaptacích této budovy umístěna je tam pobočka Okresní národní pojišťovny v Tišnově se všemi úřadovny i revisním lékařem – zubní ambulatorium s příslušenstvím a protituberkulosní poradna.

V protituberkulosní poradně ordinuje odborný lékař pro nemoci plicní každé úterý a pátek od 14 – 18 hod. Tam jsou také konány každého ¼ roku poradny protirakovinné. V této poradně konají se také vyšetření gynekolog. (pro choroby ženské), otolaryngolog. (pro choroby hrtanu), roengenolog, histolog (mikroskopické bádání) a 2 lékaři z Masarykova radioléčebného ústavu (pro zkoumání rakoviny). Poradna provádí všechna odborná vyšetření až na roentgenologické vyšetření traktu zažívacího, žlučových a močových cest.

Provoz v zubním ambulatoriu je po celý den mimo sobotu odpoledne, neděle a svátky. Toto okresní zdrav. středisko bylo slavnostně otevřeno 29. července 1950 a provoz

**Str.393.**

zahájen dne 1. září 1950. Velký podíl na zřízení okresního zdravot. střediska má zdravotní referentka ONV Josefa Zakopalová. (Informace podala zdrav. referentka Jos. Zakopalová)

12.8.50  
Společný  
výkup obilí

Žně v r. 1950 byly svědkem významného kroku rolníků okresu bystřického na cestě k socialismu. Nejen v obcích kde měli JZD, ale v ostatních obcích konaly se společné žně a společné výmlaty, čímž se zkrátily tyto práce při menší námaze o 14 dnů. Dne 12. srpna 1950 prožívala Bystřice n. P. radostnou událost. Z více jak 20 obcí okresu přivezli rolníci společně do hospodářského družstva obilí, které podle výkupu smluv, uzavřených se státem, měli odevzdati.

Přes 30 traktorů s obilím, ověnčených s přiléhavými hesly „S pole mlatu – z mlatu státu“ a mnoho povozů zaplnilo náměstí. Na náměstí uvítala rolníky hudba, školní mládež a občanstvo. S tribuny před radnicí promluvil k nim předseda MNV Frant. Kubík a za dělníky slevač Večeřa ze Štěpánova, který tak dokumentoval přátelský postoj dělnictva k zemědělství.

Dodávka obilí okresu bystřického byla v r. 1950 splněna na 105%. Ceny vykoupeného obilí byly následující:

Žito	352	oves	280	mák	1760
------	-----	------	-----	-----	------

pšenice	395	řepka	850	hořčice	800
ječmen	320	lněné s.	973		

20.8.50 Brigáda na úpravu úpravu Gottwaldova údolí v Líšni k VI. mírové manifestaci. Brigáda v počtu 70 osob odjela 20.srpna 1950 a odpracovala 825 hodin.

1.9.50 Od 1. září 1950 zřízena ve všech sídlech okresů ošetřovatelská zdravotní služba v rodinách. Tuto službu

Ošetřovatelská

zdravotní služba v rodinách vykonávají vyškolené sestry ČSČK (českoslov. červeného kříže) pro celý okres. Úkolem sester je, aby dle pokynů a rad lékařů na okrese, s nimiž jsou ve stálém kontaktu a jsou vybaveny potřebnými léky, injekčními přístroji, navštěvovaly a ošetřovaly nemocné, kteří pro své chronické nebo nevyléčitelné nemoci nemohou být přijati do nemocnice a také poskytovati první pomoc. Tato zdravotní služba pro nemocné koná se zdarma, čímž nemocným ušetří se nákladná vydání za dopravu k lékaři, honorář lékařů a lékařům ulehčí se v jejich těžkém povolání.

**Str.394.**

Na našem okrese konají zdravotnickou službu 2 sestry ustanovené Ústředním ČSČK v Brně. Zúčastnily se 6 měsíčního zdravotního kursu pořádaného krajskou úřadovnou ČSČK v Brně.

Okresní spolek ČSČK v Bystřici nad Pernštejnem vybavil je všemi potřebami ke své službě. Pečují o 126 pacientů a od září do prosince 1950 vykonaly 844 návštěv v rodinách. U lékařů, ve školách a v úřadech vykonaly 260 návštěv, při akci odběru krve v Olešnici, ve Strážku odpracovaly celkem 443 hod.

Zřízením této zdravotní služby v rodinách je patrné, jak lidově demokratická republika věnuje všemožnou péči o zdraví svých občanů, což za kapitalist. ery nebylo. (Informace podal okres. spolek ČSČK v Bystřici nad Pernštejnem.)

## VI. mírová manifestace práce

3.9.50 Mírová manif. v Líšni

V neděli dne 3. září 1950 konala se mírová manifestace práce a socialistického soutěžení brněnského kraje v Gottwaldově úkolí v Líšni. V sobotu před slavností v odpoledních hodinách proběhla obcemi brněnského kraje štafeta nesoucí poselství a závazky do Gottwaldova údolí v Líšni. Tento hvězdicový 5 proudný štafetový běh uspořádal krajs. výbor Sokola za účasti všech složek nár. fronty. Jeden štafetový paprsek měl start v Bystřici nad Pernštejnem ve 14:47 hod. Těsně před vyběhnutím štafety promluvil k ní předs. ONV

**Str.395.**

Frant. Kubík. Všech 5 proudů štafety přiběhlo na Rudé náměstí v Brně ve 20 hod.

## Odsouzení ilegální skupiny dr. Hřebík

3.-5.10.50 Proces s ileg.skup. dr. Hřebík

Ve dnech 3. – 5. října 1950 probíhal před státním soudem v Brně proces proti ilegální skupině zvané dr. Hřebík, (bývalý starosta českost. obce sokolské ČOS, uprchlý do zahraničí) z bystřického okresu, která měla za úkol pomoci cizí imperialistické moci změnit vývoj poměrů v naší republice nazpět směrem ke kapitalistickému vykořisťování na úkor široké pracující věrnosti.

Tato skupina byla ve spojení s anglickým vícekonsulem v Bratislavě, který měl za manželku Jarmilu Stejskalovou, dceru autodopravce Stejskala v Chudobíně, kam autem dojížděl a s vedoucími skupiny se stýkal.

Státní soud v Brně v plném souhlase pracujícího lidu vynesl spravedlivý trest. Obžalovaní:

1. Hájek Rudolf, hotelier z Rožné odsuzuje se na doživotí a pokutě 100.000 Kčs



2. Koutník Čeněk z Rozsoch na doživotí a pokutě 100.000 Kčs
3. Koutník Josef jeho bratr na dobu 22 let a pokutě 50.000 Kčs
4. Koenigová Anna, choť lékaře z Bystřice nad Pernštejnem na 16 let a pokutě 100.000 Kčs
5. Chocholáč Jaroslav ze Stříteže na 18 let a pokutě 20.000 Kčs
6. Musil Rajmund, statkář z Rodkova na 16 let a pokutě 100.000 Kčs
7. Svitavský Josef, elektrotech. z Bystřice nad Pernštejnem na 20 let a pokutě 100.000 Kčs
8. Crha Frant. z Rodkova na 12 let a pokutě 10.000 Kčs

U všech obžalovaných vyslovuje se odnětí čestných práv občanských po dobu 10 let po odpykání trestu a konfiskace veškerého majetku a u Hájka a Svitavského odnětí živnostenského oprávnění.

Do této afery byli zapleteni a později zatčeni: Jelínek Ladislav, místopřed. okresní záložny a spořitelny v Bystřici nad Pernštejnem – Mašek Frant., zvěrolékař v Bystřici nad Pernštejnem a Kašpárek Josef autodopravce z Bystřice nad Pernštejnem (Informace z novin).

**Str.396.**

Ze zahraniční špionáže obvinění a státním soudem v Praze odsouzeni byli:

1. Svačina Vratislav, studující z Bystřice nad Pernštejnem na 20 let
2. Trapl Mil., úředník z Bystřice nad Pernštejnem na 17 let
3. Zouhar Emil, farář z Bystřice nad Pernštejnem na 13 let
4. Strážovský Vladimír, kaplan z Bystřice nad Pernštejnem na 3 roky
5. Matějka Ferdinand, nájemce hostince č. 64 na 5let
6. Matějková, jeho žena z Bystřice nad Pernštejnem na 4 roky
7. Juráček na 7 let
8. Juráčková Věra, jeho žena na 11 let

Takový osud stihne všechny, kteří by chtěli rozvracet naši lidově demokratickou republiku. (Informace Vlad. Dvořáček)

### Den československé armády

6.10.50 Dne 6. října 1950 oslavil náš lid společně s československou armádou poprvé „Den čsl. armády.“ Dne 6. října 1944 dosáhl čsl. armádní sbor podporován Rudou armádou po nesmírných obětech československých hranic v prostoru dukelského průsmyku. Na památku toho vítězství před **6 lety ustanovil** ve svém armádním rozkaze prezident republiky Klement Gottwald tento den „Dnem čsl. armády.“ ONV s OAV NF v Bystřici nad Pernštejnem uspořádali oslavu tohoto dne v sokolovně za účasti 200 osob.

Oslavu zahájil předs. ONV Frant. Kubík, načež udělil slovo zástupci čsl. armády, který pod heslem „Armáda s lidem – lid s armádou“ osvětlil význam toho dne.

Slavnost zakončil předseda MNV Josef Havelka usnesením rady MNV, která na počest tohoto významného dne pojmenovala dvě ulice našeho města jmény našich hrdinů zahraničního vojska.

Pojmenování nových ulic Ulice od Janovských, obchod „Včela“ k hospodářské škole nese jméno hrdiny sověts. svazu „ulice Rudolfa Vaška“ rodáka bystřického. Ulice od domu Karla Schwarzera čp.

**Str.397.**

směrem k „Forotě“ nese jméno hrdiny sověts. svazu od Sokolova kapitána Jaroše – „ulice O. Jaroše.“

7.11.50 Oslava výročí vel.říjnové revoluce Dne 7.listopadu 1950 konala se v sále sokolovny oslava 33. výročí „velké říjnové socialistické revoluce“. Po zahrání státní a sovětské hymny zahájil slavnost předseda ONV Frant. Kubík. Poté udělil slovo poslanci Podhorskému, který podrobně vylíčil ujařmení ruského dělníka za carismu a jeho boj až do svrnutí potupného jařma dne 7. listopadu 1917 za velké říjnové revoluce vedené geniálním vůdcem dělnictva Vladimírem Iljičem

Leninem a jeho pomocníkem Josefem Visarionovičem Stalinem. Potom vystoupili pionýři střední školy v Bystřici nad Pernštejnem a zazpívali a recitovali pásmo týkající se říjnové revoluce.

Překvapením bylo vystoupení řeckých partyzánů, kteří našli asyl v naší vlasti a pracují na vodní přehradě ve Víru. Zazpívali několik písní jejich domova a hlučný potlesk byl jim odměnou. Ke konci s. Emil Kulka, zaměstnanec družs. mlékárny v Bystřici nad Pernštejnem přečetl závazky masových organizací k tomuto dni. Slavnost zakončena písní práce.

### Okresní zdravotní konference

Dne 2. prosince 1950 uspořádal zdravotní referát ONV v Bystřici nad Pernštejnem za 2.12.50 spoluúčasti okresní odborové rady a okresní národní pojišťovny v Tišnově v sále Okresní sokolovny v Bystřici nad Pernštejnem první okresní zdravotní konferenci za účasti zdravot. zdravotních referentů MNV okresu bystřického, obvodních i praktických lékařů okresu. konference Sjezd zahájila zdravotní referentka ONV Josefa Zakopalová a politický referát podal předseda ONV František Kubík.

Zúčastnění lékaři přednesli svoje zdravotní referáty

1. Připomínky k hygienickým poměrům na okrese – MUDr. S Koenig
2. Zdravotnická osvěta přednesl – MUDr. A Kunc

**Str.398.**

3. Socialistické zdravotnictví z hlediska politického – MUDr. V. Formánek
4. Úkoly ČSČK – MUDr. A. Kunc
5. Boj proti pohlavním nemocem – MUDr. J. Habanec
6. Boj proti alkoholu a léčení chron. alkoholismu – MUDr. E. Krejzek
7. Péče o chrup – MUDr. E. Seyfried
8. Péče o dítě – MUDr. A. Kunc
9. Péče o matku – MUDr. J. Runštuk
10. Boj proti tuberkulóze – MUDr. J. Sedlák

V polední a odpolední přestávce byly zahájeny diskuse o přednesených referátech a závěrečné zhodnocení konference.

19.12.50 Jako odpověď západním imperialistům a připravovatelům třetí světové války uspořádán Mírový byl ONV v Bystřici nad Pernštejnem v místní sokolovně dne 19. prosince 1950 okresní projev mírový projev, který pronesl poslanec Sladkovský za účasti 400 osob. Infekční „infekční žloutenka“ způsobená zvláštním virem, jímž onemocní játra s příznaky žloutenka sežloutnutím pokožky.

Na tuto nemoc zemřela v nemocnici v Novém Městě na Mor. paní Anna Špačková, choť malíře Jana Špačka ve věku 69 let.

### Kulturní činnost

Lidová osvětová škola v Bystřici nad Pernštejnem pořádala v r. 1950 následující přednášky v budově střední školy, které provázeny příležitostnými filmy.

- |           |                                  |                            |
|-----------|----------------------------------|----------------------------|
| Dne 21.1. | O V. I. Leninovi                 | přednášel Vl. Veselý, řed. |
| Dne 25.2. | Únorové události                 | přednášel Vl. Veselý, řed. |
| Dne 6.3.  | Konference zeměděl. žen          | refer. RD z Brna           |
| Dne 7.3.  | T. G. Masaryk                    | předn. Jos. Dobiáš, předs. |
| Dne 18.4. | Dar krve, boj proti pohl. nemoc. | Dr. S. Kleniv              |

**Str.399.**

- |           |                     |                             |
|-----------|---------------------|-----------------------------|
| Dne 21.4. | Lesy, hojnost vláhy | Jos. Pavelka, odb. uč. ZOŠ  |
| Dne 28.4. | Čihošťský zázrak    | zástupce katol. akce – Brno |

	Dne 2.5.	Košický vládní program	VI. Veselý, řed.
	Dne 5.5.	Spisov. Vlad. Majakovský	Jos. Posádka, prof.
	Dne 19.5.	Co dává socialismus ženám	ref. Kittnerová – Brno
	Dne 4.12.	O rakovině	MUDr. Em. Krejček
Divadla	Dne 17.2.	Krajs. oblast. Divadlo sehrálo div. hru	Hadrian z Římsu
	Dne 18.3.	Dramat. odbor Sokola div. hru	Pražský žid
	Dne 10.4.	Dívčí nár. škola div. pohád.	Perníková chaloupka
	Dne 23.4.	Krajs. obl. divadlo div. hru	Nemá kocour posvícení
	Dne 8.5.	Koncert na violoncelo umělce Kirse s dopr. klavíru	
	Dne 16.5.	Krajs. obl. divadlo div. hru	Rozum do hrsti
	Dne 30.5.	Žáci střed. školy Rovečné	Erbenovy balady
	Dne 4.6.	Koncert brněnských umělců	
	Dne 7.7.	Loutkové divadlo Matěje Kopeckého pro děti	
	Dne 28.9.	Krajs. obl. divadlo div. hru	Sluha dvou pánů
	Dne 19.11.	Krajs. obl. divadlo div. hru	Její postorkyně
	Dne 15.12.	Krajs. obl. divadlo div. hru	V jednom městě

Připočteme-li k uvedeným kulturním podnikům a divadelním představením hodnotné filmy, bylo o vzdělání občanů postaráno dostatečnou měrou, ač v mnohých případech nedovedli občané této příležitosti využít.

Změny  
v počtu  
obyvatelstva

V roce 1950 narodilo se v Bystřici nad Pernštejnem 28 dětí. Do 1 roku zemřely 2 děti.

Počet zemřelých v r. 1950 činil 28 osob.

Nejstarší osobou ze zemřelých byl Josef Prosecký, hrnčíř v Bystřici nad Pernštejnem čp. 278 ve věku 95 let. Po něm nejstarší občan bystřický dosud žijící je Josef Kožíšek naroz. 27.8. 1857 z čp. 259 stár 93 let.

Počet sňatků uzavřených v r. 1950 v Bystřici nad Pernštejnem byl 45.

**Str.400.**

### Činnost Sokola ve sportu

Činnost tělov.jed. Tělocvičná jednota Sokol v Bystřici nad Pernštejnem má ve sportu 5 oddílů: fotbalový, volejbalový, stolní tenis, turistický, lyžařský.

Sokol ve sportu Fotbalový oddíl čítá 15 hráčů mužů a 12 dorostenců. Byl zapojen do soutěže IV. třídy, kde se umístil na II. místě z 10 družstev.

1950 Volejbalový oddíl byl zapojen do okresní soutěže, odkud vyšel jako vítěz a postoupil do krajs. mistrovství pořádaného Sokolem Královo Pole.

Stolní tenis uspořádal několik zápasů a turnaj v jednotě. Okresní soutěže SHM (sportov. hry mládeže) ve stolním tenisu zúčastnili se 3 bratři a 5 dorostenců, z nichž 2 bratři a 2 dorostenci postoupili do krajské soutěže.

Turistický oddíl soustředil činnost na úpravu starých turistických značek, vyhledávání nového směru pro stezku Svobody. Čtyřdenního kursu pro vedoucí turistiky v Jedovnicích se zúčastnili 1 bratr a 1 sestra.

Lyžařský oddíl pro nepříznivé počasí letošní zimy nevyvíjel činnost. Sokolského závodu branné zdatnosti se zúčastnili 3 dorostenci. Z nich 2 postoupili do krajského závodu. Jeden bratr se zúčastnil kursu pro pomocníky rozhodčích ledního hokeje.

Do soutěže TOZ (Tyršův odznak zdatnosti) je zapojeno 30 uchazečů. Získán 1 TOZ. V rámci akce „Každý hoch a děvče cyklistou“ byl uspořádán cyklistický závod za účasti 30 žáků.

V soutěži „Sokol patří pracujícím“ bylo získáno 12 nových členů a založeny dva oddíly – gymnastika a cyklistika. (Informace podal tajemník okres. výboru Sokola.)

viděl  
Jiří Móc  
Okres.knih.insp.

Kronika města Bystřice nad Pernštejnem byla z originálu který je uložen v Městském muzeu opsána na podzim 2009 studenty – praktikanty VOŠ Bystřice nad Pernštejnem. Takto získaný opis byl opraven dle originálu Petrem Dvořáčkem za spolupráce Vladimíra Cisára. Zároveň bylo provedeno stránkování Kroniky podle originálu. Dodatečně bude proveden stručný obsah a jmenný a věcný rejstřík. V případě publikování částí Kroniky, případně použití jakékoliv informace z ní je nutno uvádět s autorem příslušné práce zdroj.

Duben 2010